

**Анна Плішкова
Кветослава Копорова**

Русиньскый язык про чужинців

Высошкольскый учебник

**Пряшівска універзіта в Пряшові
Інштітут русиньского языка і културы
2015**

© Autori: **doc. PhDr. Anna Plišková, PhD., PhDr. Kvetoslava Koporová, PhD.**

Rusínsky jazyk pre cudzincov

Vysokoškolská učebnica

Recenzenti: **doc. PhDr. Vasil' Jabur, CSc., prof. Dr. Mihály Káprály, CSc.**

Technický redaktor a grafická úprava: **Ing. Jaroslav Havrila**

Jazyková úprava: **doc. PhDr. Anna Plišková, PhD.**

Anglické texty: **Mgr. Eva Eddy, PhD., doc. PaedDr. Alena Kačmárová, PhD.**

Vydavateľ: © **Prešovská univerzita v Prešove - Ústav rusínskeho jazyka a kultúry**

Túto publikáciu ani žiadnu jej časť nie je možné reprodukovat' bez súhlasu vlastníkov autorských práv

Prvé vydanie

Učebnica je výstupom riešenia grantového projektu KEGA *Aktualizácia prístupov k vyučovaniu rusínskeho jazyka, literatúry a kultúry na 1. a 2. stupni VŠ štúdia*, č. 023PU-4/2014

ISBN 978-80-555-1390-4

Передслово

Русинський літературний язык на Словакії – якому в році 2015 минуло 20 років – все іщі ся находит лем у своїх зачатках. Ёго літературна норма, вживана в розлічних сферах народностного живота Русинів, є того найяснішим доказом. Нажаль, на Словакії є іщі мало абсолвентів бакаларьского і магістерьского високошкольського штудійного програму Русинський язык і література, який Пряшівска універзіта реалізує од академічного року 2006/2007 – бакаларьський, і од академічного року 2009/2010 – магістерський. Зато і култівація нормы літературного языка проходить помалы, часом неісто і є зеркалом розлічних поглядів на розвой языка. Думаєме собі, же якраз абсолвентів магістерьского, а наслідно і докторьского штудійного програму, кідь вирішать робити у сфері русиньской лінгвістики, мож буде розуміти як потенціалних гарантів розвою нормы русиньского языка. Самособов, тым не думаєме лем на русиністів зо Словакії, але з цілою карпатьской области, кідь русиністіку собі выберуть за сферу свого професіонального інтересу. Не є то цалком нереалне діло кідь возьмеме до увагы, же русинський язык штудують штуденты в Польщі, а на Пряшівску універзіту окрем штудентів зо Словакії, з рока на рік приходить штудовати русинський язык веце штудентів з України. Окрем того, проєкт *Studium Carpato-Ruthenorum* – міджінародна літня школа русиньского языка і културы, котрый організує Інститут русиньского языка і културы од року 2010, мож розуміти як визначный стимулачний механізм, вдяка якому русиністіка ся отварять намного шыршому, докінця інтернаціональному кругу штудентів, лінгвістів, славістів і інтелектуалів, яки в будучности можуть быти великим приносом про розвой русиньского языка.

З тым цілём – жебы здобывати і виховлєвати будучіх лінгвістів – русиністів, приправили сьме і тот високошкольський учебник русиньского языка, яким хочеме отворити двері до основ сучасного русиньского языка в першім ряді штудентам на Пряшівській універзіті, на Словакії, але самособов і в шыршім міджінароднім контексті.

Авторкы

ОБСЯГ

1. ЛЕКЦІЯ

Русинський алфавіт
Вокалы і консонанты
Концепт категорії роду
в русиньскім языку
Поздравы і вінчованя

2. ЛЕКЦІЯ

Містоназівники
Як ся звете? / Яке ваше мено?

3. ЛЕКЦІЯ

Часослово БЫТИ
Путованя

4. ЛЕКЦІЯ

Часослово МАТИ
Народенины

5. ЛЕКЦІЯ

Назівники
На навщіві у приятелів

6. ЛЕКЦІЯ

Чісловники
Коли сьте ся народили?

7. ЛЕКЦІЯ

Присвойны
і указуючі містоназівники
Моя домовина

8. ЛЕКЦІЯ

Придавнікы
В рештавронті

9. ЛЕКЦІЯ

Часослова
В книжніці

10. ЛЕКЦІЯ

Присловники
Пряшів – културный центр
Русинів Словакії

11. ЛЕКЦІЯ

Приназівники
В накупнім центрі

OBSAH

1. LEKCIA

Rusínska azbuka
Vokály a konsonanty
Koncept kategórie rodu
v rusínčine
Pozdravy a vinše

2. LEKCIA

Zámená
Ako sa voláte?

3. LEKCIA

Sloveso BYŤ
Cestovanie

4. LEKCIA

Sloveso MAŤ
Narodeniny

5. LEKCIA

Podstatné mená
Na návšteve u priateľov

6. LEKCIA

Číslovky
Kedy ste sa narodili?

7. LEKCIA

Privlastňovacie
a ukazovacie zámená
Moja vlasť

8. LEKCIA

Prídavné mená
V reštaurácii

9. LEKCIA

Slovesá
V knižnici

10. LEKCIA

Príslovky
Prešov – kultúrne centrum
Rusínov na Slovensku

11. LEKCIA

Predložky
V nákupnom stredisku

CONTENTS

CHAPTER 1 6

The Rusyn alphabet
Vowels and consonants
The concept of gender in the
Rusyn language
Greetings and wishes

CHAPTER 2 14

Pronouns
What is your name?

CHAPTER 3 22

Verb 'to be'
Traveling

CHAPTER 4 28

Verb 'to have'
Birthday celebrations

CHAPTER 5 34

Nouns
Seeing friends

CHAPTER 6 45

Numerals
When were you born?

CHAPTER 7 54

Possessive and
demonstrative pronouns
My homeland

CHAPTER 8 61

Adjectives
In a restaurant

CHAPTER 9 68

Verbs
In a library

CHAPTER 10 77

Adverbs
Prešov – Rusyns' culture
center in Slovakia

CHAPTER 11 84

Prepositions
At a mall

12. ЛЕКЦІЯ Називники <i>singularia tantum</i> і <i>pluralia tantum</i> Міста, штати, народи	12. LEKCIA Podstatné mená singuláriá tantum a pluráliá tantum Mestá, štáty, národy	CHAPTER 12 90 Singularia tantum and pluralia tantum nouns Towns, countries, nations
13. ЛЕКЦІЯ Невизначені містоназивники Негація На годині русинського языка	13. LEKCIA Neurčité zámená Negácia Na hodine rusínskeho jazyka	CHAPTER 13 99 Indefinite pronouns Negation The Rusyn language class
14. ЛЕКЦІЯ Ступнєваня придавників Присвойны придавники Іванина фамелія припутувала до Пряшова	14. LEKCIA Stupňovanie prídavných mien Privlastňovacie prídavné mená Ivanina rodina pricestovala do Prešova	CHAPTER 14 104 Comparison of adjectives Possessive adjectives Ivana's family are staying in Prešov
15. ЛЕКЦІЯ Ступнєваня присловників Частки <i>Щи</i> , <i>Уж</i> з присловниками Івана і Янко: што будуть робити завтра?	15. LEKCIA Stupňovanie prísloviok Častice <i>EŠTE</i> , <i>UŽ</i> s príslovkami Ivana a Janko: čo budú robiť zajtra?	CHAPTER 15 112 Comparison of adverbs Relative time adverbs 'already', 'yet' Ivana and Janko: what are their plans for tomorrow?
КЛЮЧ К ЗАДАЧАМ	KĹÚČ K CVIČENIAM	KEY TO EXERCISES 119
ЗГОРНУТЯ РУСИНЬСКОЇ ГРАМАТИКИ	SÚHRN RUSÍNSKEJ GRAMATIKY	SUMMARY OF RUSYN GRAMMAR 125
СЛОВНИК	SLOVNÍK	GLOSSARY 145
ЗАСОБА СЛОВ	SLOVNÁ ZÁSoba	VOCABULARY 147
ЛІТЕРАТУРА	LITERATÚRA	BIBLIOGRAPHY 172

Слушайте і повторяйте.

ПОЗДРАВЫ І ВІНЧОВАННЯ

Добре рано!
 Добрый день!
 Добрый вечур!
 Добру ніч!
 Слава Ісусу Хрісту! (Одповідь: Слава навікы.)
 Хрістос раждаєт ся! (Одповідь: Славіте єго!)
 Хрістос воскрес! (Одповідь: Воістину воскрес!)
 Дай, Боже, щастя! (Одповідь: Дай, Боже, і Вам!)
 Вітай! (Одповідь: Дякую!)
 Вітайте в нас! (Одповідь: Дякую!/Дякуєме!)
 Як ся ма(є)ш? (Одповідь: Дякую, добрі! Дякую, іде то! Дякую, помалы.)
 Як ся ма(є)те Вы (вы)? (Одповідь: Дякую/ дякуєме, добрі! Дякую/дякуєме, іде то! Дякую/ дякуєме, помалы.)
 Я ся маю добрі.
 Я ся маю плано.
 Тішить ня/нас!
 І мене тішить!
 Прошу, подьте дале!
 Нйя ся любить!
 Перебачте!
 Досвіданя!
 Май ся!
 Майте ся добрі!
 Збогом!
 Агой!
 Чау!
 Вшытко добре!
 Красный день!
 Приемный вечур!
 Вшытко найліпше!
 Добру забаву!
 Щастливу путь!
 Щастливо ся вернийте!
 Нйя вам смакує!
 На здравя!

РУСІНСЬКИЙ АЛФАВІТ

Друкваны буквы (великы, малы)	Писаны буквы	Высловность	Перепис до латинікы
А а	А а	а	a
Б б	Б б	бе	b
В в	В в	ве	v
Г г	Г г	ге	h
Ґ ґ	Ґ ґ	ґе	g
Д д	Д д	де	d
Е е	Е е	е	e
Є є	Є є	йе	ie/je
Ё ё	Ё ё	йо	io/jo
Ж ж	Ж ж	же	ž
З з	З з	зе	z
І і	І і	і	i
Ї ї	Ї ї	йі	ii/ji
И и	И и	и	u
Ы ы	Ы ы	ы	û
Й й	Й й	йот	j
К к	К к	ка	k
Л л	Л л	ел	l
М м	М м	ем	m
Н н	Н н	ен	n
О о	О о	о	o
П п	П п	пе	p
Р р	Р р	ер	r
С с	С с	ес	s
Т т	Т т	те	t
У у	У у	у	u
Ф ф	Ф ф	еф	f
Х х	Х х	ха	ch
Ц ц	Ц ц	це	c
Ч ч	Ч ч	ча	č
Ш ш	Ш ш	ша	š
Щ щ	Щ щ	ща (шча)	šč
Ю ю	Ю ю	йу	iu/ju
Я я	Я я	йа	ia/ja
Ь ь	Ь ь	м(н)ягкый знак	mäkký znak
Ъ ъ	Ъ ъ	твердый знак	tvrdý znak

ВОКАЛЫ І КОНСОНАНТЫ

Вокалы (гласны)

Класіфікацыю гласных можаме нагляднішэ відіти на схемі:

Ступінь пiдняця	Ряд				
	переднiй	переднё-середнiй	середнiй	середнё-заднiй	заднiй
высокий	і				у
середнё-высокий		и		ы	
середнiй	е				о
низкий			а		
	нелабіалізаваны				лабіалізаваны

Слухайце і правільна высловляйце склады.

бі, бе, би, ба, бы, бу, бо
до, ду, ды, да, ди, де, ді
та, ти, те, ті, то, ту, ты
не, ні, но, ну, ны, на, ни
лы, ли, ла, лу, ло, лі, ле
гі, ге, го, гу, га, ги, гы
гы, ги, гі, ге, го, гу, га
ши, ші, шы, ше, шо, ша, шу
щі, ще, щи, ща, щы, щу, що
цу, ца, цо, це, цы, ці, ци
хі-хі, хе-хе, хи-хи, ха-ха, хы-хы, ху-ху, хо-хо
ра, ре, ро, ру, ри, рі, ры

Слухайце і повторайце слова.

А: авто (С),¹ автобус (М), ангел (М), актовка (Ж), адреса (Ж), амбрела (Ж), апостол (М)
Е: електрика (Ж), есо (С), Европа (Ж), едітор (М), экзамен (М), ероплан (М), естетіка (Ж)
І: ігла (Ж), ідентіта (Ж), ікона (Ж), ізба (Ж), імело (С), інзерат (М), інъекція (Ж)
И: быти, миска (Ж), прийти, глядило (С), милый, зима (Ж), книжка (Ж)
Ы: ты, мы, вы, кыснути, тычка (Ж), жовтый (М), сыр (М)
О: она (Ж), оно (С), они, око (С), окулярі (пл. т.), образ (М), осінь (Ж)
У: ухо (С), уйко (М), учитель (М), учителька (Ж), уста (пл. т.), уряд (М), узел (М)

Діштінктивна функція вокалів

Слухайце і правільна высловляйце.

І – И: піти – пити, вілы – вилы
И – Ы: бити – быти, вити – выти
І – Ы: рік – рык, дім – дым
Ы – У: кый – куй, дыля – дуля
Ы – А: зыйти – зайти, жыти – жати

А – І: май – мій, чай – чій
А – Е: сало – село, мало – мелó
А – О: вада – вода, каса – коса
А – И: мала – мила, сала – сила
А – У: карта – курта, рада – руда

¹ Буква в скобках значіть першу букву з назвы роду: М – мужскы, Ж – женскы, С – середнiй. Род є основным знаком каждого назывника. **Природный** род є лем мужскы і женскы, але подля **граматічного роду** ся назывники заділюють до трёх родів: **мужского** (брат, вітор, гриб), **женського** (сестра, доля, совість) і **середнёго** (куря, окно, поле). При заділёваню назывників к єднотливим родам помагать флексія назывників у формі номінатива єднотного чісла і закінченость основы.

Йотовані букви

Слухайте і правильно висловлюйте.

Я [й + а]: Янко (М), мясо (С), ялічка (Ж), моя, твоя, ярь (Ж), пять, з'явління (С)

Ю [й + у]: Юрко (М), юшка (Ж), юбілант (М), даю, юн (М), юг (М), мають, бють, адъютант (М)

Є [й + е]: єден, єденадцять, є, має, єпископ (М), єднота (Ж), єлінь (М), пє, ін'єкція (Ж)

Ё [й + о]: ёй, ёйкати, ёго, воёвати, маёр (М), ёйка (Ж), з моёв, зъёйкнути

Ї [й + і]: їсти, їмити, мої, твої, їх, їдло (С), їжак (М), обімати, одъїсти

Я [ь + а]: нянько (М), тя, дяковати, кухня (Ж), тяжкий, колядка (Ж), гуся (С)

Ю [ь + у]: люде, любити, тютка (Ж), тюкати, люляти, нюхати, дюгов (Ж)

Є [ь + е]: синє, крайнє, раннє, вышнє, нижнє, літнє, ярьнє

Ё [ь + о]: (до, од) нёго, (к) нёму, дзёбак (М), дзёбати, лёгати, лёля (Ж), цуцё (С)

Ї [ь + і]: дідо (М), тісто (С), Німець (М), дітина (Ж), лік (М), тішити ся, літо (С)

Акцент (притиск) і ёго функції

В русиньскім літературнім языку є акцент **вольный** або **різномістный** і **погибливый**, або **движный**, то значить, же не є закріплений за даяким подля порядку складом і не зістає все на єднім складі в різних формах того самого слова. Акцент може быти на складі:

– **першим**: *ма́ма, ба́ба, ка́ша, не́сти, ва́ша;*

– **другім**: *співа́ти, сідати́, коло́ти, робі́ти;*

– **третім**: *малева́ти, ворожы́ти, зелені́ти, почи́ти;*

– **четвертім**: *повыміта́ти, поприноша́ти, попере́читовати, повидава́ти;*

– **последнім**: *душа́, роса́, о́са, ма́ла* (жень. род адъект. *малый*) і т. д.

Свою позицію сі акцент заховує у векшыні слов на тій самій части слова при словозміні (формотворіню).

В русиньскім языку є дость і таких прикладів, кідь акцент **переходить на іншу морфему в різних формах того самого слова**, што указує на ёго погибливість, напр.:

- *но́га, но́гы, но́зі* – з *ногóв, ногáми, ногáм,*
- *збе́рам, збе́раш, збе́рать* – *зберáме, зберáте, зберáють,*
- *двана́дцять* – *дванадцятёх, дванадцятём* і т. д.

Внаслідку різномістности і погибливости акцента, він може мати **змыслорозлишуючу** і **форморозлишуючу** функцію. То значить, же може диференцовати значіння двох (або веце) слов і двох форм того самого слова, напр.:

- *мука́* (із зерна) – *му́ка* (тяжоба, трапа, смуток),
- *за́мок* (в дверях) – *замóк* (є мокрый од доджу, воды),
- *ко́са* (з волося) – *косá* (польногосподарьскый інструмент),
- *ма́ла* (дашто їй патрило) – *малá* придавник ж. р. (од *малый*),
- *же́ну* (1. особа єд. ч. од *гнати*) – *жену́* (акузатів єд. ч. од *женá*),
- *на бе́резі* (локал єд. ч. од *берег*) – *на березі́* (локал єд. ч. од *береза*),
- *же́ны* (ном. мн. ч.) – *жены́* (ген. єд. ч.),
- *се́ла* (ном. мн. ч.) – *селá* (ген. єд. ч.) і т. д.

Консонанти (согласны)

Таблічка согласных фонем

Місто творіння															
		Ворговы/ лабіалы			Задопіднебны/ велары		Переднёпіднебны/ переднёязычны/ зубны/ денталы								
Спосіб творіння	Експлозівы		Тв.	Мяг.	Тв.	Мяг.	Тв.	Мяг.	Тв.	Мяг.	Тв.	Мяг.	Тв.	Мяг.	
		Зв.	Б	-	Г	-	Д	Д'							
		Гл.	П	-	К	-	Т	Т'		-	-				
	Фрікатівы	Зв.	В	-	Г	-	З	З'	Ж	-	-				
		Гл.	Ф	-	Х	-	С	С'	Ш	-	-		-	Й'	
	Афрікаты	Зв.					ДЗ	ДЗ'				ДЖ'			
		Гл.					Ц	Ц'				Ч'			
	Замкнуто-проход. Боковы	Носовы	Сонорны	М				Н	Н'						
								Л	Л'						
	Вібранты	Сонорны						Р	Р'						

Слухайте і повторяйте. Высвітліце значіння слов.

Б: баба (Ж), бобалькы (пл. т.), бук (М), рыба (Ж), балкон (М), бочка (Ж), буда (Ж)
В: два, відро (С), ворона (Ж), варити, віз (М), вода (Ж), волося (С), ваза (Ж)
Г: горнець (М), гуска (Ж), гусарь (М), гуслі (пл. т.), грубий, гнати, гача (С)
Ґ: гол (М), ґума (Ж), ґруля (Ж), ґалір (М), ґазда (М), ґомбічка (Ж), ґарадіча (Ж)
Д: дім (М), дым (М), дыня (Ж), двері (пл. т.), днесь, діван (М), добрый, додж (М)
Ж: жаба (Ж), жыти, живот (М), жыла (Ж), жаль (М), жовтый, жена (Ж)
З: зозуля (Ж), заяць (М), зачаток (М), замок (М), зло (С), зась, затка (Ж)
Й: йога (Ж), йогурт (М), Йолана (Ж), Йордан (М), йот (М), йотований, йти
К: краль (М), конарь (М), капуста (Ж), кус, куря (С), квітка (Ж), кожух (М)
Л: лаба (Ж), лев (М), лампа (Ж), лежати, ласка (Ж), легко, леднічка (Ж)
М: мама (Ж), много, май (М), малый, муж (М), масло (С), мед (М)
Н: небо (С), навщів (Ж), ніс (М), наспак, народ (М), наука (Ж), нога (Ж)
П: перо (С), папірь (М), правда (Ж), постіль (Ж), пиріг (М), паска (Ж), путь (Ж)
Р: рак (М), ремінь (М), рука (Ж), рукав (М), рана (Ж), рано (С), рот (М)
С: село (С), сито (С), сила (Ж), свято (С), сердце (С), сон (М), студено

1. ЛЕКЦІЯ

Т: там, ту, трава (Ж), тихо (С), танець (М), танір (М), тма (Ж)
Ф: фарба (Ж), форма (Ж), файно, фалат (М), фамелія (Ж), фраір (М), пляшка (Ж)
Х: характер (М), хавкати, хвалити, ховзанка (Ж), хмара (Ж), хто, хрестити
Ц: царь (М), царіця (Ж), пацеры (пл. т.), цап (М), цибуля (Ж), цінтерь (М), цукерь (М)
Ч: чай (М), час (М), чекати, часть (Ж), чеснок (М), чело (С), чорный
Ш: шыя (Ж), шал (М), шовгор (М), шовгрыня (Ж), шість, школа (Ж), шыти
Щ [ш + ч]: щава (Ж), щавнатый, щастя (С), щастливый, щеня (С), щебетати, щедрый

Тверды і мягкы согласны звуки

В русиньскім языку є доведна 32 твердых і мягких согласных звуків. Векшыну з них можемо споїти до пар подля твердості і мягкості – зато ся звуть **парны согласны звуки**. Регіструємо девять (9) пар твердых і мягких согласных звуків.

Слухайте і повторяйте.

Т – Т': та – тя [т'а], робити – робить
Д – Д': дім – діло [д'іло], сад – садь
Н – Н': нести – ніс [н'іс], лен – день
Л – Л': ліжа – лівий [л'івый], запал – запаль
С – С': сидіти – сісти [с'істи], садь – сядь
З – З': зима – зіля [з'іл'а], мороз – коломазь
Р – Р': речі – рік [р'ік], доктор – ярь
Ц – Ц': цидило – ціпы [ц'іпы], марець – Німець
ДЗ – ДЗ': дзвін – дзёбак [дз'обак], дзеленькати – дзявкати

Остатні согласны звуки суть або **непарны тверды** – п, б, в, ф, м, к, г, х, ш, ж, або **непарны все мягкы** согласны звуки – ч', дж', й'.

Парны тверды і мягкы согласны ся означають на писмі тов самов буквов, зато сігналація твердості і мягкості ся на писмі реалізує доповнюючим способом:

1. **мягким знаком (ь),**
2. **йотованыма буквами я, ю, є, ё, ї.**

Звонкы і глухы консонанты

Векшыну согласных звуків подля глухості/звонкості можемо споїти до пар, котры называємо **парныма согласныма звуками**. Парны подля глухості і звонкості суть:

п – б, т – д, т' – д', к – г, ф – в, с – з, с' – з', ш – ж, х – г, ц – дз, ц' – дз', ч – дж.

При высьловності звонких і глухих согласных треба дотримувати такы фонетичны закони:

1. **Оглушіня звонких согласных звуків на кінці слова:** порога – поріг [х], павуза – павуз [с], мужа – муж [ш], стадо – стад [т], грибы – гриб [п], клягати – кляг' [к], доджу – додж [ч], і т. д. Не піддає ся тому закону звук В, котрый в такій позиції дістає подобу нескладового (білабіального, обоворговового) Ў, напр.: женоў, книжкоў, пястёў, церькоў, кроў і т. п.
2. **Асіміляція по глухості:** мягонький – мяг[х]ко, легонький – лег[х]ко, близонький – близ[с]ко, тяжоба – тяж[ш]ко, дідо – дід[т]ко, баба – баб[п]ка, їджіня – їдж[ч]те і т. д. Тому закону ся знова не піддає согласный В, напр.: лаўка, траўка, слиўка і т. д.

Асіміляція по звонкості: ростяти – розбити (і в правописі!), хоцькому – хоц[дз]ьде, снопы – сніп[б] жыта, ніч – ніч[дж] доўга, як – як[г] бы і т. д.

Дішті́нктівна функція консонантів

Слухайте і повторяйте.

Б – П: брати – прати, бити – пити
Б – Ж: хыба – хыжа, быти – жыти
В – С: выр – сыр, вадити (ся) – садити
В – К: віл – кіл, воле – коле
В – Ф: ваза – фаза, ваковка – факовка
Ж – Ш: жыти – шыти, жаловати – шаловати
З – С: коза – коса, задом – садом
З – Г: знати – гнати, задати – гадати
З – Д: зуб – дуб, ваза – вада
Г – В: гартовати – вартовати, нога – нова
Г – П: густый – пустый, горох – порох
Г – Х: голодный – холодный, гавкати – хавкати
Н – В: наша – ваша, нести – вести
Р – Д: рам – дам, бурити (ся) – будити (ся)
Р – В: красный – квасный, родити – водити
Р – М: рыти – мыти, рак – мак

Ч – С: ніч – ніс, чело – село
Ш – С: наш – нас, што – сто
Т – П: трясти – прями, такт – пакт
Т – Д: рата – рада, терти – дерти
К – Г: курка – гурка, котел – готел
К – М: качка – мачка, кук – кум
К – Ж: рука – ружа, кути – жути
К – Ч: каша – чаша, скакати – скачати
К – Г – В: колос – голос – волос
К – Н – Р: косити – носити – росити
К – М – П: колоти – молоти – полоти
К – Б – З: рак – раб – раз
Р – М – Ч: рай – май – чай
Д – Д': сад – садь
С – С': садь – сядь
Л – Л': запал – запаль

ЗАДАЧІ

- Доповняйте слова:** вечур! Добре! ніч! Добрий! маєте? путь! Слава! навіки!
- Доповняйте вокалы:** п....ти – п....ти, б....ти – б....ти, в....да – в....да, м....й – м....й, кр....й – кр....й, с....ло – с....ло.
- Доповняйте йотованы:** м....со,н,ден, мо....,го,сти, да....,жак,йкати, п....ть,х, кол....дка, н....хати, т....жкий, т....сто, л....бити, кухн...., л....де, ранн.... (сонце), л....к.
- Доповняйте консонанты:**аба,орона,рубый,алір,вері,ена,оґурт,вітка,ампа,ай,іс,аска,укав,вято,анець,раір,мара,укерь,ело,кола,астя,ума,апуста,апірь,он,ед,ача,рава, па....еркы,ам, ба....ка, жо....тый, гри...., бли....ко, ни....ко, хо....де.
- Высловлюйте правильно:** жаба – жабка, близко – близонько, додж – доджаник, легко – легонько, мягко – мягонько, тяжко – тяжоба, ідж – їджіня, садь – садити, сидь – сидіти, лавка – лавочка, сливка – сливочка.
- Переложте до русиньского языка. (Preložte do rusínskeho jazyka. Translate into Rusyn.):** Good morning! Good morning/afternoon! Good evening! Good night! Lord be praised! And so be it! Amen! God bless you! God be with you! Hi! Welcome! Here you are! How are you? Bye! Take care! Godspeed! All the best! Have a safe journey! Bon appetit!/Enjoy your meal! To your health!

Засоба слов

азбука (Ж), -ы
бити (верб., незав., пер.)
быти (верб., незав., пер.)
великий (ад.), -а, -е, -ы
вернути (верб., зав., пер.)
вернути ся (верб. реф., зав., пер.)
вечур (М), -а, -чора, пл. -ы, Г -ів
ведно, доведна (адв.)
вітати (верб., незав., пер.)
вітати ся (верб. реф.)
вода (Ж), -ы
вшытко (прон.)
голова (Ж), -ы, пл. -ы, Г голов
дале (адв. і парт.)
день (М), дня, пл. дні
дім (М), дома, пл. дома, Г -ів
добрий (ад.), -а, е, -ы
есо (С), -а, пл. -а, Г ес
жыти (верб., незав., пер.)
забава (Ж), -ы, пл. -ы, Г забав

здравя (С), -я (сг. т.)
їсти (верб., незав., пер.)
край (М), -я, пл. -ї, Г -ів
красный (ад.), -а, -е, -ы
лекція (Ж), -ії, пл. -її, Г -ій
любити (верб., незав., пер.)
любити ся (верб. реф.)
мало (нум. і адв.)
малый (ад.), -а, -е, -ы
мати (верб., незав., пер.)
много (нум. і адв.)
на (преп.)
ніч (Ж), ночі, пл. ночі, Г -ей
ніч (прон. і парт.)
нога (Ж), -ы, пл. -ы, Г ніг
няй (парт.)
перо (С), -а, пл. -а, Г пер
пити (верб., незав., пер.)
піти (верб., зав., пер.)
планый (ад.), -а, -е, -ы
помалы (адв.)
приємный (ад.), -а, -е, -ы
путь (Ж), пути, пл. пути, Г -ей
рано (С), -а, пл. -а, Г ран
рік (М), рока, пл. роки, -ів
робити (верб., незав., пер.)
рука (Ж), -ы, пл. -ы, Г рук
скоро (адв.)

Slovná zásoba

abeceda
biť
byť
veľký
vrátiť
vrátiť sa
večer
spolu
vítat
vítat sa
voda
všetko
hlava
ďalej
deň
dom
dobrý
eso
žiť
zábava

zdravie
jesť
kraj, okraj
pekný
lekcia
mať rád, milovať
páčiť sa
málo
malý
mať
veľa
na
noc
nič
noha
nech
pero
piť
ísť
zlý
pomaly
příjemný
cesta
ráno
rok
robiť, pracovať
ruka
rýchlo

Vocabulary

alphabet
to hit, to beat (someone)
to be
big/large
to return, to give back
to come back, to return
evening
together
to greet, to welcome
to greet
water
everything
a head
ahead, farther/further
a day
a house
good
ace, top, star
to live
entertainment, leisure,
hobby, amusement, fun
health
to eat
an edge
pretty, handsome, nice
a lesson
to like, to love
to like
little, few
little, small
to have
many, much
on, at, to
night
nothing
leg, foot
may
a pen
to drink
to go
bad
slowly
pleasant, nice
way, road, journey, trip
morning
a year
to work, to do
an arm, a hand
quickly, fast

смаковати (верб., незав., пер.)
 тішити ся (верб. реф., незав., пер.)
 щастливий (ад.), -а, -е, -и
 щастя (С), -я (сг. т.)
 як (прон., кон. і парт.)

chutiť
 tešiť sa
 šťastný
 šťastie
 ako

to like (food)
 to be happy
 happy
 happiness, luck
 how, as, like

ФРАЗЫ

Агой./Агойте.
 Досвіданя.
 Дякую.
 Збогом.
 мати ся (верб. реф., незав., пер.)
 На здоров'я.

Няй вам смакує.

Няй ся любити.
 Перебач./Перебачте.
 Прошу.
 Скады (одкы, выдкы) єсь?/
 Скады сьє?
 Тішити ня.
 Чау./Чауте.
 Як ся ма(є)ш?/Як ся ма(є)те?

FRÁZY

Ahoj./Ahojte.
 Dovidenia.
 Ďakujem.
 Zbohom.
 mať sa
 Na zdravie.

Dobrú chuť.

Nech sa páči.
 Prepáč./Prepáčte.
 Prosím.
 Odkiaľ pochádzaš?/
 Odkiaľ pochádzate?
 Teší ma.
 Čau./Čaute.
 Ako sa máš?/
 Ako sa máte?

PHRASES

Hi. Hello.
 Good-bye. See you.
 Thank you. Thanks.
 Good-bye.
 to be, to feel (How are you?)
 Cheers! (To your health!
 /Good health!)
 Enjoy your meal!/Bon
 appetit!
 Here you are.
 Excuse me. Sorry.
 Please. Here you are.
 Where are you from?/
 Where do you come from?
 Nice to meet you.
 Hi. Hello. Bye-bye. Bye.
 How are you?

МІСТОНАЗЫВНИКЫ (ПРОНОМІНЫ)

ЯК СЯ ЗВЕТЕ? / ЯКЕ ВАШЕ МЕНО?

Слухайте і рэгіструйце особны містоназвынныкі.

I. Формална камунікацыя

Рэгістрацыя в інтэрнаті на лётній школі

Янко: Добры дзень.
Уряднічка: Добры дзень. Як ся зветэ?
Янко: Я ся зву Янко Мудры.
Уряднічка: Як? Яке (е) Ваше мена? Янко Мудры?
Янко: Гей, моё мена ё Янко Мудры.
Уряднічка: Скады сьтэ?
Янко: Я (ём) зо Сербіі.
Уряднічка: Вы (сьтэ) зо Сербіі? А што штудуеце?
Янко: Я штудую журналістыку.
Уряднічка: Знаеце по словацкы?
Янко: Ні, але учу ся по русиньскы і по англіцкы.
Уряднічка: Так вітайце на Словакіі.
Янко: Дзякую.
Уряднічка: Нэй ся любіць, ту ё ключ. Ізба чісло 10.
Янко: Дзякую.
Уряднічка: Прошу.
Янко: Досвіданя.
Уряднічка: Досвіданя.

II. Неформална камунікацыя

(міджі штудэнтамі на ізбі)

Янко і Марко

Янко: Агой, я ся зву Янко Мудры. А ты?
Марко: Я ся зву Марко Курты.
Янко: Тішыць ня. Сьме ведно на ізбі.
Марко: І мене тішыць.
Янко: Скады ёсь?
Марко: Я зо Словакіі. А ты?
Янко: Я зо Сербіі.
Марко: Знаеш по русиньскы?
Янко: Розумлю і кус бісідую. А ты?
Марко: Розумлю і добрі бісідую.

Лексіка

Формална камунікацыя:	Неформална камунікацыя:
Скады (одкы, выдкы) сьтэ?	Скады (одкы, выдкы) ёсь?
Я (ём) зо Сербіі./Ём зо Сербіі.	Я (ём) зо Словакіі./Ём зо Словакіі.
Што робіце?	Што робиш?
Штудуеце?	Штудуеш?
Штудую журналістыку.	Штудую географію.

То ё Марта

Марта: Агой.
Янко: Агой.
Марта: Ё ту Марко?
Янко: Гей, ё.
Марта: Я ём Марта. А ты?
Янко: Я ём Янко.
Марко: Хто ё там?
Янко: Марта.
Марко: А, то ё моя сестра.

Марко: Агой, Марто. Янку, **тота** ё моя сестра Марта.
Янко: Тішыць ня.
Марко: Марто, а **тамтот** ё мій новы прятель Янко.
Марта: Тішыць ня, Янку.

Лексіка

Тота ё Марта. Она ё ту . Тамтот ё Марко. Він ё там .	Марта, Івана – номінатів Марто, Івано – вокатів (клична форма) Марко, Янко – номінатів Марку, Янку – вокатів
---	---

ЗАДАЧІ

1. Выберите вопрос на формалну комунікацію.

- а) Як ся ма(є)те?
б) Як ся ма(є)ш?

- а) Яке ся звете?
б) Як ся звеш?

- а) Скады (одкы, выдкы) єсь?
б) Скады (одкы, выдкы) сьте?

- а) Што робите?
б) Што робиш?

- а) Што штудуєш?
б) Што штудуєте?

2. Оправте хыбы.

- а) Янко: Добрый вечур.
б) Уряднічка: Як ся мате?
в) Янко: Моє мено є Янко Мудрый.
г) Уряднічка: Скады єм?
г) Марко: Сьте зо Словакії.
д) Уряднічка: На здравя, ту є ключ.

3. Доповнийте.

- а) Янко:, я ся зву Янко Мудрый.
б) Янко: А? Як ся звеш?
в) Марко: ся зву Марко Куртый.
г) Янко: Скады?
г) Марко: зо Словакії. А?
д) Янко: Я зо Сербії.

4. Выберите вопрос на неформалну комунікацію.

- а) Агой, як ся маш, Марто?
б) Агой, як ся мате, Марто?

- а) Агой, вы сьте Марта?
б) Агой, ты єсь Марта?

- а) Агой, я єм Марта. А вы як ся звете?
б) Агой, я єм Марта. А ты як ся звеш?

- а) Янку, скады єсь?
б) Янку, скады сьте?

- а) Янку, што робиш? Штудуєш?
б) Янку, што робите? Штудуєте?

Марта і Янко

Марта: Скады єсь, Янку?
Янко: Єм зо Сербії.
Марта: Што робиш на Словакії?
Янко: Учу ся ту русинський язык.
Марта: Русинський язык? Интересно.
Янко: А ты што робиш?

Марта: Я учителька. Учу діти.
Янко: Што учіш?
Марта: Учу історію.
Янко: Знаєш по русиньскы?
Марта: Не знаю. Але ты добрі знаєш.
Янко: І ты ся научіш.

5. Є то правда, або неправда?

правда неправда

а) Марта є зо Словакії.	+	-
б) Марта є студентка.	+	-
в) Янко не є студент.	+	-
г) Марта знає по русиньскы.	+	-
г) Янко учить діти.	+	-

6. Оповідайте.

- а) Є Марта студентка?
б) Скады є Янко?
в) Є Марта зо Словакії?
г) Знає Янко по русиньскы?
г) Учить ся Марта по русиньскы?
д) Учить Марта діти?

Лексика

Што робите? = Яка ваша професія?
Я (єм) учитель. **Учу** діти.
Я (єм) студент. **Учу ся** (= штудую) за учителя.

Словослід:

1 2 3 Я ся учу.
1 2 Учучу ся.

Вопрос і відповідь (позитивна і негативна):

Є Марта студентка?
Гей, Марта **є** студентка.
Ні, Марта **не є** студентка.

То є Івана

Марко: Там є Марта і єй приятелька Івана. Агой, Марто. Агой, Івано.

Марта: Агойте.

Івана: Чауте.

Марта: Янку, то є моя приятелька Івана Скубова. Бываєме ведно на ізбі.

Янко: Агой, Івано, я єм Янко.

Івана: Тішить ня.

Янко: Скады єсь, Івано?

Івана: Я з України. А ты?

Янко: Я з Сербії. Што робиш на Словакії? Штудуєш або робиш?

Івана: Гей, штудую языки. А ты?

Янко: В Сербії штудую журналістіку а ту ся учу русинський язык.

Івана: Знаєш ай словацький язык?

Янко: Ні. Розумлю по словацькы, але не говорю. А ты?

Івана: Я тыж.

Лексика

Хто є то? То є учитель, сестра, дітина... = **люде**

Што є то? То є ключ, квітка, мача... = **предмети і звірята**

ЗАДАЧІ

7. Доповнюйте выхабены слова і повторюйте.

- а) Марта: Янку, то є Івана. Івана є моя
- б) Янко: Тішить ня, Івано, єсь?
- в) Івана: Я з України. А?
- г) Янко: зо Сербії. Што на Словакії?
- г) Івана: языки. А ты ?
- д) Янко: русинський язык.

8. Доповнюйте вопросы і повторюйте.

- а) Вопрос: ?
Одповідь: Івана.
- б) Вопрос: ?
Одповідь: З України.
- в) Вопрос: ?
Одповідь: Штудую.
- г) Вопрос: ?
Одповідь: Розумлю, але не говорю.

ОСЛОВЛІНЯ

Пане докторе, як ся ма(є)те?
Пане інжінїре, што робите?
Пане директоре, зна(є)те по русиньскы?
Пане Мудрий, де сьте были?

Панї Мудра, подьте дале!
Панї і панове, вітайте!
Дамы і панове, перебачте!
Дївчата і хлопці, заспівайте!

Ословління	
МУЖ	ЖЕНА
пан Мудрий (Н) – пане Мудрий (В)	пані Мудра (Н)
пан Родак (Н) – пане Родаку (В)	пані Родакова (Н)
пан учитель (Н) – пане учителю (В)	пані учителька (Н) – пані учителько (В)
пан колеґа (Н) – пане колеґо (В)	пані колеґиня (Н) – пані колеґинё (В)

ЗАДАЧІ

9. Доповнюйте називники женьского роду. 10. Доповнюйте призви́ска в женьскім роді.

а) професор –	а) пан Ковач –
б) школяр –	б) пан Сухий –
в) редактор –	в) пан Кусько –
г) Іван –	г) пан Быха –
г) шофер –	г) пан Меценё –
д) партнер –	д) пан Сқыба –
е) доктор –	е) пан Капраль –
є) маляр –	є) пан Малый –

Особны містоназвы́нныкы (персональны проно́міны)

Сінгулар	Плурал
я	мы
ты	вы
він, вна/она, вно/оно	они

А. Формална кому́нікація:

Вы – выкаме (двоіме)

Вы сьте Янко Мудрый, штудент із Сербії?

Б. Неформална кому́нікація:

ты – тыкаме

Ты єсь Марко Куртый, штудент із Словакії?

В. Выпу́щаня неакцентованых особных містоназвы́нныкы з речінь.

Як ся зве́те?

Зву ся Марта Курта. Ём учителька.

Г. Захо́ваня акцентованых особных містоназвы́нныкы в речінях.

Вы ся зве́те Івана?

Ні, я ся зву Івана.

Склонёваня особных містоназівників

Пад	Перша особа		Друга особа		Третя особа – Єднотне ч.			Множ. ч.
	Єд. ч.	Мн. ч.	Єд. ч.	Мн. ч.	Муж. р.	Жень. р.	Серед. р.	Про вшыткы роды
Н.	я	мы	ты	вы	він	вна/она	вно/оно	вни/они
Г.	мене/ня	нас	тебе/тя	вас	нёго/ёго/го	нёй/ей	нёго/ёго/го	них/іх
Д.	мені/мі	нам	тобі/ті	вам	нёму/ёму/му	ній/ій/ей	нёму/ёму/му	ним/ім
А.	мене/ня	нас	тебе/тя	вас	нёго/ёго/го	ню/ей/і	нёго/ёго/го	них/іх
Л.	мені/мі	нас	тобі	вас	нім	ній	нім	них
І.	мнов	нами	тобов	вами	ним	нёв	ним	нима

Шпеціфічным знаком русиньскых особных і рефлексівного містоназівників суть **скорочены формы генітіва, датіва і акузатіва єднотного чісла**:

мене – **ня** мені – **мі**
 тебе – **тя** тобі – **ті**
 себе – **ся** собі – **сі**
 ёго – **го** ёму – **му**

Скорочены формы суть омного фреквентованішы як їх повны пенданти. В звязній речі (тексті) они звычайно фунгують в **безакцентній** позиції, напр.: *не відів ня, обыш**о**в тя, прин**и**сь мі, да**й** му і т. п.)*

Часослово (вербум) БЫТИ в теперішнім часі

Сінгулар	Плура
(я) єм	(мы) сьме
(ты) єсь	(вы) сьте
(він, она, оно) є	(они) суть

ЗАДАЧІ

11. Доповняйте особны містоназівники.

а) Пане Сухый, сьте із Словакії?	д) сьте учітелька?
б) Агой, Івано, єсь з України?	е) Гей, єм учітелька.
в) Марку, штудуєш, або робиш?	є) сьте штуденты?
г) Івано і Марто, бісїдуєте по русиньскы?	ё) Ні, не сьме учітелі.
г) Ні, не бісїдуєме по русиньскы.	ж) єсь ту, Марку?

12. Доповняйте правильны формы часослова *быти* в теперішнім часі.

- а) Янко студент. д) Марку, ты добрый студент.
 б) Янко і Марко приятелі. е) Марко і Марта зо Словакії?
 в) Марта учителька. є) Скады, Янку?
 г) Вы тоты студенты? ё) зо Сербії.
 ґ) Івана з України? ж) Марта і Івана дома.

13. Доповняйте правильны повны або курты формы osobowych містоназівників і правильны формы часослова *быти*.

- а) є студент. д) Што є (він)?
 б) Знаєш (він)? е) Болить (він) рука.
 в) Я (ты) дякую. є) Розумиш (я) ?
 г) Вы зо Сербії? ё) Ні, не розумлю (ты)
 ґ) Ні, не сьме зо Сербії. ж) Они суть (він) приятелі.

14. Змініть речіння так, жебы сьте місто куртых форм osobowych містоназівників могли вжити повны. Приклад: Прошу тя. – Тебе прошу.

- а) Знаю го. –
 б) Любить ся мі. –
 в) Дякую му. –
 г) Дарую ті. –
 ґ) Болить го. –
 д) Дає мі квітку. –
 е) Пишу ї писмо. –

15. Переложте до русиньского языка. (Preložte do rusínskeho jazyka. Translate into Rusyn.)

What is your name? Where do you come from? Are you from the Ukraine? Yes, I am from the Ukraine. No, I am not from the Ukraine. Is Marta from Slovakia? Who is that? It's a teacher. What is this? It is a key. Are you Ivana? Yes, I am Ivana. No, I'm not Ivana. Do you speak Rusyn? Professor, do you speak Rusyn? Teacher (female), do you understand Slovak? Are you a student? Who is over there? Marko (is over there). Where are Ivana and Marta? Ivana and Marta are at home. Are Ivana and Marta at home? Yes, Ivana and Marta are at home. No, Ivana and Marta aren't at home. What is this? It's a flower. What's that? It's a cat.

Ako sa voláte? Odkiaľ ste? Vy ste z Ukrajiny? Áno, ja som z Ukrajiny. Nie, ja nie som z Ukrajiny. Je Marta zo Slovenska? Kto je to? To je pán učiteľ. Čo je to? To je kľúč. Vy ste Ivana? Áno, ja som Ivana? Nie, ja

2. ЛЕКЦІЯ

nie som Ivana. Hovoríte po rusínsky? Pán profesor, hovoríte po rusínsky? Pani učiteľka, rozumiete po slovensky? Vy ste študent? Kto je tam? Tam je Marko. Kde sú Ivana a Marta? Ivana a Marta sú doma. Sú Ivana a Marta doma? Áno Ivana a Marta sú doma. Nie, Ivana a Marta nie sú doma. Čo je toto? Toto je kvet. Čo je tamto? Tamto je mača.

Засоба слов

(i)з, зо (преп.)
а/і (кон.)
або (кон.)
але (кон.)
бісідувати (верб., незав., пер.)
бывати (верб., незав., пер.)
він, вона/она, воно/оно (прон.)
вопрос (М), -а, пл. -ы, Г -ів
вы (прон.)
гей (інт. і парт.)
говорити (верб., незав., пер.)
директор (М), -а, пл. -ы, Г -ів
діти (пл. од дітя), Г -ей
дітя (С), -яти, дітина (Ж), -ы, дітвак (М), -а
доктор (М), -а, пл. -ы, Г -ів
дома (адв.)
є (верб., інф. бути, 3. ос. сг., непер.)
єм (верб., інф. бути, 1. ос., сг.)
єсь (верб., інф. бути, 2. ос., сг.)
журналістика (Ж), -ы (сг. т.)
звіря (С), -яти, пл. -ята, Г -ят
знати (верб., незав., пер.)
і/ай (кон.)
ізба (Ж), -ы, пл. -ы, Г ізеб
інжінір (М), -а, пл. -ы, Г -ів

квітка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ток
ключ (М), -а, пл. -і, Г -ів
кус (М), -а, пл. -ы, Г -ів
люде (пл. од чоловік), -ей
мача (С), -ати, пл. -ата, Г -ат
мено (С), -а, пл. -а, Г мен
мій, моя, моє, мої (прон. прис.)
мы (прон. особ., 1. ос. пл.)
не (парт. і кон.)
ні (парт.)
ніт (запор верб. бути)
ня, мене (прон. особ., Г, А)
одповідь (Ж), -ї, пл. -ї, Г -ей
одповісти (верб., зав., непер.)
они (прон. особ., 3. ос. пл.)
по англійцькы (адв.)
по русиньскы (адв.)
по словацькы (адв.)

Slovná zásoba

z, zo, s, so
a
alebo
ale
rozprávať
bývať
on, ona, ono
otázka
vy
áno
hovoriť
riaditeľ
deti
dieťa
lekár, doktor
doma
je
som
si
žurnalistika
zvíra
vedieť
aj
izba
inžinier

kvet
klúč
trochu
ľudia
mača/mačiatko
meno
môj, moja, moje, moji
my
ne-
nie
niet
ma, mňa
odpoved'
odpovedať
oni
po anglicky
po rusínsky
po slovensky

Vocabulary

from, with
and
or
but
to speak
to live
he, she, it
a question
you (plural)
yes
to talk, to speak
a head, a director
children
a child, a baby
a doctor
at home
is
am
(you) are (singular you)
journalism
an animal
to know, to be able to
and, as well, too
a room
engineer/technician/a
person with a degree in
engineering
a flower
a key
a little
people
a kitten
a name
my
we
un-, ir-, il-, im-, dis-, etc
no
there is/are no
me
an answer
to answer
they
(in) English
(in) Rusyn
(in) Slovak

предмет (М), -а, пл. -ы, Г -ів	predmet	object
приятель (М), -я, пл. -ї, Г -їв	priateľ	a friend
приятелька (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лєк	priateľka	a friend
просити ся (верб. реф., незав., пер.)	pýtať sa	to ask
професія (Ж), -ї, пл. -ї, Г -сій	profesia	occupation
робити (верб., незав., пер.)	robiť, pracovať	to work
розуміти (верб., незав., пер.)	rozumieť	to understand
русинський (ад.), -а, -е, -ы	rusínsky	Rusyn (adjective)
словацький (ад.), -а, -е, -ы	slovenský	Slovak (adjective)
суть (верб., інф. бути, 3. ос. пл.)	sú	(they) are
сьме (верб., інф. бути, 1. ос. пл.)	sme	(we) are
сьте (верб., інф. бути, 2. ос. пл.)	ste	(you) are
так (прон. кон., парт.)	tak	so
там (прон. указ.)	tam	there
тамто (прон. указ.)	tamto	there, that (+thing)
ті, тобі (прон. особ., Д)	ti, tebe	(to/for) you (singular)
то (прон. указ.)	to	it
тото (прон. указ.)	toto	it, this
ту (прон. указ.)	tu	here
ты (прон. особ.)	ty	you (singular, nominative)
тыж (парт.)	tiež	too
тя, тебе (прон. особ.)	ťa, teba	you (singular, objective)
уряднічка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок	úradníčka	a clerk (female)
учитель (М), -я, пл. -ї, Г -їв	učiteľ	a teacher (male)
учителька (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лєк	učiteľka	a teacher (female)
учіти (верб., незав., пер.)	učiť	to teach
учіти ся (верб. реф.)	učiť sa	to study, to learn
хто (прон.)	kto	who
число (С), -а, пл. -а, Г чисел	číslo	a number, a numeral
чоловік (М), -а, пл. люде	človek	a man, a person, a human being
што (прон.)	čo	what
штудент (М), -а, пл. -ы, Г -ів	študent	a student (male)
штудентка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ток	študentka	a student (female)
штудувати (верб., незав., пер.)	študovať	to study
я (прон. особ., 1. ос. сг.)	ja	I
язык (М), -а, пл. -ы, Г -ів	jazyk	a language
який, яка, яке (прон.)	aký, aká, aké,	what

ФРАЗЫ

звати ся (верб. реф.)
 Бісїдовати по русиньскы.
 Розуміти по словацькы.
 Скады (одкы, выдкы) єсь/сьте?

FRÁZY

volať sa
 Rozprávať po rusínsky.
 Rozumieť po slovensky.
 Odkiaľ pochádzaš/pochádzate?

PHRASES

to be called/My name is
 To speak Rusyn.
 To understand Slovak.
 Where are you from?

ЧАСОСЛОВО БЫТИ

ПУТОВАННЯ

В котрых штатах сьте были? Котры хочете навщівити?

(Неформална комунікація)

- Марта:** Янку, ты із Сербії?
Янко: Гей, із Сербії.
Івана: Я была у Сербії лем недавно.
Марко: А мы з Мартов были в Хорватії – коло моря.
Марта: Там было барз добрі. Море было тепле, природа прекрасна.
Янко: А ты, Івано, чом єсь была в Сербії?
Івана: Была єм там служобно. Робила єм перекладательку про єдну фірму.
Янко: А які языки знаєш?
Івана: Англіцький і російський. Але знаю дакус і по сербскы. Моя бабка была Сербка. В Сербії сьме говорили по англіцькы.
Марта: В Сербії жыє і громада Русинів. Главно у Новім Саді. Быв там уж дахто?
Івана: Не была єм там.
Марко: Нашы родічі там были, гейже, Марто?
Янко: Ани я не був, але о войводиньскых Русинах єм чув.
Марта: Я бы барз хотіла навщівити грецькы островы.
Івана: І мене фасцінують. Будеме там пудовати ведно. Береш ня з собов?
Марта: Самособов.
Янко, Марко: Будеме вам робити бодігардів.
Марта: Гей, наш Марко має свалы як женатый воробель¹. То буде бодігард!

Лексіка

Я была у Сербії.	Мы з Мартов были в Хорватії.
Івана (она) была у Сербії.	
Была єм там служобно.	Вы были в Сербії?
Там было барз добрі.	
Море было тепле.	Нашы родічі там были .
Быв там дахто? Я не був .	

Часослово БЫТИ в минулім часі

Сінгулар	Плурал
(я) був, была; був єм, была єм (была-м)	(мы) были; были сьме
(ты) був, была; був єсь, была єсь (была-сь)	(вы) были; были сьте
(він) був, (она) была, (оно) было	(они) были

ЗАДАЧІ

1. Доповнюйте часослово *быти* в минулім часі і повторяйте.

- а) Він в інтернаті. б) Марта там не в) Янко дома і там чекав Марту. г) Они договорены, але Марта не пришла. г) Діти барз выхляты. там барз горячо. д) Нянько з мамов на доволенці коло моря. е) Там їм барз добрі.

2. Відповідайте на вопросы подля взору (повторюємо позитивну і негативну відповідь).

Приклад: Быв єсь даколи в Німецьку?

Гей, був єм перед роком.

Ні, не був єм.

Твої родичі были дома?

Гей, они

Ні,

Была Марта голодна?

Гей, она

Ні,

Быв дахто записаний на літню школу? Гей, Марта з Янком

Ні, никто

Тото дівча было хворе?

Гей, оно

Ні, нігда

Дідо з бабов были дома самы?

Гей, они

Ні,

Быв твій пес добрый?

Гей, він..... барз добрый.

Ні,

3. Оправте в текстї хыбы (заміряне на род).

а) Він був барз добра. б) Была сьте даколи в Німецьку? в) То був добра жена, шкода, же так скоро умер. г) Она єсь добра студент. г) Кто была тот студент? д) Який была єй професія? е) Він є учітелька? є) Ні, они є директор школы. є) Дідо з бабов была дома самы. ж) Тот дівча нігда не было хворый. з) Марта є барз красны молодя жена. и) Быв Марта в школі? і) А Янко были в школі? ї) Ні, Янко не было в школі.

Придавнікы в русиньскім языку

В русиньскім языку суть адъектївы **згодні в родї, числі і падї з називниками**, ку котрым ся односять.

	Сінгулар	Плурал
Мужскый род	красный хлоп	красны хлопѣ
Женьскый род	красна жена	красны жены
Середній род	красне дівча	красны дівчата

Ступнёваня придавників

При регулярнім ступнёваню од основного ступня – **позитиву** твориме высшый ступінь – **компаратів** так, же к основі слова придаме суфікс **-ш-/-іш-**: высокий – **высшый**, низкий – **низшый**, красный – **красшый**, богатый – **богатшый**, веселый – **веселшый**, бідный – **біднішый**, зеленый – **зеленішый**, худобный – **худобнішый**.

Про дакотры придавнікы тот модел не платить. Они мають тзв. **нерегулярне** ступнёваня, што значить, же при творіню компаратіву ся мінить основа слова, напр.: **добрый** – **ліпшый**, **малый** – **меншый**, **злый** – **гіршый**.

3. ЛЕКЦІЯ

Од компаративу твориме **суперлатів** доданєм морфемы/префікса **най-**, напр.: высший – **най**высший, низший – **най**низший, красший – **най**красший, ліпший – **най**ліпший, менший – **най**менший.

Схема на творіння компаративу і суперлативу

высокий — **выс** — **шый** — **най** — **выс** — **шый**
милый — **мил** — **їшый** — **най** — **мил** — **їшый**
добрый — **ліп** — **шый** — **най** — **ліп** — **шый**

Слушайте і повторяйте.

добрый – ліпший – найліпший
мудрый – мудріший – наймудріший
малый – менший – найменший
низкий – низший – найнизший
зеленый – зеленіший – найзеленіший
блідый – блідший – найблідший

великий – бівший – найбівший
милый – миліший – наймиліший
старый – старший – найстарший
молодой – молодший – наймолодший
новый – новіший – найновіший
модерный – модерніший – наймодерніший

Часослово БЫТИ в будучім часі

Сінгулар	Плурал
(я) буду	(мы) будеме
(ты) будеш	(вы) будете
(він, она, оно) буде	(они) будуть

ЗАДАЧІ

4. Творьте компаратив і суперлатив од придавників.

- а) молодой –
- б) червеный –
- в) деревянный –
- г) добрый –
- г) старый –
- д) зеленый –
- е) скляняный –
- є) черный –
- ё) сытый –
- ж) голодный/голоден –

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

**Од присвойных і односных придавників не можемо утворити компаратів
ани суперлатів.**

Лексика

Мама має нову книжку. То є **мамина** книжка. Тота книжка є **мамина**.
Дідо сі купив **флавшовый** герок. Тот герок є **дідів**. То є **дідів** герок.
Марко обув новы боканчі. **Марковы** боканчі суть новы. То суть **Марковы** новы боканчі.
Марта розбила фінджа на кавей. Тота розбита **Мартина** фінджа є в смітю.

**5. Прирядьте к називнику з першого стопчіка відповідний придавник з другого стопчіка.
Памятайте на род. З дакотрых якостных придавників вытворьте суперлатів.**

а) дівча	зелений	ё) дідо	смутне
б) брат	добра	ж) рука	чорна
в) стіл	деревяный	з) фарба	солodka
г) Марко	белава	и) шовгор	веселый
г) стром	замашеный	і) щава	дудравый
д) мачка	таркаста	ї) школа	чіста
е) курка	высокий	й) правда	малый
є) горнець	зломена	к) мама	недобре

6. Доповнюйте правилны формы часослова *быти* в будучім або в минулім часі.

- а) Марта учітелька.
б) Хто в школі?
в) Вшыткы писати писмо.
г) Янку, ты даколи в Німецьку?
г) Гості голодны.
д) Чом сьте так довго в маркеті?
е) сьме купити цукеръ і сіль.
є) дашто їсти?
ё) Марта з Янком в кінї.
ж) Што завтра робити?
з) А де єсь вчера?

7. Одповідайте на вопросы.

Быв тот стром даколи зеленый?
Є школа далеко?
Янку, быв єсь уж на чай?
Будете довго путовати?
Мала єсь достаток часу на оддых?
Буде твоя ізба в інтернаті ліпша як Янкова?

Была она твоя найстарша сестра?
Была Марта добра штудентка?
Буде Марко завтра скоро вставати?
Мусить быти скоро в школі?
Хочеш быти вояком?
Чім хоче быти Івана?

Засоба слов

баба (Ж), -ы, пл. -ы, Г баб
 белавый (ад.), -а, -е, -ы
 боканча (Ж), -і, пл. -і, Г боканч
 брат (М), -а, пл. -ове/-я, Г -ів
 брати (верб., незав., пер.)
 бываня (С), -я (сінг. т.)

быти (верб., незав., пер.)
 великий (ад.), -а, -е, -ы
 відіти (верб., незав., пер.)
 воробель (М), -бля, пл. -блі, Г -ів
 вставати (верб., незав., пер.)
 вчера (адв.)
 выхляти (верб., зав., пер.)
 гейже (парт.)
 годен/може
 горнець (М), горця, пл. -ї, Г -ів
 горячо (адв.)
 гость (М), -я, пл. -ї, Г -ів
 голоден/голодный
 громада (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ад
 герок (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 давно (адв.)
 даколи (адв.)
 далеко (адв.)
 деревяный (ад.), -а, -е, -ы
 дідо (М), -а, пл. -ове, Г -ів
 довго (адв.)
 доволенка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок
 дудравый (ад.), -а, -е, -ы
 желізный (ад.), -а, -е, -ы
 жена (Ж), -ы, пл. -ы, Г жен
 женатый (ад.), -ого, пл. -ы
 завтра (адв.)
 зарядити (верб., зав., пер.)
 зеленый (ад.), -а, -е, -ы
 зломенный (ад.), -а, -е, -ы
 знати (верб., зав., пер.)
 интернат (М), -у, пл. -ы, Г -ів

кава (Ж), -ы, пл. -ы, Г кав
 кавей (М), -я, пл. -ї, Г -ів
 квартал (М), -я, пл. -ї, Г -ів
 кіно (С), -а, пл. -а, Г кін
 книжка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -жок
 конар (М), -я, пл. -ї
 кош (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 курка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рок
 лігати (верб., незав., пер.)
 малый (ад.), -а, -е, -ы
 мати (верб., незав., пер.)
 мати (Ж), -тери, пл. -тери, Г -ей

Slovní zásoba Vocabulary

babka
 modrý
 topánky
 brat
 bratř
 bývanie

byť
 velký
 vidieť
 vrabec
 vstávať
 včera
 unaviti sa
 všakže
 dokáže
 hrniec
 horúco
 host
 hladný
 komunita
 kabát
 dávno
 niekedy
 ďaleko
 drevený
 dedo
 dlho
 dovolenka
 hundravý
 železný
 žena
 ženatý
 zajtra
 zaradiť
 zelený
 zlomený
 vedieť
 internát

grandmother, grandma, granny
 blue
 shoes
 brother
 to take
 a house, a flat/an apartment; living conditions, accommodation
 to be
 big, large
 to see
 a sparrow
 to get up
 yesterday
 to get tired
 is it/isn't it/..., right?
 can, be able to
 a pot
 hot
 a guest
 hungry
 a community
 a coat
 long ago
 sometimes
 far away, a long way
 wood (adjective), wooden
 grandfather, granddad, grandpa
 a (long) while, long, a long time
 a holiday, a vacation, day(s) off
 grumpy
 iron (adjective)
 a woman
 married (about a man)
 tomorrow
 to take care of sth, to arrange (for) sth
 green
 broken
 to know, to be able to
 a school hostel, a boarding house, a dorm(itory)
 coffee
 coffe with milk
 an apartment/a flat
 a movie theater/a cinema
 a book
 a twig
 a garbage bin, a trash can
 a hen
 to lie down, to go to bed
 small, little
 to have
 mother

мачка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок	mačka	a cat
молоко (С), -а, пл. -а	mlieko	milk
мочи (верб. мод., непер.)	môcť	can, may
мусити (верб., мод., непер.)	musieť	must
наїсти ся (верб. реф., зав., непер.)	najesť sa	to eat
наїджений (ад.), -а, -е, -ы	najedený	to have eaten, to have finished a meal
недавно (адв.)	nedávno	not long ago, the other day
несмілий (ад.), -а, -е, -ы	nesmelý	shy, cowardly
оддых (М), -у (сг. т.)	oddych	rest, relaxation
оддыховати (верб., незав., пер.)	oddychovať	to rest, to relax
остров (М), -а, пл. -ы, Г -ів	ostrov	island
пересвідчити (верб., незав., пер.)	presvedčiť	to convince
пес (М), пса, пл. псы, Г псів	pes	a dog
писати (верб., незав., пер.)	písať	to write
письмо (С), -а, пл. -а, Г писем	list	a letter (correspondence)
погар (М), -а, пл. -ы, Г -ів	pohár	a glass
погостити (верб., зав., непер.)	pohostiť	to host/to wine and dine
помаранчевый (ад.), -а, -е, -ы	oranžový	orange (color)
правда (Ж), -ы, пл. -ы, Г правд	pravda	truth
прекрасный (ад.), -а, -е, -ы	prekrásny	beautiful
путувати (верб., незав., пер.)	cestovať	to travel
розбити (верб., зав., пер.)	rozbiť	to break
разбитый (ад.), -а, -е, -ы	rozbitý	broken
роspещенный (ад.), -а, -е, -ы	rozmazaný	spoiled (child)
свал (М), -у, пл. -ы, Г -ів	sval	a muscle
сестра (Ж), -ы, пл. -ы, Г -тер	sestra	sister
сіль (Ж), соли	soľ	salt
скляняный (ад.), -а, -е, -ы	sklenený	glass (adjective)
скоро (адв.)	skoro	soon, shortly
слідно (адв.)	viditeľné	slippery
служобно (адв.)	služobne	for business
справовати ся (верб. реф., незав.)	správať sa	to behave
стром (М), -у, пл. -ы, Г -ів	strom	a tree
таркастый (ад.), -а, -е, -ы	strakatý	tabby, spotted
терпезливый (ад.), -а, -е, -ы	trpezlivý	patient (adjective), uncomplaining
треба (адв.)	treba	be necessary
уквартелёвати (верб., зав., пер.)	ubytovať	to get settled (in an apartment)
умерти (верб., зав., непер.)	umrieť	to die
фарба (Ж), -ы, пл. -ы, Г фарб	farba	a color
фасціновати (верб., незав., пер.)	fascinovať	to fascinate
фінджа (Ж), -і, пл. -і, Г фіндж	šálka	a cup
фірма (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рем	firma	company, firm
фляшка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -шок	fľaša	a bottle
хлоп (М), -а, пл. -и, Г -ів	chlap	a man
цукеръ (М), -крю	cukor	sugar
чай (М), чаю, пл. чаї, Г -їв	čaj	tea
чекати (верб., незав., пер.)	čakať	to wait
червеный (ад.), -а, -е, -ы	červený	red
чістый (ад.), -а, -е, -ы	čistý	clean (adjective)
чорный (ад.), -а, -е, -ы	čierny	black
школа (Ж), -ы, пл. -ы, Г школ	škola	school
шовгор (М), -гра, пл. -грове, Г -грів	švagor	brother-in-law
щавя (Ж), -ы, пл. -ы, Г щав	šťava	juice

ЧАСОСЛОВО (ВЕРБУМ) МАТИ

НАРОДЕНИНЫ

- Марта:** Янко днесь має народенины. Мам напад! Зробиме му гостину.
- Івана:** Добрі. Што маме приправити?
- Марта:** Класіка – то суть обложены хлібики. Можеме мати хлібики. Але можеме мати і дашто нетрадічне.
- Івана:** Я за іновацію. Мам ай тіп на нетрадічны обложены хлібики. Каждый сі їх буде виробляти сам. Буде сі робити комбінації подля властного смаку. Зо Сербії мам єден рецепт на добру помазанку.
- Марта:** А я знам єден хорватський рецепт. Марку, маш дашто проти?
- Марко:** А што нашы традиційні рецепти? Мали бы сьме ся тримати традицій.
- Марта:** Ты немодерний і непрактичний. Обложены хлібики скоро обсыхають. Не є гіршого погощіння, як з обсхнутыма хлібиками.
- Івана:** Мали бы сьме Янкови припомянуги домовину. Моя помазанка є оливова.
- Марта:** А моя є з баклажану і червеной папрігы – то суть тыж сорты зеленины з теплых южных країн. А ку тому зробиме салат зо свіжою зеленины.
- Марко:** Но а я зроблю брындзову помазанку. Брындзу маме у нас – на Словакії.
- Івана:** Супер! А каждый гость буде мати можность выберати подля смаку.
- Марко:** Мате хліб?
- Марта:** Мали сьме, але уж не маме. Буде треба купити.
- Івана:** Мали бы сьме собі написати, што треба купити: хліб, багеты, роглики, оливы – чорны і зелены, папрігу, баклажан, масло, цибулю...
- Марко:** Но а брындзу і напої... К брындзі пасує пиво. В нашім буфеті мають добре пиво.
- Марта:** Але Янко є шофер. А я тыж алкоголовы напої не мушу... Треба купити і безалкоголове пиво, даякы мінералны воды, джус, кока-колу...
- Марко:** Но а дїтське шампанське на припиток... ха... ха... ха...

ЛЕКСИКА (Текст А)

Мам напад! Маш дашто проти? Янко має народенины.	Што маме приправити? Мате хліб? В буфеті мають добре пиво
---	--

Часослово МАТИ в теперішнім часі

Сінгулар	Плурал
(я) маю/мам	(мы) маєме/маме
(ты) маєш/маш	(вы) маєте/мате
(він, она, оно) має/мать	(они) мають

Текст Б: Слухайте і повторяйте. Слідуйте часослово *мати* в минулім, теперішнім і будучім часі.

Янко **мав** вчера народенины. Марта **мала** добрый напад. З Іванов і Марком му приправили гостину. **Мали** добре погощіння. За два місяці Марко з Мартов **буде мати** народенины. Они суть двійнята. **Будуть мати** тыж славу? Івана **мала** народенины перед місяцём. Она не **мала** славу. **Мала** в тім часі много учіння. Івана може **мати** славу ведно з Янком. Марта з Марком про ню **мають** пририхтований дарунок. Купили єй русиньско-сербський словник. **Буде мати** з нёго радость?¹

¹ Часослово *мати* ся ужывать і в конштрукціях тіпу: мати радость (радовати ся), мати страх (бояти ся), мати щастя, мати правду. Суть то конштрукції з абстрактныма назывниками.

Часослово МАТИ в минулім часі

Сінгулар	Плурал
(я) мав, мала; мав єм, мала єм/мала-м	(мы) мали; мали сьме
(ты) мав, мала; мав єсь, мала єсь/мала-сь	(вы) мали; мали сьте
(він) мав (она) мала, (оно) мало	(они) мали

Часослово МАТИ в будучім часі

Сінгулар	Плурал
(я) буду мати	(мы) будеме мати
(ты) будеш мати	(вы) будете мати
(він, она, оно) буде мати	(они) будуть мати

ЗАДАЧІ

1. Выпиште з прочітаного тексту до єдної колонкы часослово *мати* в теперішнім часі, до другой колонкы напиште тото часослово в минулім, а до третей – в будучім часі. Мерькуйте притім на особу, ку котрій ся часослово *мати* вяже.

Приклад: він має – він мав – він буде мати

Теперішній час	Минулий час	Будучий час

Запам'ятайте

Будучій час часослова *мати* твориме spoїнєм помічного часослова **быти** в приналежній особі і інфінітиву часослова *мати*.

З часословом **быти** сьме пришли до контакту в другій лекції, а то в ёго прямім значіню. Тото часослово має в граматіці русинського языка дві функції:

1. Прямє значіння, а то у вшыткых часах:

- теперішнім: *Марта є учітелька.*
- минулім: *Марта **была** учітелька.*
- будучім: *Марта **буде** учітелька.*

2. Функція помічного часослова при творіню будучого часу: *Янко **буде мати** народенины. Марта **буде мати** новы шаты. (Мы) **будеме мати** славу.*

3. При творіню речіння з часословом *мати* (у вшыткых трёх часах) маєме дві припустны конштрукції, о котрых сьме ся дізнали в другій лекції при часослові **быти**:

Чісло	Особа	Без акценованого містоназівника	З акценованим містоназівником
Сінгулар	1.	Мам народенины.	Я мам народенины.
	2.	Маш народенины.	Ты маш народенины.
	3.	Має/мать народенины.	Він, она, оно має/мать народенины.
Плурал	1.	Ма(є)ме народенины.	Мы ма(є)ме народенины.
	2.	Ма(є)те народенины.	Вы ма(є)те народенины.
	3.	Мають народенины.	Они мають народенины.

4. ЛЕКЦІЯ

Таку саму конструкторку мають і вопросны речіння того типу: **Ма(є)ш народенины? Ма(є)те народенины?** І таксамо з акцэнтаваным містоназівнікам: **Ты** ма(є)ш народенины? **Вы** ма(є)те народенины?

4. Часослова **мати** мож збачіти і в конструкторках типу:

Івана **має** маму учітельку. = Іваніна мама є учітелька.

Янко **має** брата шофера. = Янків брат є шофер.

Марта **має** добраго брата. = Мартін брат є добрый.

ЗАДАЧІ

2. Доповнюйце часослова **мати** в минулім, теперішнім або в будучім часі і повторюйце.

а) Марта добрый напад. б) Янко народенины. в) хліб? г) Будеме славу? г) Што купіти на славу? д) Каждый гость можность выбраці подля смаку. е) Івана тыж напад на добру помазанку. є) сьце уж даколи таку помазанку?²

3. Одповідайце на вопросы подля взору. Слідуйце притім часослова **мати** в розлічных часах.

Буде мати Янко народенины?

Гей, Янко буде мати народенины.

Ні, Янко не буде мати народенины.

Мав Марко безалкоголове пиво?

Гей,

Ні,

Мала Марта свіжий хліб?

Гей,

Ні,

Має Івана добрый напад?

Гей,

Ні,

Мали можность выбраці подля смаку?

Гей,

Ні,

Телефонуэме

Марта: Гало, Івано, чуэш ня?

Івана: Што маш?

Марта: Якраз єм в обході. Што мам купіти?

Івана: Думаш на Янкову славу?

Марта: Гей. Уж мам скоро вшытко. Хліб, багеты, зеленину, масло, брынду, шунку, напої... Што іщі мам купіти?

Івана: А маш дарунок про Янка?

Марта: Іщі не мам. Хочу му купіти даякий пахнячій парфін. Не знам, ці будуть мати... Повідж мі даяку алтернатіву.

Івана: Я мам про нёго цедечко русиньской капелы „Пайташе“. Ты му куп цедечко Анны Сервіцькой, знамой русиньской співачкы народных співанок.

Марта: Добрі, же ты мам! На парфін мам і так мало грошей, куплю цедечко.

² Паралельно можеме вжыти конструкторку: *Їли сьце уж даколи таку помазанку?* (Также часослова **мати** може выступати в конструкторці речіння і як сінонім часослова **їсти**).

Івана: Чекай, а маш дашто солодке? Куп закручаники. Найліпше з маком і з ябками. А іщі сервітки!

Марта: Супер, челюсть долов, шефе! Агой, уж лечу.

Лексіка

Чуєш ня?	Гей, чую тя.
Што маш?	Єдну просьбу.
Думаш на славу?	Гей, думам на Янкову славу.

Повторьте, як ся творять речіня. Порядок слов у речіню – словослід. Вопрос і одповідь.

Основный модел	Вопрос
Марта (она) сидить в класі. 1 2 3	Сидить Марта в класі? 1 2 3
Подмет – присудок – далшы члены 1 2 3	Присудок – подмет – далшы члены 1 2 3
Приклады: Матра ся учіть в англійській школі. Марта штудує на універзіті. Она буде учітелька в середній школі.	Приклады: Учіть ся Марта в англійській школі? Штудує Марта на універзіті? Буде Марта учітелька в середній школі?

ЗАДАЧІ

4. Дайте одповіді на даны вопросы. Слідуйте притім часослово *мати* в розлічных часах. Утворьте робочі групи і давайте подобны вопросы своїм колегам.

Хто **має** народенины?

Мала уж Марта народенины?

Буде мати Івана народенины в юну?

Марко іщі **не мав** народенины?

Має Янко авто?

Є він шофер?

Є Іванин брат студент?

Буде мати Івана авто?

Што **мала** Марта на обід?

Мали сьте поливку?

Хто **мав** на обід мясо?

Мав Марко вегетаріанський обід?

5. Є то правда, або неправда? Закружуйте + або – і одповіджте устно цілыма речінями.

	правда (+)	неправда (–)
а) Марта телефонує Івані.	+	–
б) Янко є студент.	+	–
в) Івана буде учітелька.	+	–
г) Янко буде мати авто.	+	–
г) Марко буде мати народенины.	+	–
д) Янко буде мати гостину.	+	–
е) Івана мала цедечко од капелы „Пайташе“.	+	–
є) Янко буде мати новий парфін.	+	–
ё) Марта має добрый напад.	+	–
ж) Янко буде мати з славы радость.	+	–
з) Марта з Янком суть двійнята.	+	–

Засоба слов

баклажан (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 брынџа (Ж), -ы
 вєдно, доведна (адв.)
 виробляти (верб., незав., пер.)
 гіркий (ад.), -а, -е, -ы
 гостина (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ин

дарунок (М), дарунка, пл. -ы, Г -ів
 дашто (прон.)
 двійнята, двійнят (пл. т.)
 дітвак (М), -а, пл. діти
 дітьський (ад.), -а, -е, -ы
 домовина (Ж), -ы (сг. т.)
 думати (верб., незав., пер.)
 закручаник (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 каждый (прон.), -а, -е, -ы
 капела (Ж), -ы, пл. -ы, Г капел
 квасный (ад.), -а, -е, -ы
 купити (верб., зав., нереп.)
 купувати (верб., незав., пер.)

летіти (верб., незав., нереп.)
 мак (М), -у
 масло (С), -а, пл. -а, Г масел
 місяць (М), -я, пл. -ї, Г -ів
 напад (М), -у, пл. -ы, Г -ів
 напийти ся (верб. реф., пер.)
 напої (М), -я, пл. напої, Г -ів
 народенины, народенин (пл. т.)
 неправда (Ж), -ы, пл. -ы, Г -правд
 обсыхати (верб., незав., пер.)
 слава (Ж), -ы, пл. -ы, Г слав
 паприга (Ж), -ы, пл. -ы, Г паприг
 парфін (М), -у, пл. -ы, Г -ів
 пахнячий (ад.), -а, -е, -і
 пекучий (ад.), -а, -е, -і
 пиво (С), -а, пл. -а, Г пив
 пити (верб., незав., пер.)
 повісти (верб., зав., нереп.)
 погощія (С), -я
 помазанка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок
 правда (Ж), -ы, пл. -ы, Г правд
 припити сі (верб. реф., зав., пер.)
 припиток (М), -тку, пл. -ткы, Г -ів
 припоминати (верб., незав., пер.)
 припомянути (верб., зав., пер.)
 приправити (верб., зав., нереп.)

Slovná zásoba

baklažán
 bryndza
 spolu
 vyrábať
 horký
 hostina

darček
 niečo
 dvojčatá
 dieťa
 detský
 vlast, domovina
 myslieť
 závin
 každý
 kapela
 kyslý
 kúpiť
 kupovať

letieť
 mak
 maslo
 mesiac
 nápad
 napiť sa
 nápoj
 narodeniny
 nepravda
 obschnúť
 oslava
 paprika
 parfém
 voňavý
 štiplavý
 pivo
 piť
 povedať
 pohostenie
 pomazánka
 pravda
 pripiť si
 prípitok
 pripomínať
 pripomenúť
 pripraviť

Vocabulary

egg-plant/aubergine
 bryndza (sheep curd cheese)
 together
 to make
 bitter
 a feast, a banquet, an extensive meal
 a gift, a present
 something
 twins
 a child
 child, child's, children's (adjective)
 homeland
 to think
 a strudel, pastry
 every, each
 a band
 sour
 to buy, to purchase (once)
 to buy, to purchase (to be in progress of buying, or, regularly buy)
 to fly
 poppy seed
 butter
 a month
 an idea, a suggestion
 to have a sip/to have a drink
 a drink
 birthday
 untruth
 to go stale
 a party, a celebration
 pepper
 perfume
 aromatic, scented, odorous
 hot, pungent, spicy
 beer
 to drink
 to say, to tell
 party food
 spread (on bread), paté
 truth
 to drink to (sth)
 a toast
 to remind
 to remind
 to prepare, to organize
 to arrange, to set up

роглик (М), -а, пл. -ы, Г' -ів	rožok	bread, croissant, roll
сервітка (М), -ы, пл. -ы, Г' -ток	servítka	napkin
смак (М), -у, пл. -ы, Г' -ів	chuť	taste (of sth)
солёный (ад.), -а, -е, -ы	slaný	salty, salted
солодкий (ад.), -а, -е, -ы	sladký	sweet
співачка (Ж), -ы, пл. -ы, Г' -чок	speváčka	a singer
теплый (ад.), -а, -е, -ы	teplý	warm
терпкий (ад.), -а, -е, -ы	trpký	bitter
тримати (верб., незав., непер.)	držať	to hold
універзіта (Ж), -ы, пл. -ы, Г' -зіт	univerzita	university
холодный (ад.), -а, -е, -ы	chladný	cold (adjective)/cool
цибуля (Ж), -ї, пл. -ї, Г' -буль	cibuľa	onion
чекати (верб., незав., пер.)	čakať	to wait
чути (верб., незав., пер.)	počuť	to hear
чути ся (верб. реф., незав., пер.)	cítiť sa	to feel
чутя (С), -я (сг. т.)	cit, pocit	a feeling
шофер (М), -а, пл. -ы, Г' -ів	šofér	a driver
шунка (Ж), -ы, пл. -ы, Г' шунок	šunka	ham
ябло (С), -а, пл. -а, Г' ябок	jablko	an apple

ФРАЗЫ

FRÁZY

PHRASES

Алкоголы напої не мушу...	Alkoholické nápoje nemusím.	I don't like/I'm not keen on alcoholic beverages...
Маш дашто проти?	Máš niečo proti?	Do you have anything against it?
Челюсть долов, шефе... ³	Sánka dole, šéfe...	Come off it, mate.../Leave it out, mate ...
Уж лечу!	Už letím!	I'm on my way!
мати радость	mať radosť	to be happy
обложены хлібики	obložené chlebíčky	(open) sandwiches
середня школа	stredná škola	high school

³ Фразеологізм, котрый выадрює зачудованя.

НАЗЫВНИКЫ (СУБСТАНТИВЫ)

НА НАВЩІВІ У ПРИЯТЕЛІВ

- А: Добрий день, пані Скіркова. Добрий день, пане Скірко.
 Б: Добрий день, приятелі Липковы. Вітайте у нас!
 А: Дякуємо. Як ся маєте?
 Б: Дякуємо, добрі. А вы?
 А: Іде то. Маєте красний і модерный дім. Є новий?
 Б: Гей, наш дім є новий. Няй ся любить, подьте дале!
 А: Дякуємо красно. Не рушимо вас?
 Б: Ні, не рушите. Прошу, завісьте собі ґероки.
 А: Де є вішак?
 Б: Вішак є на ходбі в куті. Хочете собі вмыти руки?
 А: Гей. Прошу вас, де є купелка?
 Б: Купелка є вправо.
 А: Є там світло?
 Б: Гей. Прошу, ту є світло. Мы будеме в їдални.
 А: Де є їдалня?
 Б: Їдалня є впереді а кухня взаді. Горі маеме спалню, книжніцю і дїтьську ізбу. Няй ся любить, подьте попозерати!
 А: Дякуємо. О, вы маєте велику книжніцю. Книжніця має і балкон! Стады добрі видно загородку.
 Б: Любить ся вам наша загородка?
 А: Гей. Є мала, але парадна. Маєте красны квіткы і стромикы.
 Б: Дякуємо, є то наша потїха і пасія. А теперь, прошу, вернеме ся долов, до їдалні. Мерькуйте на гарадічі!
 Б: Няй ся любить, сядьте собі.
 А: То є вольне кресло?
 Б: Тото кресло є вольне. А там є другый столець.
 А: Тот столець є низкий. Я собі сяду на ґавч.
 Б: Прошу, сядьте собі за стіл. Стіл є великий, а стілці не суть низкы.
 А: Дякуємо красно.
 Б: Вітайте іщі раз і чуйте ся ту як дома.

ЗАДАЧІ

1. Чітайте текст і правильно высловлюйте слова. Обертайте увагу на назывники (субстан- тивы), придавники (адъектivy) і особны містоназывники (персональны прономіны).

2. З тексту выпиште: а) назывники, б) придавники, в) особны містоназывники.

назывники	придавники	особны містоназывники

називники	придавніки	особны містоназивники

НАЗИВНИКИ

Припомяньме собі факты о називниках:

Што означають	На які вопросы відповідають	Лексіко-граматичны группы називників	Грамматичны категорії називників	Синтаксична функція називників
Предмет (субстанцію) в широкім розуміню, т. є. самостатны назвы, незалежны од їх носителя або творця	хто? што?	1. конкретны (хлоп, лев, липа, двір) абстрактны (доброта, хыба, гнів, думаня) 2. зрхователны можуть означати єдиность і многость (стіл – столы, нога – ногы, окно – окна) громадны і матеріаловы не можуть мати значіння єдиности і многости (молоджава, вербина, цукерь) 3. невластны (мати, дідо, хліб) властны (Андрій, Ториса, Пряшів) 4. живы (особы, звірята) – неживы (предметы, абстрактны назвы)	род число пад	подмет присудок іншы члени речіння

Род називників

Род є основным знаком каждого називника. Природный род є лем мужский і женський, але подля **граматичного роду** ся називники заділюють до трьох родів: **мужского** (брат, вітор, гриб), **женського** (сестра, доля, совість) і **середнього** (куря, окно, поле). В русиньскім языку суть дакотры називники **сполочного** (або **двоного**) **роду**: сирота, каліка, потвора, пнянюга і т. п. При заділєваню називників к єднотливим родам помагать флексія називників у формі номінатива єднотного числа і закінченость основы, зато можеме говорити о **родово силных і родово слабых флексіях**:

Род	Родово силна флексія	Родово слаба флексія	Закінченость основы
мужский	-Ø (вітор, дым, ліс, рукав)	–	на твердый согласный
	-Ø (кінь, апріль, вінець, нохоть)	–	на мягкий согласный
	–	-а/-я (газда, староста, судця)	–
	–	-о (дідо, стрыко, домиско)	–

жєньський	-а/-я (жена, біда, буря) – – –	– -Ø (долонь, тварь, тїнь) -Ø (буков, морков, кров) -Ø (мыш, молодеж, поміч)	– на м'який согласный на -ов на -ш, -ж, -ч
середній	-о (болото, вино, корыто) -е (лице, море, плече) – –	– – -а/-я (мача, гача, ягня) -я (тімя, зіля, писаня)	– – – –

ЗАДАЧІ

3. Роздільте називники до родів.

мама, нянє, брат, сестра, уйко, тета, дідо, баба, сердце, тіло, вітор, лука, дыня, мыш, море, вино, хлоп, мачка, буква, школа, школярь, стрыко, дім, окно, село, дым, рука, рукав, ніс, око, палець, нога, книжка, ягня, поміч, домиско, цукерь, додж, стіл, постіль

мужський род	жєньський род	середній род

4. Повідajte, на основі чого сьте выбрали род називників.

5. Доповнийте правилны флексії адъєктивів.

велик... дім, мал... ізба, нов... книга, чіст... школа, красн... загородка, червен... квітка, нов... місто, добр... хлопець, высок... дівка, низк... столець, зелен... фарба

6. Доповнийте субстантївы.

чіста, новый, красный, мале, добра,
высокий, мала, зелене, стара, великий,
молодой, чісте, ночной, ночна, зубна

7. Переложте до русиньского языка. (Preložte do rusínskeho jazyka. Translate into Rusyn.)

This book is new. This picture is small. Good morning, Mr Skirka. Good evening, Marta. Hallo, Marko. What is this? This is a book. The classroom is clean. Is Marko there? Is Ivana here? No, Ivana is not here. What is this town like? Who is here? Who is there? The wall is green. This boy is good. Where is the school?

Число назывників

Категорію числа ся означать кількість предметів названих даным назывником.

В русиньскім языку розлишуєме дві форми числа: **єднотне число** (сінгулар) і **множне число** (плюрал).

Форма єднотного числа означать, же названий предмет треба розуміти як єден, вычленений із якогось множества предметів (*хыжа, окно, чоловік, воробель*).

Форма множного числа указує, же названий предмет ся розумить як два і веце єднотных предметів (*хыжы, окна, люде, вороблі*).

Пад назывників

Пад є морфологічнов категорію, котров ся означує одношіня даного назывника к другим членам речіня.

В русиньскім языку ся категорія паду реалізує в шестёх рядах форм (а з вокатівом – в семох), котры творять систему падовых форм:

1. **номінатів** – хто? што?
2. **генітив** – кого? чого?
3. **датів** – кому? чому?
4. **акузатів** – кого? што?
5. **локал** – (о) кім? (о) чім?
6. **інструментал** – (з) кым? (з) чім?
7. **вокатів** (клична форма) – ословліня

В тій системі форм **номінатів є основнов словниковов формов** і называють ся **прямим падом**, а **остатні пады** ся называють **непрямима**.

Номінатів ся нігда **не ужывають з приназывником** а **локал** – ся нігда **не ужывають без приназывника**. **Остатні падовы форми** можеме хосновати як з приназывником, так без приназывника.

Вокатів ся хоснує як ословліня у живых назывників (або у персоніфікованых неживых назывників), напр.: *сынку, мамо, брате, краю, водічко* і т. д.

Склонёваня назывників

Під склонёванём треба розуміти **зміну форм того самого назывника** в шістьчленній системі падів у єднотнім і множнім числі.

Назывники заділюєме к єднотливым тіпам склонёваня на основі **граматічного роду, закінчіня номінатива (зрідка і генітива) єднотного числа і закінчености основы**. Тоты крітерії ся можуть споїти доведна і вытваряють шыршы тіпы склонёваня (деклінації). В русиньскім языку (так як в остатніх выходославянських языках) суть штири (4) тіпы склонёваня (деклінації):

Перше склонёваня (I. деклінація)

До **першого склонёваня** належать назывники **женьского, мужского і двоякого** роду із закінчінем **-а (-я)**: *жена, стіна, хыжа, школа; дыня, земля, папуча; староста, каліка, судця*. Залежно од кінцевого согласного основы, назывники першого склонёваня ся ділять на дві групи: **тверду і мяжку**.

Таблічка флективних морфем називників 1-го склонёваня:

Пады	Єднотне чісло					
	Тверда	Мнягка	Тверда	Мнягка	Тверда	Мнягка
	жена школа	дыня земля	староста	судця	сирота	партія
Н.	-а	-я	-а	-я	-а	-я
Ґ.	-ы	-ї	-ы	-ї	-ы	-ї
Д.	-ї	-ї	-ови	-ёви	-ї	-ї
А.	-у	-ю	-у	-ю	-у	-ю
Л.	-ї	-и	-ови	-ёви	-ї	-ї
І.	-ов	-ёв	-ов/-ом	-ём	-ов	-ёв
В.	-о	(-ё)	-о	-ё	-о	(-ё)

Пады	Множне чісло					
	Тверда	Мнягка	Тверда	Мнягка	Тверда	Мнягка
	жены школы	дынї землі	старостове/ старосты	судцёве/ судці	сироты	партії
Н.	-ы	-ї	-ове/-ы	-ёве/-ї	-ы	-ї
Ґ.	-Ø	-Ø	-ів/-Ø	-їв	-Ø	-Ø
Д.	-ам	-ям	-ам/-ім	-ям/-ім	-ам	-ям
А.	-ы	-ї	-ів	-їв	-ы	-ї
Л.	-ах	-ях	-ах/-ох	-ях/-ёх	-ах	-ях
І.	-ами	-ями	-ами	-ями	-ами	-ями
В.	-ы	(-ї)	-ове/-ы	-ёве/-ї	-ы	(-ї)

Друге склонёваня (II. деклінація)

До другого склонёваня належать називники **мужского роду з нуловым закінчінём** в номінативі єднотного чісла з основов на твердый і мнягкий согласный: *брат, малярь, край, кінь, хліб*, і зо закінчінём **-о, -е** типу: *дідо, домиско, лісище*, а тыж називники **середнёго роду** на **-о, -е, -я, -є**: *село, поле, значіня, условіє*. Залежно од кінцёвого согласного основы ся називники 2-го склонёваня ділять на **тверду і мняжку** групу.

Таблічка падовых закінчінь називників 2-го склонёваня:

Пады	Єднотне чісло					
	Тверда	Мнягка	Тверда		Мнягка	
	сын стіл	учитель пень	дідо домиско	село	поле значіня	условіє
Н.	сын стіл	-Ø	-о	-о	-е -я	-є
Ґ.	сына стола	учителя пня	-а	-а	-я	-я
Д.	сынови стола	учителёви пню	-ови -у	-у	-ю	-ю
А.	сына стіл	учителя пень	-а -о	-о	-е -я	-є
Л.	сынови столи	учителёви пню	-ови	-ї	-ю/-ї	-ю/-ї
І.	сыном столом	учителём пнём	-ом	-ом	-ём	-ём
В.	-у (-е)	-ю (-ю)	-у (-о)	(-о)	(-е) (-я)	(-є)

Пады	Множне чісло					
	Тверда	Мягка	Тверда		Мягка	
	сынове столы	учітелі пні	дзідове домиска	села	поля значіня	условія
Н.	-ове -ы	-і	-ове -а	-а	-я	-я
Г.	-ів	-іў	-іў -Ø	-Ø	-Ø/-ей -Ø	-ій
Д.	-ам/-ім	-ям/-ім	-ам	-ам	-ям	-ям
А.	-ів -ы	-іў -і	-іў -а	-а	-я	-я
Л.	-ах/-ох	-ях/-ёх	-ах/-ох	-ах	-ях	-ях
І.	-ами	-ями	-ами	-ами	-ями	-ями
В.	-ове (-ы)	-і, (-і)	-ове, (-а)	(-а)	(-я)	(-я)

Трэтэе склонёванне (III. дэклінацыя)

До трэцяга склонёвання належыць назывнікі **жэньскага роду з нуловым закінчэннем** у нмінаціве адноснага ліку з асноваў на мягкіы согласны і на **-ов**: *тінь, мідь, путь, сіль, ніч, морков, церков, кров*, а тэж назывнікі *мыш і мати*.

Таблічка падовых закінчэння назывнікаў 3-го склонёвання:

Пады	Аднотнае ліку					Множнае ліку				
	тінь	ніч	морков	мыш	мати	тіні	ночі	моркви	мышы	матери
Н.	тінь	ніч	морков	-Ø	мати	-и	-і	-и	-ы	-и
Г.	тіні	ночі	моркви	-ы	матери	-ей	-ей	-ей	-ей	-ей
Д.	тіні	ночі	моркви	-і	матери	-ям	-ам	-ам	-ам	-ям
А.	тінь	ніч	морков	-Ø	матірь	-и	-і	-и	-ы	-и
Л.	тіні	ночі	моркви	-і	матери	-ях	-ах	-ах	-ах	-ях
І.	тінёв	ночов	морков/ морковлёв	-ов	матірёв	-ями	-ами	-ами	-ами	-ями
В.	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø	мати	(-и)	(-і)	(-и)	(-ы)	-и

Четвертае склонёванне (IV. дэклінацыя)

До чэцвертага склонёвання належыць назывнікі **середняга роду із закінчэннем -а (-я)**, які ся пры склонёванні расшыраюць о суфікс **-ат- (-ят-)** або **-т-**: *ягня, гуся, теля, паця, гача, горня, стілча, куця, тёмня, вымня* і т. д.

Таблічка падовых закінчэння назывнікаў 4-го склонёвання:

Пады	Аднотнае ліку			Множнае ліку		
	ягня горня	гача стілча	тёмня вымня	ягнята горнята	гачата стілчата	тёмнята вымнята
Н.	-я	-а	-я	-ят -а	-ат -а	-ят -а
Г.	-ят -и	-ат -и	-ят -и	-ят -Ø	-ат -Ø	-ят -Ø
Д.	-ят -и	-ат -и	-ят -и	-ят -ам	-ат -ам	-ят -ам
А.	-я	-а	-я	-ят -а	-ат -а	-ят -а
Л.	-ят -и	-ат -и	-ят -и	-ят -ах	-ат -ах	-ят -ах
І.	-ят -ём	-ат -ём	-ят -ём	-ят -ами	-ат -ами	-ят -ами
В.	(-я)	(-а)	(-я)	(-ят -а)	(-ат -а)	(-ят -а)

ЗАДАЧІ

8. Напиште форму номінативу плуралу називників.

погар –, хыжа –, столець –, мача –, загорода –, кресло –, гавч –, стром –, ніс –
 постіль –, заголовок –, ягня –, телевизор –
, радіо –, грачка –, дітя –, гача –
 біцігель –, лопта –, кочік –, авто –, леднічка –
, пец –, перина –, дім –, пліт –
 мітла –, горнець –, стіл –, хліб –, око –

9. Висклонюйте в єднотнім і множнім чіслі називники. Слідуйте зміны вокалів і консонантів.

хыжа, папуча, каліка; стрыко, село, поле; сіль, ніч, церьков; гуся, значіня, дівча

	Єднотне чісло			Множне чісло		
Н.	хыжа	папуча	каліка			
Г.						
Д.						
А.						
Л.						
І.						

	Єднотне чісло			Множне чісло		
Н.	стрыко	село	поле			
Г.						
Д.						
А.						
Л.						
І.						

	Єднотне чісло			Множне чісло		
Н.	сіль	ніч	церьков			
Г.						
Д.						
А.						
Л.						
І.						

	Єдотне число			Множне число		
Н.	гуся	значіня	дівча			
Г.						
Д.						
А.						
Л.						
І.						

Професії в мужскім і женьскім роді

учітель – учітелька
 доктор – докторка
 професор – професорка
 поліцайт – поліцайтка
 фотограф – фотографка
 кухарь – кухарька
 новинарь – новинарька

менежер – менежерка
 урядник – уряднічка
 інжінір – інжінірка
 правник – правнічка
 співак – співачка
 писатель – писателька
 дірігент – дірігентка

10. Заграйте ся на професії демонстраціов работы і одповіджте на вопросы.

Приклад: Хто то є? (учітель) – То є учітель. Што робить учітель? – Учітель учіть.

- а) Хто то є? (урядник) –
- б) Што робить урядник? –
- в) Хто то є? (кухарь) –
- г) Што робить кухарь? –
- г) Хто то є? (співак) –
- д) Што робить співак? –
- е) Хто то є? (писатель) –
- е) Што робить писатель? –
- ё) Хто то є? (фотограф) –
- ж) Што робить фотограф? –

11. Доповнийте особны містоназівники і правилны формы часослова быти.

Приклад: Він є штудент. – Я єм штудентка.

- а) Я єм музикант. – (співачка)
- б) Іван буде писатель. – (учітелька)
- в) Мы сьме штуденты. – (професоры)
- г) Він є доктор. – (докторка)
- г) Она є директорка. – (новинарь)

12. Бісідуйте і запиште 6 речінь о своїм домі або о своїй ізбі, хоснуючі уж знамы слова.

Засоба слов

авто (С), -а, пл. -а, Г авт
балкон (М), -а, пл. -ы, Г -ів
бігльйзь (М), -я, пл. -ы, Г -ів
біцігель (М), -гль, пл. -ї, Г -гльїв
вана (Ж), -ы, пл. -ы, Г ван
варити (верб., незав., рег.)
взадї (адв.)
вилка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лок
вісіти (верб., незав., нерег.)
влїво (адв.)
впередї (адв.)
вправо (адв.)
высавач (М), -а, пл. -і, Г -ів
глядило (С), -а, пл. -а, Г -дил
горї (адв.)
грачка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок
гребїнь (М), -я, пл. -ї, Г -їв
гавч (М), -а, пл. -і, Г -ів
гарадічі (пл. од гарадіча), -діч
гараж (М), -у, пл. -ы, Г -ів
дверї, -ей (пл. т.)
дірігент (М), -а, пл. -ы, Г -ів
дітьска ізба (Ж), -ой -ы, пл. -ы -ы
доллов (адв.)
завісити (верб., зав., нерег.)
заголовок (М), -вка, пл. -vky, Г -ів
загорода (Ж), -ы, пл. -ы, Г -род
заход (М), -а, пл. -ы, Г -ів
зубна кэфка (Ж), -ой -ы, пл. -ы -ы
зубна паста (Ж), -ой -ы, пл. -ы -ы
ізба/хыжа (Ж), -ы, пл. -ы, Г ізб/хыж
інжїнір (М), -а, пл. -ы, Г -ів
їдалня (Ж), -ї, пл. -ї, Г -лень
капура (Ж), -ы, пл. -ы, Г -пур
квітка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ток
книжніця (Ж), -ї, пл. -ї, Г -ніць
колыска (Ж), -ы, пл. -ы, Г. -сок
компютер (М), -а, пл. -ы, Г -ів
костура (Ж), -ы, пл. -ы, Г -тур
кочїк (М), -а, пл. -ы, Г -ів
кош (М), -а, пл. -ы, Г -ів
кресло (С), -а, пл. -а, Г -сел
купелка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лок
кут (М), -а, пл. -ы, Г -тів
кухня (Ж), -ї, пл. -ї, Г кухень
кухарь (М), -я, пл. -ї, Г -їв
леднічка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок
ліфт (М), -у, пл. -ы, Г -ів
ложка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -жок

Slovní zásoba

auto
balkón
žehlička
bicykel
vaňa
varit
vzadu
vidlička
visiet
vľavo
vpredu
vpravo
vysávač
zrkadlo
hore
hračka
hrebeň
gauč
schody
garáž
dvere
dirigent
detská izba
dolu
zavesit
vankúš
záhrada
toaleta
zubná kefka
zubná pasta
izba
inžinier
obývačka
brána
kvet
knížnica
kolíska
počítač
nôž
kočík
kôš
kreslo
kúpeľňa
kút
kuchyňa
kuchár
chladnička
výtah
lyžica

Vocabulary

a car
a balcony, a deck
an iron
a bicycle/a bike
a bath tub
to cook
at/in the back
a fork
to be hanging
on/to the left
at/in the front
on/to the right
a Hoover/a vacuum cleaner
a mirror
up
a toy
a comb
a couch/a sofa
stairs
a garage
a door
a chapel-master
children's room
down
to hang
a pillow
a garden, a yard
a toilet, a bathroom/a restroom
a toothbrush
tooth-paste
a room
an engineer
living/dining room
a gate
a flower
a library/a bookshelf
a cradle
a computer
a knife
a baby carriage/a pram/a stroller
a basket
a chair, an armchair
a bathroom
a corner
kitchen
a cook
fridge/refridgerator
an elevator/a lift
a spoon

лопта (Ж), -ы, пл. -ы, Г лопт	lopta	a ball
любити (верб., незав., нерег.)	ľúbiť	to love
любити ся (верб. реф.)	páčiť sa	to like
манажер (М), -а, пл. -ы, Г -ів	menežér	manager
машынка на голіня (Ж), -ы, пл. -ы	holiaci strojček	a/an (electric) shaver
мерьковати (верб., незав., рег.)	dávať pozor	to watch out, to pay attention, to mind
миска (Ж), -ы, пл. -ы, Г -сок	miska	a bowl
міксер (М), -а, пл. -ы, Г -ів	mixér	a mixer
мітла (Ж), -ы, пл. -ы, Г -тел	metla	a broom
морознічка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок	mraznička	a freezer
мыдло (С), -а, пл. -а, Г. -дел	mydlo	soap
мыти (верб., незав., рег.)	umývať	to wash
мыти ся (верб. реф.)	umývať sa	to wash (oneself)
новинарь (М), -я, пл. -ї, Г -їв	novinár	a journalist
ночна лампа (Ж), -ой -ы, пл. -ы -ы	nočná lamp	a night lamp
ночний столик (М), -ого -а, пл. -ы -ы	nočný stolík	a bedside/night table/stand
пасія (Ж), -ї (сг. т.)	záľuba	a hobby, an interest
пекач (М), -а, пл. -і, Г -ів	pekáč	a baking/roasting pan
перина (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рин	perina/paplón	a feather bed, a duvet, a blanket
печ (М), -а, пл. -ы, Г -ів	šporák	a stove/a cooker
писатель (М), -я, пл. -ї, Г -їв	spisovateľ	a writer
пліт (М), плота, пл. плоты, Г -ів	plot	a fence
погар (М), -а, пл. -ы, Г -ів	pohár	a glass
попка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -пок	bábika	a doll
постіль (Ж), -ї, пл. -ї, Г -тіль	postel'	a bed
потіха (Ж), -ы (сг. т.)	potešenie	pleasure, joy, enjoyment
правник (М), -а, пл. -ниці, Г -ників	právnik	a lawyer
прачка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок	práčka	a washing machine
приповідкова книга (Ж), -ой -ы, пл. -ы -ы	rozprávková kniha	a story-book
поліцайт (М), -а, пл. -ы, Г -ів	policajt	a policeman, a police officer, a cop
професор (М), -а, пл. -ы, Г -ів	profesor	professor
радіо (С), -а, пл. -а, Г -ій	rádio	radio
рушити (верб., незав., рег.)	vyrušovať	to disturb, to trouble, to interrupt
рушник (М), -а, пл. -ы, Г -ів	uterák	a towel
рядна (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рядн	handra	a dustcloth, a rag
світло (С), -а, пл. -а, Г -тел	svetlo	light
сидіти (верб., незав., нерег.)	sedieť	to be sitting, seated
ситко (С), -а, пл. -а, Г -ток	sitko	a strainer, a sieve
сісти собі (верб. реф., зав., нерег.)	sadnúť si	to sit
скриня (Ж), -я, пл. -ї, Г -скринь	skriňa	a closet /a wardrobe
спалня (Ж), -ї, пл. -ї, Г -лень	spálňa	bedroom
співак (М), -а, пл. -ваці, Г -ваків	spevák	a singer
спырха (Ж), -ы, пл. -ы, Г -спырх	sprcha	a shower
стады, одты, выдты (адв.)	odtiaľ	from there
стіл (М), стола, пл. столы, Г -ів	stôl	a table
столець (М), стільця, пл. стільці, Г -їв	stolička	a chair
stromик (М), -а, пл. -ы, Г -ів	stromček	a tree

сушіч/фен (М), -а, пл. -і, Г -ів	sušič/fén	a hair-dryer
сходы (пл. од сход), -ів	schody	stairs
танір (М), -а, пл. -ы, Г -ів	tanier	a plate
телевізор (М), -а, пл. -ы, Г -ів	televízor	a TV set
телефон (М), -а, пл. -ы, Г -ів	telefon	a phone/a telephone
тепша (Ж), -ы, пл. -ы, Г тепш	plech	an oven tray
тоалетный папірь (М), -ого -я, пл. -ы -ї	toaletný papier	toilet paper
тройколка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лок	trojkolka	a tricycle
умывadlo (С), -а, пл. -а, Г -дел	umývadlo	a wash-basin/a sink
урядник (М), -а, пл. -ници, Г -ників	úradník	a officer/a clerk
фінджа (Ж), -і, пл. -і, Г фіндж	hrnček	a cup, a mug
фляшка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -шок	fľaša	a bottle
фотка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ток	fotografia	a photo(graph)
фотограф (М), -а, пл. -ы, Г -ів	fotograf	a photographer
ходба (Ж), -ы, пл. -ы, Г ходіб	chodba	a corridor, a hall, a hallway
ходник (М), -а, пл. -ы, Г -ів	chodník	a sidewalk, a walkway, a path
шампон (М), -а, пл. -ы, Г -ів	šampón	shampoo

ЧІСЛОВНИКИ (НУМЕРАЛІЇ)

КОЛИ СЬТЕ СЯ НАРОДИЛИ?

Марта: Добрий день, Янку. Як ся маш?

Янко: Дякую, добрї. А ты?

Марта: Я тыж. Што робиш?

Янко: Выписую єден формуляр.

Марта: Мам ті помочі? Якы суть там вопросы?

Янко: Ні, дякую. Вопросы не суть тяжкы, суть легкы. Наприклад, кільки мам років, в котрім році єм ся народив, кільки мам сородинців, якы языкы знам...

Марта: Справды, Янку, а кільки маш років?

Янко: Двадцять два. А ты?

Марта: Я мам двадцять пять років. В котрім році єсь ся народив?

Янко: Народив єм ся в тісяч девятьсто вісемдесят девятім році. А ты?

Марта: Я ся народила в тісяч девятьсто вісемдесят шестім році. Янку, а в котрім місяцю єсь ся народив.

Янко: Я ся народив у маю. А ты?

Марта: Я ся народила в януарі. Двадцять пятого януара тісяч девятьсто вісемдесят шестого року. Котрого мая єсь ся народив ты?

Янко: Пятнадцятого. Пятнадцятого мая тісяч девятьсто вісемдесят девятого року.

Янко: Кільки знаш языків?

Марта: Три: словацький, німецький, англїцький. А ты?

Янко: Я знаю штири языки: сербський, русинський, англїцький і російський.

Марта: Котрый з них є твій материнський язык?

Янко: Другый – русинський. А твій?

Марта: Перший – словацький.

Янко: Кільки маш сородинців?

Марта: Мам єдного брата і єдну сестру.

Янко: Кільки років мають твої сородинці?

Марта: Брат має двадцять пять років, сестра девятнадцять. А ты маш братів або сестры?

Янко: Я маю дві сестры. Перша має тридцять років, друга дванадцять.

ЗАДАЧІ

1. Прочітайте текст, підчаркнийте чісловники.

2. На якы вопросы одповідають вызначены чісловники?

3. Выпиште словозлуки чісловника з назывником. Повіджте, в яким паді і роді суть назывники?

Словозлуки	Пад	Род

4. Відповідьте на вопросы цілыма речіннями.

- а) Кілько років має Янко?
- б) В котрім році ся народив?
- в) Котрого мая ся народив?
- г) Кілько знає языків?
- г) Кілько має сородинців?
- д) Кілько років мають Янковы сестры?
- е) Кілько років має Марта?
- є) В котрім році ся народила?
- ё) В котрім місяцю ся народила?
- ж) Кілько знає языків?
- з) Кілько має сородинців?
- и) Який є першый день в тыждню?
- і) Кілько днів має тыждень?
- ї) Котрый день в тыждню є середа?
- й) Котра часть в році є ярь?

5. К написаным відповідям напиште вопросы. Чісловники правильно прочітайте.

- а)? – Зву ся Янко Мудрый.
- б)? – Ём зо Сербії.
- в)? – Штудую.
- г)? – 25. януара 1986.
- г)? – Маю 2 сестры.
- д)? – Має 2 сородинців.
- е)? – Знаю 4 языки.
- є)? – Знає 3 языки.

Роздіління числовників

Числовники суть зміннов частёв речі. Называють кількість (множество) особ, предметів, дій, властностей і їх порядок. Записують ся числом (ціфров) або словом.

Подля значіня, граматічної характерістики і способу вживаня числовники розділюєме на:

1. **Кількостны** – означають абстрактны числа або кількість (множество) предметів (*два, пять, тисяч; десять школярів, двадцять стілців*).
2. **Громадны або росчленюючі** – выражають кількість особ або предметів споєных доведна, котры творять єдно ціле (*двоє, троє, п'ятеро, семеро; двоими, десятёми, п'ятьми*).
3. **Дробны** – означають кількість як часть цілого (*пять восьмин, єдна третина, три десятины*).
4. **Невызначено-кількостны** (або **невызначены**) – то є мала група слов із значінём невызначеної кількості (великой або малой), напр.: *много, велё, мало, немного, немало, кільки, дакільки*.
5. **Порядковы** – то суть такы слова, што означають наслідность предметів при їх рахуваню (*перший ряд, пята хыжа, восьмый кілометр*.) З формального боку суть подобны на придавники, подля їх взорів ся тыж склонюють.

Подля зложіня і способу творіння ділиме числовники на:

- а) **Просты** – што ся складають лем з єдного коріня (1 – 10, 100, 1000) і тых, што мають корінёву часть *-надцять* і *-цять* (11 – 19, 20, 30, 40).
- б) **Зложены** – складають ся з двох корінїв до єдного слова (50 – 90, 200 – 900).
- в) **Складны** – складають ся з двох і веце слов (21, 95, 103, 954). К ним односиме і **дробны** числовники.

Кількостны – Порядковы

0	нула	– нултый	30	тридцять	– тридцятый
1	єден, єдна, єдно	– перший	40	штиридцять	– штиридцятый
2	два, дві	– другый	50	п'ятьдесят	– п'ятьдесятый
3	три	– третій	60	шістьдесят	– шістьдесятый
4	штри	– четвертый	70	сімдесят	– сімдесятый
5	пять	– пятый	80	вісемдесят	– вісемдесятый
6	шість	– шестый	90	дев'ятьдесят	– дев'ятьдесятый
7	сім	– семый	100	сто	– стоцятый, стый / стотый
8	вісем	– восьмый	101	сто єден	– сто перший
9	дев'ять	– дев'ятый	125	сто двадцять пять	– сто двадцять пятый
10	десять	– десятый	200	двасто	– двастоцятый, двастый
11	єденадцять	– єденадцятый	300	тристо	– тристоцятый, тристый
12	дванадцять	– дванадцятый	400	штиристо	– штиристоцятый, штиристый
13	тринадцять	– тринадцятый	500	п'ятьсто	– п'ятьстоцятый, п'ятьстый
14	штирнадцять	– штирнадцятый	600	шістьсто	– шістьстоцятый, шістьстый
15	пятнадцять	– пятнадцятый	700	сімсто	– сімстоцятый, сімстый
16	шістнадцять	– шістнадцятый	800	вісемсто	– вісемстоцятый, вісемстый
17	сімнадцять	– сімнадцятый	900	дев'ятьсто	– дев'ятьстоцятый, дев'ятьстый
18	вісемнадцять	– вісемнадцятый			
19	дев'ятнадцять	– дев'ятнадцятый	1000	тісяч	– тісячний
20	двадцять	– двадцятый	2000	дватісяч	– дватісячний
21	двадцять єден	– двадцять перший	5000	п'ятьтісяч	– п'ятьтісячний
25	двадцять пять	– двадцять пятый	1 000 000	мільон	– мільонный
29	двадцять дев'ять	– двадцять дев'ятый			

Кількостны чісловныкі адпавідаюць на вопрос КІЛЬКО?	Парадкавы чісловныкі адпавідаюць на вопросы КОТРЫЙ? КОТРА? КОТРЕ? КОТРЫ?
--	---

ЗАДАЧІ

6. Чітайце і чісловныкі напішце словам.

- а) $5 + 6 = 11$
..... плус €
- б) $10 - 3 = 7$
..... мінус €
- в) $24 : 6 = 4$
..... дзіліці на €
- г) $5 \times 8 = 40$
..... раз €

7. Опраўце.

- а) $2 - 7 - 0 - 4 - 2 - 1$: два – тры – нула – штыры – два – єден
- б) $3 - 1 - 9 - 2 - 7 - 6$: тры – два – дзев'яць – тры – с'ім – пяць
- в) $0 - 9 - 5 - 2 - 4 - 8$: єден – дзев'яць – пяць – два – тры – вісем
- г) $1 - 3 - 8 - 6 - 2 - 7$: єден – два – вісем – дзес'яць – два – с'імнадц'яць
- г) $9 - 5 - 1 - 3 - 8 - 0$: дзев'яць – пятнадц'яць – єден – два – вісем – дзес'яць

Правопіс чісловніків

Даведна ся пишуть:

- а) прасты чісловныкі, які маюць коріньеву част' **-надц'яць** і **-ц'яць**: *єднадц'яць, вісемнадц'яць, двадц'яць, трыдц'яць*;
- б) зложены кількостны чісловныкі: *п'яцьдзес'ят, дзев'яцьдзес'ят, трысто*;
- в) зложены парадкавы чісловныкі і подобны їм надавныкі, пасл'іднім кампанентом якіх є **-стыі, -стоц'яць, -т'ісячныі, -м'іліонныі**: *двастыі, трыстоц'яць, трыдц'яцьп'яцьт'ісячныі, п'яцьм'іліонныі, многот'ісячныі, дак'ільком'іліонныі*.

Окреме ся пишуть:

- а) складны кількостны і парадкавы чісловныкі, прыч'ім єдноткы зо стовкамі і т'ісячамі пишеме даведна: *т'ісяч п'яцьсто трыдц'яць вісем, с'імт'ісяч двасто трыдц'яць п'яць, вісемсто ш'ісь-дзес'ят два, дват'ісяч дванадц'яць, трыт'ісяч двадц'яць восьмыі, т'ісяч дзев'яцьсто вісемдзес'ят дзев'яць*.

ЗАДАЧІ

8. Логічно доповняйте.

а) десять,	двадцять,	тридцять,
.....,	,	
б) єден,	два,	три,
.....,	,	
в) тристо,	штиристо,	пятьсто,
.....,	,	
г) десять,	девять,	вісем,
.....,	,	
г) пятьсто,	тісяч,	тісяч пятьсто,
.....,	,	
д) дватісяч єден,	дватісяч два,	дватісяч три,
.....,	,	

9. Напиште телефонны чісла словами.

а) 00421 51 765 231 68:

.....

б) 0905 471 824:

.....

в) 0918 532 960:

.....

г) 057 96 813 54:

.....

г) 00420 1 879 235 148:

.....

д) 054 653 271 98:

.....

Склонёвання кількостних числівників

Чісловник **єден, -а, -о, -и**

Чісловники **два, дві, три, штири, пять, пятьдесят**

Пад	Єдотне число			Множне число	Про вшыткы роды					
	М.р.	С.р.	Ж. р.	Про вшыткы роды	М. р.	Ж. р.				
Н.	єден єдно	єдна	єдны	єдны	два	дві	три	штири	пять	пятьдесят
Г.	єдного	єднои	єдних	єдних	двох	двох	трёх	штырёх	пятёх	пятьдесятёх
Д.	єдному	єдній	єдным	єдным	двом	двом	трём	штырём	пятём	пятьдесятём
А.	як Г. або Н.	єдну	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.	дві	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.
Л.	єднім	єдній	єдних	єдних	двох	двох	трёх	штырёх	пятёх	пятьдесятёх
І.	єдным	єднов	єдныма/-ми	єдныма/-ми	двома	двома	трёма	штырёма/-рьма	пятёма/-тьма	пятьдесятёма/-тьма

Подля тіпу **пять** ся склонюють чісловники **5 – 20, 30, 50, 90**. Чісловники **сто, дваство, тристо – девятьсто і тисяч** ся не склонюють (*сто корунам, о сто корунах...*).

Склонёвання громадных числівників

Чісловники **обидва/обидві, двоє/двої, троє/трої, четверо**

Н.	обидва, обидві	двоє, двої	троє, трої	четверо
Г.	обидвох	двоїх	троїх	четверых
Д.	обидвом	двоім	троім	четверым
А.	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.
Л.	обидвох	двоїх	троїх	четверых
І.	обидвома	двоїма	троїма	четверыма

Як тіп **четверо** ся склонюють і остатні громадны чісловники такой форми.

Склонёвання дробных числівників

Н.	єдна третина	три четвертины	сім пятин	єдна ціла і пять стотин
Г.	єднои третини	трёх четвертин	семах пятин	єднои цілои і пятёх стотин
Д.	єдній третині	трём четвертинам	семом пятинам	єдній цілій і пятём стотинам
А.	єдну третину	три четвертины	сім пятин	єдну цілу і пять стотин
Л.	єдній третині	трёх четвертинах	семах пятинах	єдній цілій і пятёх стотинах
І.	єднов третинов	трёма четвертинами	семома пятинами	єднов цілов і пятёма стотинами

Склонёвання порядковых числівників

Поряковы чісловники *першый, другый, третій, четвертый, пятый, десятый... пятьдесятый, стоцятый* ся склонюють як придавники.

При складных порядковых чісловниках тіпу *двадцать пятый, тристо сімдесят девятый* і т. п. ся змінює лем послідня часть: *двадцать пятого, двадцать пятому* і т. д.

За порядковима чісловниками в русиньскім языку ставиме точку (*1. мая, 2. януара, 28. октобра...*)

	Єдотне число		Множне число
	Мужський і середній род	Женський род	Про вшиткі роди
Н.	першый	перша	першы
Г.	першого	першой	першых
Д.	першому	першій	першым
А.	як Г. або Н.	першу	як Г. або Н.
Л.	першім	першій	першых
І.	першым	першов	першыма

ЗАДАЧІ

10. Чітайте речіня і доповнюйте правилны формы числовників.

- а) В класі было (25) школярів.
 б) Марко пришов на (1.) годину.
 в) Тікет на автобус стоїть (2) евра.
 г) Грав єм фотбал з (4) камаратами.
 г) Дома маю (3) братів і (2) сестры.
 д) (1.) брат є учитель, (2.) брат є кухарь а (3.) брат є музикант.
 е) (1.) сестра є уряднічка, (2.) сестра є співачка.

11. Доповнийте правилны формы кількостных і порядковых числовників і назывників.

- а) гімназія – (2)
 б) приятель – (3)
 в) дівка – (5)
 г) зіззда – (4)
 г) готел – (1)
 д) книжка (6)
 е) авто (2)

12. Доповнийте правилны формы числовників і назв пінязей. Створьте з нима речіня.

- а) коруна – (5)
 б) евро – (10)
 в) форінт – (2)
 г) рубель – (4)
 г) злотый – (12)
 д) лібра – (22)
 е) гривна – (256)

13. Висклонюйте споїня слов.

Н.	три стромы	дві пера	єден учітель	штири дівкы
Г.				
Д.				
А.				
Л.				
І.				

14. Напиште куртый опис своєї особи, в якому одповісте на вопросы: Як ся звете, скады сьте, што робите, де сьте ся народили, коли сьте ся народили, які языки знаєте, який є ваш материнський язык, кільки маєте сородинців, кільки років мають вашы сородинці, як ся звуть вашы родичі, кільки мають років вашы родичі, де бывають родичі?

Чісловники 2, 3, 4 + називник

Мужський род

двоми хлопи
трёми приятелі
чотырёмі учітелі

два домы, псы

Женський і середній род

дві приятелькы, пера

Про вшыткы роды

три домы, приятелькы, пера
штири псы, жены, пера

Засоба слов

август (М), -а
англійський (ад.), -а, е, -ы
апріль (М), -я
вівторок (М), вівторка, пл. -ы, Г -ів
вісем (нум.)
вісемдесят (нум.)
вісемнацять (нум.)
вісемсто (нум.)
громадний (ч.) (ад.), -ого
два, дві (нум.)
двадцять (нум.)
дванадцять (нум.)
двасто (нум.)
двоми (нум.)
дев'ятнацять (нум.)
дев'ять (нум.)
дев'яност (нум.)
дев'яносто (нум.)
десять (нум.)
децембер (М), -бра
дівка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -вок
дробний (ч.) (ад.), -ого
єден, -а, -о, -ы (нум.)
єденацять (нум.)
зима (Ж), -ы, пл. -ы, Г зим

Slovní zásoba

august
anglický
apríl
utorok
osem
osemdesiat
osemnášt'
osemsto
druhová (č.)
dva, dve
dvadsať
dvanášt'
dvesto
dvaja
devätnášt'
deväť
deväťdesiat
deväťsto
desať
december
dcéra, dievča
zlomková (č.)
jeden, -a, -o
jedenášt'
zima

Vocabulary

August
English (adjective)
April
Tuesday
eight
eighty
eighteen
eight hundred
collective numeral
two
twenty
twelve
two hundred
two (people)
nineteen
nine
ninety
nine hundred
ten
December
a daughter, a girl
fraction numeral
one
eleven
winter, cold

кілько (прон.)	koľko	how much/how many
кількостный (ч.) (ад.), -ого	základná číslovka	cardinal number
котрый (прон.), -а, -е, -ы	ktorý, -á, -e, -í	who?/which ones
літо (С), -а, пл. -а, Г літ	leto	summer
май (М), -я	máj	May
mareц (М), марца	márec	March
материнський (ад.), -а, -е, -ы	materinský	mother (adjective – e.g. tongue)
мільон (нум.), -а, пл. -ы, Г -ів	milión	million
невизначено-кількостный (ч.) (ад.), -ого	neurčitá č.	indefinite numeral
неділя (Ж), -ї, пл. -ї, Г -діль	nedeľa	Sunday
німецький (ад.), -а, -е, -ы	nemecký	German (adjective)
ноявбер (М), -бра	november	November
октобер (М), -бра	október	October
осінь (Ж), -ї, пл. -ї, Г осінь	jeseň	fall/autumn
пес (М), пса, пл. псы, Г псів	pes	a dog
понеділок (М), понеділка, пл. -ы, Г -ів	pondelok	Monday
порядковий (ч.) (ад.), -ого	radová č.	ordinal number
пятнадцять (нум.)	pätnásť	fifteen
пятніця (Ж), -ї, пл. -ї, Г -ніць	piatok	Friday
пять (нум.)	päť	five
пятьдесят (нум.)	päťdesiat	fifty
пятьсто (нум.)	päťsto	five hundred
російський (ад.), -а, -е, -ы	ruský	Russian (adjective)
русинський (ад.), -а, -е, -ы	rusínsky	Rusyn (adjective)
септембер (М), -бра	september	September
сербський (ад.), -а, -е, -ы	srbský	Serbian
среда (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ред	streda	Wednesday
сім (нум.)	sedem	seven
сімдесят (нум.)	sedemdesiat	seventy
сімнадцять (нум.)	sedemnášť	seventeen
сімсто (нум.)	sedemsto	seven hundred
словацький (ад.), -а, -е, -ы	slovenský	Slovak (adjective)
сородинець (М), сородинця, пл. -ї, Г -їв	súrodenec	a sibling
сто (нум.)	sto	hundred
стром (М), -а, пл. -ы, Г -ів	strom	a tree
субота (Ж), -ы, пл. -ы, Г -бот	sobota	Saturday
тісяч (нум.)	tisíc	thousand
три (нум.)	tri	three
тридцять (нум.)	tridsať	thirty
тринадцять (нум.)	trinásť	thirteen
тристо (нум.)	tristo	three hundred
февруар (М), -а	február	February
хлоп (М), -а, пл. -и, Г -ів	chlap, muž	a man/a male
четверь (М), четверьга, пл. -ы, Г -ів	štvrtok	Thursday
числовник (М), -а, пл. -ы, Г -ів	číslovka	a numeral
шістнадцять (нум.)	šestnásť	sixteen
шість (нум.)	šesť	six
шістьдесят (нум.)	šesťdesiat	sixty
шістьсто (нум.)	šesťsto	six hundred
штири (нум.)	štyri	four
штиридцять (нум.)	štyridsať	fourty
штиристо (нум.)	štyristo	four hundred
штирнадцять (нум.)	štrnásť	fourteen
юл (М), -а	júl	July
юн (М), -а	jún	June
януар (М), -а	január	January
ярь (Ж), яри, пл. ярі, Г -ей	jar	spring

ПРИСВОЙНЫ І УКАЗУЮЧІ МІСТОНАЗЫВНИКІ (ПРОНОМІНЫ)

МОЯ ДОМОВІНА

Марта: Івано, ты (ёсь) з Украіны? В котрім місці ёсь ся нарадила? В котрім місці жыеш?

Івана: Гей, я з Украіны. Народила ём ся в Мукачові, але жыю в Ужгороді.

Марта: То значіть, Мукачов ё твое родне місто?

Івана: Маш правду, Мукачов ё моё родне місто. Там ём жыла до вісемнадцятёх років свого жывота. Доднесь там жыє ціла моя родина: отець, мати, брат і сестра. А в Ужгороді штую і жыю в інтэрнаті. Ту мам много прыятелів.

Марта: Кілько років жыеш в Ужгороді? Любись ся ті тото місто?

Івана: В Ужгороді жыю пять років. Тото місто ся мі барз любись. Ё то красне історичне місто. А скады ёсь ты, Марто?

Марта: Я з Пряшова.

Івана: Ё Пряшів твое родне місто?

Марта: Гей, Пряшів ё моё родне місто. Ту жыє моя родина: отець, мати, брат.

Івана: Ё то родне місто і твоіх родічів?

Марта: Ні, Пряшів не ё родным містом моіх родічів. Моі родічі ся нарадили в русиньскім селі Старина, блізко Снины. Але того села днесь уж ніт. На ёго місці стоіть водна гать.

Івана: Значіть, родне село твоіх родічів занікло.

Марта: Маш правду, моі родічі ся уж не могуць вернуць до свого родного села. Залляла го вода. Зато сьме ся переселили ту, до Пряшова.

Івана: Як доўго ваша родина жыє в тім місці?

Марта: Наша родина ту жыє дваццаць років. Пряшів ся став нашым другым родным містом.

Івана: Так як Ужгород про мене ё другым родным містом. Але нащастя я ся до Мукачова могу вернуць все.

Марта: То ё велике щастя, кідь ся чоловік може вернуць до свого родного краю. Там жыє памятка на твое дцінство, там ё ціла твоя історія, там ё твое коріня і коріня твоіх предків. Там ёсь дома, доўкола чуеш свій материньскій язык. То ё твоя домовіна.

Івана: І я ся люблю вертаті домів, до мого родного Мукачова. Нігдэ ся не чую так добрі, як у своїм роднім місці. Ё то чіста правда: од свого коріня ся не мож одорвати.

Присвойны містоназвынікі (посесівны прономіны)

ЧІЙ? (М)		ЧІЯ? (Ж)	ЧІЁ? (С)
Я	МІЙ	МОЯ	МОЁ
ТЫ	ТВІЙ	ТВОЯ	ТВОЁ
МЫ	НАШ	НАША	НАШЕ
ВЫ	ВАШ	ВАША	ВАШЕ
ВІН	ЁГО		
ОНА	ЇЇ, ЁЙ		
ОНО	ЁГО		
ОНИ	ЇХ		

Чій ё пріяцель?	Прыяцель ё	мій / твій / наш / ваш.
Чія ё кніга?	Кніга ё	мая / твая / наша / ваша.
Чіё ё перо?	Перо ё	моё / твое / наше / ваше.
Чій ё пріяцель?	Прыяцель ё	
Чія ё кніга?	Кніга ё	ёго / іі, ёй / ёго / іх.
Чіё ё перо?	Перо ё	

ЗАДАЧІ

1. Доповняйте присвійні містоназівники в правильній формі.

- а) Книга є (я)
- б) Перо є (ты)
- в) Квітка є (она)
- г) Заголовок є (він)
- г) Біцігель є (оно)
- д) Авто є (они)
- е) Мобіл є (вы)
- є) Постіль є (мы)
- ё) Хыжа є (они)
- ж) Перо є (ты)

2. Відповідьте на вопрос Хто є то? і вжуйте присвійні містоназівники і назівники в правильній формі.

Приклад: *Хто є то? (я, брат) – То є мій брат.*

- а) (ты, отець) То є
- б) (она, сестра) То є
- в) (він, мама) То є
- г) (я, приятелька) То є
- г) (мы, хыжа) То є
- д) (они, учитель) То є
- е) (вы, школа) То є
- є) (оно, мача) То є
- ё) (він, брат) То є
- ж) (она, стіл) То є

Присвійні придавники (посесівны адъєктивы)

ЧІЙ?		-ів (М)	Янк ів приятель
ЧІЯ?	Янк	-ова (Ж)	Янк ова сестра
ЧІЄ?		-ове (С)	Янк ове перо
ЧІЙ?		-ин (М)	Март ин брат
ЧІЯ?	Март	-ина (Ж)	Март ина приятелька
ЧІЄ?		-ине (С)	Март ине авто

ЗАДАЧІ

3. Доповняйте присвойны придавники в правилній формі.

- а) Марта є (Марко) сестра.
- б) Марко є (Марта) брат.
- в) Івана є (Марта) приятелька.
- г) Янко є (Марко) приятель.
- г') Марта є (Янко) приятелька а (Марко) сестра.
- д) То є (Марта) і (Івана) ізба.
- е) То є (Марко) і (Марта) учитель.
- є) То суть (Марко) і (Івана) приятелі.
- ж) (Марта) і (Марко) родічі суть учителі.

4. Доповняйте присвойны придавники у правилній формі і одповіджте на вопросы.

- а) Як ся зве (Марта) брат? –
- б) Як ся зве (Марко) сестра? –
- в) Є Івана (Марта) приятелька? –
- г) Є тота книга (Янко) ? –
- г') Чіє є то авто? (Івана) –
- д) Є Янко (Марко) приятель? –
- е) Є (Івана) родне місто Мукачов? –
- є) Жыє (Івана) родина в Ужгороді? –

5. Заміньте присвойны придавники присвойныма містоназівниками.

Приклад: Марко є Мартин брат. – Марко є їй брат.

- а) Марта є Маркова сестра. – Марта є сестра.
- б) Янко є Марків приятель. – Янко є приятель.
- в) Янко є Іванин і Янків колеґа. – Янко є колеґа.
- г) Є то Мартин брат? – Є то брат?
- г') Є то Іванине перо? – Є то перо?
- д) Знаєте Мартиных і Марковых родічів? – Знаєте родічів?
- е) Суть то Мартины діти? – Суть то діти?
- є) Є то Маркове авто? – Є то авто?

Указуючі містоназівники

КОТРЫЙ?		ТОТ (М)	тот приятель
КОТРА?		ТОТА (Ж)	тота книга
КОТРЕ?		ТОТО (С)	тото перо
КОТРЫЙ?	ТАМ	+ТОТ (М)	тамтот хлоп
КОТРА?		+ТА (Ж)	тамта книга
КОТРЕ?		+ТО (С)	тамто перо

Словослід	1	2	3	4
Котрый є то студент? – То	є	першый студент.		То студент першый.
Котрый є тот студент? – Тот студент		є	першый.	Тот є першый студент.

ЗАДАЧІ

6. Доповняйте указуючі містоназівники: тот , тота, тото.

а) окно	г) тейка
б) лампа	д) сердце
в) телевизор	е) постіль
г) стіл	є) квітник

7. Доповняйте указуючі містоназівники: тамтот , тамта, тамто.

а)дім	г) гача
б) дівка	д) число
в) хлоп	е) хліб
г) жена	є) стіл

8. Доповняйте.

Приклад: Чія є то книга? (Марта) – То є Мартина книга.

Чія є тота книга?(Марта) – Тота книга є Мартина.

- а) Чіє є то перо? (Янко) –
- б) Чія є тота лампа? (Івана) –
- в) Чія є тамта хыжа? (дідо) –
- г) Чій є тот мобіл? (мама) –
- г) Чіє є тамто авто? (отець) –
- д) Чій є тот компютер? (Марко) –
- е) Чія є тамта загорода? (тета) –
- є) Чія є тота грачка? (дітвак) –

ЧІЙ? – КОТРЫЙ? – ЯКИЙ?

Словослід

	1	2	3
Што є то?	чій?	котрый?	який?
То є	Марків	першый	новый мобіл.
Хто є то?	чія?	котра?	яка?
То є	Мартина	друга	добра приятелька.
Што є то?	чіє?	котре?	яке?
То є	Іванине	перше	модерне сако.

ЗАДАЧІ

9. На основі одповідей доповняйте у вопросах выпущены слова чій? котрый? який? Мерькуйте на їх правильный род.

- а) є то постіль? – То є Мартина постіль.
- б) є твоя приятелька? – Є добра і ласкава.
- в) є твоє перо? – Тамто вправо.
- г) є твоя мама? – Є висока і худа.
- г) є тото авто? – Наше.
- д) є ваша хыжа? – Друга зліва.
- е) суть то діти? – Нашы.
- є) є ваша загорода? – Довга і узка.

10. Оправте хыбы у вопросах і одповіджте на них.

- а) Котра дім є твоя? –
- б) Чій є тота перо? –
- в) Яке є тот книга? –
- г) Який є тото лопта? –
- г) Котрый стіл є ваша? –
- д) Чія є тота мобіл? –
- е) Котрый є твій мама? –
- є) Чіє є то дїдо? –

11. Переложте до русиньского языка. (Preložte do rusínskeho jazyka. Translate into Rusyn.)

Marta was born in Prešov. It's her hometown. Marta is from Prešov (is a Prešovian). Ivana was born in Mukačevo. Mukačevo is Ivana's hometown. Marta and Ivana are good friends. Marta cannot speak Rusyn. Her brother Marko can speak Rusyn. Ivana is Marta's friend. They have only known each other for a short time. Marta is Ivana's classmate from the summer school. Marko is Marta's brother and Janko's good friend. Janko comes from Serbia. He is a tall, slim and nice boy. He likes his hometown and his mother tongue.

Marta sa narodila v Prešove. Je to jej rodné mesto. Marta je Prešovčanka. Ivana sa narodila v Mukačeve. Mukačevo je Ivanine rodné mesto. Marta a Ivana sú dobré priateľky. Marta nevie po rusínsky. Jej brat Marko vie po rusínsky. Ivana je Martina priateľka. Ich priateľstvo je krátke. Marta je Ivanina spolužiačka z letnej školy. Marko je Martin brat a Jankov dobrý kamarát. Janko je zo Srbska. Je to vysoký, štíhly a sympatický chlapec. Má rád svoje rodné mesto a svoj rodný jazyk.

12. Напиште о своїм приятелѣви.

Склонёваня указуючих і присвойных містоназівників

	Єднотне число				Множне число	
Пад	Муж. і сер. р.	Жен. р.	Муж. і сер. р.	Жен. р.	Про вшиткы роды	
Н.	ТОТ ТОТО	тота	мій моє	моя	тоты	мої
Ґ.	того	той	мого/моєго	моєї	тых	моїх
Д.	тому	тії	мому/моєму	моїї	тым	моїм
А.	як Ґ. або Н.	тоту	як Ґ. або Н.	мою	як Ґ. або Н.	як Ґ. або Н.
Л.	тім	тії	моїм	моїї	тых	моїх
І.	тым	тов	моїм	моєв	тыма/ -ми	моїма/ -ми

Засоба слов

Slovná zásoba

Vocabulary

близко (адв.)

ваш (прон.)

все (адв.)

гать (Ж), -и, пл. -и, Ґ -ей

гача (С), -ати, пл. -ата, Ґ -ат

дітинство (С), -а (ср. т.)

довгий (ад.), -а, -е, -ы

дома (адв.)

домів (адв.)

єго (прон.)

жити (верб., незав., пер.)

заникнути (верб., зав., пер.)

значіти (верб., незав., пер.)

історичный (ад.), -а, -е, -ы

історія (Ж), -ї (ср. т.)

її, єй (прон.)

їх (прон.)

квітник (М), -а, пл. -ы, Ґ -ів

корінь (М), -я, пл. -ї, Ґ -їв

край (М), -я/-ю, пл. -ї, Ґ -їв

лопта (Ж), -ы, пл. -ы, Ґ лопт

мати (Ж), матери, пл. -ери, Ґ -ерей

місто (С), -а, пл. -а, Ґ міст

модерный (ад.), -а, -е, -ы

blízko

váš

stále, vždy

priehrada

žriebä

detstvo

dlhý

doma

domov

jeho

žít

zaniknúť

znamenat'

historický

história

jej

ich

kvetináč

koreň

kraj/krajina

lopta

mama/matka

mesto

moderný

close/near

your/yours (plural or respective sing

always, still

a (water) barrier, a (river) dam

a foal, a baby horse

childhood

long

at home

home

his

to live

to cease to exist, to expire, to perish

to mean

historic/historical

history

her/hers

their/theirs

a flower pot

a root

a country/a region

a ball

mother/mom

a town, a city

modern, fashionable, up-to-date

народити ся (верб. реф., зав., непер.)	narodiť sa	to be born
наш (прон.), -а, -е, -ы	náš	our/ours
нащастя (адв.)	našťastie	luckily, fortunately
нигде (адв.)	nikde	nowhere
од (преп.)	od	from
одорвати (верб., зав., пер.)	odtrhnúť	to pluck (with an ax)
отець (М), -я, пл. отці/отцёве, Г -їв	otec	father
пак (адв. і парт.)	potom	then, afterwards, later
пам'ятка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ток	pamiatka, spomienka	memory, remembrance
перестіговати ся (верб. реф., зав., пер.)	prestahovať sa	to move (apartment/flat)
правда (Ж), -ы, пл. -ы, Г правд	pravda	truth
предок (М), -дка, пл. -дкы, Г -дків	predok	an ancestor
родный (ад.), -а, -е, -ы	rodný	native, home, mother (adjective)
сако (М), -а, пл. -а, Г сак	sako	a blazer, a sportscoat
свій (прон. прис.)	svoj	one's own, my/your/his/her/its/our/their own
сердце (С), -я, пл. -я, Г сердець	srdce	a heart
сестра (Ж), -ы, пл. -ы, Г -тер	sestra	sister
співанка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок	pieseň	a song
стояти (верб., незав., пер.)	stáť	to stand, to cost
твій (прон. прис.)	tvoj	your/yours (singular)
тейка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ёк	zošit	an exercise book, a notebook
узкий (ад.), -а, -е, -ы	úzky	narrow
худый (ад.), -а, -е, -ы	štíhly	slim
цілий (ад.), -а, -е, -ы	celý	whole (adjective)
чістий (ад.), -а, -е, -ы	čistý	clean, fresh
чути (верб., незав., пер.)	počuť	to hear
чути ся (верб. реф.)	cítiť sa	to feel
штудувати (верб., незав., пер.)	študovať	to study

ФРАЗЫ

мати правду

FRÁZY

mať pravdu

PHRASES

to be right

ПРИДАВНИКИ (АДЪЄКТИВЫ)

Чітайте текст і підкреслюйте в ній придавники.

В РЕШТАВРАНТІ

(Формална комунікація)

Чашник: Добрый день. Чім можу послужыти?

Янко: Хотіли бы сьме пообідовати.

Івана: Мала єм народенины. Можете мі понукнути даяке славностне меню?

Чашник: Самособов. Може то быти класічне меню, або дашто нетрадічне?

Івана: Я походжу з України. Также про мене буде словацьке меню нетрадічне. Але предность у выбері мають мої гості.

Марта: Мы з Марком сьме за словацьку класіку. Повіджме, забиячковый танір. Є то сыте, кус пікантне їдло, а робите го ту добрі.

Івана: А ты, Янку?

Янко: Я таксамо. Про мене то буде може і екзотічне.

Чашник: К забиячковому таніру подаваме як передїдло свиньску тлаченку з цибулёв. Може быти?

Івана: Може.

Чашник: Поливку – зеленинову, мясову-забиячкову, або молочну? Маме і студены поливки.

Янко: Без поливки.

Марта: І мы з Марком – без поливки.

Чашник: На питя?

Івана: Выберите, днесь сьте моїма взацныма гостями.

Янко: Пиво, але безалкоголове.

Марта: Я мінералну воду.

Чашник: Може быти балдовска мінерална вода?

Марта: Радше неперливу фатру.

Марко: Пиво, але алко...

Чашник: Будете собі просити і аперітів?

Івана: Малый аперітів, котрый бы пасовав ку главному ходу.

Чашник: Боровічка, або сливовіця?

Івана: Добрі выхолоджену боровічку. Преці лем є то словацька класіка.

Марта: Але лем штамперлик...

Марко: В такім припадї міням пиво на неперливу фатру. Мішати боровічку з пивом – то не барз добрі.

Чашник: А дезерт?

Івана: Што понукате?

Чашник: Ябкову або маково-грознову штрудлю з листового тіста, помаранчове тірамісу, змерзлиновий погар – у нїм є ванілкова, ягодова, орїхова і чоколадова змерзлина, фламбовану повнену палачінку, італіаньску панакоту, шварцвалдську вышнёву тарту, медову баклаву, черешнёву бубланину...

Івана: Тото перше.

Чашник: Гнедь то буде.

Лексіка

Чім можу послужыти?

Можете мі понукнути славностне меню?

Выберайте, днесь сьте моїма взацныма гостями.

Може то быти класічне меню?

Поливку зеленинову, або курячу?

Без поливки.

А на питя?

Неперливу фатру.

8. ЛЕКЦІЯ

Припомяньме сі факты о придавниках

В третій лекціїсьме ся дізнали, же придавники суть згодні з називниками, ку котрым ся односять. Згода є у менных ґраматичных категоріях – **в роді, в паді і в числі**.

Наприклад: **красный хлоп** (мужський род, номінатив сингуляру), **красну жену** (женський род, акузатив сингуляру), **о найкрасших дівчатах** (середній род, локал плуралу).

Общі факты о ступнёваню придавників. Чім суть одлишны тоты три приклады придавників?:

низкий	_____	низ – шый	_____	най – низ – шый
мудрый	_____	мудр – їшый	_____	най – мудр – їшый
злый	_____	гір – шый	_____	най – гір – шый

Треба припомянути, же в русиньскім языку мож ступнёвати лем **якостны** придавники: напр. **теплый** вечур, **тонка** книжка, **мале** дівча¹...

Од **присвойных** і **односных** придавників **не мож** утворити компаратив ани суперлатив: напр. **няньків** калап, **сестрина** блузка, **сливковый** леквар, **железна** капура, **яфоровый** колач...

Склонёваня придавників

Вшыткы три тіпы придавників можеме склонёвати. Склонёваня придавників ся в русиньскім языку реалізує подля **закінчіня основы** придавника, котре може быти на **твердый** або **мягкий согласный**. В залежности од того мають придавники два тіпы склонёваня: **твердый** і **мягкий**.

К твердому тіпу односимо два взоры: **новый** і **мамин**.

Мягкий тіп творять взоры **синій** і **песій**.

Пад	Єднотне число		Множ. ч.	Єднотне число		Множ. ч.
	Муж. і серед. род	Женський род	Про вшыткы роды	Муж. і серед. род	Женський род	Про вшыткы роды
Н.	новый нове	нова	новы	синій синє	синя	сині
Ґ.	нового	новой	новых	синёго	синёй	синіх
Д.	новому	новій	новым	синёму	синій	синім
А.	як Ґ. або Н.	нову	як Ґ. або Н.	як Ґ. або Н.	синю	як Ґ. або Н.
Л.	новім	новій	новых	синім	синій	синіх
І.	новым	новов	новыма/-ыми	синім	синёв	синіма/-іми

ЗАДАЧІ

1. Выпиште з вступного тексту придавники ведно з називниками. Обернийте позорность на їх згоду в роді.

Приклад: добрый день

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Помішаны придавники. Ушорьте до двух стопчків придавники подля слідуючого прикладу. Што вам поможе при правилнім ушоріню?

добрый, веселы, мале, мамина, зеленинова, найкрасшый, ліпша, белава, жовте, желізна, деревяный, смілый

Придавники А	Придавники Б
добрый	зеленинова

3. Утворьте компаратів і суперлатів од слідуючих придавників.

Позитів	Компаратів	Суперлатів
теплый		
міцный		
веселый		
тихий		
тонкий		
низкий		
близкий		

МІДЖІ ПРИЯТЕЛЯМИ

(Неформална комунікація)

Марко: Добра слава.

Янко: Барз єм сі посмаковав на тых домашніх їдлах. Найліпша была чеснокова тлаченка. Ніг-да єм дашто таке не їв.

Марта: Мені найвеце смаковала ябкова штрудля. Мы дома робиме подобну, але тісто є грубше – думам, же кыснута.

Івана: Тішу ся, же то вышло.

Марта: Также тото было твоє несподіваня про нас?

Марко: Орігіналне.

Івана: А по экзаменах вам вшиткым наварю український борщ.

Янко: Ей-га... Приймеш понуку на вінчанку?

Івана: Але лем кідь ся будеме вінчати в Лас Вегас...

ЗАДАЧІ

4. Прочітайте текст і попробуйте одповісти на вопросы.

Котре їдло найвеце смаковало Янкови?
 Што смаковало Марті?
 Што наварить Івана?
 Хто ся буде вінчати?
 Яке їдло смакує вам?

5. Утворьте пары і приправте подобный розговор. Поужыйте слова: добре їдло, пестра страва, куряча поливка, свинське мясо, мамина кухня.

6. Высклонюйте назывники з придавниками. Слідуйте згоду в менных ґраматічних категориях.

Новы боканчі, найкрасшый дарунок, песій живот, нянькова сорочка, найліпше дівча.

Припомяньме собі, на які вопросы одповідають окремы пады:

Пады	Сінгулар – Плурал
Номінатів	хто? што?
Ґенітів	кого? чого?
Датів	кому? чому?
Акузатів	кого? што?
Локал	(о) кім? (о) чім?
Інструментал	(з) кым? (з) чім?

Пады	Сінгулар				
Н.	нова боканча	найкрасшый дарунок	песій живот	нянькова сорочка	найліпше дівча
Ґ.					
Д.					
А.					
Л.					
І.					

Пады	Плурал				
Н.	новы боканчі	найкрасшы дарункы	песі жывоты	няньковы сорочки	найліпшы дівчата
Г.					
Д.					
А.					
Л.					
І.					

ЗАДАЧІ

7. Переложте до русиньского языка. (Preložte do rusínskeho jazyka. Translate into Rusyn.)

Marta cooks good vegetable soup. Mom's soup is the best in the world. We can cook in the collage too. Ivana is from Ukraine. She likes ukraine soup - „boršč“. Marko likes buckwheat pasta. Markos grandmother cooks these buckwheat pasta. I tis tasty ruthenians food. Janko is driver. He drinks non-alcoholic beer.

8. Выберите правильну одповідь і поставте к ній вопрос подля взору. Який пад поужыєте при творіню вопросу? Котры з слов у скобках суть назывники плуралія тантум?

Івана походить із сусідній (Сербії, Україны, Білорусії, Споєных штатів америцьких, Польщі).

а) Походить Івана зо сусідній України?

б) Гей, Івана походить з України.

Марко бы хотів грати на взацных (бубнах, паганініовых гусях, гребіню, ножычках, гайдах).

а)

б)

Янкови смаковала традична (ябкова штрудля, чеснокова тлаченка, ванілкова змерзлиня, зеленинова поливка, медова баклава).

а)

б)

Марта варить добру (молочну ріскашу, кендерічану кашу, зеленинову поливку, тварогову грудку, стеранку¹).

а)

б)

¹ Стеранка – стародавнє русинське їдло, котре ся варило на выходній Словакії.

8. ЛЕКЦІЯ

Івана купила пахнячі (дарунки, колачі, ножички, квітки).

а)

б)

Засоба слов

Slovná zásoba

Vocabulary

ванілка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лок
ванілковий (ад.), -а, -е, -ы
взацный (ад.), -а, -е, -ы
вінчанка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок
выберати (верб., незав., пер.)

vanilka
vanilkový
vzácný
sobáš
vyberať

vanilla
vanilla (adjective)
precious, valuable
marriage
to choose, to select, to draw in,
to empty, to unload, to take out
(to be in progress)

выбрати (верб., зав., пер.)

vybrať

to choose, to select, to draw in,
to empty,
to unload, to take out (once)

выхолоджений (ад.), -а, -е, -ы
гостина (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ин
главный (ад.), -а, -е, -ы
гость (М), -я, пл. -ї, Г -їв
гребінь (М), -я, пл. -ї, Г -їв
гуслі, гусель (пл. т.)
гайды, гайд (пл. т.)
забиячка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок
зелениновый (ад.), -а, -е, -ы
змерзли́на (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лин
змерзли́новый (ад.), -а, -е, -ы
кендерічаний (ад.), -а, -е, -ы
колач (М), -а, пл. -і, Г -ів
курка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рок
курячий (ад.), -а, -е, -і
лем (парт.)
листок (М), -тка, пл. -ткы, Г -ів
мед (М), -у
медовый (ад.), -а, -е, -ы
мінерална вода (Ж), -ой -ы, пл. -ы -ы
мінити (верб., незав. пер.)
міняти (верб., незав. пер.)
молочный (ад.), -а, -е, -ы
мясовый (ад.), -а, -е, -ы
несподівання (С), -я, пл. -я, Г -вань
нетрадічний (ад.), -а, -е, -ы
ножички, -чок (пл. т.)
нукати (верб., незав. пер.)
оріх, воріх (М), -а, пл. -ы, Г -ів
палачінка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок
пасовати (верб., незав. пер.)
передїдло (С), -а, пл. -а, Г передїдел
перливый (ад.), -а, -е, -ы
повненка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок

vychladený
hostina
hlavný
host
hrebeň
husle
gajdy
zabíjačka
zeleninový
zmrzlina
zmrzlinový
kukuričný
koláč, múčnik
slepka
slepačí
len
lístok
med
medový
minerálna voda
meniť
meniť
mliečny
mäsový
prekvapenie
netradičný
nožnice
ponúkať
orech
palacinka, lievanec
hodiť sa
predjedlo
perlivý
plnka

cooled
a feast, a party
main, key, major
a guest
a comb
a violin
bagpipes
pig-sticking
vegetable (adjective)
ice-cream
ice-cream (adjective)
corn (adjective)
a cake, pastry, dessert
a hen
chicken (adjective)
only, just
a ticket, a coupon
honey
honey (adjective)
mineral water
to change, to alter
to change, to alter
milk (adjective)
meat (adjective)
surprise
unusual
scissors
to offer
a nut
a crepe, a pancake
to match (sth), to suit (sb)
an appetizer, a starter
fizzy, sparkling
filling, stuffing

повнений (ад.), -а, -е, -ы
погар (М), -а, пл. -ы, Г -ів
поливка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -вок
помаранч (М), -а, пл. -і, Г -ів
помаранчевий (ад.), -а, -е, -ы
понукнути (верб., зав., пер.)
пообідовати (верб., зав., пер.)
послужити (верб., зав., пер.)
походити (верб., зав., пер.)
предность (Ж), -и, пл. -ти, Г -тей

преці (парт.)
припад (М), -у, пл. -ы, Г -ів
свинський (ад.), -а, -е, -ы
славносний (ад.), -а, -е, -ы
служити (верб., незав., пер.)
сусідній (ад.), -я, -є, -ї
ягода (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ягод
яфора (Ж), -ы, пл. -ы, Г -яфор
яфоровий (ад.), -а, -е, -ы
студений (ад.), -а, -е, -ы
танір (М), -а, пл. -ы, Г -ів
тваріг (М), тварогу
традічний (ад.), -а, -е, -ы
тісто (С), -а, пл. -а, Г тіст
тлаченка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок
ход (М), -у, пл. -ы
черешнёвий (ад.), -а, -е, -ы, Г -ів
черешня (Ж), -ї, пл. -ї, Г -шень
чоколада (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лад
чоколадовий (ад.), -а, -е, -ы
штамперлик (М), -а, пл. -ы, Г -ів

plnený
pohár
polievka
pomaranč
pomarančový
ponúknuť
naobedovať sa
poslúžiť
pochádzať
prednosť

predsa
prípád
bravčový
slávnostný
slúžiť
susedný
jahoda
čučoriedka
čučoriedkový
studený
tanier
tvaroh
tradičný
cesto
tlačénka
chod
čerešňový
čerešňa
čokoláda
čokoládový
štamperlík

stuffed
a glass
soup
an orange
orange (adjective)
to offer
to have lunch
to serve as
to come from, to originate
preference, advantage,
priority, right of (way)
after all, though
a case
pork (adjective)
festive, solemn, ceremonial
to serve (sb)
neighboring
a strawberry
blueberry
blueberry (adjective)
a cold
a plate, a dish
curd cheese
traditional
dough/batter
headcheese
a course (meal)
cherry (adjective)
a cherry
chocolate
chocolate (adjective)
a tot of (whiskey, brandy,
etc.)/a shot (of alcoholic
drink)

ЧАСОСЛОВО (ВЕРБУМ)

Чітайте текст і виписуйте часослова *быти* і *мати* в різних формах. Попробуйте знайти і други часослова.

В КНИЖНИЦІ

- Професор Липка:** Добрий день! Вчора єм сі обіднав штири публікації.
Книговнічка: Добрий день! Прошу, можете предложити читательский превказ?
Професор Липка: Мам карту учителя. Няй ся любить.
Книговнічка: О котрій годині сьте сі вчора обіднали книжки?
Професор Липка: Гмм... Як єм скінчив лекцію старшой русиньской літературы... Могло то быти коло другой пообіді.
Книговнічка: Не потішу Вас. Три книжки суть пожычены а четверту можете читати лем в штудовни. Принести Вам єй?
Професор Липка: Шкода, а нелем про мене. Дві книжки были про колегу Скірку. Не любить ся мі то. Маю мало часу. Не міг бы єм собі одкопіровати єден текст з той книжки?
Книговнічка: Мерзить ня, копірка ся нам погубила. Але в штудовни можете скеновати.
Професор Липка: А де є штудовня?
Книговнічка: Підете горі гарадічами, а потім скрятаєте доліва. Там уж буде написане. Поведуть Вас таблічки.
Професор Липка: Рано до ня вдарила на крижоватці єдна нервозна шоферка. Потім єм ся шмыкнув, кідь єм выходив з авта. Попробую даяк докривати на першый шток...
Книговнічка: Страшне. Не думала єм сі, же пятниця тринадцятого є такый нещастный день. Рано єм шатовала і обляля єм ся кавов. Блузку єм зарайбала і зачала бігльвати, властно сушити фляк. Нараз мі бігльайзь выбухнув, а в тім стресі єм сі забыла взяти амбрелу. Чіста смола¹. До роботы єм ішла бігом. Была єм ціла змокнута, а в тім доджу єм ся ани не могла добрі орьєнтовати. Визерала єм як некоордінована моторова мыш.

Лексіка – фразы

Можете предложити документи?
 Няй ся любить.
 Не потішу Вас.
 Не любить ся мі то.
 Мерзить ня.

І. Повнозначны часослова

Подля семантичного значіння ділиме часослова на:

- а) **повнозначны** (робити, грабати, боліти, мерзнути, співати, стояти);
 б) **неповнозначны**, а то: **помічны** (быти), **зв'язочны** (sponové) (быти), **полозв'язочны** (стати ся, відіти ся, бити ся), **фазовы** (зачати, кінчити, перестати), **модалны** (хотіти, мочи, мати, мусити і др.).

Часослова в інфінітиві ся закінчують звичайно на **-ти**, напр.: *читати, писати, купувати, сидіти, вести* і т. д., лем немногы з них мають закінчіня (флексію) **-чі**, напр.: *печі, волочі, течі, мочи* і т. п. В невизначеній формі (інфінітиві) часослова міджі корінєвов і флектівнов морфемов стоїть часто припонка (суфікс) або тематічний гласный, напр.: *коп-ну-ти, молод-ї-ти, говор-у-ти, пис-а-ти, куп-ова-ти* і т. д. Суть часослова і без припонки або тематічного гласного, напр. *нес-ти, вез-ти, зна-ти, грї-ти, обу-ти* і т. д.

¹ Чіста смола – фразеологізм (кідь ся дашто не подарить. Подобны фразеологізми: *мать смолу, ліпить ся на нёго смола* – не має щастя.)

Оснoву інфінітіва дістанемо так, же од форми інфінітіва одділиме флективну морфему **-ти**, напр.: *нес-ти, дер-ти, зелені-ти, купити, купова-ти, чита-ти, стої-а-ти* і т. д.

Оснoву теперішнього часу дістанемо так, же од форми другой особи єднотного числа теперішнього часу одділиме закінчення **-еш, -иш/-іш, -ш**, напр.: *вед-еш, нос-иш, нес-еш, скуб-еш, печ-еш, др-еш, копн-еш, знай-еш, терп-иш, говор-иш, чита-иш, купуї-еш, стої-иш* і т. д.

Кон'юґачний тіп I
вести, плести, пити

Кон'юґачний тіп II
говорити, сидіти...

Особа	Сінгулар	
1.	(я) вед- у , плет- у , п(ј)- у	говор- ю , си- дж-у
2.	(ты) вед- е-ш , плет- е-ш , п(ј)- е-ш	говор- иш , сид- иш
3.	(він, она, оно) вед- е , плет- е , п(ј)- е	говор- ить , сид- ить

Особа	Плурал	
1.	(мы) вед- е-ме , плет- е-ме , п(ј)- е-ме	говор- име , сид- име
2.	(вы) вед- е-те , плет- е-те , п(ј)- е-те	говор- ите , сид- ите
3.	(они) вед- уть , плет- уть , п(ј)- уть	говор- ять , сид- ять

ЗАДАЧІ

1. Доповняйте часослово у правилній формі.

А: Можете предложити читательский превказ?

Б:

А: Што то говориш?

Б:, же єм забыв превказ.

А: Болить ня нога. Одведете ня на першый шток?

Б: Самособов,

А: Што выпєме?

Б: Я пиво десятку.

В: А він лем безалкоголове пиво.

2. Вычасуйте часослово *водити*. Часує ся подобно, як часослово *сидіти*. Збачіли сьте алтернацію?

Особа	Сінгулар	Плурал
1.		
2.		
3.		

Конъюгачный тип Ia.: часослова *читати, співати*

Особа	Сінгулар	Плурал
1.	(я) чита- м , співа- м	(мы) чита-(є)- ме , співа-(є)- ме
2.	(ты) чита- ш , співа- ш	(вы) чита-(є)- те , співа-(є)- те
3.	(він, она, оно) чита- ть , співа- ть	(они) чита- ють , співа- ють

Часослова: *знам, мам/знаю, маю*

Особа	Сінгулар	
1.	(я) зна м , зна ю	ма м , ма ю
2.	(ты) зна ш , зна єш	ма ш , ма єш
3.	(він, она, оно) зна ть , зна є	ма ть , ма є

Особа	Плурал	
1.	(мы) зна ме , зна єме	ма ме , ма єме
2.	(вы) зна те , зна єте	ма те , ма єте
3.	(они) зна ють	ма ють

Часослова із суфіксом -ова-

Конъюгачный тип I.: *бісідувати, купувати, малювати...*

Особа	Сінгулар	Плурал
1.	(я) бісідую ю , купую ю , малюю ю	(мы) бісідую єме , купую єме , малюю єме
2.	(ты) бісідую єш , купую єш , малюю єш	(вы) бісідую єте , купую єте , малюю єте
3.	(він, она, оно) бісідую є , купую є , малюю є	(они) бісідую ють , купую ють , малюю ють

ЗАДАЧІ

3. Помішаны часослова. Выберите з каждой групи часослова, котре там подля логіки не пасує.

- а) ходити, спати, бігати, плавати, скакати
- б) співати, говорити, крічати, мыти ся, шептати
- в) облїкати ся, чесати ся, обувати ся, розбити, мастити ся

II. Модалны часослова

Повторьме, котры модалны часослова знаєте у своїм материнськїм языку. Подобны суть і в русинськїм: **хотїти, знати, мочі, доказати, мусити, мати**. З часословом **мати** сьме ся стрїтили в четвертїй лекції. Укажеме сі, коли ся тото часослово вживать як повнозначне, а в котрых конш-трукціях выступлять у функції модалного часослова.

Приклады:

Маю нове перо. – Mám nové pero. – I have new pen.

Маю ся записати на літню школу? – Mám sa zapísať na letnú školu? – Shall I enroll in the summer school?

Марта з Марком маюють мало часу. – Marta s Markom majú málo času. – Marta and Marko are pressed for time/don't have much time.

Маюють Марта з Марком поводити Янка по Пряшові? – Majú Marta s Markom previesť Janka po Prešove? – Should Marta and Marko show Janko around Prešov?

Часослова: *хотіти, мочі, мусити* (I. і II. кон'югачний тип)

Особа	Сінгулар	Плурал
1.	(я) хочу, можу, мушу	(мы) хочеме, можеме, мусиме
2.	(ты) хочеш, можеш, мусиш	(вы) хочете, можете, мусите
3.	(він, она, оно) хоче, може, мусить	(они) хотять, могуть, мусять

ЗАДАЧІ

4. Доповняйте модальні часослова.

- а) Марта бути учителька. б) написати роботу по русиньскы?
 в) і по англійськы? г) Ні, лем по русиньскы. г) Івано,
 дашто поїсти? д) їсти, бо будеш голодна. е) Він не так довго чекати.
 Має мало часу. є) Будеме навщівити і грекокатолицький храм? є) Кідь будете
, можете.

5. Доповняйте правильні форми часослова *мати*. Вкажіть, в котрых конштрукціях є тото часослово у функції модального часослова.

- а) Маркова сестра буде народенины. б) ї купити дарунок? в)
 Професор Липка мало часу. г) Як ся? г) Мы много
 роботи. д) тоту задачу зробити до завтра? е) Хто выпровадити
 гостей? є) Не кого послати на штаціон.

III. Минувый час (претеритум)

Твориме го в сінгуларі з помочов флексій: в мужскім роді **-в**, в женьскім **-ла**, в середнім **-ло**, плурал є про вшиткы особы і роды еднакый і творить ся з помочов флексії **-ли**.

Творіння минулого часу од дакотрых часослов

(основной модел)

Часослова	Сінгулар			Плурал
	Мужский род	Женьский род	Середній род	
быти	я був, быв єм	я была, была єм/ была-м	было	мы были, были сьме
читати	я читав, читав єм	я читала, читала єм/ читала-м	читало	мы читали, читали сьме
знати	я знав, знав єм	я знала, знала єм/ знала-м	знало	мы знали, знали сьме
мати	я мав, мав єм	я мала, мала єм/ мала-м	мало	мы мали, мали сьме
купати	я купав, купав єм	я купала, купала єм/ купала-м	купало	мы купали, купали сьме
напити ся	я напив ся, напив єм ся	я напила ся, напила єм ся/ напила-м ся	напило ся	мы напили ся, напили сьме ся

Дакотры часослова ся одлишують од основного моделу – а то в першій особі сінгулару.

Часослова	Сінгулар			Плурал
	Мужський род	Женьський род	Середній род	Вшыты роды
печі	я пік, пік єм	я пекла, пекла єм/пекла-м	пекло	мы пекли, пекли сьме
січі	я сїк, сїк єм	я сїкла, сїкла єм/сїкла-м	сїкло	мы сїкли, сїкли сьме
мочі	я міг, міг єм	я могла, могла єм/могла-м	могло	мы могли, могли сьме
лячі	я ліг, ліг єм	я легла, легла єм/легла-м	легло	мы легли, легли сьме

ЗАДАЧІ

6. Є то правда, або неправда? Закружкуйте і одповідajte устно.

	правда	неправда
а) Пан Скірка пожычів дві книжки.	+	–
б) На крижоватці мусиме давати позор.	+	–
в) Книговнічка може скопіровать текст з книжки.	+	–
г) Кажда книжніця мусить мати штудовню.	+	–
г) Штудовня може быти на першім штоку.	+	–
д) Професор Липка не знає шоферовать.	+	–
е) Книговнічка ся мусить учіти біглевати.	+	–
є) Професор Липка не може стати на ногу.	+	–

IV. Будучий час (футурум) і вид часослов

В русиньскім языку суть два тіпы будучого часу: **простый і зложеный**.

Простый будучий час твориме єднаков сістемов флексій з теперішнім часом од часослов за-вершеного виду, напр.: *напишу, напишеш, напише, напишете, напишуть*.

Зложеный будучий час твориме за помочи форм будучого часу часослова *быти* і інфінітиву повнозначного часослова, напр: *буду писати, будеш читати, будуть співати*.

Незавершеный вид часослова	Завершений вид часослова	Простый будучий час	Зложеный будучий час
писати	написати	напишу	буду писати
читати	прочитати	прочітам	буду читати
вести	одвести	одведу	буду вести
плести	выплести	выплету	буду плести
співати	заспівати	заспівам	буду співати
спати	поспати	посплю	буду спати
пити	выпити	выпю	буду пити

Як сьме могли збачіти, **завершений вид часослов** ся творить найчастіше:

- з помочов **префіксів**: *писати* – *написати, выписати, підписати*...
- **суфіксом -ну-**: *копати* – *копнути, бухати* – *бухнути, кыхати* – *кихнути*...
- **суплетівно (од розлічных основ)**: *брати* – *взяти, класти* – *положити*...
- **змінов тематічної гласной основы**: *пуцати* – *пустити, трафляти* – *трафити, стріляти* – *стрілити*...

ЗАДАЧІ

7. Од наслідуючих часослов подля взору утворьте простый і зложений будучий час і вжійте їх в речінях.

Часослова	Простый футурум	Зложений футурум
а) робити	зроблю	буду робити
б) читати		
в) метати		
г) писати		

- а)
- б)
- в)
- г)

8. Од часослов незавершеного виду утворьте часослова завершеного виду.

- а) співати –
- б) спати –
- в) їсти –
- г) мыти –
- г) печі –

Чітайте діалог і слідуйте часослова в розлічних формах.

Планы на літні вакації

- Марко:** Янку, што будеш робити, кідь ся скінчіть літня школа?
- Янко:** Буду путовати по Словакії, передовшыткым по регіонах, де жыють Русины.
- Марко:** Буде то про Тебе інтересне?
- Янко:** Самособов. Интересує ня фолклор, а тыж архітектура.
- Марко:** Думаш на деревяны церькви?
- Янко:** Гей, чув єм, же они были записаны до списку світової культурной дідовизны УНЕСКО. Быв єсь в дакотрых з них?
- Марко:** Быв єм в Бодружалю і в Ладомировій. Деревяны церькви – то є досправды наш архітектонічний сквост.
- Янко:** Хотів бы єм перейти цілу карпатьску деревяну трасу.
- Марко:** Можеме путовати двома.
- Янко:** Буду ся тішыти.

Засоба слов

Slovná zásoba

Vocabulary

амбрела (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рел
бігом (адв.)
біглевати (верб., незав., пер.)

dáždnik
behom
žehliť

an umbrella
quickly/running
to iron (be in progress)

бігляйзь (М), -ы, пл. -ї, Г -їв блузка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -зок брати (верб., незав., нерег.) бухати (верб., незав., рег.)	žehlička blúzka brať búchať	an iron a blouse to take to bang, to knock, to slam (repeatedly)
бухнути (верб., зав., рег.)	buchnúť	to bang, to knock, to slam (once)
вдарити ся (верб., зав., рег.)	udrieť sa	to bump/bang a part of one's body
везти ся (верб. реф., незав., рег.)	viezt' sa	to have a ride, to be given a lift
взяти (верб., зав., нерег.) выбігльвати (верб., зав., рег.)	vziať vyžehliť	to take to have ironed, to finish ironing
выбухнути (верб., зав., рег.)	vybuchnúť	to explode, to blow up, to burst
вызерати (верб., незав., рег.) выписати (верб., зав., рег.) выпити сі (верб. реф., зав., рег.) выплести (верб., зав., рег.)	vyzerať vypísať vypit' si upliesť	to look, to seem to fill in to have a(n alcoholic) drink to knit (a jumper)/to weave (a basket)
вырайбати (верб., зав., рег.) выходити (верб., зав., рег.) давати (верб., незав., рег.)	vyprať vychádzať dávať	to wash (clothes) to come out, to go out, to rise to give, to put (be in progress or repeatedly)
дакотрый (прон.) дати (верб., зав., нерег.) двоми (хлопи) (нум.) день (М), дня, пл. дні, Г днів деревяный (ад.), -а, -е, -ы дідовизна (Ж), -ы (сг. т.) дожд (М), -ы, пл. -і, Г ів докривати (верб., зав., рег.) документ (М), -у, пл. -ы, Г -ів	niektory dať dvaja (chlapí) deň drevený dedičstvo dážď dokrivať doklad	some (male person, thing) to give (once) two (men) a day wood (adjective), wooden heritage, heirloom rain to limp to a place a document, a receipt, evidence
досправды (адв.) думати (верб., незав., рег.) забыти (верб., зав., нерег.) записати (верб., зав., рег.) зарайбати (верб., зав., рег.)	naozaj myslieť zabudnúť zapísať vyprať znečistenú časť	really to think to forget to write down, to note to wash the dirty part (on clothing)
змокнутый (ад.), -а, -е, -ы кава (Ж), -ы, пл. -ы, Г кав карпатський (ад.), -а, -е, -ы карта (Ж), -ы, пл. -ы, Г карет класти (верб., незав., нерег.)	zmoknutý káva karpatský karta kláasť	drenched coffee Carpathian a card to lay (repeatedly or to be in progress of laying)
книжка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -жок колега (М), -ы, пл. колегове, Г -ів коло (адв., преп. і парт.) копірка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рок	knižka kolega okolo, približne kopírka	a book a colleague roughly, approximately a (photo)copier, a xerox (machine)

копіювати (верб., незав., пер.)	kopírovať	to (photo)copy, to xerox
кривати (верб., незав., пер.)	krívať	to limp
крижоватка (Ж), -и, пл. -и Г -ток	križovatka	a junction, a crossroad
купати ся (верб. реф., незав., пер.)	kúpať sa	to have a bath
кыхати (верб., незав., пер.)	kýchať	to sneeze (repeatedly)
кыхнути (верб., зав., пер.)	kýchnuť	to sneeze (once)
лем (парт. і кон.)	len	only, just
література (Ж), -и, пл. -и, Г -тур	literatúra	literature
лляти (верб., незав., пер.)	liať	to pour
любити ся (верб. реф., незав., непер.)	páčiť sa	to like
лячі сі (верб. реф., зав., непер.)	ľahnúť si	to lie down
мерзити (верб., незав.)	mrziť	to feel sorry
мыш (Ж), -и, пл. -и, Г -ей	myš	a mouse
написати (верб., зав., пер.)	napísať	to write (down)
напити ся (верб. реф., зав., пер.)	napiť sa	to have a drink/sip
нараз (адв.)	zrazu	suddenly
некоордінований (ад.) -а, -е, -и	nekoordinovaný	uncoordinated, clumsy
нелем (кон.)	nielen	not only
нервозный (ад.), -а, -е, -и	nezvózny	nervous
нести (верб., незав., пер.)	niešť	to carry, to bear
несчастный (ад.), -а, -е, -и	nešťastný	unhappy, unlucky, unfortunate
облляти (верб., зав., непер.)	obliať	to pour over (someone)
обіднати сі (верб. реф., зав., пер.)	objednať si	to order, to book
одвезти ся (верб. реф., зав., пер.)	odviešť sa	to have a ride
одкопіювати (верб., зав., пер.)	skopírovať	to make a copy
орьєнтовати ся (верб. реф., незав., пер.)	orientovať sa	to find one's way/bearings
передовшыткым (адв.)	predovšetkým	especially, mainly, predominantly
перейти (верб., зав., пер.)	prejsť	to cross, to pass (about time)
підписати (верб., зав., пер.)	podpísať	to sign
плести (верб., незав., непер.)	pliešť	to knit, to weave
погубити ся (верб. реф., зав., непер.)	pokaziť sa	to break (to get broken)/to ruin (to get ruined)
подумати сі (верб. реф., зав., пер.)	pomyslieť si	to think, to get an impression
пожычіти (верб., зав., пер.)	požičať	to lend
положити (верб., зав., пер.)	položiť	to lay (once)
пообіді (адв.)	poobede	in the afternoon, after lunch
попробувати (верб., зав., пер.)	vyskúšať	to try (once)
потім (адв.)	potom	then, later, after(wards)
потішыти (верб., зав., пер.)	potešiť	to please
превказ (М), -у, пл. -и, Г -ів	preukaz	an identity card, a licence, a certificate
предложыти (верб., зав., пер.)	predložiť	to present, to show, to submit
принести (верб., зав., пер.)	priniesť	to bring
пробувати (верб., незав., пер.)	skúšať	to (keep) try(ing)
публікація (Ж), -ії, пл. -ії, Г -ій	publikácia	a publication
путувати (верб., незав., пер.)	cestovať	to travel
пятниця (Ж), -ї, пл. -ї, Г -ніць	piatok	Friday
райбати (верб., незав., пер.)	prať	to wash (clothes)
рано (адв.)	ráno	(in the) morning

робота (Ж), -ы, пл. -ы, Г -бот самособов (адв. і парт.) секція (Ж), -ії, пл. -ії, Г -ій січі (верб., незав., рег.) сквост (М), -у, пл. -ы, Г -ів скенер (М), -а, пл. -ы, Г -ів скеновати (верб., незав., рег.) скінчити (верб., зав., рег.) спати (верб., незав., нерег.) співати (верб., незав., рег.) сушити (верб., незав., рег.) страшный (ад.), -а, -е, -ы стрес (М), -ы, пл. -ы, Г -ів стрілити (верб., зав., рег.) стріляти (верб., незав., рег.) тыж (парт.) тішити ся (верб. реф., незав., рег.)	práca samozrejme prednáška sekať skvost skener skenovať skončiť spať spievať sušiť strašný stres streliť strielať tiež tešiť sa	work, a job of course, certainly, naturally a lecture to cut (with an ax) a jewel, a gem a scanner to scan to finish, to end to sleep, to be asleep to sing to dry awful, terrible, horrible stress to shoot (once) to shoot (repeatedly) also, too to be excited, to look forward to something
траса (Ж), -ы, пл. -ы, Г трас фляк/шпях (М), -у, пл. -ы, Г -ів ходити (верб., незав., нерег.) церков (Ж), -и, пл. -кви, Г -вей час (М), -у, пл. -ы, Г -ів читательский (ад.), -а, -е, -ы читати (верб., незав., рег.) чути ся (верб. реф., незав., рег.)	trasa flak chodiť cerkev/chrám, kostol čas čitateľský čítať cítiť sa	a route, a track a stain, a smear to walk, to go, to attend a temple, a church time reader's, reading (adjective) to read to feel, to be (How are you feeling?)
шатовати (верб., незав., рег.) школа (адв.) шмыкнути ся (верб. реф., зав., рег.) шофер (М), -а, пл. -ы, Г -ів шток (М), -у, пл. -ы, Г -ів штудовня (Ж), -ї, пл. -ї, Г -вень	ponáhľať sa škoda pošmyknúť sa šofér, vodič poschodie študovňa	to (be in a) hurry, to rush shame, pity to slip a driver, a chauffeur a floor, a storey a study (room), a library

ПРИСЛОВНИКИ (АДВЕРБІЇ)

Чітайте і реєструйте прислівники.

ПРЯШІВ – КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТЕР РУСИНІВ СЛОВАКІЇ

- Марта: Янку, ты уж був **даколи** на Словакії?
- Янко: Гей, **давніше** в минулости єм уж раз навщівив Словакію. Быв єм в Старій Любовни, але на тото місто єм **дочіста** забыв. Може зато, же сьме ним лем переходили. Але **добрі** єм сі запам'ятав село Камюнку.
- Марта: **Одты** походить русинський байкарь Николай Ксеняк. Но а **не мож** забути на камюньських дротарів.
- Янко: Камюнка має дружбу з русинським селом Коцур у Сербії. Было то в **літі** і было **барз горячо**.
- Марта: То єм не знала. Але у Пряшові єсь не був **ніколи**, або гей?
- Янко: Ні, **нігда**. **Барз** ся мі тото місто любить. Є **ту шумні**. **Найкрасше** є в історичнім центрі.
- Марко: Кідь хочеш, можеме тя **вечур** поводити по Пряшові і повказовати ті інтересны місця. Любило бы ся ті то?
- Янко: Быв бы єм **рад**, бо я сам того перешов дотеперь **барз мало**.
- Марта: **Добрі** бы было навщівити центр. Суть там красны історичны будовы. А міджі нима, як сучасть той історії, є ай стародавна будова Руського народного дому. Быв єсь **там**?
- Янко: Вызерать то **чудно**, бо в центрі єм був. Є то в напрямі **догоры** од нашого інтернату. Ішов єм лем так **насліпо**, но а Руський дім єм не відів...
- Марко: Кідь підеме од інтернату **догоры** – к пішій зоні, можеме збачіти ай Театер Александра Духновіча, котрый ся находит **недалеко** Містського уряду.
- Марта: На самый перед мусиме перейти **через** коляї, а потім скрятати **доліва** і **тамды** все **догоры** за путів. **Ідучі** коло основной школы, **не мож** не збачіти перед собов зелениновый пляц.
- Марко: Но, але ту маме веце можностей. Коло торгу можеме іти **рівно** – в напрямі на пішу зону, або **доліва** – к Театру Александра Духновіча.
- Янко: Зелениновый торг єм зареєстровав. **Здалека** го видно. Там єм сі **вчера** купив смачны ягоди.
- Марта: Гей. Продають там свіжу зеленину і овоцину. Куповати на торгу є **добрі**, бо **там все** продають свіжу зеленину і овоцину сукромны пестователі. Є то **там** таке домашнє.
- Марко: Также, договорьме ся. **Завтра** по лекціях підеме походити по Пряшові. Буде **треба** ся нам приправити. Сугласиш, Янку?
- Янко: Буду **дуже** рад. А **міджітым** повім ай Івані. Може піде з нами.
- Марко: Можеме навщівити нелем Театер Александра Духновіча, але і русиньскы редакції періодичной преси, а тыж грекокатолицький храм, **де** суть похованы у кріпті остаткы А. Духновіча.
- Янко: Тот храм є **недалеко** готелу Дукля, гейже?
- Марта: Гей, там сьме **позавчера** ославлєвали Іванины народенины. **Добрі** сі памяташ.
- Марко: Бодай бы ні. Тадь пили сьме лем безалкоголове пиво... Чув єм ся **міцно файно**...

ПРИСЛОВНИКИ

МІСТА (ОДКЫ? ДЕ?)	ЧАСУ (КОЛИ?)	СПОСОБУ (ЯК?)
одты	даколи	дочіста
поты	давніше	добрі
ззаду	ніколи	немож
вонка	все	горячо
высоко	завтра	барз добрі

там	вчора	шумні/-о
догоры	позавчера	рад
доліва	опівночі	чудно
спереду	надраном	насліпо
здалека	дополудне	ідучі
рівно	о тыждень	дуже
недалеко	за місяць	міцно
тамды, тамады	міджітым	файно

Творіння присловників

Присловники твориме од вшитких повнозначных частей речі (назывників, придавників, містоназывників, часослов) словотворным способом або способом адвербіалізації. Адвербії ся найпростіше творять од ад'єктивів, а то з помочов суфікса **-о/-ї**. Дакотры адвербії ся вживають з обидвома суфіксами, напр.: *близк**ий*** – *близко*, *далек**ий*** – *далеко*, *мил**ий*** – *мило*, *смачн**ий*** – *смачно*, *добр**ий*** – *добрі*, *красн**ий*** – *красно/-ї*, *шумн**ий*** – *шумно/-ї*..

Подобно як придавники, і присловники мож **ступнёвати**.

Схема на творіння компаративу і суперлативу присловників

высоко	———	выс – ше	———	най – выс – ше
мило	———	мил – їше	———	най – мил – їше
добрі	———	ліп – ше	———	най – ліп – ше
шумно/ї	———	шумн – їше	———	най – шумн – їше

ЗАДАЧІ

1. Утворьте присловники од даних придавників.

- а) малый –
- б) сытый –
- в) холодный –
- г) чудный –
- г) давный –
- д) смачный –

2. Од утворених присловників в задачі 1. утворьте компаратив і суперлатив.

а)	
б)	
в)	
г)	
г)	
д)	

Словослід в речіню

З другої лекції саме ся дізнали, який є словослід в простім речіню. Повторьме, як ся творить речіня в русиньскім языку.

Яка буде позиція адвербій в синтактичній конштрукції? Слідуйте, як ся мінить порядок слов у речіню в залежности од того, на котре слово даме акцент (акцентоване слово в речіню є звыразнене).

Схема творіння простого речіня

Янко читав книжку.
1 2 3

Читав Янко книжку?
1 2 3

Янко вчера читав книжку.
1 2 3 4

Читав Янко вчера книжку?
1 2 3 4

Вонка днесь падать додж. або Вонка днесь падать.
1 2 3 4

Падать днесь вонка додж? або Падать днесь? або Падать?
1 2 3 4 1 2 1

Як ся чуєте? Добрі. або Чую ся добрі.
1 2 3 1 2 3

Як ся чуєте днесь? або Як ся днесь чуєте?
1 2 3 4 1 2 3 4

Днесь ся чую добрі? або Чую ся добрі.
1 2 3 4 1 2 3

ЗАДАЧІ**3. Доповняйте правильну форму присловника.**

а) Пане професоре Скірко, як ся днесь чуєте? Днесь ся чую

б) Ліпше, як вчера? Гей,

Янку, твариш ся смутно. Дашто недобрі?

в) Гей, є мі од жалудка. г) Але вірю, же завтра мі буде

Наісто ті буде ліпше, завтра буде і вонка тепліше, як днесь.

д) ся чую, кідь світить сонце і є

е) Кідь падать додж, чую ся

4. Утворьте од придачників присловники, потім утворьте їх компаратів і суперлатів.

а) веселый – –

б) добрый – –

в) тихый – –

г) міцный – –

- г) лїнивий – – –
- д) лукавий – – –
- е) кривий – – –
- є) пышний – – –

Мартин режім дня

Рано встаю о шестій. Добрї сі зацвічу. Потім ся мыю. Найліпше ся чую, кідь сі дам спырху. Черям студену воду з теплов. Файні ня то пробере до живота. Коло пів семой выпю погар теплой воды. В літї пю радше щаву з овоцины або зеленины. Позад того приходить час на фрыштик. Рихтую го так 20 минут. Даколи го робить мій приятель, або брат Марко. По фрыштику – звичайно о восьмій – іду до школы на лекції. В школі єм до пів третей пообіді. Міджітым сі дам малу десяту. Быває то тогды, кідь мам вольну годину. Но а потім обід і курта прогулька із моім псом. Найчастіше ходиме коло воды. Коло пятой сі роблю чай і зачінам приправу на далшый день до школы. О сёмій вечера і зась прогулька зо псом. Даколи ся придадуть і мої приятелі зо своїма псами. Спати іду о десятой вечур.

То був мій ідеалный день. Таких быває мало. Іншы дні біжать намного быстрішым темпом.

ЗАДАЧІ

5. Який є Ваш ідеалный день? Попробуйте го описати куртыма речіннями. Поможте сі текстом о Мартині ідеалнім дню.

6. Утворьте пары і одповіджте сі на вопросы.

- Коли встаєш?
 Встаю рано о ...
 Любиш наще рано выпити щаву або погар воды?
 Фрыштикуєш рано?
 Што маш на фрыштик?
 Як ідеш до работы (до школы)? Пішо, або транспортом?
 Коли обідуєш?
 Што звикнеш мати на обід?
 Маш пса?
 Ходиш з ним пообіді на прогульку?
 Як ся зве твій пес?
 Коли лігаш спати?

Засоба слов

барз, дуже (адв.)
 біжати (верб., незав., рег.)
 брат (М), -а, пл. -ове/-я, Г -тів
 будова (Ж), -ы, пл. -ы, Г -дов
 быстрый (ад.), -а, -е, -ы
 веце (нум. і адв.)
 вечеря (Ж), -ї, пл. -ї, Г вечерь
 відіти (верб., незав., нерег.)
 вказовати (верб., незав., рег.)
 водити (верб., незав., нерег.)

Slovní zásoba

velmi, příliš
 běžat
 brat
 budova
 rychlý
 více, vícej
 večera
 vidět
 ukazovat
 vést

Vocabulary

very
 to run
 brother
 a building
 fast
 more
 dinner
 to see
 to show
 to lead

вольный (ад.), -а, -е, -ы	volný	free, loose, vacant
вставати (верб., незав., пер.)	vstávať	to get up
вчера (адв.)	včera	yesterday
вызерати (верб., незав., пер.)	vyzerat'	to look (about appearance)
выпити (верб., зав., пер.)	vypít'	to (finish a) drink
година (Ж), -ы, пл. -ы, Г -дин	hodina (vyučovacia)	a lesson
голодный, голоден ¹ (ад.), -а, -е, -ы	hladný	hungry
горячо (адв.)	horúco	hot
давно (адв.)	dávno	long time ago
давний (ад.), -а, -е, -ы	dávny	old, ancient
даколи, колись (адв.)	niekedy, kedysi	sometimes/in the past
далеко (адв.)	d'aleko	far (away)
далшый (ад.), -а, -е, -ы	d'alší	next, another, farther, further
десята (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ят	desiata	second breakfast, elevenses, mid-morning snack
догори (адв.)	nahor	up(wards)
доліва (адв.)	doľava	to the left
домашній (ад.), -я, -е, -ї	domáci	homemade, domestic
дотеперь (адв.)	doteraz	up to now, until now
дочіста (адв.)	úplne	completely, wholly, fully
дружба (Ж), -ы (сг. т)	družba, priateľstvo	friendship
зась (адв.)	zasa	(once) again
зацвітіти сі (верб. реф., зав., пер.)	zacvičiť si	to do exercise
зачінати (верб., незав., пер.)	začínať	to start, to begin
збачіти (верб., зав., пер.)	zbadat'	to notice, to spot
звычайно (адв.)	obyčajne, zvyčajne	usually
знати (верб., незав., пер.)	vedieť	to know, to be able to
інтересный (ад.), -а, -е, -ы	zaujímavý	interesting
коло (адв.)	okolo	around
коляя (Ж), -ї, пл. -ї, Г коляй	koľaj	a track
красный (ад.), -а, -е, -ы	krásny	lovely, beautiful
кривый (ад.), -а, -е, -ы	krivý	crooked, curved
куртый (ад.), -а, -е, -ы	krátky	short
лінивый (ад.), -а, -е, -ы	lenivý	lazy
лукавый (ад.), -а, -е, -ы	skúpy	mean, stingy
міджі (адв.)	medzi	between, among
міджітым (адв.)	medzitým	in the meantime, meanwhile
міцный (ад.), -а, -е, -ы	silný, mocný	strong, powerful
мож (адв. і парт.)	možno, dá sa	(it is) possible
мoжнoсть (Ж), -и, пл. -ти, Г -ей	možnosť	a possibility, an opportunity
мыти ся (верб. реф., незав., пер.)	umývať sa	to wash (oneself)
наперед, найперше (адв.)	najprv	first (of all)
намного (адв.)	omnoho	by far, a lot (comparative)
напрям (М), -у, пл. -ы, Г -ів	smer	a direction
народ (М), -а, пл. -ы, Г -ів	národ	a nation
народный (ад.), -а, -е, -ы	národný, ľudový	national, folk
насліпо (адв.)	naslepo	at random, blind
недалеко (адв.)	neďaleko	nearby, close
не мож (запор од мож)	nedá sa	not possible
николи, нігда (адв.)	nikdy	never

¹ голоден – давна архаїчна курта форма, котра ся заховала в русиньскім языку і хоснує ся паралельно з повнов формов – голодный

одты (адв.)	odtiaľ	from there
пам'ятати сі (верб. реф., незав., пер.)	pamätať si	to remember
перед, передо (адв.)	pred, predo	before, in front of
перейти (верб., зав., пер.)	prejsť	to cross, to pass
пестователь (М), -я, пл. -ї, Г -ів	pestovateľ	a grower, a farmer
пляц/ярмарок (М), -у, пл. -ы, Г -ів	trh	fair
повказовати (верб., зав., пер.)	poukazovať	to point out, to suggest
поводити (верб., зав., непер.)	povodiť	to show around
позавчера (адв.)	predvčera	the day before yesterday
потім (адв.)	potom	then, later, after(wards)
походити (верб., незав., непер.)	pochádzať	to come from
придати ся (верб. реф., зав., пер.)	pridať sa	to join
приправа (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ав	príprava	preparation
приправити ся (верб. реф., зав., непер.)	pripraviť sa	to prepare, to get ready
приходити (верб., незав., непер.)	prichádzať	to come (to be in progress)
пробрати ся (верб. реф., зав., пер.)	prebrať sa	to wake up, to regain consciousness
прогулька (Ж), -ы, пл. -ы, Г прогулёк	prechádzka	a walk, a stroll
продавати (верб., незав., пер.)	predávať	to sell
пышный (ад.), -а, -е, -ы	pyšný	proud
рихтовати (верб., незав., пер.)	chystať	to prepare, to get ready
рівно (адв.)	rovno	straight, directly
свіжий (ад.), -а, -е, -ы	čerstvý, svieži	fresh
село/валал (С/М), -а/-у, пл. -а/-ы, Г сел /-ів	obec, dedina	a village
скрятати (верб., зав., пер.)	stočiť	to roll (up), to twist, to curl
смачно (адв.)	chutne	tasty
смачный (ад.), -а, -е, -ы	chutný	tasty
стародавний (ад.), -а, -е, -ы	starodávny	ancient
сугласити (верб., незав., пер.)	súhlasiť	to agree
сукромный (ад.), -а, -е, -ы	súkromný	private, personal
сучасный (ад.), -а, -е, -ы	súčasný	present (adjective), contemporary
сучасть (Ж), -ти, пл. -ти, Г -ей	súčasť	a part (of something)
сыто (адв.)	sýto	to feel you have had enough to eat
сытый (ад.), -а, -е, -ы	sýty	full (after a meal)
теплый (ад.), -а, -е, -ы	teplý	warm
тихий (ад.), -а, -е, -ы	tichý	quiet, calm
гев (адв.)	sem	here
файно (адв.)	fajn	fine
фрыштик (М), -а, пл. -ы, Г -ів	raňajky	breakfast
холодно (адв.)	chladno	chilly (adverb)
холодный (ад.), -а, -е, -ы	chladný	chilly (adjective), cool
храм (М), -у, пл. -ы	chrám	cathedral, temple, church
цвічити (верб., незав., пер.)	cvičiť	to exercise
час (М), -у, пл. -ы, Г -ів	čas	time
через (преп.)	cez	through, over
черяти ся (верб., незав., пер.)	striedať sa	to take turns
чудно (адв.)	čudne	strangely, weirdly
шумні/-о (адв.)	pekne	nicely
щав (Ж), -ы, пл. -ы, Г щав	šťava	juice

ФРАЗЫ

бывать то обычно о шестій
таких днів бывать мало
піша зона
Подъ гев!

FRÁZY

býva to obyčajne o šiestej
takých dní býva málo
pešia zóna
Pod'sem!

PHRASES

it is usually done at six
there are few days like that
a pedestrian zone
Come here!

ПРИНАЗЫВНИКЫ (ПРЕПОЗИЦІЇ)

В НАКУПНІМ ЦЕНТРІ

- Івана:** Марто, поможеш мі зорьєнтовати ся в накупнім центрі?
- Марта:** Самособов, лем мі повідж, што хочеш накупити.
- Івана:** На самый перед даякы дарункы про моїх родічів і приятелів.
- Марта:** Мусиш знати, што бы то мало быти. Подля того ся выбереме на одділіня, в котрім буде-ме накуповати.
- Івана:** Лем малы дарункы, бо мам много приятелів. Думам на даякы пера, записники, може малы декоративны предмети.
- Марта:** Тото найдеме в папірництві і на одділіню сувенірів – то є на першім штоку.
- Івана:** Сестрі мушу купити даяке трічко, або холем штримфлі. А тыж хотіла плавкы. Оксана є велика парадніця.
- Марта:** Добрі, также підеме і на одділіня зо шматём.
- Івана:** Мамі і татови куплю кухарську книжку. Обидвоє люблять варити.
- Марта:** Также далша наша путь поведе до книгкупецтва. І тото мають в накупнім центрі. Зве ся „Панта реї“.
- Івана:** Чула єм о нім. Мають там добрый выбір книжок. Найдеме там і даяку белетрію од русинських авторів?
- Марта:** Може і гей. Байкы од Осифа Кудзея або Николая Ксеняка бы там могли быти. Русиньскы публікації церьковного характеру найдеме в склепі, што ся зве ПЕТРА – то є обход греко-католицької церькви. Найцінніша з церьковных русиньскых публікацій є публікація Тетраєвангеліє од святих Матфея, Марка, Луки і Йоана. Їй переклад до русиньского языка був лем недавно завершений. Тоту велику роботу зробив священник Франтішек Крайняк, парох камюньский, і іншы люде.
- Івана:** То бы єм могла купити моїй дорогій бабці. Підеме к ній на навщіву через літні вакації.
- Марта:** Кідь є то вшытко, так можеме зробити план. На самый перед підеме до папірництва. Та-кой коло нёго є книгкупецтво „Панта реї“, но а наконець одділіня сувенірів і шматя. Они суть на другім кінці накупного центра, простів обходу зо шматём, на другім штоку.
- Івана:** А церьковна література?
- Марта:** Тот склеп є в центрі міста. Одвеземе ся там на тролейбусі.
- Івана:** Супер, а в центрі зайдеме і на каву. Позывам тя...
- Марта:** То ні. Я ту дома, также ты єсь моїм гостём. Выпеме каву в дакотрім з тых романтичных рештавантів на пішій зоні. Є там неповторна атмосфера.
- Івана:** Гей, там на ня дыхат istorya...
- Марта:** А ззаду на тя дыхат Марко...
- Івана:** Напудив єсь ня, Марку. Придаш ся к нам?
- Марко:** Самособов. А на каві вам буду читати з Євангелія... часть од святого Марка.
- Марта:** Амінь.
- Івана:** З вами є все весело... Ваш гумор мі буде хыбити...

ЗАДАЧІ

- Найдийте в текстї приназывники і підкреслийте їх.
- Одповіджте на вопросы і слідуєте притім поужываня приназывників.
 - Хто хотів куповати дарункы про приятелів?
 - Де буде накуповати Івана з Мартов?
 - Хто там іщі був з нима?
 - Де є склеп з церьковнов літературов?
 - На чім ся повезуть до центра міста?

Што знаємо о приназивниках?

Приназивниками ся називають неповнозначны незмінны слова, служачі на виражіня різно-родных одношін називників, містоназивників і числовників у непрямых падах к іншым словам. Приназивники стоять все перед тым меном, з котрым ся вяжуть: *вийти з хыжы, пришов міжжі людей, дівча із валалу, положыв на стіл, стоїть за стінов, лежав під оріхом* і т. д.

З прикладів видно, же приназивники придають або доповнюють різнородне значіня непрямых падів (просторове, часове, причінне, цілєве, порівнююче, способове і др.).

Подля свого походжіня ся приназивники ділять на **неодводжены** (прімарны) і **одводжены** (секундарны). **Подля своєї структури** ся приназивники ділять на **просты** і **зложены**.

К **неодводженым** односимо тоты приназивники, што суть стародавны і стратили своє споїня із словами свого походжіня, напр.: *о, од, без, в, над, до, за, к, ід, з, із, по* і ін.

К **одводженым** односимо приназивники, што vznikли од форм повнозначных слов по страті свого первістного значіня, напр.: *коло, подля, перед* і т. д., а тыж такы, што ся уживають в двоякім значіню, напр.: *близко, навколо, спереду, зднука* і др.

Приклады вязаня (споєваня) приназивників з непрямыма падами:

- **з ґенітивом:** *без, близко, до, з (зо), за, коло, од, подля, проти/проти, серед, спід, споза, у, окрем, вздовж, мімо, пля/попля, перед, простів, із-за* і др.;
- **з датівом:** *к (ку), ід;*
- **з акузатівом:** *за, на, над, міжжі, поміджі, по, поза, попід, про, через, в/во, о, під, през, понад, кріз, попід, зміджі, споміджі;*
- **з локалом:** *в, на, о, по, попри, при;*
- **з інструменталом:** *з, за, із, над, міжжі, перед, під/підо, долов/долі, горі.*

Таблічка поужываня приназивників з падами

ґенітив	без мамы, до корчмы, коло них, серед двора
Датів	к(у) нёму, ід родічам, к морю, ку трём сестрам
Акузатів	за хыжу, над хмары, міжжі дітей, попід пліт
Локал	в літі, при собі, попри шанцу, о дівчати
Інструментал	із співом, перед церьковлєв, горі прогоном

Слідуйте, якы приназивники найчастіше хоснуєме в дакотрых коншtrukціях.

З акузатівом називників

чекати на приятеля
платити за колеґу
літати понад хмары
позерати ся на дівча
іти міжжі людей

З локалом називників

чітати о звірятах
біжати попри плоті
говорити о дівчати
санковати ся в зимі
співати о любви

З акузатівом прономін

позерати на нас
джмурькнути на ню
робити за них
здівати на нёго
скаржити ся на них

З інструменталом прономін

вести ся з нима
купати ся із нёв
плакати за нёв
втікати перед ним
стояти з нами

ЗАДАЧІ

3. Доповняйте приназівники.

а) прийти мамы	г) бісїдовати їдлії
б) мати покій жены	д) танцєвати Мартов
в) мати добре одношіня сестрії	е) біжти возом
г) чекати літо	є) іти ним

4. Доповняйте приназівники ку часослову *іти*.

а) іти концерт	г) іти хліб
б) іти дітину	д) іти обід
в) іти корчмы	е) іти плотїї
г) іти ліс	є) іти нєго

5. Де ся находить предмет? Доповняйте вгодні приназівники.

а) столом	г) стромами
б) плотїї	д) пецу
в) воды	е) хыжов
г) лісом	є) парку

6. Чітайте інзераты в новинках і слїдуйте приназівники в них. З яким падом ся вяжуть?

- Продам валушного пса з властным квартелєм.
- Рада ся спознам з комунікатівным пензістом.
- Од кого можу купити малы мачата?
- Оддам ся за молодого парібка. Значка: Лем од Старой Любовні.
- Куплю малу загородку коло Бардеєва.
- Научу грати на гусях.

7. Доповняйте приназівники до речінь. Одповідajte на вопросы.

- Вшыткы розумите русиньскы?
- Знає каждый писати компютерї?
- Пішов Марко Іванов накупного центра?
- Коли піде Івана Україну?
- Коли підуть Іванины родічі Скірковых навщіву?
- Хочу купити малый нотбук добру ціну.
- Уквартелюю пензісту добрым смаком їдла.

8. Доповніть приназивники і дайте слова в скобках до правильної форми.

- а) Любите грати (гуслі) ?
 б) Треба ходити (школа)
 в) Знаєш писати (компютер) ?
 г) Лем вчора пришла (доволенка)
 ґ) Путовала (край)
 д) Куповав (євро)
 е) Бісїдовали (Іванина сестра)
 є) Ёго кварталъ є далеко (центр)
 ё) Што будете хотїти (питя) ?
 ж) Не треба ходити (школа)

9. Переложте до русиньского языка і одповіджте на вопросы. (Preložte do rusínskeho jazyka a odpovedzte na otázky. Translate into Rusyn and answer the questions.)

Who wants to invite Ivana for dinner? What does Ivana want to buy for her parents in the shopping centre? What gifts does she want to buy for her friends? Who did Ivana and Marta talk about? Is Marko going to a café with Ivana and Marta or for a beer with Janko? Who are Ivana's parents visiting in Slovakia? Did Ivana's mum enter the right dorm?

Засоба слов

байка (Ж), -ы, пл. -ы Ѓ баёк
 без (преп.)
 близко (адв.)
 в, у (преп.)
 вакації, вакацій (пл. т.)
 валушный (ад.), -а, -е, -ы
 везти ся (верб. реф., незав., рег.)
 вести (верб., незав., перф.)
 вздовж (адв.)
 выбирать (верб., незав., рег.)
 вибір (М), выберу (сг. т.)
 выбрать (верб., зав., рег.)
 горі (адв. і преп.)
 далший (ад.), -а, -е, -ы
 дарунок (М), дарунка, пл. -ы, Ѓ -ів
 двір (М), двору, пл. -ы, Ѓ -ів
 декоративный (ад.), -а, -е, -ы
 джмурькнути (верб., зав., рег.)
 долов (адв. і преп.)
 дыхати (верб., незав., рег.)
 за (преп.)
 завершыти (верб., зав., рег.)

Slovná zásoba

bájka
 bez
 pri
 v
 prázdniny
 súci
 viezť sa
 smerovať; viesť
 pozdĺž
 vyberať
 výber
 vybrať
 hore
 ďalší
 dar, darček
 dvor
 dekoratívny
 žmurknúť
 dole
 dýchať
 za
 ukončiť

Vocabulary

a fable
 without
 by, close, near
 in
 holidays, vacations
 suitable
 to get a lift
 to lead, to be directed
 along
 to choose, to select, to pick
 (repeatedly)
 selection
 to choose (once)
 up (preposition)
 next
 gift, present
 yard
 decorative
 to blink, to wink
 down
 to breathe
 behind, after
 to finish

зайти (верб., зав., пер.)	zísť	to go to
записник (М), -а, пл. -ы, Г -ів	zápisník	notebook, exercise book
звати ся (верб., незав., пер.)	volať sa	to be called (My name is ...)
здівати (верб. реф., незав., пер.)	obliekať si	to put on (about clothes)
ззаду (адв.)	zozadu	from behind
зміджі, споміджі (преп.)	spomedzi	from between
зорьєнтовати ся (верб. реф., зав., пер.)	zorientovať sa	to find one's way
зробити (верб., зав., нереп.)	urobiť	to do, to make
із-за (кон.)	spoza	from behind
інзерат (М), -у, пл. -ы, Г -ів	inzerát	advertisement
к, ку, ід (преп.)	k, ku	to, towards
книгкупецтво (С), -а, пл. -а Г -тев	kníhkupectvo	a bookshop
коло (адв. і преп.)	pri, popri	at, by
корчма (Ж), -ы, пл. -ы, Г корчем	krčma	a pub
кухарський (ад.), -а, -е, -ы	kuchársky	cooking (adjective)
лем (парт.)	len	only
міджі (адв. і преп.)	medzi	between, among
мімо (адв. і преп.)	mimo	beside, apart from
може (адв. і. парт.)	možno	maybe
море /морь (С), -я, пл. -я, Г -ей	more	sea
на (преп.)	na	on
над (преп.)	nad	above
найти (верб., незав., нереп.)	nájsť	to find
накупити (верб., зав., нереп.)	nakúpiť	to do shopping, to buy (once)
накуповати (верб., незав., пер.)	nakupovať	to buy, to shop (repeatedly or to be in progress)
напудити ся (верб. реф., зав., нереп.)	naľakať sa	to get scared
неповторный (ад.), -а, -е, -ы	neopakovateľný	non-recurring, unrepeatable
обидвоє (нум.)	obidvaja	both (of them)
од (преп.)	od	from, since
одділіня (С), -я, пл. -я, Г -лінь	oddelenie	department
окрем (преп.)	okrem	besides, except for
папірництво (С), -а, пл. -а, Г -цтев	papiernictvo	stationer's
парадниця (Ж), -ї, пл. -ї, Г -ніць	parádnicia	hip girl, trendsetter
парох (М), -а, пл. -ы, Г -ів	správca farnosti, kňaz	pastor, priest
пенсіста (М), -ы, пл. -ы, Г -ів	dôchodca	a pensioner (male)
перед (преп.)	pred	before, in front of
переклад (М), -у, пл. -ы, Г -ів	preklad	translation
під (преп.)	pod	under
плавки, -вок (пл. т.)	plavky	swimsuit, swimming trunks
план (М), -у, пл. -ы	plán	a plan
пля, попля (преп.)	pri	by, at
по (преп.)	po	after, past
повезти ся (верб. реф., зав., пер.)	odviezť (sa)	to get a lift
повісти (верб., зав., нереп.)	povedať	to say, to tell
подля (преп.)	podľa	according to
помочі (верб., зав., нереп.)	pomôcť	to help
попри (преп.)	popri	alongside, beside
придати ся (верб. реф., зав., пер.)	pridať sa	to join
про (преп.)	pre	for
прогон (М), -а, пл. -ы, Г -ів	pešia cesta	foot path

проти (адв. і преп.)	oproti	opposite
простів (адв.)	oproti	opposite
романтичний (ад.), -а, -е, -ы	romantický	romantic
самособов (адв.)	samozrejme	naturally, of course
святий (ад.), -а, -е, -ы	svätý	saint, holy
серед (адв.)	uprostred	in the middle
скаржити ся (верб. реф., незав., пер.)	sťažovať sa	to complain
склеп (М), -у, пл. -ы, Г -ів	obchod	a shop
спів (М), -у, пл. -ы, Г -ів	spev	singing (an activity)
спід (преп.)	spod	from under, from between
споза (преп.)	spoza	from behind
сранда (Ж), -ы, пл. -ы, Г сранд	sranda	fun
сувенір (М), -а, пл. -ы, Г -ів	suvenír	souvenir
также (парт.)	takže	so
трічко (С), -а, пл. -а, Г -чок	tričko	a T-shirt
тролейбус (М), -а, пл. -ы, Г -ів	trolejbus	a trolley bus
характер (М), -у, пл. -ы, Г -ів	charakter	character
хмара (Ж), -ы, пл. -ы, Г хмар	oblak, chmára	a cloud
холем (парт.)	aspoň	at least
хотіти (верб., незав., нерег.)	chcieť	to want, to wish
хоць (парт.)	hoci	although, though
хыбити (верб., незав., нерег.)	chýbať	to miss, to lack
церковный (ад.), -а, -е, -ы	cirkevný	ecclesiastic, church (adjective)
часть (Ж), -ти, пл. -ти, Г -тей	časť	a part
через (адв. і преп.)	cez, počas	during
шанец (М), шанцу, пл. -ы, Г -ів	rigol	a gutter
шматя (С), -я	šaty, oblečenie	clothes
штримфлі (сг. штримфля, Ж), Г -фель	ponožky, pančuchy	socks

ФРАЗЫ

вести ся за руки
(верб. реф., незав., нерег.)
дыхать на нас історія

ходити поза школу
накупный центр

FRÁZY

viest' sa za ruky

dýcha na nás história

záškoláctvo

nákupné stredisko

PHRASES

to hold hands

we are surrounded by living history

truancy

a shopping centre

НАЗЫВНИКЫ *SINGULARIA TANTUM* I *PLURALIA TANTUM*

МІСТА, ШТАТЫ, НАРОДИ

Івана: Агой, Янку. Як ся маеш?

Янко: Агой, Івано. Дякую, добрі, шатую.

Івана: Де шатуєш?

Янко: Іду до міста.

Івана: Маш там даяку роботу?

Янко: Іду на пошту. Ты уж была на пошті?

Івана: Гей, я была на пошті вчера. Загнала ем поштку родічам до Мукачова і приятелям до Ужгорода. І ты ідеш загнати поштку домів, до Сербії? Мам правду?

Янко: Як єсь здогадала?

Івана: То не тяжко здогадати. Уж скоро каждый участник літнєй школы був на пошті. Окрем того, тримлеш в руках поштку...

Янко: Я іщі не був на пошті. А мої родічі в Новім Саді наісто нетерпезливо чекають на мою поштку. То значить, Івано, ты уж знаєш, де є ту Главна пошта?

Івана: Ясно, знаю. Главна пошта є в центрї міста.

Янко: Я позерав на план міста і знаю лем приближно.

Івана: Можу ті пояснити, кідь хочеш.

Янко: Івано, будь така добра а повідж мі, кады мам іти.

Івана: Хочеш іти на автобусі, або пішо?

Янко: Є то далеко?

Івана: Автобус іде довкола, а ты можеш іти крижом через місто. Час буде тот самый.

Янко: Добрі, піду пішо.

Івана: Тогды од інтернату підеш просто, на першім распуті загнеш доправа, дас о сто метрів загнеш доліва, а пак підеш уж лем просто. Перейдеш через Главну уліцю – а уж єсь на Главній пошті.

Янко: Видить ся мі то барз легко.

Івана: Є то легко і цалком близко. Треба ті йти не веце як 1000 метрів. То стигнеш за 20 минут.

Янко: Кідь поштую, та може і за 15 минут.

Івана: Ясно, так май ся, Янку! А завтра мі повіш, за кілько минут єсь то стигнув.

Янко: Може зроблю рекорд а буде то лем за 10 минут...

Івана: Увидиме. Так май ся, Янку!

ЗАДАЧІ

1. Одповіджте на вопросы.

- а) Де іде Янко? –
- б) Скады є Янко? –
- в) Кого стрітив Янко? –
- г) О чім бісїдовали Янко з Іванов? –
- г) Што тримав Янко в руках? –
- д) Де Янко заганяв поштку? –
- е) Кому Янко заганяв поштку? –
- є) Де бывають Янковы родічі? –
- ё) Кілько метрів є на Главну пошту? –
- ж) Як ся дістанеме на Главну пошту? –
- з) За кілько минут там можеме прийти? –

2. Доповняйте.

- а) Янко шатує до
- б) іде на пошту.
- в) Янко хоче послати до
- г) родічі жыють в
- г) Янко ся стрітив з
- д) Івана вказала путь на
- е) Івана уж на пошті?
- є) Гей,
- ё) Янко на пошту на автобусі?
- ж) Ні, Янко
- з) минут му треба іти на пошту?
- и) На пошту му треба іти минут.
- і) Янко то може стигнути за минут.

Мартина колекція пошткарт

Янко: Добрый день, Марто. Як ся маєш?

Марта: Дякую, добрі. Вітай у нас, Янку. Подь дале, не стій у дверях.

Янко: Пришов єм тя попозерати. Як твоє здравя? Чув єм, же єсь хвора.

Марта: Шумно од тебе, же єсь на ня не забыв.

Янко: А што ті є?

Марта: Болить ня нога. Впала єм.

Янко: Та собі радше сядь. Я і так не буду довго.

Марта: Лем подь дале, аж так міцно ня не болить.

Янко: А, віджу, же робиш порядок у своїй колекції пошткарт.

Марта: Лем так ся бавлю...

Янко: Укажеш мі свою колекцію?

Марта: Самособов, укажу ті.

Янко: Якы пошткарты збераш?

Марта: Зберам пошткарты міст.

Янко: Як довго їх збераш? Кілько їх маш?

Марта: Зберам їх дас 10 років а мам їх коло 2250.

Янко: Котры з них суть про тебе цінны?

Марта: Ціню собі пошткарты од приятелів зо Споєных штатів америцьких, Росії, Канады, Румунії, України, Польщі, Булгарії, Греції, Англії і з інших штатів. Часто мі пишуть знамы з Прагы, Бенаток, Атен, а часом мі приходить корешпонденція од родини зо Словакії – з Братіславы, Кошіць, Гостовіць, Чабин, Пыхонь ці з области Высоких Татар і Низких Татар.

Янко: Марто, ты маш щастя на добрых приятелів! А тоты суть одкы?

Марта: Тоты пошткарты суть од родини – ґратуляції к менинам і народенинам.

Янко: Прекрасны! І знамкы на них суть интересны. З котрого суть року?

Марта: Думам, же з року 2009. Але попозерай ты, маш окулярї та ліпше видиш.

Янко: О ні, суть з року 2008. Марто, твоя колекція ся мі барз любить і іншпірує ня. Може даколи і я зачну зберати пошткарты або знамкы. Є то красна пасія.

ЗАДАЧІ

3. Відповідьте на вопросы.

а) Чом є Марта дома?	д) Котры поштки суть про ню цінны?
б) Што ся їй стало?	е) Скады суть тоты поштки?
в) Хто навщівив Марту?	є) Якы іншы поштки указала Марта Янкови?
г) Што Марта праві робила?	ё) Од кого были поштки з ґратуляціями?
ґ) Якы поштки зберать Марта?	ж) З котрого року были знамкы на поштках?

4. Доповняйте.

- а) Марта дістає много
- б) Часто дістає поштки споза границь Словакії: зо
- в) В своїй колекції має поштки зо Словакії: з
- г) В колекції має ґратуляції од родины – к і
- ґ) Марта має на добрых приятелів.
- д) Янко потребує на читання дрібного писма.
- е) На поштках суть інтересны

5. Выпиште з тексту назывники *singularia tantum* і *pluralia tantum*.

<i>singularia tantum</i>	<i>pluralia tantum</i>

1. Склонюйте назывники: *волося* і *окулярї*.

<i>волося</i>	<i>окулярї</i>
Н.	
Г.	
Д.	
А.	
Л.	
І.	

Singularia tantum (колективи) – мають лем форму єднотного чісла, але значать бівше множество. Можуть то быти:

- **абстрактны назывники:** *щастя, здравя, думаня, молодость, спаня,*
- **матеріаловы:** *вода, пиво, пісок, цукерь, сіль,*
- **громадны:** *жытельство, людство, членство, дрыва, каміня, быля, березиня,*

Pluralia tantum (множинны назвы) – мають лем форму множного чісла, але означають єдну особу або предмет. Можуть то быти:

- **части тіла:** *уста, волося, крижы,*
- **части дому:** *ворота, двері,*
- **облечіня:** *гачі, ногавіці, шаты, тренірки, теплакы,*
- **робочі інштрументы:** *кліщі, ножычкы, вилы, граблі, санкы, окулярї, ціпы*
- **музичны інштрументы:** *гуслі, варганы, чінелы,*
- **потравины:** *дріджі,*
- **свята і славности:** *Русаля, Крижы, народенины, менины,*
- **географічны назвы:** *Чехы, Алпы, Гостовіці, Кошыці.*

Склонёваня назывників *singularia tantum*

Типы склонёваня: *щастя, здравя, думаня*

Пады	Єдотне чісло Singularia tantum		
	щастя	здравя/здоровя	думаня
Н.	-я	-я	-я
Г.	-я	-я	-я
Д.	-ю	-ю	-ю
А.	-я	-я	-я
Л.	-ю/-ї	-ю/-ї	-ю/-ї
І.	-єм	-єм	-єм

Склонёваня назывників *pluralia tantum*

Типы склонёваня: *двері, ножычкы, гуслі, санкы, Татры*

Пад	Множне чісло Pluralia tantum				
	двері	ножычкы	гуслі	санкы	Татры
Н.	двері	ножычкы	гуслі	санкы	Татры
Г.	-ей	ножычок	гусель	санок	Татер
Д.	-ям/-їм	ножычкам	гусям	санкам	Татрам
А.	як Н.	як Н.	як Н.	як Н.	як Н.
Л.	-ях/-єх	ножычках	гусях	санках	Татрах
І.	-ями/-ми	ножычками	гусями	санками	Татрами

ЗАДАЧІ

6. Доповнийте правилны формы назывників *singularia tantum* і *pluralia tantum*.

- а) В зимі сьме были на доволенці у (Высокы Татры)
- б) Каждый день сьме ся спускали на (санкы)
- в) Янко знає добрі грати на (гуслі)
- г) Віділи сьте уж хыжу без (двері) ?
- г) Дома ся не мусиме парадно облїкати, можеме быти в (теплакы)
- д) На Великдень собі облечу новы (шаты)

- е) Без (ножичкы) не поріжеме папірь.
 є) Як в (молодость), так в (старость)
 ё) Главне місто (Чехы) ся зве Прага.
 ж) Без (вода) ніт живота.
 з) Найвеце (пісок) є на Сагарі.

7. Склонюйте словны злуки: твої новы санкы, наші Высокы Татры, моя красна молодость.

Н. твої новы санкы	наші Высокы Татры	моя красна молодость
Г.		
Д.		
А.		
Л.		
І.		

8. Одповідьте на вопросы.

- а) Де жыє найвеце Словаків?
 б) Як ся зве майорітний народ Словакії?
 в) Де жыє найвеце Русинів?
 г) Як ся зве домовина Русинів?
 ґ) В котрых країнах жыють Русины?
 д) В котрых окресах Словакії жыють Русины?
 е) Як ся зве майорітний народ: Чехії, Польщі, Мадярії, Румунії, України, Германії, Австрії, Сербії, Хорватії, Росії, Канады, США, Англії?
 є) Яке є главне місто Словакії?
 ё) Якы знаєте културны центры Русинів у світі?
 ж) Яких знаєте русиньскых народных будителів?

9. Утворьте множне чісло.

- а) тот културный центр –
 б) тото красне місто –
 в) тамта молода жена –
 г) тота мала дітина –
 ґ) моє нове авто –
 д) наш высокий дім –
 е) тамтот старый стром –
 є) мій новий колеґа –
 ё) тамто отворене окно –
 ж) твій малый брат –

- з) наша добра мама –
- и) ваша красна дівка –
- і) тамтот нервозный хлоп –
- ї) наш дорогой родак –
- й) тот приемный чоловік –
- к) тамтот добрый фотбаліста –

Мужський род		Женський род		Середній род	
Єдотне число	Множне число	Єдотне число	Множне число	Єдотне число	Множне число
хлоп піп співак технік Словак	хлоп-и поп-и співац-и техніц-и Словац-и	буков морков	букв-и моркв-и	корыто сито море сердце	корыт-а сит-а мор-я сердц-я
Русин план пес компютер	Русин-ы план-ы пс-ы компютер-ы	жена квітка мыш Мадярка	жен-ы квірк-ы мыш-ы Мадярк-ы	 мача ягня	 мач-ата ягн-ята
фотбаліста гокеїста гольфїста	фотбалїст-ы гокеїст-ы гольфїст-ы				
Англїчан Голандян	Англїчан-е Голандян-е				
сын дїдо Янко колеґа отець судця	сын-ове дїд-ове Янк-ове колеґ-ове отц-ёве судц-ёве				
гость учітель Нїмець кінь	гост-ї учітел-ї Нїмц-ї кон-ї	санїця буря долонь	санїц-ї бур-ї долон-ї		
чоловік	люде	дїтина	дїти		

ЗАДАЧІ

10. Доповняйте.

а)	Русинія	Русин	Русины	Русинка	Русинкы
б)	Словакія		Словацї		Словачкы
в)	Фінландія	Фін		Фінка	

г)	Сербія	Серб			Сербкы
г)	Чехія		Чехы		Чешкы
д)	Голандія	Голандян		Голандянка	
е)	Польща	Поляк			
є)	Канада				
ё)	Америка			Америчанка	
ж)	Европа		Европане		
з)	Белгія	Белгічан			
и)	Хорватія		Хорваты		
і)	Словінія	Словінець			
ї)	Африка		Афричане	Афричанка	
й)	Тихый Потік	Тихопоточан			

11. Утворьте словны злуки з адъєктіва з назывником у будь-котрім роді в єднотнім і множинім чіслі. Вжыйте їх в речінях.

Приклад: *Мадыарія – мадыарська співанка, мадыарскы співанкы*

- а) Чехія –
- б) Русинія –
- в) Польща –
- г) Хорватія –
- г) Німецько –
- д) Канада –
- е) Україна –
- є) Білорусія –
- ё) Англія –

12. Утворьте словны злуки містоназывника, адъєктіва і назывника *pluralia tantum*.

Приклад: *ногавіці – мої модерни ногавіці*

- а) двері –
- б) окулярі –
- в) ножычкы –
- г) новинкы –
- г) Высокы Татры –
- д) Міджілабірці –
- е) санкы –

є) Атены –

ё) шаты –

13. Напиште о своїм місті або селі.

Засоба слов

автобус (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 бавити ся (верб. реф., незав., нерет.)
 березиня (С), -я (гром.)
 близко (адв.)
 будитель (М), -я, пл. -ї, Г -їв
 была (С), -я (гром.)
 варганы, -ан (пл. т.)
 вилы, вил (пл. т.)
 вода (Ж) -ы, пл. -ы, Г вод
 волося (С), -я (гром.)
 ворота, -рот (пл. т.)
 впасти (верб., зав., нерет.)
 граблі, -бель (пл. т.)
 гачі, гач (пл. т.)
 ґратуляція (Ж), -ії, пл. -їі, Г -ій
 ґратуловати (верб., незав., рет.)
 дас (парт.)
 даякий (прон.)
 двері, -ей (пл. т.)
 доволенка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок
 дрібный (ад.), -а, -е, -ы
 дріджі, -ів (пл. т.)
 дрыва, дрыв (гром.)
 думаня (С), -я (сг. т.)
 жительство (С), -а (гром.)
 загнати (верб., зав., нерет.)
 загнути (верб., зав., рет.)
 здогадати ся (верб. реф., зав., рет.)
 здорова (С), -я (сг. т.)
 значка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -мок
 знати (верб., зав., рет.)
 інспірація (Ж), -ії, пл. -їі, Г -ій
 інспіровати ся (верб. реф., зав., рет.)
 іщі (адв., кон. і парт.)
 кады (адв.)
 каміня (С), -я (гром.)
 кідь (кон. і парт.)
 кліщі, -ів (пл. т.)
 колекція (Ж), -ії, пл. -їі, Г -ій
 крижом (адв.)
 крижы, -ів (пл. т.)
 культурный (ад.), -а, -е, -ы
 людство (С) -а (гром.)
 майоритный (ад.), -а, -е, -ы

Slovná zásoba

autobus
 hrať sa
 konáre z brezy
 blízko
 buditeľ
 byle
 organ
 vidly
 voda
 vlasy
 vráta, brána
 spadnúť
 hrable
 gate, nohavičky
 gratulácia
 gratulovať
 približne, asi, okolo
 nejaký
 dvere
 dovolenka
 drobný
 droždie
 drevo
 myslenie
 obyvateľstvo
 poslať
 odbočiť, zabočiť
 spomenúť si
 zdravie
 známka
 vedieť
 inšpirácia
 inšpirovať sa
 ešte
 kadiaľ
 kamenie
 keď, ak
 kliešte
 kolekcia, zbierka
 krížom, priečne
 kríže
 kultúrny
 ľudstvo
 majoritný

Vocabulary

a bus
 to play
 birch branches
 close, near
 a revivalist
 stalks
 an organ (a musical instrument)
 a pitchfork
 water
 hair
 a gate
 to fall (down)
 a rake
 underpants, panties
 congratulations
 to congratulate
 approximately, roughly
 a, some
 a door
 holiday, vacation
 tiny, petite
 yeast
 wood
 thinking, reasoning (an activity)
 population
 to send
 to turn (e.g. into a street)
 to recall, to remember
 health
 a stamp
 to know, to be able to (can)
 an inspiration
 to get inspiration
 still, more
 which way
 pebbles
 when, if
 pliers
 a collection
 across, crossways
 crosses
 cultural
 mankind
 majority (adjective)

менины, -нин (пл. т.)
 молодость (Ж), -ости (сг. т.)
 мочі (верб. мод.)
 на (преп. і інт.)
 найвеце (ад., суп. од велё)
 нетерпезливо (адв.)
 ногавіці, -іць (пл. т.),
 область (Ж), -ти, пл. -ти, Г -тей
 окрем того
 окулярі, -ів (пл. т.)
 перейти (верб., зав., пер.)
 письмо (С), -а, пл. -а, Г -сем
 пісок (М), піску (гром.)
 пішо (адв.)
 позерати (верб., незав., пер.)
 порядок (М), -дку, пл. -дкы, Г -ів
 пошткарта (Ж), -ы, пл. -ы, Г -карт
 пояснити (верб., зав., пер.)
 праві, якраз (адв. і парт.)
 приближно (адв. і парт.)
 просто (адв. і парт.)
 рекорд (М), -у, пл. -ы, Г -ів
 роспутя (С), -я, пл. -я, Г -тей
 санкы, -нок (пл. т.)
 сіль (Ж), соли
 скоро (адв. і парт.)
 спання (С), -я (сг. т.)
 старость (Ж), -ости, (сг. т.)
 стигнути (верб., зав., пер.)
 та (парт.)
 теплакы, -лак (пл. т.)
 тогды (адв., кон. і парт.)
 тот самый
 треба (адв.)
 треніркы, -рок (пл. т.)
 тримати (верб., незав., пер.)
 уж (адв. і парт.)
 уста, уст (пл. т.) і рот (М), -а
 цалком (адв. і парт.)
 центер (М), -тра, пл. -тры, Г -ів
 ціпы, ціп (пл. т.)
 цукеръ (М), -ю
 членство (С), -а (гром.)
 шаты, шат (пл. т.)
 ясно (адв.)

meniny
 mladost'
 môcť
 na
 najviac
 netrpezlivo
 nohavice
 oblasť
 okrem toho
 okuliare
 prejsť
 list
 piesok
 peši
 pozerat'
 poriadok
 pohľadnica
 vysvetliť
 práve
 približne, asi
 rovno, priamo
 rekord
 rázcestie, križovatka
 sánky
 soľ
 skoro, takmer
 spánok
 staroba
 stihnúť
 tak
 tepláky
 teda, vtedy
 ten istý
 treba
 trenky, trenírky
 držať
 už
 ústa
 celkom
 centrum
 cepy
 cukor
 členstvo
 šaty
 jasno, jasne

nameday
 youth
 be able to, can
 on, at
 (the) most, mostly
 impatiently
 pants/trousers
 an area, a region
 apart from that, in addition
 a pair of glasses
 to cross, to pass
 a letter
 sand
 on foot
 to be looking
 order
 a postcard
 to explain
 just (now, then), at the moment
 approximately, roughly
 directly
 a record
 crossroads, a junction
 a sledge
 salt
 almost
 sleep (a noun)
 old age
 to manage (something in time)
 so, like this
 sweatpants, jogging pants
 then, at the/that time
 the same one
 it is necessary
 trunks, boxer shorts
 to keep, to hold
 already
 a mouth
 completely, fully
 a center
 flails
 sugar
 membership
 a dress
 clearly

ФРАЗЫ

Май ся!
 мати щастя
 спущати ся на санках

FRÁZY

Maj sa!
 mať šťastie
 sánkovať sa

PHRASES

Take care! Stay well!
 to be lucky
 to sledge

НЕВЫЗНАЧЕНІ МІСТОНАЗЫВНИКЫ (ПРОНОМІНЫ) НЕГАЦІЯ

НА ГОДИНІ РУСИНЬСКОГО ЯЗЫКА

- Учитель:** Добрый день, штуденты?
- Штуденты:** Добрый день, пане учітелю.
- Учитель:** Хто днесь хыбить? Хыбить хтось?
- Івана:** Днесь зась хыбить єден – Янко Мудрый.
- Учитель:** Не хыбив він і вчера?
- Івана:** Гей, Янко хыбив і вчера. Уж другый день є хворый. Має горячку і мусить пару днів лежати в постели. Быв у доктора і тот му предписав лікы.
- Учитель:** То є шкода, уж другу лекцію выхабить. Вывітлить му хтось нову тему?
- Івана:** Вчера ся з ним учів Марко а днесь може зась дакого попросить.
- Учитель:** То ся мі любить, же ся стараєте єден о другого.
- Івана:** Янко ся барз скоро учить. Русиньскый язык го інтересує, зато му не можеме не помочи.
- Учитель:** Дакому стачить лем раз пояснити, і такой розумить, а дакому пять раз, і так не розумить.
- Івана:** Маєте правду, дакотрым з нас треба пояснёвати довше і веце раз... Дакому стачить ся учіти дві години на день, а дакому ай штири години мало.
- Учитель:** То ніч, нато сьме ту. Нигде не шатуєме. Як ся говорить – помалы дале зайдеш.
- Івана:** Не всягды є то так, пане учітелю. Дагде ся не старають, ці сьте порозуміли або ні. Нихто никому не поможе – а то не є добрі.
- Учитель:** Вера, то є зле. Выслідком такого приступу суть неспокійны штуденты. Нихто уж веце не хыбить?
- Івана:** Ні, уж веце нихто не хыбить. Каждый є ту.
- Учитель:** Добрі, тогды можеме зачати...

Невызначены містоназывники

		0%	100%
хто?	да + хто, хто + сь	ни + хто	каждый, вшыткы
што?	да + што, што + сь	ніч	вшытко
коли?	да + коли, коли + сь	ни + коли, нігда	все
де?	да + где, де + сь	ни + где	всягды
кады?	да + кады, кады + сь	ни + кады	всягды

ЯК ЧАСТО?					
все	переважно звычайно барз часто	часто	даколи	малоколи	нігда, николи
100%	80%	60%	50 – 40%	20%	0%

ЗАДАЧІ

1. Одповіджте на вопросы.

- Хыбив днесь дакто на годині?
- Што ся стало Янкови?
- Нашов ся хтось, хто му поміг?
- Котру лекцію в школі уж Янко выхабив?
- Інтересує дакого з вас русиньскый язык?
- Треба дакому барз довго ся учіти русиньскый язык?

- е) Учили сьте ся даколи русиньскый язык?
 є) Коли ся переважно учіте: водни або вночі?
 ё) Учіть ся дахто даколи вночі?

2. Створьте речіня і вжыйте в них слова: все, барз часто, часто, даколи, малоколи, нігда, николи.

- а)
 б)
 в)
 г)
 ґ)
 д)
 е)

Неґація

Дахто хыбить. – **Нихто не** хыбить.
 Дам ті дашто. – **Не** дам ті **ніч**.
 Даколи єм там був. – **Нігда (николи)** єм там **не** був.
 Быв єм даґде. – **Не** був єм **нигде**.
 Іду дакады. – **Не** йду **никады**.

ЗАДАЧІ

3. Речіня переміньте на неґативны.

- а) Даколи іде на вакації до бабы. –
 б) Все дакады ходить. –
 в) Вшиткы были в школі. –
 г) Всягды ходив пішо. –
 ґ) Вшитко мож купити. –
 д) Пожычіме вам дашто. –
 е) Даколи сьме ся віділи. –
 є) Дахто там одпав. –

4. Напиште речіня із уведжених слов.

Янко	Івана	Марко	Марта	мы	они
все	малоколи	барз часто	преважно	часто	нігда
ходити до бабы	учіти ся	чітати книги	ходити плавати	співати	ходити до кіна
в суботу	в ночі	через вакації	в пятніцю	при роботі	в неділю

- a)
- б)
- в)
- г)
- г)
- д)

5. З утворених позитивних речень в задачі 4 утворьте негативні і наспак – з негативних утворьте позитивні.

- a)
- б)
- в)
- г)
- г)
- д)

6. Із слов напиште речіня і їх неґацію.

- a) Даколи – іти – природа – до – з – приятелі.
 +
 –
- б) Він – часто – до – ходити – доктор – взимі.
 +
 –
- в) Мама – все – старати ся – свої – о – діти.
 +
 –
- г) Отець – скоро – вставати – все – рано.
 +
 –
- г) Мій – штудовати – барз часто – вночі – приятель.
 +
 –

д) Звычайно – работа – іти – до – година – о восьмій.

+

–

е) Она – пити – алкоголь – малоколі.

+

–

7. Напиште, што робите.

	часто	все	даколі	нігда
ходити до театру				
позерати телефізор				
їсти зеленину				
діскутовати з прытэлямі				
робіти парядкы				
сідіти в парку				
грати на гітарі				
купавати дарункы				
лежати на ґавчу				

8. К відповідям напиште вопросы.

- а) До работы ходжу каждый день. – ?
- б) Ніч єм ті не приніс. – ?
- в) Всягда ходжу автом. – ?
- г) Даколи прийду до вас. – ?
- г) Не йду нигде. – ?
- д) Нігда ся не верну. – ?
- е) Нихто ня ту не знає. – ?
- є) Николи єм там не був. – ?

9. Розповідайте, што часто робите у вольнім часі.

Засоба слов	Slovná zásoba	Vocabulary
барз часто (адв.)	velmi často	very often
всягда (адв.)	všade	always
вшыткы (прон., пл.)	všetci	everyone, everybody
высвітлити, пояснити (верб., зав., пер.)	vysvetliť	to explain
горячка (Ж), -ы (ср. т.)	teplota, horúčka	fever
гітара (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ар	gitara	a guitar
дагде, десь (адв.)	niekde, kdesi	somewhere, anywhere
дакого, когось (прон.)	niekoho, kohosi	someone (accusative, e.g. to see someone), anyone
дакотрый (прон.)	niektorý, ktorýsi	some (of), any (of)
дахто, хтось (прон.)	niekto, ktosi	someone, anyone
дашто, штось (прон.)	niečo, čosi	something, anything
зайти (верб., зав. пер.)	zájsť	to go to
звычайно (адв.)	zvyčajne	usually
каждый (прон.), -а, -е	každý, -á, -é	everyone, everybody
лежати (верб., незав., пер.)	ležať	to be lying (a position of the body)
неспокійный (ад.), -а, е, -ы	nespokojný	unsatisfied
никому (прон., Д од нихто)	nikomu	to no one
нихто (прон.)	nikto	no one
одпасти (верб., зав., непер.)	odpadnúť	to fall off, to faint
парк (М), -у, пл. -ы, Г -ів	park	a park
переважно (адв.)	prevažne	mostly, mainly
позычіти собі/сі (верб. реф., зав., пер.)	požičať si	to borrow
приступ (М), -у, пл. -ы, Г -ів	prístup	access
стачіти (верб., зав. і незав., пер.)	stačiť	to be enough, to suffice
хворый (ад.), -а, -е, -ы	chorý	ill

ФРАЗЫ

Нато сьме ту.
старати ся єден о другого

FRÁZY

Nato sme tu.
starat' sa jeden o druhého

PHRASES

That's what we are here for.
to look after one another

СТУПНЁВАНЯ ПРИДАВНИКІВ (АДЪЕКТІВІВ) ПРИСВОЙНЫ (ПОСЕСІВНЫ) ПРИДАВНИКЫ

ІВАНИНА ФАМЕЛІЯ ПРИПУТОВАЛА ДО ПРЯШОВА

В інтэрнаті

(Формална камунікацыя)

- Іванина мама:** Добрый день. Ты суть на квартелю штуденты літнэй школы русиньского языка?
- Уряднічка:** Прошу почекати минутку, попозерам на розпис. Є то так. Штуденты міджіна-родной літнэй школы – од 12. юна до 3. юла. Новый інтэрнат – другый, третій і четвертый шток.
- Іванина мама:** Также сьме у добрім інтэрнаті.
- Уряднічка:** Не цалком. Штудентів літнэй школы сьме уквартелёвали в новім інтэрнаті.
- Іванина мама:** А де ся находить тот новый інтэрнат? Маме ту адресу – уліця 17. новембра чіс-ло 11. А то є преці ту.
- Уряднічка:** Адреса є правилна. Обидва інтэрнаты суть на єднакій уліці. Кідь выйдете вон, простів старого інтэрнату, в котрім ся теперь находиме, збачіте парковиско. По ёго правім боці є высока будова – то є новый інтэрнат. Попровадити вас?
- Іванина мама:** Дякую за ласкавость. Потрафлю сама. Добрі сьте мі то высвітлили. Уж знам, де треба іти. Досвіданя.
- Уряднічка:** Красный день.

Повторюєме присвойны придавники – чій? чія? чіе? чії?

Чітайте і підкреслюєте посесівны придавники.

В Іваниній ізбі

(Неформална камунікацыя)

- Івана:** О, мамко! Ём з того несподівана. Ніч сьте мі не авізовали...
- Іванина мама:** Тато дістав нечекано доволенку. Добрі ся трафило, же єсь якраз і ты у Пряшові. Вырішыли сьме забити дві мухы єднов ранов – навщівити наших довгорічных приятелів Скірковых. Но а самособов, і тебе, і твоіх приятелів. Не представиш нас?
- Івана:** Гей. То суть мої найліпшы приятелі – Янко зо Сербії, Марта зо Словакії, ёй брат-двійня Марко і Маркова добра приятелька Ленка. Представлям вам моіх наймилішых родічів – маму і тата. А тото є мамина старша сестра Анна, няньків молодшый брат Петро, а тот блондявый красавець є мій наймолодшый брат Павел.
- Іванин отець:** Ларисо, видиш, мають ту прекрасне бываня. А страва є добра? Ліпша, як дома у мамы?
- Івана:** Гей, є предобра. Варять нам найсмачнішы їдла на світі! Є то така бабчина кухня. Пирогы з бандурками, галушкы з солодков капустов, різанкы – твароговы або маковы, докінця раз сьме мали і кендерічану кашу і оріховы закручаникы.
- Іванин брат:** Суть ту і даякы красны місця, котры ся оплатить попозерати?
- Івана:** Про тебе буде найінтереснішый Музей модерного уменя Енді Варгола в Мі-джілабірцях. Раджу вам попозерати ся до Міджілаборець. Завтра там буде і фолклорный фестівал. Говорять, же в Лабірцю суть найвеселішы фестівалы.
- Іванина мама:** А будуть там выступати і тоты популярны „Пайташе“?
- Івана:** То не знам, але на Словакії суть і другы файны народны капелы, може і ліпшы, як „Пайташе“.
- Іванин отець:** Може бы з нами пішли і Скірковы. Тішу ся на фестіваловы Міджілабірці. Є то моє наймиліше місто на Словакії. Ходив ём ту як молодый паробок. Гелена го-

- Івана:** ворила, же сі тыж возьмуть пару днів доволеньки. Но, молодеж, теперь вас уж охабиме. Ідеме до Скірковых. Кідь будеш дашто потребовати, Івано, та можеш зателефонувати до Скірковых, бо мій мобіл є погубений. Треба го оправити. Кідь мають інтернет, та можеме бісїдовати на скайпі. Але ходити з вами по Пряшові не буду, бо мій програм є дость набитый, также не мам много вольного часу.
- Іванин брат:** Лем ся уч, будеш премудра...

ЗАДАЧІ

1. Найдийте в другім тексті придавники другого ступня порівняння (компаратіву) і третёго ступня (суперлатіву). Утворьте од них позитів. Нашли сьте в тексті і даяку інакшу форму придавників?

2. Доповнийте суперлатів якостных придавників і присвойны (посесівны) придавники у правилній формі і одповіджте на вопросы.

- а) Як ся зве (молодой, Івана) брат?
- б) Як ся зве (Івана, дорога) мама?
- в) Як ся зве (добра) приятелька (Івана, мама) зо Словакїї ?
- г) Є Івана (молода, Марта) приятелька?
- г) Є (бабка) кухня про Івану (смачна) ?
- д) Є Янко (Марко, добрый) приятель?
- е) Є (Павел, милый) місто Ужгород?
- є) Жыють (Лариса, добры) приятелї в Пряшові?

Ступнёваня придавників і творїня елатіву в русиньскім языку

Елатів – ступінь на виражїня найвысшой міры якості. Творить ся од **суперлатіву** доданєм префікса **як-**, напр.: **якнайліпшыи, якнаймудрішыи, якнайстаршыи...**

Може ся творити і од **основного ступня – позитіву** дакотрых придавників доданєм префікса **пре-**: **милый – премилый, добрый – предобрый, мудрый – премудрый, красныи – прекрасный, чудесныи – пречудесныи, великий – превеликий, давныи – предавныи, любыи – прелюбыи, дорогой – предорогой...**

Елатів ся творить в переважній мірї од придавників з позитівнов конотаціов, але найдуть ся і придавники негатівной конотації, напр.: **страшный – престрашный, глупый – преглупый, скупый – прескупый...**

Позитів	Компаратів	Суперлатів	Елатів
низкий	низ + шыи	най + низшыи	як + найнизшыи
мудрый	мудр + ішыи	най + мудрішыи	пре + мудрый
злый	гір + шыи	най + гіршыи	як + найгіршыи
добрый	ліп + шыи	най + ліпшыи	пре + добрый

ЗАДАЧІ

3. Утворьте правильну форму придавників, мерькуйте притім на род називника, з котрым ся придавник вяже. Регіструйте нерегулярне творіння ступнів порівняня.

- а) Івана є висока, але Марта є од нѣй.....
- б) Марко є міцный, але Янко є од Марка. Він ходить на карате.
- в) Іванина мама є (добра) мама на світі.
- г) Павел є Іванин (молодой) брат.
- г) Бабчина кухня є про Івану (добра)
- д) „Пайташе“ суть популярна мужска співацька ґрупа, але „Тайстра“ з Підкарпатя є
- е) Фестівалы у Свіднику суть веселы, але у Лабірцю суть іщі
- є) Ужгород є про Іваниного нянька миле місто, але Лаборець є про нѣго, бо там часто ходив замолода.

4. Утворьте компаратів, суперлатів і елатів од придавників.

Позітів	Компаратів	Суперлатів	Елатів
малый			
молодой			
брыдкий			
великий			
зеленый			
куртый			
смачный			
старый			
пізный			

ОПОЗИТЫ

довгий – куртый
 широкий – (в)узкий
 високий – низкий
 великий – малый
 скорый – помалый
 глубокий – плиткий

ЗАДАЧІ

5. Спойте опозиты.

а) старый	туній
б) погубеный	малый
в) высокий	оправеный
г) грубый	низкий
г) великий	тонкий
д) довгий	новый
е) дорогой	куртый

6. Напишите опозиты к прилагательным.

- а) білий –
- б) краснй –
- в) солодкий –
- г) худй –
- г) силный –
- д) легкй –
- е) простй –

ФАРБЫ	ОДТІНІ ФАРБ	
	світло-	тмavo-/темно-
біла		
чорна		
зелена	світлозелена	тмавозелена
белава, синя	світлобелава	тмавобелава
червена	світлочервена	тмавочервена
жовта	світложовта	тмавожовта
руда	світлоруда	тмаворуда
ружова	світлоружова	тмаворужова
фіалова	світлофіалова	тмавофіалова
сива	світлосива	тмавосива
помаранчова	світлопомаранчова	тмавопомаранчова

Фарба – фарбный
Бесфарбный/чорно-білий

Части рока

Ярь – ярній день
 Літо – літня спека

Осінь – осіння природа
 Зима – зимна країна

Місяці

Януар – януаровый
 Фебруар – фебруаровый
 Марец – марцовый
 Апріль – апрілевый

Май – маёвый
 Юн/Юній – юновй
 Юл/Юлій – юловй
 Август – августовый

Септембер – септембровый
Октобер – октобровый

Новембер – новембровый
Децембер – децембровый

Прислов'я, поговорки, праностіки.

Ты такий, як марцова хвіля.
По Петрі, тай по теплі.
В апрілю і маю квітки дітей забавляють.
В маю, так як в раю.

ЗАДАЧІ

7. Якої суть фарбы? Меркуйте на род і чісло назывників.

а) ягоди –	г) сонце –
б) помаранчі –	д) трава –
в) сливки –	е) море –
г) ківі –	є) земля –

8. Комбінації фарб. Выберите і напиште одповідь.

- а) Дома маме телевизор (фаребный, черно-білый)
- б) Український прапор є (жовто-белавый, біло-червеный)
- в) Словацький прапор є (червеный, біло-белаво-червеный)
- г) Моя кухня має (сиво-білу, червено-чорну) комбінацію фарб

9. Доповнійте ад'єктивы, утворены од назв місяців. Меркуйте притім на пад і род назывників.

- а) В зимі аж вуха мерзнуть.
- б) Івана і єй мама ся народили у фебруару. Обидві суть
- в) сніг уж недобрый на санкованя.
- г) сонце іщі не барз гріє.
- г) ласка є найромантичніша.
- д) В воді ся іщі не мож купати.
- е) спрагота нас жене до холодку.
- є) Газдове чекають на жнива.
- ё) дітину не захоплять списки до школы.
- ж) ябка і грушкы суть барз смачны.
- з) вітор уж острый.
- и) О дітэх ся говорить, же суть мудры.

Засоба слов

августовый (ад.), -а, -е, -ы
 апрілёвый (ад.), -а, -е, -ы
 бандурка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рок
 белавый (ад.), -а, -е, -ы
 бік (М), боку, пл. -ы, Г -ів
 білый (ад.), -а, -е, -ы
 брыдкий (ад.), -а, -е, -ы
 будова (Ж), -ы, пл. -ы, Г будов
 бывања (С), -я (сг. т.)

великий (ад.), -а, -е, -ы
 веселый (ад.), -а, -е, -ы
 взять (верб., зав., перф.)
 відіти (верб., незав., перф.)
 вольный (ад.), -а, -е, -ы
 высокий (ад.), -а, -е, -ы
 выступати (верб., незав., перф.)
 галушки (Ж, сг. галушка), -шок

глубокий (ад.), -а, -е, -ы
 грубый (ад.), -а, -е, -ы
 де (адв. і парт.)
 децембровый (ад.), -а, -е, -ы
 довгий (ад.), -а, -е, -ы
 докінця (адв. і парт.)
 дорогой (ад.), -а, -е, -ы
 єднакий (ад.), -а, -е, -ы
 жовтый (ад.), -а, -е, -ы
 завтра (адв.)
 закручаник (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 зателефоновати (верб., зав., перф.)

збачіти (верб., зав., перф.)
 зеленый (ад.), -а, -е, -ы
 знати (верб., незав., перф.)
 іти (верб., незав., перф.)
 капела (Ж), -ы, пл. -ы, Г -пел
 капуста (Ж), -ы, пл. -ы, Г -пуст
 каша (Ж), -ы
 кост (М), -у
 квартал (М), -я, пл. -ї, Г -їв
 кендерічаний (ад.), -а, -е, -ы
 куртый (ад.), -а, -е, -ы
 ласкавость (Ж), -ти, пл. -ти, Г -тей
 літній (ад.), -я, -е, -ї
 маёвый (ад.), -а, -е, -ы
 мак (М), -у
 маковый (ад.), -а, -е, -ы
 марцовый (ад.), -а, -е, -ы

Slovná zásoba Vocabulary

augustový
 aprílový
 zemiak
 modrý
 bok, strana
 biely
 škaredý
 budova
 bývanie

veľký
 veselý
 zobrať
 vidieť
 voľný
 vysoký
 vystupovať
 halušky

hlboký
 hrubý
 kde
 decembrový
 dlhý
 dokonca
 drahý
 rovnaký
 žltý
 zajtra
 závin
 zatelefonoval

zbadat
 zelený
 vedieť
 ísť
 kapela
 kapusta
 kaša
 strava
 ubytovanie
 kukuričný
 krátky
 láskavosť
 letný
 májový
 mak
 makový
 marcový

August (adjective)
 April (adjective)
 a potato
 blue
 a side
 white
 ugly
 a building
 a house, an apartment/ a flat;
 living conditions,
 accommodation
 large, big, great
 cheerful, jolly
 to take
 to see
 free
 tall, high
 to perform, to get off
 halushki (gnocci made from
 potato dough)
 deep
 thick, rough
 where
 December (adjective)
 long
 even
 dear, expensive
 identical, alike, the same
 yellow
 tomorrow
 a strudel
 to make a phone call,
 to give someone a ring
 to notice
 green
 to know, to be aware
 to go, to walk (once)
 a band
 cabbage
 mash, pulp
 food, diet
 an apartment/a flat
 corn (adjective)
 short
 favor, kindness
 summer (adjective), summery
 May (adjective)
 poppy (seed)
 poppy (adjective)
 March (adjective)

міджінародный (ад.), -а, -е, -ы	medzinárodný	international
місце (С), -я, пл. -я, Г місце	miesto	a place, a spot, a space, room
молодеж (Ж), -и (сг. т.)	mládež	youth
музей (М), -я, пл. -ї, Г -їв	múzeum	a museum
на (преп.)	na	on, at
набитый (ад.), -а, -е, -ы	nabitý	loaded, charged
находиться (верб. реф., зав., перг.)	nachádzať sa	to occur, to be situated
несподіваний (ад.), -а, -е, -ы	prekvapený	surprised
несподівання (С), -я, пл. -я, Г -вань	prekvapenie	a surprise
низкий (ад.), -а, -е, -ы	nízky	low, short (about a person)
ноябровый (ад.), -а, -е, -ы	novembrový	November (adjective)
новый (ад.), -а, -е, -ы	nový	new
октябровый (ад.), -а, -е, -ы	októbrový	October (adjective)
оплатиться (верб. реф., зав., перг.)	oplatiť sa	to be worthwhile, to be profitable
оправенный (ад.), -а, -е, -ы	opravený	repaired, mended, fixed
оріх (М), -а, пл. -ы	orech	a nut
оріховый (ад.), -а, -е, -ы	orechový	nut (adjective)
острый (ад.), -а, -е, -ы	ostrý	sharp
охабити (верб., зав., перг.)	nechať	to leave, to let
парковиско (С), -а, пл. -а, Г -виск	parkovisko	a car park, a parking lot
паробок (М), парібка, пл. -рібци, Г -ків	mládenec	a young guy, a youngster
пару (нум.)	pár, niekoľko	several, a few
пирогы (М, сг. пиріг, Г пирога), -гів	pirohy	pirohi (boiled filled pasties)
пізний (ад.), -а, -е, -ы	neskorý	late (adjective)
плиткий (ад.), -а, -е, -ы	plytký	shallow
погубенный (ад.), -а, -е, -ы	pokazený	broken, spoilt, ruined
помаранчевый (ад.), -а, -е, -ы	oranžový	orange (color)
попозерати (верб., зав., перг.)	pozrieť	to look, to have a look
попровадити (верб. реф., зав., перг.)	odprevadiť sa	to see someone off
потрафити (верб., зав., перг.)	trafiť	to find one's way
потребовати (верб., незав., перг.)	potrebovať	to need
преці (парт.)	predsa	still, surely
радите (верб. реф., незав., перг.)	radiť sa	to give advice (to consult somebody)
різанки (Ж, сг. різанка), -нок, Г -ы	rezance	noodles
родічі (М, сг. родіч), -ів, Г -а	rodičia	parents
розпис (М), -у, пл. -ы, Г -ів	rozpis	a schedule
рудый (ад.), -а, -е, -ы	hnedý	brown
ружовый (ад.), -а, -е, -ы	ružový	pink
світ (М), -а, пл. -ы, Г -ів	svet	world
септембровый (ад.), -а, -е, -ы	septembrový	September (adjective)
сивый (ад.), -а, -е, -ы	šedý, sivý	gray/grey
сыр (М), -а, -ы, пл. -ы, Г -ів	syr	cheese
смачный (ад.), -а, -е, -ы	chutný	tasty
солодкий (ад.), -а, -е, -ы	sladký	sweet
список (М), списка, пл. -ы, Г -ів	zoznam	a list
старый (ад.), -а, -е, -ы	starý	old
страва (Ж), -ы, пл. -ы	strava	food, diet
твороговый (ад.), -а, -е, -ы	tvarohový, tvaroh	curd cheese (adjective)
теперь (адв.)	teraz	now, at the moment
тонкий (ад.), -а, -е, -ы	tenký	thin, slim

туній (ад.), -я, -є, -ї	lacný	cheap
тупый (ад.), -а, -е, -ы	tupý	blunt
уквартелёвати ся (верб. реф., зав., пер.)	ubytovať sa	to get settled (in an apartment)
улиця (Ж), -ї, пл. -ї, Г -іць	ulica	a street, a road
файный (ад.), -а, -е, -ы	dobrý	good
февруаровый (ад.), -а, -е, -ы	februárový	February (adjective)
фестівал (М), -у, пл. -ы, Г -ів	festival	festival
фіаловый (ад.), -а, -е, -ы	fialový	violet, lilac, purple
фолклорный (ад.), -а, -е, -ы	folklórny	folk (adjective)
ходити (верб., незав., перг.)	chodiť	to walk, to go (regularly), to attend
цалком, цілком (адв.)	celkom	completely, fully
червений (ад.), -а, -е, -ы	červený	red
чорный (ад.), -а, -е, -ы	čierny	black
юловый (ад.), -а, -е, -ы	júlový	July (adjective)
юновый (ад.), -а, -е, -ы	júnový	June (adjective)
януаровый (ад.), -а, -е, -ы	januárový	January (adjective)

ФРАЗЫ

быти на квартелю
забити дві мухи єднов ранов

не захоплять го списки

трафило ся мі

FRÁZY

byť ubytovaný
zabiť dve muchy
jednou ranou
v tomto školskom
roku nepôjde do školy
prihodilo sa mi

PHRASES

to be staying
to kill two birds with one stone
he/she is not going to start
school in this school year
(something) happened to me

СТУПНЄВАННЯ ПРИСЛОВНИКІВ (АДВЕРБІЙ) ЧАСТКИ *ІЩІ*, *УЖ* З ПРИСЛОВНИКАМИ

Чітайте текст і підкреслюйте в ній прислівники.

ІВАНА І ЯНКО: ШТО БУДУТЬ РОБИТИ ЗАВТРА?

Івана: Янку, што будеш робити завтра?

Янко: Наще рано піду до церькви. Служба Божа є о шестій.

Івана: Думаш на службу в православнім храмі?

Янко: Гей, чув єм, же проходить в церковнославянськім языку.

Івана: Маш правду. Двараз до тыждня – в середу і в четверь є Служба Божа о шестій рано, а в суботу і в неділю о пів десятих. В понеділёк, вівторок і у пятніцю є служба перед вечером – о пів шестій. Я была минулый вівторок. До церькви ся мусиш святочно пооблікати. В куртых ногавіцях тя не пустять.

Янко: Буду на то памятати. Кілько тримать така служба?

Івана: Думам, же 40 минут. В неділю ай годину і пів. Кінчіть ся перед обідом.

Янко: Апропо, днесь тя поzywам на обід.

Івана: Ей-га. То є миле несподіваня. Так я тебе вечур до Театру Александра Духновіча.

Янко: То є тыж миле несподіваня. Также днешнє ціле пообідя можеме быти ведно. Теперь подьме купити дашто на питя, бо мам велику жажду.

Івана: Я не проти. Недалеко є буфет. А жебы сьме докінчили організацію днешнього дня – пополудне можеме навщівити закупный центр, а тамды походиме аж до вечері. Дасть ся там дашто мале зїсти, жебы нам до вечері не курчало в брісі.

Янко: Видить ся мі, же кідь раз войдеме до закупного центра, не стигнеме ани вечерю, а може ани театр. А мені кідь зачне порядно курчати в брісі, так то є готовый концерт.

Івана: Не бій ся, Янку, вшытко стигнеме.

Янко: Але по театрі підеме посидіти до центра міста на пішу зону. Освітлений вечерній центр Пряшова є прекрасный.

Івана: Не знам, ці бы сьме мали быти в місті до пізних ночных годин. Представління в театрі ся скінчіть коло десятой вечур, но а я бы хотіла быти перед півночов на інтернаті. А мав бы быти і ты до півночі в постели, кідь хочеш іти скоро рано на Службу Божу до церькви.

Янко: Кідь не піду завтра, та піду напозавтра. То буде четверь. Але не можу не выужыти возможность побыти в такім краснім місті ведно з іщі красшов дамов.

Івана: Дякую за комплімент.

Янко: То не є комплімент, то є факт. Русиньскы дівчата суть досправды найкрасшы на світі.

Лексіка – ЧАСТИ ДНЯ

Наще рано – скоро рано – рано	Перед вечером
Дополудне/дообіда	Вечур
Перед обідом	В ночі: до півночі, перед півночов, по півночі
Наобід	Над раном
Пополудне/пообіді	

Лексіка – ДНІ В ТЫЖДНЮ

В **понеділёк** зачинать тыждень.

Вівторок є мій щастный день.

Середа – середина тыждня.

У **четверь** піду до церькви.

У **пятніцю** ся тішу на вікенд.

В **суботу** є час на пораїня.

Неділя – конечно оддых.

ЗАДАЧІ

1. Доповняйте до тексту вгодні прислівники. Реєструйте частини дня.

- а) Коли встаєш? Встаю скоро
- б) Такой фрыштикуєш? Ні, на самый перед сі зацвічу.
- в) Спырхуєш ся? Гей, каждый день.
- г) А што робиш? Ціле єм у школі на лекціях.
- г) Маш і даяку павзу на десяту? Гей, тісно перед
- д) А пак ідеш на обід? Ні, з'їм лем малу десяту і мам лекції.
- е) Доколи? Аж до пів третей
- є) Не є то пізно на обід? Правду повісти, уж мі тогды курчіть в брісі.
- є) А пообіді? звичайно ходжу бігати – сам, або з моїм псом. Чую ся притім барз
- ж) Коли ся готовиш на лекції? Перед, кідь мам чісту голову і порожній бріх.
- з) Спати ходиш барз пізно? Ани ні, перед уж єм в постели.

2. Повторюйте дні в тыждню одповіданєм на вопросы.

Приклад:

Што роблю в понеділєк?

В понеділєк чітам книжку.

- а) Што робиш у вівторок? –
- б) Што роблять Янко з Іванов у середу? –
- в) Де піде Янко у четверь? –
- г) Тішиш ся на пятніцю? –
- г) Звыкнеш в суботу пораїти? –
- д) Ходиш в неділю до церкви? –

Ступнєвання прислівників. Елатів.

У прислівників, подобно як у придавників маме регулярне і нерегулярне ступнєвання. Реєстрували сьте го?

Позитів	Компаратів	Суперлатів	Елатів
мило	мил + іше	най + миліше	як + наймиліше, пре + мило
добрі	ліп + ше	най + ліпше	як + найліпше, пре + добрі
красно/-ї	крас + ше	най + красше	як + найкрасше, пре + красно

Івана є на фейсбуку і пише сі з мамов

Івана: Агой, мамко!

Мама: Што робиш, злато моє?

- Івана:** Тепер мам кус часу, та слухам музику.
- Мама:** А кого слухаш?
- Івана:** Не будеш мі вірити, але нашу капелу „Тайстра“.
- Мама:** Тобі смутно, правда?
- Івана:** Є ту добрі-предобрі, але кус мі цливо на душі...
- Мама:** Дакус тя може розвеселю. Читала єм за тебе на інтернеті.
- Івана:** Знам, робив зо мнов розговор єден редактор народностного радіа.
- Мама:** Одповідала єсь добрі.
- Івана:** Ты знаш, же перед мікрофоном ся не чую у своїй скорі.
- Мама:** А што маш нове окрем того, што єм прочітала на інтернеті?
- Івана:** Ніч таке. Може про тя буде интересно знати, же на Словакії є подобна народна капела як наша „Тайстра“.
- Мама:** Што ближе о них знаш?
- Івана:** Є то хлопска капела – „Пайташе“¹. Будуть выступати в пятніцю вечур на заключнім вечорі літнєй школы. Барз ся на них тішу. Уж буду кінчити. Цілую тя...
- Мама:** Миліше бы мі было дістати тот поцілунок на лічко... Так бы єм хотіла быти з тобов...

ЗАДАЧІ

3. Выберите вгодный присловник до речіня.

- а) Чую ся барз (добрі, недобрі).
- б) Вчера єм ся чув (добрі, ліпше, гірше).
- в) Івана была в церквы (святочно, чудно, найгірше) пооблікана.
- г) До церквы, або до музея не можете іти (шпортово, невалушно, красно, еротічно) пообліканы.
- г) Івана ся чує на літній школі (чудно, добрі, предобрі, недобрі).
- д) Іваниній мамі бы было (миліше, гірше, найкрасше), кібы могла быти в Пряшові з Іванов.
.....

4. Ступнюйте присловники і дакотры вжыйте в речінях.

Позітів	Компаратів	Суперлатів	Елатів
ясно			
квасно			
добрі			
тепло			

.....

.....

.....

.....

¹ *Пайташ* – приятель, фреквентоване слово главно у войводинських Русинів, на Підкарпатю – *цімбор* (перевзятє з мадярського языка).

Частки (партікулы) УЖ, ІЩІ з присловниками

іщі + негатів Іщі ті недобрї на жалудку?	іщі + позітів Іщі ті добрі дома з родічами?
уж + позітів Уж мі добрі.	уж + негатів Уж мі недобрї. Уж бы єм хотіла жыти сама.

ЗАДАЧІ

5. Доповнийте частки ІЩІ, або УЖ подля уведженого взору. Переложте текст до анґліцького языка.

Приклад:

Іщі падать додж? Ні, уж не падать.

Іщі не падать додж? - Ні, іщі не падать./ Гей, уж падать.

- а) Іщі раз доправа? Гей, раз.
- б) Іщі раз доправа? Ні, доліва (не доправа).
- в) Уж ліпше? Гей, ліпше.
- г) Уж ліпше? Ні, не ліпше.
- г) Іщі мало? Гей, мало.
- д) Іщі мало? Ні, дость (не мало).
- е) Вонка уж тепло? Гей, тепло.
- є) Вонка уж тепло? Ні, не тепло (холодно).
- ё) Уж ті тепло? Гей, мі тепло.
- ж) Уж ті тепло? Ні, мі не тепло (холодно).
- з) Івані іщі тепло? Гей, ей тепло.
- и) Івані іщі тепло? Ні, ей не тепло (холодно).

6. Переложте до русиньского языка. (Preložte do rusínskeho jazyka. Translate into Rusyn.)

Ivana is still cold. Yesterday it was a little warmer, though. Also tomorrow's forecast is sunny weather. At last, summer is coming. This year, we haven't sunbathed yet. We have already had our finals. Now, we're feeling great. Marek still has to study. Now that it's getting warmer, he finds studying more difficult. Are we going to read any more? I still find translating Rusyn text hard. I have learned a lot of new words, yet that is still not enough. Next year, I will know more of them.

Ivane je ešte zima. Včera už bolo teplejšie. Na zajtra hlásia znova slnečno. Konečne už bude leto. Ešte sme sa toho roku neopaľovali. Už máme po skúškach. Už nám je dobre. Marek sa ešte musí učiť. Ide mu to už ťažko, lebo je teplo. Budeme ešte čítať? Rusínske texty sa mi prekladajú ešte ťažko. Naučil som sa mnoho nových slov, ale ešte je to málo. Na budúci rok už budem vedieť viac.

7. Є то правда, або неправда? Закружуйте правилну відповідь і відповіджте устно повным речінєм.

	правда	неправда
а) В понеділєк був Янко в церькви.	+	-
б) У вівторок піде Івана з Янком до театру.	+	-

15. ЛЕКЦІЯ

в) В середу піде Марко до Івани на навщіву.	+	–
г) У четверь є в церькви Служба Божа.	+	–
г) Пятніця – то середина тыждня.	+	–
д) У суботу люде звычайно пораять хыжу.	+	–
е) У неділю є час на оддых.	+	–

8. Выберите присловники, з котрых мож утворити компаратів, суперлатів і елатів. Утворьте тоты формы.

Позітів	Компаратів	Суперлатів	Елатів
а) добрі			
б) мало			
в) чисто			
г) набіло			
г) смішно			
д) чудно			
е) напоследок			
є) красні			
ё) студено			
ж) направо			
з) тихонько			
и) напозавтра			
і) давно			
ї) честно			

9. Напиште коротку розповідь о своїм перебуваню на літній школі.

Моє перебування на літній школі.

Засоба слов

бріх (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 буфет (М), -у, пл. -ы, Г -ів
 давно (адв.)
 дость, доста (адв.)
 жажда (Ж), -ы (сг. т.)
 завтра (адв.)
 звикнути (верб., незав., пер.)
 звикнути сі (верб. реф., зав., пер.)
 іщі (кон. і парт.)
 кінчити (верб., незав., пер.)
 красно/-ї (адв.)
 куртый (ад.), -а, -е, -ы
 курчати (верб., незав., пер.)
 лице (С), -а, пл. -а, Г лиц
 мало (адв.)
 набіло (адв.)
 наостаток (адв.)
 напозавтра (адв.)
 наслідок (адв.)
 направо (адв.)
 наще рано (адв.)
 неділя (Ж), -ї, пл. -ї, Г -діль
 опалёвати ся (верб. реф., незав., пер.)
 пайташ (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 перебування (С), -я, пл. -я, Г -вань
 перекладати (верб., незав., пер.)
 побыти (верб., зав., нереп.)
 пооблікати ся (верб. реф., зав., пер.)
 пополудне (адв.)
 дополудне (адв.)
 пораїня (С), -я (сг. т.)
 пораїти (верб., незав., пер.)
 проходити (верб., зав., пер.)
 пустити (верб., зав., пер.)
 святочно (адв.)
 середина (Ж), -ы, пл. -ы, Г -дин
 служба (Ж), -ы, пл. -ы, Г служеб
 смішно (адв.)
 сонячно (адв.)
 студено (адв.)
 тамды (адв.)
 тепло (адв.)
 тихонько (адв.)
 уж (адв.)
 чесно (адв.)
 чисто (адв.)
 чудно (адв.)

Slovná zásova

brucho
 bufet
 dávno
 dost
 smäd
 zajtra
 mať vo zvyku
 zvyknúť si
 ešte
 končiť
 krásne
 krátky
 škvrkať
 líce
 málo
 na bielo
 nakoniec
 pozajtra
 naposledy
 napravo
 skoro ráno
 nedela
 opaľovať sa
 priateľ
 pobyt
 prekladať
 pobudnúť
 poobliekať (sa)
 poobede
 doobeda
 upratovanie
 upratovať
 prebiehať
 pustiť (niekam)
 sviatočne
 stred
 omša
 smiešne
 slnečno
 chladno
 tamade, tadial
 teplo
 tichúčko
 už
 čestne
 čisto
 čudne

Vocabulary

a belly, a tummy
 a snackbar
 a long time ago
 enough
 thirst
 tomorrow
 to tend (to do something)
 to get used to (something)
 still, more
 to end, to finish
 nicely, beautifully
 short
 to rumble
 a cheek
 few, little
 (to paint something) white
 finally, in the end
 the day after tomorrow
 the last time
 on the right
 early morning (adverbial)
 Sunday
 to sunbathe
 a friend (male)
 staying
 to translate
 to stay
 to put one's clothes on, to get dressed
 in the afternoon
 in the morning
 cleaning (an activity)
 to clean, to tidy
 to be in progress
 to let someone go
 smartly, festively
 middle, center
 mass, church service
 comically, funnily
 sunny
 cool, chilly
 that way
 warm, warmth
 quietly, calmly
 already
 honestly
 cleanly, purely
 strangely, weirdly

ФРАЗЫ

Звыкнеш в суботу пораїти?

мати жажду
Я не проти.

FRÁZY

Máš vo zvyku v sobotu
upratovať?

byť smädný
Nie som proti.

PHRASES

Do you usually do the
cleaning on Saturdays?/
Do you tend to clean the place
on Saturdays?
to be thirsty
I'm not against it.

КЛЮЧ К ЗАДАЧАМ / KĹŮŤ K CVIČENIAM / KEY TO EXERCISES

1. ЛЕКЦІЯ

1. добрый; рано; добру; день; як ся; щастливу; Ісусу Хрісту; слава.
2. и – і; и – ы; а – о; а – і; а – о; а – е.
3. я; Я; є; Є; ё; Ё; ю; Ё; я; ю; я; ї; ю; я; ю; є; ї.
4. ж; в; г; г; д; ж; й; к; л; м; н; п; р; с; т; ф; х; ц; с; ш; щ; к; к; п; с; м; г; т; ц; р; б; в; б; з; з; ць.
6. Добре рано! Добрий день! Добрий вечур! Добру ніч! Слава Ісусу Хрісту! Слава навіки! Дай, Боже, щастя! Дай, Боже, і вам! Агой! Вітайте! Няй ся любити! Як ся маєш/маєте? Досвідання! Май(те) ся! Збогом! Вшитко добре! Щастливу путь! Няй вам смакує! На твоє здоров'я!

2. ЛЕКЦІЯ

1. б); б); а); б); а).
2. а) Добрий день. б) Як ся звете? г) Скады сьте? г) Я зо Словакії. д) Прошу, ту є ключ.
3. а) Агой; б) ты; в) Я; г) єсь; г) Я; ты.
4. а); б); б); а); а).
5. а) правда; б) неправда; в) правда; г) неправда; г) неправда.
6. а) Гей, Марта є студентка. б) Янко є зо Сербії. в) Гей, Марта є зо Словакії. г) Гей, Янко знає по русиньскы. г) Гей, Марта ся учить по русиньскы. д) Гей, Марта учить діти.
7. а) приятелька; б) скады; в) ты; г) я; г) штудую; што робиш? д) учу ся.
8. а) Як ся звеш? б) Скады єсь? в) Што робиш? г) Бісїдуєш по русиньскы?
9. а) професорка; б) школярка; в) редакторка; г) Івана; г) шоферка; д) партнерка; е) докторка; є) малярка.
10. а) пані Ковачова; б) пані Суха; в) пані Куськова; г) пані Блыхова; г) пані Меценєва; д) пані Скубова; е) пані Капралєва; є) пані Мала.
11. а) Вы; б) ты; в) ты; г) вы; г) мы; д) Вы; е) я; є) вы; ё) мы; ж) ты.
12. а) є; б) суть; в) є; г) сьте; г) є; д) єсь; е) суть; є) єсь; ё) я; ж) суть.
13. а) він, б) го, в) сьте, г) сьте, г) мы, д) му, е) го, є) мі, ё) ті, ж) ёго.
14. а) Ёго знаю. б) Мені ся любить. в) Ёму дякую. г) Тобі дарую. г) Ёго болить. д) Мені дає квітку. е) ї пишу писмо.
15. Як ся звете? Скады сьте? Вы сьте з України? Гей, я єм з України. Ні, я не єм з України. Є Марта зо Словакії? Хто є то? То є пан учитель. Што є то? То є ключ. Вы сьте Івана? Гей, я єм Івана. Ні, я не єм Івана. Бісїдуєте по русиньскы? Пане професоре, бісїдуєте по русиньскы? Пані учителько, розумите по словацькы? Вы сьте студент? Хто є там? Там є Марко. Де суть Івана і Марта? Івана і Марта суть дома. Суть Івана і Марта дома? Гей, Івана і Марта суть дома. Ні, Івана і Марта не суть дома. Што є то? Тото є квітка. Што є тамто? Тамто є мача.

3. ЛЕКЦІЯ

1. а) був, б) была, в) був, г) были, г) были, д) были, е) было.
3. а) добрый, б) были, в) была, умерла, г) ты, добрый, г) був, д) яка, е) учитель, є) він, ё) были, ж) тото, хворе, з) красна, и) Была, і) був, і) не був.
4. а) молодший, наймолодший, б) червеніший, найчервеніший, в) не мож, г) ліпший, найліпший, г) старший, найстарший, д) зеленіший, найзеленіший, е) не мож, є) ситіший, найситіший, ж) голодніший, найголодніший.
5. а) смутне дівча, б) дудравый брат, в) деревяный стіл, г) малый Марко, г) зеленый стром, д) чорна мачка, е) таркаста курка, є) замашеный горнець, ё) высокый дідо, ж) зломена рука, з) белава фарба, и) веселый шовгор, і) солодка щава, ї) нова школа, й) чіста правда.
6. а) буде, б) був, в) будеме, г) був, г) были, д) были, е) были, є) будете, ё) были, ж) будеш, будете, з) був, была.

4. ЛЕКЦІЯ

1. **Теперішній час:** мам, маш, має, маме, мате, мають, мають; **Минулий час:** мав, мала, мали,

мала, не мала, мала; **Будучий час:** буде мати, будуть мати, буде мати.

2. а) має, мала, б) має, мав, в) маш, мате, г) мати, г) маме, д) має, е) має, є) мали.

5. Правда: а), б), е), є), ё), ж), з).

5. ЛЕКЦІЯ

2. а) навщіва, приятелів, день, пані Скіркова, день, пане Скірка, приятелі Липковы, дім, дім, героки, вішак, вішак, ходбі, куті, руки, купелка, купелка, світло, світло, їдални, їдалня, їдалня, кухня, спальню, ізбу, книжниця, балкон, загородку, загородка, квіткы, стромикы, потіха, пасія, їдалні, сходы, кресло, кресло, столець, столець, ґавч, стіл, стіл, стілці.

б) добрый, добрый, добрый, красный, современный, новый, новый, дїтьску, велику, мала, парадна, красны, вольне, вольне, низкий, великий, низкы.

в) нас, вы, наш, вас, вас, мы, вам, наша, наша, я.

3. мама (Ж), нянє (М), брат (М), сестра (Ж), уйко (М), тета (Ж), дїдо (М), баба (Ж), сердце (С), тіло (С), вітор (М), лука (Ж), дыня (Ж), мыш (Ж), море (С), вино (С), хлоп (М), мачка (Ж), буква (Ж), школа (Ж), школяр (М), стрыко (М), дім (М), окно (С), село (С), дым (М), рука (Ж), рукав (М), ніс (Н), око (С), палець (М), нога (Ж), книжка (Ж), ягня (С), поміч (Ж), домиско (М), цукер (М), додж (М), стіл (М), постіль (Ж).

5. великий дім, мала ізба, нова книга, чіста школа, красна загородка, червена квітка, нове місто, добрый хлопець, висока дівка, низкий столець, зелена фарба.

6. чіста ложка, новый герок, красний образ, мале ягня, добра мама, високий стром, мала дїтина, зелене ябко, стара баба, молодой хлоп, чісте небо, ночный столик, ночна лампа, зубна кефка.

7. Тота книга є нова. Тот образ є малый. Добре рано, пане Скірко. Добрый вечур, Марто. Агой, Марку. Што є тото? Тото є книга. Класа є чіста. Є Марко там? Є Івана ту? Ні, Івана не є ту. Чом ся ті тото місто любить? Хто є ту? Хто є там? Стїна є зелена. Тот хлопець є добрый. Де є школа?

8. погары, хыжы, стілці, мачата, загорода, кресла, ґавчі, стромы, постілі, заголовкы, ягнята, телевизоры, радіа, грачкы, діти, гачата, біціглі, лопты, кочікы, авта, леднічкы, пецы, перины, домы, плоты, мітлы, горці, столы, хлібы, очі.

10. а) То є урядник. б) Урядник урядує. в) То є кухарь. г) Кухарь варить. г) То є співак. д) Співак співає. е) То є писатель. є) Писатель пише. ё) То є фотограф. ж) Фотограф фотографує.

11. а) Ты єсь співачка. б) Івана буде учітелька. в) Они суть професоры. г) Она є докторка. г) Він є новинарь.

6. ЛЕКЦІЯ

1. єден, двадцять два, двадцять пять, тісяч девятьсто вісемдесят девятім, тісяч девятьсто вісемдесят шестім, двадцять пятого януара тісяч девятьсто вісемдесят шестого, пятнадцатого, пятнадцатого, тісяч девятьсто вісемдесят девятого, три, штири, другый, першый, єдного, єдну, двадцять пять, девятнадцать, дві, тридцять єден, дванадцять.

2. кільки? котрый?

3. єден формуляр (Н, М), двадцять пять років (Н, М), (в) тісяч девятьсто вісемдесят девятім році (Л, М), (в) тісяч девятьсто вісемдесят шестім році (Л, М), двадцять пятого януара (Г, М), тісяч девятьсто вісемдесят шестого року (Г, М), пятнадцатого мая (Г, М), тісяч девятьсто вісемдесят девятого року (Г, М), штири языкы (Н, М), єдного брата (А, М), єдну сестру (А, Ж), двадцять пять років (Н, М), дві сестры (Н, Ж), тридцять років (Н, М).

4. а) Янко має двадцять два роки. б) Народив ся в тісяч девятьсто вісемдесят девятім році. в) Народив ся пятнадцатого мая. г) Знає штири языкы. г) Має двох сородинців: дві сестры. д) Перша має тридцять років, друга дванадцять. е) Марта має двадцять пять років. є) Народила ся в тісяч девятьсто вісемдесят шестім році. ё) Народила ся в януарі. ж) Знає три языкы. з) Має двох сородинців: брата і сестру. и) Першый день в тыждню є понеділёк. і) Тыждень має сім днів. ї) Середа є третій день в тыждню. й) Яр є перша часть в році.

5. а) Як ся звеш? б) Скады єсь? в) Што робиш? г) Коли єсь ся народив? г) Кілько маш сестер? д) Кілько має сородинців? е) Кілько знаєш языків? є) Кілько знає языків?

6. а) пять плюс шість є єденадцять, б) десять мінус три є сім, в) двадцять штири ділити на

шість є штири, г) пять раз вісем є штиридцять.

7. а) 2 – 7 – 0 – 4 – 2 – 1: два – **сім** – нула – штири – два – єден, б) 3 – 1 – 9 – 2 – 7 – 6: три – **єден** – девять – **два** – сім – **шість**, в) 0 – 9 – 5 – 2 – 4 – 8: **нула** – девять – пять – два – **штири** – вісем, г) 1 – 3 – 8 – 6 – 2 – 7: єден – **три** – вісем – **шість** – два – **сім**, г) 9 – 5 – 1 – 3 – 8 – 0: девять – **пять** – єден – **три** – вісем – нула.

8. а) штиридцять, пятьдесят, шістьдесят, б) штири, пять, шість, в) шістьсто, сімсто, вісемсто, г) сім, шість, пять, г) дватісяч, дватісяч пятьсто, тритісяч, д) дватісяч штири, дватісяч пять, дватісяч шість.

9. а) 00421 51 765 231 68: нула – нула – штири – два – єден – пять – єден – сім – шість – пять – два – три – єден – шість – вісем, б) 0905 471 824: нула – девять – нула – пять – штири – сім – єден – вісем – два – штири, в) 0918 532 960: нула – девять – єден – вісем – пять – три – два – девять – шість – нула, г) 057 96 813 54: нула – пять – сім – девять – шість – вісем – єден – три – пять – штири, г) 00420 1 879 235 148: нула – нула – штири – два – нула – єден – вісем – сім – девять – два – три – пять – єден – штири – вісем, д) 054 653 271 98: нула – пять – штири – шість – пять – три – два – сім – єден – девять – вісем.

10. а) (25) – двадцять пять, б) (1.) – першу, в) (2) – дві, г) з (4) – штирєма, г) (3) – трєх, (2) – дві, д) (1.) – першый, (2.) – другый, (3.) – третій, е) (1.) – перша, (2.) – друга.

11. а) дві гімназії, б) трєми приятелі, в) пять дівок, г) штири звїзды, г) єден готел, д) шість книжок, е) дві авта.

12. а) пять корун, б) десять евр, в) два форінты, г) штири рублі, г) дванадцять злотых, д) двадцять дві лібры, е) дваство пятьдесят шість гривен.

7. ЛЕКЦІЯ

1. а) моя, б) твоє, в) єй/її, г) єго, г) єго, д) їх, е) ваш, є) наша, є) їх, ж) твоє.

2. а) твій отець, б) єй сестра, в) єго мама, г) моя приятелька, г) наша хыжа, д) їх учітель, е) ваша школа, є) єго мача, є) єго брат, ж) єй стіл.

3. а) Маркова, б) Мартин, в) Мартина, г) Марків, г) Янкова, Маркова, д) Мартина, Іванина, е) Марків, Мартин, є) Марковы, Іванины, ж) Мартины, Марковы.

4. а) Мартин, б) Маркова, в) Мартина, г) Янкова, г) Іванине, д) Марків, е) Іванине, є) Іванина.

5. а) єго, б) єго, в) їх, г) єй/її, г) єй/її, д) їх, е) єй/її, є) єго.

6. а) тото, б) тота, в) тот, г) тот, г) тота, д) тото, е) тота, є) тот.

7. а) тамтот, б) тамта, в) тамтот, г) тамта, г) тамто, д) тамто, е) тамтот, є) тамтот.

8. а) То є Янкове перо. б) Тота лампа є Іванина. в) Тамта хыжа є дідова. г) Тот мобіл є мамин. г) Тамто авто є отцєве. е) Тот компютер є Марків. є) Тота грачка є дїтвакова.

9. а) чія? б) яка? в) котре? г) яка? г) чіє? д) котра? е) чії? є) яка?

10. а) Котрый дім є твій? б) Чіє є тото перо? в) Яка є тота книга? г) Яка є тота лопта? г) Котрый стіл є ваш? д) Чій є тот мобіл? е) Котра є твоя мама? є) Чій є тот дідо?

11. Марта ся народила в Пряшові. Є то єй родне місто. Марта є Пряшівчанка. Івана ся народила в Мукачові. Мукачов є Іванине родне місто. Марта і Івана суть добры приятелькы. Марта не знає по русиньскы. Єй брат Марко знає по русиньскы. Івана є Мартина приятелька. Їх приятельство є коротке. Марта є Іванина сокласніця з літнєй школы. Марко є Мартин брат і Янків добрый приятель. Янко є зо Сербії. Є то высокый, худый і сімпатічный хлопець. Любить своє родне місто і свій родный язык.

8. ЛЕКЦІЯ

2. **А:** добрый, веселы, мале, найкрасшый, ліпша, белава, жовте, смілый, **Б:** мамина, зеленинова, желізна, деревяный.

3. теплішый, найтеплішый, міцнішый, найміцнішый, веселішый, найвеселішый, тихшый, найтихшый, тоншый, найтоншый, низшый, найнизшый, близшый, найблизшый.

6. Г. Сг. новой боканчі, найкрасшого дарунка, песєго живота, няньковой сорочки, найліпшого дівчати, Г. Пл. новых боканч, найкрасшых дарунків, песіх животів, няньковых сорочок, найліпшых дівчат, Д. Сг. новій боканчі, найкрасшому дарунку, песєму животу, няньковій сорочці, найліпшому дівчати, Д. Пл. новым боканчам, найкрасшым дарункам, песім

животам, няньковим сорочкам, найліпшым дівчатам, А. Сг. = Номінатів Сг., Л. Сг. о новій боканчі, найкрасшім дарунку, песім животі, няньковій сорочці, найліпшім дівчати, Л. Пл. о новых боканчах, найкрасшых дарунках, песіх животах, няньковых сорочках, найліпшых дівчатах, І. Сг. з новов боканчов, найкрасшым дарунком, песім животом, няньковов сорочков, найліпшым дівчатём, І. Пл. з новыма боканчами, найкрасшыма дарунками, песіма животами, няньковыма сорочками, найліпшыма дівчатами.

7. Марта варить добру зеленинову поливку. Мамина поливка є найліпша на світі. В інтернаті сі можеме тыж варити. Івана є з України. Она любить їсти український борщ. Марко любить татарчаны пироги. Таки пироги варить Маркова бабка. То є смачне русинське їдло. Янко є шофер. Він пє безалкоголове пиво.

9. ЛЕКЦІЯ

1. Можу, говорю, одведу, выпю, выпє.
2. **Сг.:** воджу, водиш, водить, **Пл.:** водиме, водите, водять.
3. а) спати, б) мыти ся, в) розбити.
4. а) хоче, б) можете, докажете в) можете, докажете, г) можу, докажу г) хочеш, д) мусиш, е) може, є) мусити, ё) хотіти.
5. а) мати, б) мам, в) має, г) маєте, г) маєме, д) маєме, модалне е) має, модалне є) має, модалне.
6. Правда: б), г), є).
7. б) прочітам, буду читати, в) одмечу, буду метати, в) написати, буду писати.
8. а) заспівати, б) поспати, в) доїсти, г) одмыти, г) напечі.

10. ЛЕКЦІЯ

1. а) мало, б) сыто, в) холодно, г) чудно, г) давно, д) смачно.
2. а) меньше, наименше, б) сытіше, найсытіше, в) холодніше, найхолодніше, г) чудніше, найчудніше, г) давніше, найдавніше, д) смачніше, найсмачніше.
3. а) добрі, б) ліпше, в) недобрі, г) ліпше, д) ліпше, тепліше, е) гірше.
4. а) веселый – весело – веселіше – найвеселіше, б) добрі – ліпше – найліпше, в) тихо – тихше – найтихше, г) міцно – міцніше – найміцніше, г) ліниво – лінивіше – найлінивіше, д) лукаво – лукавіше – найлукавіше, е) криво – кривіше – найкривіше, є) пышно – пышніше – найпышніше.

11. ЛЕКЦІЯ

2. а) Івана, б) в закупнім центрі, в) Марко, г) в центрі міста, г) на тролейбусі.
3. а) до, од, б) од, в) ку, г) на, г) о, при, д) з, е) за, є) за.
4. а) на, б) по, в) до, г) через, г) по, д) на, е) попри, є) позад.
5. а) за, над, під б) на, в) коло, г) за, над, г) міджі, над, д) на, в, е) під, над, за, є) в.
6. а) І., б) І., в) Г., г) Г., Г., г) Г., д) Л.
7. а) по, б) на, в) з, до, г) на, г) до, на, д) за, е) з, до.
8. а) на гуслях, б) до школы, в) на компютері, г) з доволенкы, г) по краю, д) за евра, е) о Іваниній сестрі, є) од центра, ё) на питя, ж) поза школу.
9. Кого хоче Івана позвати на вечерю? Што хоче купити Івана в закупнім центрі про своїх родічів? Якы дарункы хоче купити про своїх приятелів? О кім бісїдовала Івана з Мартов? Піде Марко з Іванов і Мартов до кавярні, або радше з Янком на пиво? Ку кому пришли Іванины родічі на Словакію? Вошла Іванина мама до справного інтернату?

12. ЛЕКЦІЯ

1. а) Янко іде на пошту. б) Янко є зо Сербії. в) Янко стрітив Івану. г) Они бісїдовали о тім, як ся дістати на Главну пошту. г) Янко тримав в руках поштку. д) Янко заганяв поштку до Сербії. е) Янко заганяв поштку своїм родічам. є) Янковы родічі бывають в Новім Саді. ё) На Главну пошту є не веце як тісяч метрів. ж) Од інтернату ідеме просто, на першім розпутю загнеме доправа, дас о сто метрів загнеме доліва, а пак ідеме уж лем просто. Перейдеме через Главну уліцу – а уж сьме на Главній пошті. з) Там можеме прийти за двадцять минут.

2. а) міста, б) він, Главну, в) поштку, Сербії, г) ёго, Новім Саді, г) Іванов, д) му, Главну пошту, е) была, є) Івана уж была на Главній пошті. ё) (п)іде, ж) не іде на Главну пошту на автобусі, з) кілька, и) двадцять, і) п'ятнадцять.
3. а) Марту болить нога. б) Марта впала. в) Марту навщівив Янко. г) Марта робила порядок у своїй колекції пошток. г) Марта зберать поштки міст. д) Цінны суть про ню поштки од приятелів. е) Тоты поштки суть зо Споєных штатів америцьких, Росії, Канады, Румунії, України, Польщі, Булгарії, Греції, Англії. є) Марта указала Янкови і поштки од знамых з Праги, Бенаток, Атен, поштки од родини зо Словакії – з Братіславы, Кошіць, Гостовіць, Чабин, Пыхонь, Высоких Татар і Низких Татар. ё) Поштки з ґратуляціями к народенинам і менинам были од родини. ж) Знамки на поштках были з року дватісяч вісем.
4. а) пошток, б) Споєных штатів америцьких, Росії, Канады, Румунії, України, Польщі, Булгарії, Греції, Англії, в) Братіславы, Кошіць, Гостовіць, Чабин, Пыхонь, Высоких Татар і Низких Татар, г) народенинам, менинам, г) щастя, д) окулярі, е) знамки.
5. *singularia tantum*: здравя, щастя; *pluralia tantum*: двері, Споєны штаты америцькы, Бенаткы, Атены, Кошіці, Гостовіці, Чабины, Пыхні, Высокы Татры, Низкы Татры, менины, народенины, окулярі.
7. а) Высоких Татрах, б) санках, в) гуслях, г) дверей, г) теплаках, д) шаты, е) ножычок, є) молодости, старости, ё) Чех, ж) воды, з) піску.
8. Г. твоїх новых санок, Д. твоїм новым санкам, А. твої новы санкы, Л. о твоїх новых санках, І. твоїма новыма санками; Г. наших Высоких Татар, Д. нашим Высоким Татрам, А. нашы Высокы Татры, Л. о наших Высоких Татрах, І. нашыма Высокыма Татрами; Г. моєї красной молодости, Д. моїй красній молодости, А. мою красну молодость, Л. о моїй красній молодости, І. моєв краснов молодостёв.
9. а) на Словакії, б) Словаки, в) на Підкарпатській Руси, г) Карпатська Русь, г) в Україні, Словакії, Польщі, Мадярії, Румунії, Сербії, Хорватії, США, Канаді, Чехії, д) Міджілабірці, Снина, Гуменне, Воронов, Строкков, Свідник, Бардеєв, Стара Любовня, е) Чехы, Поляци, Мадяры, Румуны, Українці, Німці, Австрійці, Сербы, Хорваты, Росіяне, Канадяне, Американы, Англічане, є) Братіслава, ё) Ужгород, Пряшів, Горлиці, Новий Сад, Міклошевці, Піттсбург, ж) Александер Духновіч, Александер Павлович, Адолф Добрянський, Анатолій Кралицький, Іоан Сильвай, Александер Митрак, Євгеній Фенцик, Юлій Ставровський-Попрадов.
10. а) тоты культурны центры, б) тоты красны міста, в) тамты молоды жены, г) тоты малы діти, г) мої новы авта, д) нашы высокы дома, е) тамты стары стромы, є) мої новы колеґове, ё) тамты отворены окна, ж) твої малы братове, з) нашы добры мамы, и) вашы красны дівкы, і) тамты нервозны хлопи, ї) нашы дороги родаци, й) тоты приємны люде, к) тамты добры фотбалісты.
11. б) Словак, Словачка, в) Фінка, Фінкы, г) Сербы, Сербка, г) Чех, Чешка, д) Голандяне, Голандянки, е) Поляци, Полька, Полькы, є) Канадян, Канадяне, Канадянка, Канадянки, ё) Американы, Американы, Американы, ж) Европаны, Европанка, Европанкы, з) Белгічане, Белгічанка, Белгічанкы, и) Хорват, Хорватка, Хорваткы, і) Словінці, Словінка, Словінкы, ї) Афричан, Афричанкы, й) Тихопоточане, Тихопоточанка, Тихопоточанкы.
12. а) чеський гокеїста, чеськы гокеїсты, б) русиньський будитель, русиньскы будителі, в) польска граніця, польскы граніці, г) хорватське озеро, хорватскы озера, г) німецький діалект, німецькы діалекты, д) канадський явор, канадскы яворы, е) український президент, українскы президенты, є) білоруська територія, білоруськы території, ё) англійський продукт, англійскы продукты.
13. а) нашы великы двері, б) мої розбиты окулярі, в) твої малы ножычки, г) нашы русиньскы новинкы, г) вашы засніжены Высокы Татры, д) твої родны Міджілабірці, е) мої новы санкы, є) вашы славны Атены, ё) ей чісты шаты.

13. ЛЕКЦІЯ

1. а) Днесь на годині хыбив Янко Мудрый. б) Янко є хворый. в) Янкови поміг Марко. г) Янко выхавив у школі уж другу лекцію.
3. а) Нігда не іде на вакації до бабы. б) Нігда никады не ходить. в) Нихто не був у школі. г)

Нигде не ходив пішо. г) Ніч не мож купити. д) Не pożyczіме вам ніч. е) Николи/нігда сьме ся не віділи. є) Нихто там не одпав.

4. а) Янко все ходить до бабы в суботу. б) Івана малоколи ся учить вночі. в) Марко барз часто чітать книги через вакації. г) Марта переважно ходить плавати в пятніцю. г) Мы часто співа-
ме при роботі. д) Они нігда не ходять до кіна в неділю.

5. а) Янко нігда не ходить до бабы в суботу. б) Івана николи/нігда ся не учить вночі. в) Марко малоколи чітать книги через вакації. г) Марта малоколи ходить плавати в пятніцю. г) Мы нігда не співаме при роботі. д) Они все ходять до кіна в неділю.

6. а) Даколи іду до природи з приятелями. Нігда не йду до природи з приятелями. б) Він час-
то ходить до доктора в зимі. Він нігда не ходить до доктора в зимі. в) Мама все ся старать о
свої діти. Мама нігда ся не старать о свої діти. г) Отець все вставать скоро рано. Отець нігда
не вставать скоро рано. г) Мій приятель барз часто штудує в ночі. Мій приятель николи не
штудує в ночі. д) Звычайно іду до роботи о восьмій годині. Нігда не іду до роботи о восьмій
годині. е) Она малоколи пє алкоголь. Она нігда не пє алкоголь.

8. а) Як часто ходиш до роботи? б) Дашто єсь мі приніс? в) Дагде ходиш автом? г) Коли при-
йдеш до нас? г) Ідеш дагде? г) Даколи ся вернеш? д) Дахто тя ту знає? є) Даколи єсь там був?

14. ЛЕКЦІЯ

1. найліпшы, найліпшых, молодшый, наймолодшый, прекрасне, ліпша, предобра,
найсмачнішы, найінтереснішый, найвеселішы, ліпшы, наймиліше, премудра.

2. а) наймолодшый Іванин; б) Іванина, найдорожша; в) найліпша, Іваниной мамы; г) наймо-
лодша Мартина; г) бабчина, найсмачніша; д) Марків найліпшый; е) Павлове наймиліше; є)
Ларисины найліпшы.

3. а) высша, б) міцнішый, в) найліпша, г) наймолодшый, г) найліпша, д) популярніша, е)
веселішы, є) наймилішый.

5. а) старый – новый, б) погубеный – оправеный, в) высокий – низкий, г) грубый – тонкий, г)
великий – малый, д) довгый – куртый, е) дорогой – туній.

6. а) чорный, б) шкаредый, в) квасный, г) тучный, г) слабый, д) тяжкий, е) кривый.

7. а) червены, б) помаранчовы, в) белавы/сині, г) зелены, г) жовте, д) зелена, е) белаве/синє,
є) руда/чорна.

9. а) януаровій, б) фебруаровы, в) марцовый, г) апрілёве, г) маёва, д) юновій, е) юлова, є)
августовы, ё) септемброву, ж) октобровы, з) новембровый, и) децембровых.

15. ЛЕКЦІЯ

1. а) рано, б) добрі, в) денно, г) дообіда, дополудне, г) обідом, д) наполоудне, е) пообіді, є) барз,
ё) тогды, добрі, ж) вечором, з) півночов.

3. а) добрі, недобрі, б) гірше, ліпше, в) святочно, г) шпортово, г) предобрі, д) миліше.

4. ясніше, найясніше, преясно; квасніше, найквасніше, преквасно; ліпше, найліпше, предоб-
рі; тепліше, найтепліше, претепло.

5. а) іщі, б) уж, в) уж, г) іщі, г) іщі, д) уж, е) уж, є) іщі, ё) уж, ж) іщі, з) іщі, и) уж.

7. Правда: б, г, д, е.

8. Компаратів, суперлатів ани елатів не мож утворити од: г, е, ж, и.

ЗГОРНУТА РУСИНЬСЬКОЇ ГРАМАТИКИ
SÚHRN RUSÍNSKEJ GRAMATIKY
SUMMARY OF RUSYN GRAMMAR

РУСИНЬСКИЙ АЛФАВИТ

Друкованы буквы (великы, малы)	Писаны буквы	Высловность	Перепис до латинікы
А а	<i>A a</i>	а	a
Б б	<i>B b</i>	бе	b
В в	<i>V v</i>	ве	v
Г г	<i>T t</i>	ге	h
Г г	<i>T t</i>	ге	g
Д д	<i>D d</i>	де	d
Е е	<i>E e</i>	е	e
Є є	<i>E e</i>	йе	ie/je
Ё ё	<i>E e</i>	йо	io/jo
Ж ж	<i>Ж ж</i>	же	ž
З з	<i>Z z</i>	зе	z
І і	<i>I i</i>	і	i
Ї ї	<i>I i</i>	йі	ii/ji
И и	<i>U u</i>	и	y
Ы ы	<i>U u</i>	ы	û
Й й	<i>Y y</i>	йот	j
К к	<i>K k</i>	ка	k
Л л	<i>L l</i>	ел	l
М м	<i>M m</i>	ем	m
Н н	<i>N n</i>	ен	n
О о	<i>O o</i>	о	o
П п	<i>P p</i>	пе	p
Р р	<i>P p</i>	ер	r
С с	<i>C c</i>	ес	s
Т т	<i>T t</i>	те	t
У у	<i>U u</i>	у	u
Ф ф	<i>F f</i>	еф	f
Х х	<i>X x</i>	ха	ch
Ц ц	<i>C c</i>	це	c
Ч ч	<i>C c</i>	ча	č
Ш ш	<i>S s</i>	ша	š
Щ щ	<i>S s</i>	ща (шча)	šč
Ю ю	<i>Y y</i>	йу	iu/ju
Я я	<i>Y y</i>	йа	ia/ja
ь	<i>ь</i>	м(н)ягкый знак	mäkký znak
ѣ	<i>ѣ</i>	твердый знак	tvrdý znak

ВОКАЛЫ І КОНСОНАНТЫ

Вокалы (гласны)

Ступінь пiдняця	Ряд				
	переднiй	переднё-середнiй	середнiй	середнё-заднiй	заднiй
высокiй	і				у
середнё-высокiй		и		ы	
середнiй	е				о
низкiй			а		
	нелабіалізаваны				лабіалізаваны

Консонанты (согласны)

Мiсто творiня														
		Ворговы/ лабіалы			Задопiднебны/ велары		Переднёпiднебны/ переднёязычны/ зубны/ денталы							
Способ творiня	Експлозiвы		Тв.	Мяг.	Тв.	Мяг.	Тв.	Мяг.	Тв.	Мяг.	Тв.	Мяг.	Тв.	Мяг.
		Зв.	Б	-	Г	-	Д	Д'						
		Гл.	П	-	К	-	Т	Т'		-	-			
	Фрiкатiвы	Зв.	В	-	Г	-	З	З'	Ж	-	-			
		Гл.	Ф	-	Х	-	С	С'	Ш	-	-		-	Й'
	Афрiкаты	Зв.					ДЗ	ДЗ'				ДЖ'		
		Гл.					Ц	Ц'				Ч'		
	Замкнута-проход. Боковы Носовы	Сонорны	М				Н	Н'						
							Л	Л'						
	Вiбранты	Сонорны					Р	Р'						

Йотовані букви

Я [й + а]:	Янко (М), мясо (С), ялічка (Ж), моя, твоя, ярь (Ж), пять, зъявліня (С)
Ю [й + у]:	Юрко (М), юшка (Ж), юбілант (М), даю, юн (М), юг (М), мають, бють, адъютант (М)
Є [й + е]:	єден, єденадцать, є, має, єпископ (М), єднота (Ж), єлінь (М), пє, інъєкція (Ж)
Ё [й + о]:	ёй, ёйкати, ёго, воёвати, маёр (М), ёйка (Ж), з моёв, зъёйкнути
Ї [й + і]:	їсти, їмити, мої, твої, їх, їдло (С), їжак (М), обімати, одъїсти
Я [ь + а]:	нянько (М), тя, дяковати, кухня (Ж), тяжкий, колядка (Ж), гуся (С)
Ю [ь + у]:	люде, любити, тютка (Ж), тюкати, люляти, нюхати, дюгов (Ж)
Є [ь + е]:	синє, крайнє, раннє, вышнє, нижнє, літнє, ярьнє
Ё [ь + о]:	(до, од) нёго, (к) нёму, дзёбак (М), дзёбати, лёгати, лёля (Ж), цуцё (С)
Ї [ь + і]:	дідо (М), тісто (С), Німець (М), дітина (Ж), лік (М), тішити ся, літо (С)

Акцент (притиск) і ёго функції

В русиньскім літературнім языку є акцент **вольный** або **різномістный** і **погибливый**, то значить, же не є закріплений за даяким подля порядку складом і не зістає все на єднім складі в різних формах того самого слова. Акцент може бути на складі:

- **першим**: *ма́ма, ба́ба, ка́ша, не́сти, ва́ша*;
- **другім**: *співа́ти, сіда́ти, коло́ти, робі́ти*;
- **третім**: *малева́ти, ворожи́ти, зелені́ти, почи́ти*;
- **четвертім**: *повымі́ати, поприноша́ти, попере́читовати, повидава́ти*;
- **последнім**: *душа́, роса́, о́са, ма́ла* (жень. род адъект. *малый*) і т. д.

Свою позицію сі акцент заховує у векшыні слов на тій самій части слова при словозміні (формотворію).

В русиньскім языку є дость і таких прикладів, кідь акцент **переходить на іншу морфему в різних формах того самого слова**, што указує на ёго погибливість, напр.:

- *но́га, но́гы, но́зі* – з *ногóв, нога́ми, нога́м*;
- *збе́рам, збе́раш, збе́рають* – *збе́раме, збе́ра́те, збе́рають*;
- *двана́дцять* – *дванадцятёх, дванадцятём* і т. д.

Внаслідку різномістности і погибливости акцента, він може мати **змыслорозлишуючу і форморозлишуючу** функцію. То значить, же може диференцовати значіння двох (або веще) слов і двох форм того самого слова, напр.:

- *мука́* (із зерна) – *му́ка* (тяжоба, трапа, смуток),
- *за́мок* (в дверях) – *замóк* (є мокрый од доджу, воды),
- *ко́са* (з волося) – *коса́* (польногосподарський інструмент),
- *ма́ла* (дашто їй патрило) – *мала́* придавник ж. р. (од *малый*),
- *же́ну* (1. особа єд. ч. од *знати*) – *жену́* (акузатів єд. ч. од *женá*),
- *на бе́резі* (локал єд. ч. од *берег*) – *на березі́* (локал єд. ч. од *береза*),
- *же́ны* (ном. мн. ч.) – *жены́* (ген. єд. ч.),
- *се́ла* (ном. мн. ч.) – *селá* (ген. єд. ч.) і т. д.

Тверды і мягкы согласны звуки

В русиньскім языку є доведна 32 твердых і мягких согласных звуків. Векшыну з них можемо споїти до пар подля твердості і мягкості – зато ся зуть **парны согласны звуки**. Регіструєме девять (9) пар твердых і мягких согласных звуків.

- Т – Т'**: та – **тя** [т'а], робити – **робить**
Д – Д': дім – **діло** [д'іло], сад – **садь**
Н – Н': нести – **ніс** [н'іс], лен – **день**
Л – Л': ліжа – **лівый** [л'івый], запал – **запаль**
С – С': сидіти – **сісти** [с'істи], садь – **сядь**
З – З': зима – **зіля** [з'іл'а], мороз – **коломазь**

Р – Р’: речі – рік [р’ік], доктор – ярь

Ц – Ц’: цидило – ціпы [ц’іпы], марец – Німець

ДЗ – ДЗ’: дзвін – дзе́бак [дз’обак], дзеленькати – дзявкати

Остатні согласны звукуы суть або **непарны тверды** – **п, б, в, ф, м, к, г, х, ш, ж**, або **непарны все мягкы** согласны звукуы – **ч’, дж’, й’**.

Парны тверды і мягкы согласны ся означають на писмі тов самов буквов, зато сігналація твердості і мягкості ся на писмі реалізує доповнюючим способом:

1. **мягкым знаком (ь),**
2. **йотованыма буквами я, ю, є, ё, ї.**

Звонкы і глухы консонанты

Векшину согласных звуків подля глухости/звонкости можеме споїти до пар, котры кличеме **парныма согласныма звуками**. Парны подля глухости і звонкости суть:

п – б, т – д, т’ – д’, к – г, ф – в, с – з, с’ – з’, ш – ж, х – г, ц – дз, ц’ – дз’, ч – дж.

При высловности звонких і глухых согласных треба дотримувати такы фонетичны законы:

1. **Оглушіня звонких согласных звуків на кінці слова:** *порога – поріг [х], навуза – навуз [с], мужа – муж [ш], стадо – стад [т], грибы – гриб [п], клягати – кляг [к], доджу – додж [ч], і т. д.* Не піддає ся тому закону звук В, котрый в такій позиції дістає подобу нескладового (білабіалного, обоворговово) Ў, напр.: *женоў, книжкоў, пястёў, церькоў, кроў* і т. п.
2. **Асіміляція по глухости:** *мягонький – мяг[х]ко, легонький – лег[х]ко, близонький – близ[с]ко, тяжоба – тяж[ш]ко, дідо – дід[т]ко, баба – баб[п]ка, їджіня – їдж[ч]те* і т. д. Тому закону ся знова не піддає согласный В, напр.: *лаўка, траўка, слиўка* і т. д.

Асіміляція по звонкости: *ростяти – розбити (і в правописі!), хоцькому – хоц[дз]ьде, снопы – сніп[б] жыта, ніч – ніч[дж] доўга, як – як[г] бы* і т. д.

Алтернація звуків

Алтернація (зміна) гласных звуків:

- **е/о:** *нести – носити, везти возити, позерати – зоря,*
- **о/а:** *зломити – ламати, стояти – стати, скочіти – скакати,*
- **о/ѐ:** *сон – сна, кілок – кілка, жовток – жовтка,*
- **е/ѐ:** *день – дня, беру – брав, Александер – Александра,*
- **о/ы, у, ѐ:** *сохне – засыхать – сухой – высохне,*
- **ы/ѐ:** *называти – назвати,*
- **о/і:** *рока – рік, коня – кінь, ночі – ніч,*
- **е/і:** *вести – вів, везти – віз.*

Алтернація согласных звуків:

1. Заднєпіднебных согласных:

- **г/ж, з:** *нога – ножка – на нозі, Прага – пражский – в Празі,*
- **к/ч, ц:** *рік – річний – в році, рука – ручный – на руці,*
- **х/ш, с:** *ухо – ушко – в усі, муха – мушка – о мусі.*

2. Денталных согласных:

- **д/дж:** *відіти – віджу, сидіти – сиджу,*
- **с/ш:** *дусити – душу, просити – прошу,*
- **т/ч:** *молотити – молочу, колотити – колочу,*
- **ст/щ:** *помастити – помащу, погостити – погощу.*

3. Лабіалных согласных:

- **б/бл:** *охабити – охабляти – охаблять, затрубіти – затрублю – затрублять,*
- **в/вл:** *отровити – отравляти – отравлю, высловити – высловлю – высловлять,*

- **п/пл:** спати – сплять – сплю, копати – коплю,
- **м/мл:** тримати – тримлю, ламати – ламлю,
- **ф/фл:** трафити – трафлю – трафляти.

НАЗЫВНИКИ (СУБСТАНТИВЫ, RODSTATNÉ MENÁ, NOUNS)

Хто є то? То є учитель, сестра, дітина... = **люде**
Што є то? То є ключ, квітка, мача... = **предмети і звірята**

Што означають	На які вопросы відповідають	Лексико-граматичны группы назывників	Грамматичны категории назывників	Синтаксична функция назывників
Предмет (субстанцію) в широкім розуміню, т. є. самостатны назвы, незалежны од їх носителя або творця	хто? што?	1. конкретны (хлоп, лев, липа, двір) абстрактны (доброта, хыба, гнів, думаня) 2. зрхователны можуть означати єдиность і многость (стіл – столы, нога – ногы, окно – окна) громадны і матеріаловы не можуть мати значіння єдиности і многости (молоджава, вербина, цукерь) 3. невластны (мати, дідо, хліб) властны (Андрій, Ториса, Пряшів) 4. живы (особы, звірята) – неживы (предмети, абстрактны назвы)	род число пад	подмет присудок іншы члены речіння

Род назывників

Род є основным знаком каждого назывника. Природный род є лем мужский і женский, але подля **граматичного роду** ся назывники заділюють до трьох родів: **мужского** (брат, вітор, гриб), **женського** (сестра, доля, совість) і **середнього** (куря, окно, поле). В русиньскім языку суть дакотры назывники **сполочного** (або **двоякого**) **роду**: сирота, каліка, потвора, пняюга і т. п. При заділєваню назывників к єднотливым родам помагаты флексія назывників у формі номінатива єднотного числа і закінченость основы, зато можемо говорити о **родово сильных і родово слабых флексиях**:

Род	Родово сильна флексія	Родово слаба флексія	Закінченость основы
мужский	-Ø (вітор, дым, ліс, рукав) -Ø (кінь, апріль, вінець, нохоть) – –	– – -а/-я (газда, староста, судця) -о (дідо, стрыко, домиско)	на твердый согласный на мягкий согласный – –
женский	-а/-я (жена, біда, буря) – – –	– -Ø (долонь, тварь, тїнь) -Ø (буков, морков, кров) -Ø (мыш, молодеж, поміч)	– на мягкий согласный на -ов на -ш, -ж, -ч
середний	-о (болото, вино, корыто) -е (лице, море, плече) – –	– – -а/-я (мача, гача, ягня) -я (тімя, зіля, писаня)	– – – –

Число називників

Категоріїв числа ся означать кількість предметів названих даным називником.

В русиньскім языку розлишуєме дві форми числа: **єднотне число** (сінгулар) і **множне число** (плурал).

Форма єднотного числа означать, же названий предмет треба розуміти як єден, вычленений із якогось множества предметів (*хыжа, окно, чоловік, воробель*).

Форма множного числа указує, же названий предмет ся розумить як два і веце єднаких предметів (*хыжы, окна, люде, вороблі*).

Пад називників

Пад є морфологічний категоріїв, котров ся означує одношіня даного називника к другим членам речіня.

В русиньскім языку ся категорія паду реалізує в шестёх рядах форм (а з вокатівом – в семох), котры творять систему падовых форм:

1. **номінатів** – хто? што?
2. **генітів** – кого? чого?
3. **датів** – кому? чому?
4. **акузатів** – кого? што?
5. **локал** – (о) кім? (о) чім?
6. **інструментал** – (з) кым? (з) чім?
7. **вокатів** (клична форма) – ословліня

В тій системі форм **номінатів є основнов словниковов формов** і називать ся **прямим падом**, а **остатні пады** ся називають **непрямима**.

Номінатів ся нігда **не ужывать з приназивником** а **локал** – ся нігда **не ужывать без приназивника**. Остатні падовы форми можеме хосновати як з приназивником, так без приназивника.

Вокатів ся хоснує як ословліня у живых називників (або у персоніфікованых неживых називників), напр.: *сынку, мамо, брате, краю, водічко* і т. д.

Ословліня (ВОКАТИВ)	
МУЖ	ЖЕНА
пан Мудрый (Н) – пане Мудрый (В)	пані Мудра (Н)
пан Родак (Н) – пане Родаку (В)	пані Родакова (Н)
пан учитель (Н) – пане учителю (В)	пані учителька (Н) – пані учителько (В)
пан колеґа (Н) – пане колеґо (В)	пані колеґыня (Н) – пані колеґынё (В)

*(Н – номінатів, В – вокатів)

Склонёваня називників

Під склонёванём треба розуміти **зміну форм того самого називника** в шістьчленній системі падів у єднотнім і множнім числі.

Називники заділюєме к єднотливим тіпам склонёваня на основі **граматічного роду, закінчіня номінатіва (зрідка і генітіва) єднотного числа і закінчености основы**. Тоты критерії ся можуть споїти доведна і вытваряти шыршы тіпы склонёваня (деклінації). В русиньскім языку (так як в остатніх выходославянських языках) суть штири (4) тіпы склонёваня (деклінації):

Перше склонёваня (I. деклінація)

До **першого склонёваня** належать називники **женьского, мужского і двоякого** роду із закінчінём **-а (-я)**: *жена, стіна, хыжа, школа; дыня, земля, папуча; староста, каліка, судця*. Залежно од кінцевого согласного основы, називники першого склонёваня ся ділять на дві групи: **тверду і мнягку**.

Таблічка флексивних морфем називників 1-го склонёвання:

Пады	Єднотне число					
	Тверда	Мнягка	Тверда	Мнягка	Тверда	Мнягка
	жена школа	дыня земля	староста	судця	сирота	партія
Н.	-а	-я	-а	-я	-а	-я
Г.	-ы	-і	-ы	-і	-ы	-і
Д.	-і	-і	-ови	-ёви	-і	-і
А.	-у	-ю	-у	-ю	-у	-ю
Л.	-і	-и	-ови	-ёви	-і	-і
І.	-ов	-ёв	-ов/-ом	-ём	-ов	-ёв
В.	-о	(-ё)	-о	-ё	-о	(-ё)

Пады	Множне число					
	Тверда	Мнягка	Тверда	Мнягка	Тверда	Мнягка
	жены школы	дынї землі	старостове/ старосты	судцёве/ судці	сироты	партії
Н.	-ы	-і	-ове/-ы	-ёве/-і	-ы	-і
Г.	-Ø	-Ø	-ів/-Ø	-ів	-Ø	-Ø
Д.	-ам	-ям	-ам/-ім	-ям/-ім	-ам	-ям
А.	-ы	-і	-ів	-ів	-ы	-і
Л.	-ах	-ях	-ах/-ох	-ях/-ёх	-ах	-ях
І.	-ами	-ями	-ами	-ями	-ами	-ями
В.	-ы	(-і)	-ове/-ы	-ёве/-і	-ы	(-і)

Друге склонёвання (II. деклінація)

До другого склонёвання належать називники **мужского роду з нуловим закінчінєм** в номінативі єднотного числа з основов на твердый і мнягкый согласный: *брат, малярь, край, кінь, хліб*, і зо закінчінєм **-о, -е** типу: *дідо, домиско, лісице*, а тыж називники **середнёго роду** на **-о, -е, -я, -ё**: *село, поле, значіня, условіє*. Залежно од кінцёвого согласного основы ся називники 2-го склонёвання ділять на **тверду** і **мняжку** групу.

Таблічка падовых закінчінь називників 2-го склонёвання:

Пады	Єднотне число					
	Тверда	Мнягка	Тверда		Мнягка	
	сын стіл	учитель пень	дідо домиско	село	поле значіня	условіє
Н.	сын стіл	-Ø	-о	-о	-е -я	-е
Г.	сына стола	учителя пня	-а	-а	-я	-я
Д.	сынови стола	учителёви пню	-ови -у	-у	-ю	-ю
А.	сына стіл	учителя пень	-а -о	-о	-е -я	-е
Л.	сынови стола	учителёви пню	-ови	-і	-ю/-і	-ю/-і
І.	сыном столом	учителём пнём	-ом	-ом	-ём	-ём
В.	-у (-е)	-ю (-ю)	-у (-о)	(-о)	(-е) (-я)	(-е)

Пады	Множне чісло					
	Тверда	Мягка	Тверда		Мягка	
	сынове столы	учітелі пні	дзідове домиска	села	поля значіня	условія
Н.	-ове -ы	-і	-ове -а	-а	-я	-я
Г.	-ів	-ів	-ів -Ø	-Ø	-Ø/-ей -Ø	-ій
Д.	-ам/-ім	-ям/-ім	-ам	-ам	-ям	-ям
А.	-ів -ы	-ів -і	-ів -а	-а	-я	-я
Л.	-ах/-ох	-ях/-ёх	-ах/-ох	-ах	-ях	-ях
І.	-ами	-ями	-ами	-ами	-ями	-ями
В.	-ове (-ы)	-і, (-і)	-ове, (-а)	(-а)	(-я)	(-я)

Трэце склонёваня (III. дэклінацыя)

До трэцяга склонёвання належыць назывнікі **жэньскага роду з нуловым закінчэннем** в номінаціі адноснага ліку з асноваў на мяяккыі сагласныі і на **-ов**: *тінь, мідь, пудь, сіль, ніч, морков, церков, кров*, а тэж назывнікі *мыш* і *мати*.

Таблічка падавых закінчэнняў назывнікіў 3-го склонёвання:

Пады	Аднотне лісло					Множне лісло				
	тінь	ніч	морков	мыш	мати	тїні	ночі	моркви	мышы	матери
Н.	тінь	ніч	морков	-Ø	мати	-и	-і	-и	-ы	-и
Г.	тїні	ночі	моркви	-ы	матери	-ей	-ей	-ей	-ей	-ей
Д.	тїні	ночі	моркви	-і	матери	-ям	-ам	-ам	-ам	-ям
А.	тінь	ніч	морков	-Ø	матір'я	-и	-і	-и	-ы	-и
Л.	тїні	ночі	моркви	-і	матери	-ях	-ах	-ах	-ах	-ях
І.	тінёв	ночов	морков/ морковлёв	-ов	матір'ёв	-ями	-ами	-ами	-ами	-ями
В.	-Ø	-Ø	-Ø	-Ø	мати	(-и)	(-і)	(-и)	(-ы)	-и

Четверте склонёваня (IV. дэклінацыя)

До чэцвертага склонёвання належыць назывнікі **середняга роду із закінчэннем -а (-я)**, які ся пры склонёванню расшыраюць о суфікс **-ат- (-ят-)** або **-т-**: *ягня, гуся, теля, паця, гача, горня, стіл-ча, кура, тїмня, вымня* і т. д.

Таблічка падавых закінчэнняў назывнікіў 4-го склонёвання:

Пады	Аднотне лісло			Множне лісло		
	ягня горня	гача стілча	тїмня вымня	ягнята горнята	гачата стілчата	тїмнята вымнята
Н.	-я	-а	-я	-ят -а	-ат -а	-ят -а
Г.	-ят -и	-ат -и	-ят -и	-ят -Ø	-ат -Ø	-ят -Ø
Д.	-ят -и	-ат -и	-ят -и	-ят -ам	-ат -ам	-ят -ам
А.	-я	-а	-я	-ят -а	-ат -а	-ят -а
Л.	-ят -и	-ат -и	-ят -и	-ят -ах	-ат -ах	-ят -ах
І.	-ят -ём	-ат -ём	-ят -ём	-ят -ами	-ат -ами	-ят -ами
В.	(-я)	(-а)	(-я)	(-ят -а)	(-ат -а)	(-ят -а)

Склонёвня називників *singularia tantum*Тіпи склонёвня: *щастя, здорова, думаня*

Пады	Єднотне чісло Singularia tantum		
	щастя	здорова/здоровя	думаня
Н.	-я	-я	-я
Г.	-я	-я	-я
Д.	-ю	-ю	-ю
А.	-я	-я	-я
Л.	-ю/-ї	-ю/-ї	-ю/-ї
І.	-єм	-єм	-єм

Склонёвня називників *pluralia tantum*Тіпи склонёвня: *двері, ножички, гуслі, санки, Татри*

Пад	Множне чісло Pluralia tantum				
	двері	ножички	гуслі	санки	Татри
Н.	двері	ножички	гуслі	санки	Татри
Г.	-ей	ножичок	гусель	санок	Татер
Д.	-ям/-їм	ножичкам	гусям	санкам	Татрам
А.	як Н.	як Н.	як Н.	як Н.	як Н.
Л.	-ях/-єх	ножичках	гусях	санках	Татрах
І.	-ями/-ми	ножичками	гусями	санками	Татрами

ПРИДАВНИКИ (АДЪЕКТИВЫ, PRÍDAVNÉ MENÁ, ADJEKTIVES)

Придавніки (адъєктивы) суть повнозначны змінны слова, што передають ознаку (властность) предметів у формі граматичної залежності од називників в категоріях роду, чісла і паду.

Придавніки ся ділять на:

- якостны** – указують на таку ознаку предмета, што може виражати різнородный ступінь якості (квалітатівності) предмета (*теплый – тепліший – найтепліший, тонкий – тонший – найтонший*);
- односны** – означають властність не прямо, але через одношіня к другому предмету (*сливовый леквар, черешнёва кістка, гадвабне хустя, деревяный стіл*);
- присвойны** – мають значіня приналежності особі або звіряту (*няньків калап, мамина блузка, братів, сестрин, камаратів, дідовы окулярі*).

Придавніки ся змінюють:

- а) подля **родів** (*білый, біла, біле*) – мають форми мужского, женського і середнього роду;
- б) подля **чісел** (*мудрый – мудры*) – мають форми єднотного і множного чісла;
- в) подля **падів** (*добрый, доброго, доброму.., добры, добрых...*) – мають систему форм шестёх падів єднотного і множного чісла.

Род, чісло і пад придавніків суть цалком залежны од роду, чісла і паду називників, зато суть з нима в тых формах згодні. Напр.: *Веселый нянько* (ном. єд. ч. муж. р.) *вошов до теплой хыжы* (ген єд. ч. ж. р.), *попозерав на свою молоду жену* (акуз. єд. ч. ж. р.), *погладив по голові свої мудры діти* (акуз. множ. ч.).

Склонёвня придавніків

Адъєктивы (придавніки) в русиньскім языку можеме заділити до двох груп в залежності од закінчіня основи на тверду і м'яжку согласну.

Зато придавніки мають два тіпи склонёвня: твердый і м'ягкий. (**-ый, -а, -е; -ій, -я, -є**)

Твердый тип: **новый, мамин**

 Мягкий тип: **синий, песий**

Пад	Твердый тип: новый, мамин			Мягкий тип: синий, песий		
	Еднотне число	Множ. ч.	Еднотне число	Множ. ч.	Еднотне число	Множ. ч.
	Муж. і серед. род	Женський род	Про вшиткы роды	Муж. і серед. род	Женський род	Про вшиткы роды
Н.	новый нове	нова	новы	синий синє	синя	сині
Г.	нового	новой	новых	синёго	синёй	синіх
Д.	новому	новій	новым	синёму	синій	синім
А.	як Г. або Н.	нову	як Г. або Н.	як Г. або Н.	синю	як Г. або Н.
Л.	новім	новій	новых	синім	синій	синіх
І.	новым	новов	новыма/-ыми	синім	синёв	синіма/-іми

Присвойны придавники (посесівны ад'єктивы)

ЧИЙ?	-ів (М)	Янк ів приятель
ЧИЯ?	Янк -ова (Ж)	Янк ова сестра
ЧИЄ?	-ове (С)	Янк ове перо
ЧИЙ?	-ин (М)	Март ин брат
ЧИЯ?	Март -ина (Ж)	Март ина приятелька
ЧИЄ?	-ине (С)	Март ине авто

Присвойны придавники ся склююють так як тип *новый* або *синий*.

Ступнёваня придавників

Якостны придавники ся ступнюють і зато можуть творити форми другого і третёго ступня, т. зн. два ступні порівняння: **высший ступень (компаратив)** і **наивысший ступень (суперлатив)**.

Высший ступень ся творить од основы позитиву (основного ступня) суфіксами

-ш-, -іш- (-іш-) і флексіями мужского, женского і середнёго роду, напр.: *молодой – молодой, молодша, молодше, молодшы; старый – старший, старша, старше, старшы; вёрный – вёрный, вёрниша, вёрнише, вёрнишы; мудрый – мудрёный, мудрёша, мудрёше, мудрёшы.*

Суф. **-ш-** ся найчастіше ужывать при неодводжених придавниках, котрых основа ся кінчить на єден согласный або на групу согласных, напр. **-гк-, -вг-, -рд-, -рт-**, кідь закінчення основ **к-, ок-, ек-, г-** выпадають: *легкий – легший, глубокий – глубокий, довгий – довгий*, або проходить алтернація: *дорогой – дорожий; богатый, молодой, новый, слабый, старший, твердый* і т. д.

Суф. **-іш-/іш-** ся ужывать в остатніх позиціях: *чорніший, головніший, мудрёный, культурніший, простіший, світліший.*

Форма компаративу ся творить од дакотрых придавників од інших основ (суплетивним способом): *добрый – ліпший, великий – векший/бівший, злый – гірший, малый – менший.*

Компаратив може мати і аналітичну форму споїнем слова *вече, меньше, барже, барзі* з формов позитиву: *вече теплый, вече мокрый, барже сухой, барзі толерантный* і т. д.

Наивысший ступень (суперлатив) ся творить приданём префікса **най-** к формі высшего ступня: *наимолодший, наивысший, найміцніший, найспокойніший.*

Частка **як-** додана к формі суперлатива означать максімальный прояв якості, яка може быти досягнута: *якнайліпший, якнайвысший, якнаймудрёный* і т. д. Максімальный прояв ознаки може придати і префікс **пре-** приданий к формі основного ступня: *превеликий, предобрый* і т. д.

Регулярно ступнёваны придавники

1. ступінь

красн – ый

мудр – ый

низ – кый

2. ступінь

крас – шый

мудр – ыйшый

низ – шый

3. ступінь

най – крас – шый

най – мудр – ыйшый

най – низ – шый

Нерегулярно ступнёваны придавники

1. ступінь

добрый

малый

злый

2. ступінь

ліп – шый

мен – шый

гір – шый

3. ступінь

най – ліп – шый

най – мен – шый

най – гір – шый

МІСТОНАЗЫВНИКИ (ПРОНОМІНЫ, ZÁMENÁ, PRONOUNS)

Містоназывники – самостатна змінна часть речі, котра указує на предмети, на ознаки і на кількість, але не называть їх і не означує їх. Тоты слова заступують назывники, придавники і числовники. Зато містоназывники як часть речі заділюме к **указуючим словам**.

Подля **вызнамово-морфологічных** значінь ділиме містоназывники на:

1. **особны** (ай особно-указуючі): я, ты, він, вона/она, оно/оно; мы, вы, они/они;
2. **рефлексивный**: себе (ся);
3. **указуючі**: тот, та, то, тоты, тамтот, тамта, тамто, тамты; такой, тільки;
4. **присвойны**: мій, твій, свій, наш, ваш;
5. **вызначены**: сам, самый, всякий, каждый, жадный, іншакый, інакшый, вшыток;
6. **вопросно-односны**: хто, што, який, чій, котрый, кілько;
7. **одпоруочі/негуючі**: никто, ніч, никакой, нічий;
8. **невызначены**: хтось, штось, дахто, дашто, хоцьхто, хоцьшто, хоцьякий, хоцькотрый.

Особны містоназывники (персональны прономіна)

Сінгулар	Плурал
я	мы
ты	вы
він, вона/она, оно/оно	они

Присвойны містоназывники (посесивны прономіна)

	ЧІЙ? (М)	ЧІЯ? (Ж)	ЧІЄ? (С)
Я	МІЙ	МОЯ	МОЄ
ТЫ	ТВІЙ	ТВОЯ	ТВОЄ
МЫ	НАШ	НАША	НАШЕ
ВЫ	ВАШ	ВАША	ВАШЕ
ВІН	ЇГО		
ОНА	ЇЇ, ЇЇ		
ОНО	ЇГО		
ОНИ	ЇХ		

Указуючі містоназиви

КОТРЫЙ?	ТОТ (М)	тот приятель	
КОТРА?	ТОТА (Ж)	тота книга	
КОТРЕ?	ТОТО (С)	тото перо	
КОТРЫЙ?	ТАМ	+ТОТ (М)	тамтот хлоп
КОТРА?		+ТА (Ж)	тамта книга
КОТРЕ?		+ТО (С)	тамто перо

Склонёваня особных містоназиви

Пад	Перша особа		Друга особа		Третя особа – Єднотне ч.			Множ. ч.
	Єд. ч.	Мн. ч.	Єд. ч.	Мн. ч.	Муж. р.	Жень. р.	Серед. р.	Про вшиткы роды
Н.	я	мы	ты	вы	він	вна/она	вно/оно	вни/они
Г.	мене/ня	нас	тебе/тя	вас	нёго/ёго/го	нёй/ей	нёго/ёго/го	них/їх
Д.	мені/мі	нам	тобі/ті	вам	нёму/ёму/му	ній/їй/ей	нёму/ёму/му	ним/ім
А.	мене/ня	нас	тебе/тя	вас	нёго/ёго/го	ню/ей/ї	нёго/ёго/го	них/їх
Л.	мені/мі	нас	тобі	вас	нім	ній	нім	них
І.	мнов	нами	тобов	вами	ним	нёв	ним	нима

(Позначка: Шпеціфічним знаком русинських особных і рефлексивного містоназиви єть скорочены формы генітива, датива і акузатива єд. числа: *ня, тя, ся, го; мі, ті, сі, му*, котры єть омного фреквентованішы як їх повны пенданты. В звязній речі (тексті) они звычайно фунгують в безакцентній позиції, напр.: *не відів ня, обышѣв тя, принісь мі, дай му* і т. п.)

Склонёваня указуючих і присвойных містоназиви

Пад	Єднотне число				Множне число	
	Муж. і сер. р.	Жен. р.	Муж. і сер. р.	Жен. р.	Про вшиткы роды	
Н.	тот тото	тота	мій моє	моя	тоты	мої
Г.	того	той	мого/моёго	моёй	тых	моїх
Д.	тому	тій	мому/моёму	моїй	тым	моїм
А.	як Г. або Н.	тоту	як Г. або Н.	мою	як Г. або Н.	як Г. або Н.
Л.	тім	тій	моїм	моїй	тых	моїх
І.	тым	тов	моїм	моёв	тыма/ -ми	моїма/ -ми

Невизначены містоназиви

		0%	100%
хто?	да + хто, хто + сь	ни + хто	каждый, вшиткы
што?	да + што, што + сь	ніч	вшитко
коли?	да + коли, коли + сь	ни + коли, нігда	все
де?	да + где, де + сь	ни + где	всягды
кады?	да + кады, кады + сь	ни + кады	всягды

Негація

Дахто хыбить. – **Нихто не** хыбить.
 Дам ті дашто. – **Не** дам ті **ніч**.
 Даколи єм там був. – **Нігда (николи)** єм там **не** був.
 Быв єм дагде. – **Не** був єм **нигде**.
 Іду дакады. – **Не** йду **никады**.

ЧІСЛОВНИКИ (НУМЕРАЛІЇ, ČÍSLOVKY, NUMERALS)

Чісловником ся называють повнозначна змінна часть речі, котра означать абстрактны чісловы понятя (*єден, пять, сто*), кількість єднотливых предметів у формі цілых чісел або дробных величин (*дві сестры, пять літрів, півдруга рока, єдна шестина поля*) і чіселне розміщення або порядок предметів у ряді єднаких предметів (*перший день, десята хыжа*).

Класіфікація чісловників

Подля значіння, граматічної характерістікы і способу ужывання ділиме чісловники на:

- Кількостны** – означають абстрактны чісла або кількість (множество) предметів (*сім, дванадцять; пять студентів, тисяч років*).
- Громадны** – означають кількість особ або предметів споєных доведна, котры творять єдно ціле (*двоє, троє, четверо, семеро*).
- Дробны** – означають кількість як часть цілого (*пять восьмин, сім стотин, єдна третина, три четвертины*).
- Невызначено-кількостны** – то є невелика група слов із значінєм невызначеной кількосты (великой або малой), напр.: *много, велё, мало, немало, немного, кілько, тільки, дакілько*.
- Порядковы** – то суть слова, означаючі наслідность предметів при їх рахованю: *перший ряд, третя хыжа, десятый кілометр*. З формального боку суть подобны на придавники, подля яких ся склонюють.

Подля зложіння і способу творіння ділиме чісловники на:

- просты**, т. зн. неодводжены з єднов морфемов (1 – 10, 100, 1000) і такы, што ся складають з єдной корінёвой морфемы -надцять і -цять (11 – 19, 20, 30, 40);
- зложены** – складають ся з двох корінёвых морфем до єдного ослова (50 – 90, 200 – 900);
- складны** – складають ся з двох і веце слов (21, 98, 102, 937). К ним односиме і дробны чісловники.

Кількостны чісловники одповідають на вопрос КІЛЬКО?	Порядковы чісловники одповідають на вопросы КОТРОЙ? КОТРА? КОТРЕ? КОТРЫ?
--	---

Кількостны – Порядковы

0 нула – нултый	13 <u>тринадцять</u> – тринадцятый
1 єден, єдна, єдно – перший	14 <u>штирнадцять</u> – штирнадцятый
2 два, дві – другый	15 <u>пятнадцать</u> – пятнадцатый
3 три – третій	16 <u>шістнадцать</u> – шістнадцатый
4 штири – четвертый	17 <u>сімнадцать</u> – сімнадцатый
5 пять – пятый	18 <u>вісемнадцать</u> – вісемнадцатый
6 шість – шестой	19 <u>девятнадцать</u> – девятнадцатый
7 сім – седьмой	20 <u>двадцать</u> – двадцатый
8 вісем – восьмой	21 двадцать єден – двадцать перший
9 девять – девятый	25 двадцать пять – двадцать пятый
10 десять – десятый	29 двадцать девять – двадцать девятый
11 <u>єденадцать</u> – єденадцатый	30 <u>тридцать</u> – тридцатый
12 <u>дванадцать</u> – дванадцатый	40 <u>штиридцать</u> – штиридцатый

50	пятьдесят – пятьдесятый
60	шістьдесят – шістьдесятый
70	сімдесят – сімдесятый
80	вісімдесят – вісімдесятый
90	дев'ятьдесят – дев'ятьдесятый
100	сто – стоцятий, стый/стотый
101	сто єден – сто перший
125	сто двадцять пять – сто двадцять пятий
200	двасто – двастоцятий, двастый
300	тристо – тристоцятий, тристый
400	штиристо – штиристоцятий, штиристый

500	пятьсто – пятьстоцятий, пятьстый
600	шістьсто – шістьстоцятий, шістьстый
700	сімсто – сімстоцятий, сімстый
800	вісемсто – вісемстоцятий, вісемстый
900	дев'ятьсто – дев'ятьстоцятий, дев'ятьстый
1000	тісяч – тісячний
2000	дватісяч – дватісячний
5000	пятьтісяч – пятьтісячний
1 000 000	мільон – мільонный

Склонёваня кількостных числовників

Числовник *єден, -а, -о, -и*

Числовники *два, дві, три, штири, пять, пятьдесят*

Пад	Єднотне число			Множне число		Про вшыткы роды			
	М.р.	С.р.	Ж. р.	Про вшыткы роды		М. р.	Ж. р.		
Н.	єден єдно	єдна	єдны	єдны	єдны	два	дві	три	штири
Г.	єдного	єдної	єдних	єдних	єдних	двох	двох	трёх	штырёх
Д.	єдному	єдній	єдним	єдним	єдним	двом	двом	трём	штырём
А.	як Г. або Н.	єдну	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.
Л.	єднім	єдній	єдних	єдних	єдних	двох	двох	трёх	штырёх
І.	єдним	єднов	єдныма/-ми	єдныма/-ми	єдныма/-ми	двома	двома	трёма	штырёма/-рьма

Подля тіпу **пять** ся склонюють числовники 5 – 20, 30, 50, 90. Числовники сто, дваство, тристо – дев'ятьсто і тісяч ся не склонюють (сто корунам, о сто корунах...).

Склонёваня громадных числовників

Числовники *обидва/обидві, двоє/двої, троє/трої, четверо*

Н.	обидва, обидві	двоє, двої	троє, трої	четверо
Г.	обидвох	двоїх	троїх	четверых
Д.	обидвом	двоїм	троїм	четверым
А.	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.	як Г. або Н.
Л.	обидвох	двоїх	троїх	четверых
І.	обидвома	двоїма	троїма	четверыма

Як тіп **четверо** ся склонюють і остатні громадны числовники такой формы.

Склонёваня дробных числовників

Н.	єдна третина	три четвертины	сім пятин	єдна ціла і пять стотин
Г.	єдної третини	трёх четвертин	семих пятин	єдної цілою і пятьх стотин
Д.	єдній третині	трём четвертинам	семих пятинам	єдній цілій і пятьм стотинам
А.	єдну третину	три четвертины	сім пятин	єдну цілу і пять стотин
Л.	єдній третині	трёх четвертинах	семих пятинах	єдній цілій і пятьх стотинах
І.	єднов третинов	трёма четвертинами	семих пятинами	єднов цілов і пятьма стотинами

Склонёвания порядковых числовників

Поряковы числовники *першый, другый, третій, четвертый, пятый, десятый... пятьдесятый, стоцятый* ся склонюють як придавники.

При складных порядковых числовниках тіпу *двадцять пятый, тристо сімдесят девятый* і т. п. ся змінює лем послідня часть: *двадцять пятого, двадцять пятому* і т. д.

За порядковима числовниками в русиньскім языку ставиме точку (*1. мая, 2. януара, 28. октобра...*)

	Єдотне число		Множне число
	Мужский і середній род	Женьский род	Про вшыткы роды
Н.	першый	перша	першы
Г.	першого	першой	перших
Д.	першому	першій	першым
А.	як Г. або Н.	першу	як Г. або Н.
Л.	першім	першій	перших
І.	першым	першов	першыма

ЧАСОСЛОВА (ВЕРБА, SLOVESÁ, VERBS)

I. Повнозначны часослова.

Подля семантичного значіння ділиме часослова на:

- повнозначны** (*робити, грабати, боліти, мерзнути, співати, стояти*);
- неповнозначны**, а то: **помічны** (*быти*), **зв'язочны** (**sponové**) (*быти*), **полозв'язочны** (*стати ся, відіти ся, бити ся*), **фазовы** (*зачати, кінчити, перестати*), **модальны** (*хотіти, мочі, мати, мусити* і др.).

Часослова в інфінітиві ся закінчують звичайно на **-ти**, напр.: *читати, писати, купувати, сидіти, вести* і т. д., лем немногы з них мають закінчіня (флексію) **-чі**, напр.: *печі, волочі, течі, мочі* і т. п. В невизначеній формі (інфініт.) часослова міджі корінёвов і флектівнов морфемов стоїть часто припонка (суфікс), напр.: *коп-ну-ти, молод-ї-ти, говор-у-ти, пис-а-ти, куп-ова-ти* і т. д. Суть часослова і без припонки, напр. *нес-ти, вез-ти, зна-ти, грі-ти, обу-ти* і т. д.

Класифікація часослов на класы

Виходячі із закінчіня основы інфінітива, часослова ся розділюють на класы і групи так:

I. класа: часослова без припонки. Ділиме їх на 2 групи:

- група – тіп: *нести, вести, скубсти, везти, дерти, красти* і т. п.
- група – тіп: *знати, бити, обути, крыти, гріти* і т. д.

II. класа: часослова з припонков **-ну-**, напр.: *копнути, джмурькнути, стиснути, обернути* і т. д.

III. класа: часослова з припонков **-і-, -ї-**, напр.: *зеленіти, лысіти, терпіти, відіти* і т. п.

IV. класа: часослова з припонков **-и- (-і-)**, напр.: *косити, говорити, любити, доїти, гоїти, поїти* і т. п.

V. класа: часослова з припонков **-а- (-я-)**, напр. *читати, писати, рубати, літати, різати, брати, звати, прати, сіяти, каяти ся, ковати, бояти ся, спати, стояти* і др.

VI. класа: часослова з припонков на **-ова- (-ёва-)**, напр.: *купувати, воєвати, малёвати* і т. п.

Коньюгачны тiпы часослов

I.		I.a		II.	
1.	-у (-ю)	-еме (-єме),	-м, -ме,	-у (-ю),	-име (-іме)
2.	-еш (-єш),	-ете (-єте),	-ш, -те,	-иш (-іш),	-ите (-іте)
3.	-е (-є)	-уть (-ють),	-ть, -уть (-ють)	-ить (-іть)	-ать (-ять)
	↓	↓	↓	↓	↓
	веду	ведеме	співам співаме	сиджу	сидиме

Коньюгачный тiп I

вести, плести, нити

Коньюгачный тiп II

говорити, сидіти...

Особа	Сiнгулар	
1.	(я) вед- у , плет- у , п(j)- у	говор- ю , си- дж-у
2.	(ты) вед- е-ш , плет- е-ш , п(j)- е-ш	говор- иш , сид- иш
3.	(він, она, оно) вед- е , плет- е , п(j)- е	говор- ить , сид- ить

Особа	Плурал	
1.	(мы) вед- е-ме , плет- е-ме , п(j)- е-ме	говор- име , сид- име
2.	(вы) вед- е-те , плет- е-те , п(j)- е-те	говор- ите , сид- ите
3.	(они) вед- уть , плет- уть , п(j)- уть	говор- ять , сид- ять

Коньюгачный тiп Iа.: Часослова: чітати, співати

Особа	Сiнгулар	Плурал
1.	(я) чіта- м , співа- м	(мы) чіта-(є)- ме , співа-(є)- ме
2.	(ты) чіта- ш , співа- ш	(вы) чіта-(є)- те , співа-(є)- те
3.	(він, она, оно) чіта- ть , співа- ть	(они) чіта- ють , співа- ють

Часослова: знам, мам/знаю, маю

Особа	Сiнгулар	
1.	(я) знам, знаю	мам, маю
2.	(ты) знаш, знаєш	маш, маєш
3.	(він, она, оно) знатъ, знає	матъ, має

Особа	Плурал	
1.	(мы) знаме, знаєме	маме, маєме
2.	(вы) знате, знаєте	мате, маєте
3.	(они) знаютъ	мають

Часослова із суфіксом -ова-
Конъюгачный тип I.: бісідувати, купувати, малювати...

Особа	Сінгулар	Плурал
1.	(я) бісідую, купую, малюю	(мы) бісідуєме, купуєме, малюєме
2.	(ты) бісідуєш, купуєш, малюєш	(вы) бісідуете, купуете, малюете
3.	(він, она, оно) бісідує, купує, малює	(они) бісідують, купують, малюють

II. Модалны часослова:

– хотіти, знати, мочі, доказати, мусити, мати.

Часослово **мати** ся вживать як і як повнозначне часослово. В дакотрых конштрукціях выступлять у функції модалного часослова.

Приклады:

Маю нове перо. – Mám nové pero. – I have new pen.

Маю ся записати на літню школу? – Mám sa zapísať na letnú školu? – Shall I enroll in the summer school?

Марта з Марком **мають** мало часу. – Marta s Markom majú málo času. – Marta and Marko are pressed for time/don't have much time.

Мають Марта з Марком поводити Янка по Пряшові? – Majú Marta s Markom previesť Janka po Prešove? – Should Marta and Marko show Janko around Prešov?

Часослова: хотіти, мочі, мусити (I. i II. конъюгачный тип)

Особа	Сінгулар	Плурал
1.	(я) хочу, могу, мушу	(мы) хотим, можем, мусиме
2.	(ты) хочеш, можеш, мусиш	(вы) хотите, можете, мусите
3.	(він, она, оно) хочет, может, мусить	(они) хотят, могут, мусяць

III. Минутый час (претеритум)

Твориме го в сінгуларі з помочов флексій: в мужскім роді **-в**, в женьскім **-ла**, в середнім **-ло**, плурал є про вшиткы особы і роды еднакый і творить ся з помочов флексії **-ли**.

Творіня минулого часу од дакотрых часослов
(основный модел)

Часослова	Сінгулар			Плурал
	Мужский род	Женьский род	Середній род	
быти	я був, быв ем	я была, была ем/ была-м	было	мы были, были сьме
чітати	я читав, читав ем	я читала, читала ем/ читала-м	читало	мы читали, читали сьме
знати	я знав, знав ем	я знала, знала ем/ знала-м	знало	мы знали, знали сьме
мати	я мав, мав ем	я мала, мала ем/ мала-м	мало	мы мали, мали сьме
купати	я купав, купав ем	я купала, купала ем/ купала-м	купало	мы купали, купали сьме
напити ся	я напив ся, напив ем ся	я напила ся, напила ем ся/ напила-м ся	напило ся	мы напили ся, напили сьме ся

Дакотры часослова ся одлишуют од основного моделу – а то в першій особі сінгулару.

Часослова	Сінгулар			Плурал
	Мужский род	Женьський род	Середній род	Вшыткы роды
печі	я пік, пік єм	я пекла, пекла єм/пекла-м	пекло	мы пекли, пекли сьме
січі	я сїк, сїк єм	я сїкла, сїкла єм/сїкла-м	сїкло	мы сїкли, сїкли сьме
мочі	я міг, міг єм	я могла, могла єм/могла-м	могло	мы могли, могли сьме
лячі	я ліг, ліг єм	я легла, легла єм/легла-м	легло	мы легли, легли сьме

IV. Будучій час (футурум) і вид часослов

В русиньскім языку суть два тіпы будучого часу: **простый і зложеный**.

Простый будучій час твориме єднаков сістемов флексій з теперішнім часом од часослов завершеного виду, напр.: *напишу, напишеш, напише, напишете, напишуть*.

Зложеный будучій час твориме за помочі форм будучого часу часослова **быти** і інфінітиву повнозначного часослова, напр.: *буду писати, будеш читати, будуть співати*.

Незавершений вид часослова	Завершений вид часослова	Простый будучій час	Зложеный будучій час
писати	написати	напишу	буду писати
читати	прочитати	прочітам	буду читати
вести	одвести	одведу	буду вести
плести	выплести	выплету	буду плести
співати	заспівати	заспівам	буду співати
спати	поспати	посплю	буду спати
пити	выпити	выпю	буду пити

Як сьме могли збачіти, **завершений вид часослов** ся творить найчастіше:

- з помочов **префіксів**: *писати* – *написати, выписати, підписати*...
- **суфіксом -ну-**: *копати* – *копнути, бухати* – *бухнути, кыхати* – *кыхнути*...
- **суплетівно (од розлічных основ)**: *брати* – *взяти, класти* – *положити*...
- **змінов тематічної гласной основы**: *пуцати* – *пустити, трафляти* – *трафити, стріляти* – *стрілити*...

Условный способ (кондіціонал) выражать значіня можности реалізації діяня (я бы робила, робила бы єм, робила бы-м; мы бы были написали....).

1.) кондіціонал теперішнєго часу твориме двояко:

а) із простой формы минулого часу і часткы „бы“:

*я бы писав, -ла, -ло; мы бы писали
ты бы писав, -ла, -ло; вы бы писали
він, она, оно бы писав, -а, -ло; они бы писали*

б) із зложеной формы мин. часу і часткы „бы“:

*написав, -ла, -ло бы єм/бы-м; написали бы сьме
написав, -ла, -ло бы єсь/бы-сь; написали бы сьте
написав, -ла, -ло бы; написали бы;*

2.) кондіціонал минулого часу твориме з обидвох форм кондіціоналу теперішнєго часу і родовых форм помічного часослова „быти“ (*быв, была, было, были*):

а) я бы був (-ла, -ло) написав (-ла, -ло)...; мы бы были написали...

б) був (-ла, -ло) бы ем написав (-ла, -ло); были бы сьме написали... був (-ла, -ло), бы-м написав (ла, -ло) і т. д.

Розказовий спосіб (імператив) виражать значіння **выжадованя реалізації діяня** (*пиш! роб! встань! найди! читайте! їдьте!*).

ПРИСЛОВНИКИ (АДВЕРБІЇ, PRÍSLOVKY, ADVERBS)

ПРИСЛОВНИКИ

МІСТА (ОДКЫ? ДЕ?)	ЧАСУ (КОЛИ?)	СПОСОБУ (ЯК?)
одты	даколи	дочіста
поты	давніше	добрі
ззаду	ніколи	немож
вонка	все	горячо
высоко	завтра	барз добрї
там	вчера	шумні/-о
догоры	позавчера	рад
доліва	опівночі	чудно
спереду	надраном	насліпо
здалека	дополудне	ідучі
рівно	о тыждень	дуже
недалеко	за місяць	міцно
тамды, тамады	міджітым	файно

Творіння присловників

Присловники твориме од вшыткых повнозначных частей речі (назывників, придавників, містоназывників, часослов) словотворным способом або способом адвербіалізації. Адвербії ся найпростіше творять од адъєктивів, а то з помочов суфікса **-о/-ї**. Дакотры адвербії ся вживають з обидвома суфіксами, напр.: *близкый* – *близко*, *далекый* – *далеко*, *милый* – *мило*, *смачный* – *смачно*, *добрый* – *добрі*, *красный* – *красно/-ї*, *шумный* – *шумно/-ї*...

Подобно як придавники, і присловники мож **ступнёвати**.

Схема на творіння компаративу і суперлативу присловників

высоко	——	выс – ше	——	най – выс – ше
мило	——	мил – їше	——	най – мил – їше
добрї	——	ліп – ше	——	най – ліп – ше
шумно/ї	——	шумн – їше	——	най – шумн – їше

Хоснованя часток УЖ, ІЩІ з присловниками

іщі + негатів

Іщі ті недобрї на жалудку?

іщі + позитів

Іщі ті добрї дома з родічами?

уж + позитів

Уж мі добрї.

іщі + негатів

Уж мі недобрї. Уж бы ем хотіла жыти сама.

ПРИНАЗЫВНИКИ (ПРЕПОЗИЦІЇ, PREDLOŽKY, PREPOSITIONS)

Вяжуть ся з непрямыма падами – ґенітивом, дативом, акузативом, локалом і інструменталом.

Таблічка поужывання приназывників з падамі

Генітів	без мамы, до корчмы, коло них, серед двора
Датів	к(у) нёму, ід родічам, к морю, ку трём сестрам
Акузатів	за хыжу, над хмары, міджі дїтей, попід пліт
Локал	в літї, при собі, попри шанцу, о дївчати
Інструментал	із співом, перед церьковлём, горї прогоном

Приназывники в дакотрых конштрукціях
З акузатівом назывників

чекати на приятеля
платити за колеґу
літати понад хмары
позерати ся на дївча
іти міджі людей

З локалом назывників

чітати о звірятах
біжати попри плотї
говорити о дївчати
санковати ся в зимі
співати о любви

З акузатівом прономін

позерати на нас
джмурькнути на ню
робити за них
здівати на нёго
скаржити ся на них

З інструменталом прономін

вести ся з нима
купати ся із нёв
плакати за нёв
втікати перед ним
стояти з нами

ЗЛУЧНИКИ (КОНЪЮНКЦІЇ, SPOJKY, CONJUNCTIONS)
Таблічка дакотрых злучників в русиньскім языку

ПРИРЯДНЫ (ПАРАТАКТИЧНЫ)	ПІДРЯДНЫ (ГІПОТАКТИЧНЫ)
Споюючі: і, а, ай, ани, ни, тыж	Присубстантївны: же, як, жебы, тот, такой, який, котрый
Протиставны: а, але, зато, но, єднак, лемже, а то	Корелатівно-односны: тот-хто, тото-што, такой-який, тільки-кілько
Розділюючі: або, ці, хоць, або-або, ці-або, будь-будь	Высвітлюючі: кобы/кібы, як, якбы, чом
Градачны: нелем – но і, нелем же – але ай	
Результатівны: і зато, значіть, і/а значіть	
Пояснюючі: то єсть, то значіть, а праві	

Приклады поужывання дакотрых злучників

Він ся буде тішыти, **ай** ганьбити заєдно. Быв спокійный, **а тыж** зачудований. **Або** будеш їсти, **або** ідеме до доктора. Юлка была груба, **і зато** ся ганьбила прийти домів. Мы втікали, **то єсть**, Юрко втікав, а мене ніс на плечах. Была змокнута, **але** спокійна. Што ты за єден, **же** ся ті кланяти треба? **Кобы** сьме то знали, домів ся не вертаме. Я знам, **чом** він так довго спить.

СЛОВНИК

Важны слова

вокал
вопрос
задача
діалог
йотований
консонант
неформальный
образик
плурал
префікс
речіня
род
сінгулар
слово
словослїд
словотворїня
сторінка
суфікс
текст
форма
формальный

ЧАСТИ РЕЧІ

називники
придавніки
містоназивники
чісловники
часослова
присловники
приназивники
злучники
частки
чутєслова

Скорочїня в словнику

НАЗЫВНИКЫ

субст. (субстантївы)
Ж (женьскый род)
М (мужскый род)
С (середній род)
гром. (громадны)

Пады

Н (номінатів)
Г (генітів)
Д (датів)
А (акузатів)
Л (локал)
І (інструментал)

SLOVNÍK

Dôležité slová

vokál
otázka
cvičenie
dialóg
jotovaný
konsonant
neformálny
obrázok
plurál
prefix
veta
rod
singulár
slovo
slovosled
slovotvorba
strana
sufix
text
tvar
formálny

SLOVNÉ DRUHY

podstatné mená/substantíva
prídavné mená/adjektíva
zámená/pronomína
číslovky/numeraliá
slovesá/verbá
príslovky/adverbiá
predložky/prepozície
spojky/konjunkcie
častice/partikuly
citoslovčia/interjekcie

Skratky v slovníku

SUBSTANTÍVA

ženský rod
mužský rod
stredný rod
hromadné

Pády

nominatív
genitív
datív
akuzatív
lokál
inštrumentál

GLOSSARY

Important words

vowel
question
exercise, task
dialogue
iotated
consonant
informal
picture
plural
prefix
sentence, clause
gender (nouns), voice (verbs)
singular
word
word order
word formation
page
suffix
text
form
formal

PARTS OF SPEECH

nouns
adjectives
pronouns
numerals
verbs
adverbs
prepositions
conjunctions
discourse markers, particles
interjections

Abbreviations in the glossary

NOUNS

feminine gender class
masculine gender class
neuter gender class
collective nouns

Cases

nominative case
genitive case
dative case
accusative case
locative case
instrumental case

Число

сг. (сінгулар)
сг. т. (сінгуларія тантум)
пл. (плурал)
пл. т. (плуралія тантум)

Číslo

singulár
singulária tantum
plurál
plurália tantum

Number

singular number form
singularia tantum
plural number form
pluralia tantum

ПРИДАВНИКИ

ад. (адъєктивы)
-ый (закінчіння мужского роду)

-а (закінчіння женского роду)
-е (закінчіння середнього роду)
-ы, -і (закінчіння номінативу плуралу)

суп. (суперлатів)

ADJEKTÍVA

koncovka mužského rodu

koncovka ženského rodu

koncovka stredného rodu

koncovky nominatívu plurálu

superlatív

ADJECTIVES

masculine gender class
inflection

feminine gender class inflection

neuter gender class inflection

nominative plural form
inflection

superlative

МІСТОНАЗЫВНИКИ

прон. (прономіны)
прис. (присвойны)
особ. (особны)
указ. (указуючі)

PRONOMINÁ

privlastňovacie
osobné
ukazovacie

PRONOUNS

possessive pronoun

personal pronoun

demonstrative pronoun

ЧІСЛОВНИКИ

нум. (нумералії)

NUMERÁLIÁ**NUMERALS****ЧАСОСЛОВА**

верб. (верба)
зав. (завершений вид)
незав. (незавершений вид)
нерег. (нерегулярне часовання)
рег. (регулярне часовання)
реф. (рефлексівне)
інф. (інфінітив)
ос. (особа)
мод. (модалне)

VERBÁ

dokonavý vid
nedokonavý vid
nepravidelné časovanie
pravidelné časovanie
reflexívne
infinitív
osoba
modálne

VERBS

perfective verb form

imperfective verb form

irregular verbs

regular verbs

reflexive verbs

the infinitive

person

modal verb

ПРИСЛОВНИКИ

адв. (адвербії)

ADVERBIÁ**ADVERBS****ПРИНАЗЫВНИКИ**

преп. (препозіції)

PREPOZÍCIE**PREPOSITIONS****ЗЛУЧНИКИ**

кон. (конъюнкції)

KONJUNKCIE**CONJUNCTIONS****ЧАСТКИ**

парт. (партікулы)

PARTIKULY**DISCOURSE MARKERS,
PARTICLES****ЧУТЕСЛОВА**

інт. (інтеръєкції)

INTERJEKCIE**INTERJECTIONS**

Засоба слов

Slovná zásoba

Vocabulary

А

а/і (кон.)
 або (кон.)
 август (М), -а
 августовый (ад.), -а, -е, -ы
 авто (С), -а, пл. -а, Г авт
 автобус (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 азбука (Ж), -ы
 але (кон.)
 амбrella (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рел
 англійський (ад.), -а, е, -ы
 априльовий (ад.), -а, -е, -ы
 априль (М), -я

a
 alebo
 august
 augustový
 auto
 autobus
 abeceda
 ale
 dáždnik
 anglický
 aprílový
 apríl

and
 or
 August
 August (adjective)
 car/automobile
 a bus
 alphabet
 but
 an umbrella
 English (adjective)
 April (adjective)
 April

Б

баба (Ж), -ы, пл. -ы, Г баб
 бавити ся (верб. реф., незав., перг.)
 байка (Ж), -ы, пл. -ы Г баёк
 баклажан (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 балкон (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 бандурка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рок
 барз, дуже (адв.)
 без (преп.)
 белавый (ад.), -а, -е, -ы
 березиня (С), -я (гром.)
 бити (верб., незав., перг.)
 бываня (С), -я (сг. т.)

babka
 hrať sa
 bájka
 baklažán
 balkón
 zemiak
 veľmi, príliš
 bez
 modrý
 konáre z brezy
 biť
 bývanie

grandmother, grandma, granny
 to play
 a fable
 egg-plant/aubergine
 a balcony, a deck
 potatoe
 very
 without
 blue
 birch branches
 to hit/beat (someone)
 a house, a flat/an apartment; living
 conditions/ accommodation

бывати (верб., незав., перг.)
 быля (С), -я (гром.)
 быстрый (ад.), -а, -е, -ы
 быти (верб., незав., перг.)
 біглевати (верб., незав., перг.)
 бігляйзь (М), -я, пл. -ї, Г -їв
 бігом (адв.)
 біжати (верб., незав., перг.)
 бік (М), боку, пл. -ы, Г -ів
 білий (ад.), -а, -е, -ы
 бісідувати (верб., незав., перг.)
 біцигель (М), -я, пл. -ї, Г -лів
 близко (адв.)
 блузка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -зок
 боканча (Ж), -і, пл. -і, Г боканч
 брат (М), -а, пл. -ове/-я, Г -ів
 брати (верб., незав., перг.)
 бріх (М), -а, пл. -ы, Г -ів
 брыдкий (ад.), -а, -е, -ы
 брындза (Ж), -ы
 будитель (М), -я, пл. -ї, Г -їв
 будова (Ж), -ы, пл. -ы, Г -дов
 буфет (М), -у, пл. -ы, Г -ів

bývať
 byle
 rýchly
 byť
 žehliť
 žehlička
 behom
 bežať
 bok, strana
 biely
 rozprávať
 bicykel
 pri, blízko
 blúзка
 topánky
 brat
 brať
 brucho
 škaredý
 bryndza
 buditeľ
 budova
 bufet

to live
 stalks
 fast
 to be
 to iron (be in the process)
 an iron
 quickly/running
 to run
 a side
 white
 to speak
 a bicycle
 by, close, near
 a blouse
 shoes
 brother
 to take
 a belly, a tummy
 ugly
 bryndza (sheep cheese)
 a revivalist
 a building
 a snackbar

бухати (верб., незав., пер.)	búchať	to bang, to knock, to slam (repeatedly)
бухнути (верб., зав., пер.)	buchnúť	to bang, to knock, to slam (once)
В		
в, у (преп.)	v	in
вакації, вакацій (пл. т.)	prázdniny	holidays, vacations
валушний (ад.), -а, -е, -ы	súci	suitable
вана (Ж), -ы, пл. -ы, Г ван	vaňa	a bath tub
ванілка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лок	vanilka	vanilla
ванілковий (ад.), -а, -е, -ы	vanilkový	vanilla (adjective)
варганы, -ан (пл. т.)	organ	an organ (a musical instrument)
варити (верб., незав., пер.)	variť	to cook
ваш (прон.)	váš	your/yours (plural or respective sing)
вдарити ся (верб. реф., зав., пер.)	udrieť sa	to bump/bang a part of one's body
везти ся (верб. реф., незав., пер.)	vieźć sa	to have a ride, to be given a lift
великий (ад.), -а, -е, -ы	velký	large, big, great
вернути (верб., зав., пер.)	vrátiť	to return/to give back
вернути ся (верб. реф., зав., пер.)	vrátiť sa	to come back/return
веселый (ад.), -а, -е, -ы	veselý	cheerful, jolly
вести (верб., незав., пер.)	smerovať	to lead, to be directed
веце (нум. і адв.)	viac, viacej	more
вечеря (Ж), -ї, пл. -ї, Г вечерь	večera	dinner
вечур (М), -чора, пл. -ы, Г -ів	večer	evening
вєдно, довєдна (адв.)	spolu	together
взадї (адв.)	vzadu	at/in the back
взацный (ад.), -а, -е, -ы	vzácný	precious, valuable
вздовж (адв.)	pozdĺž	along
взяти (верб., зав., пер.)	vziať, zobrať	to take
вилка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лок	vidlička	a fork
вилы, вил (пл. т.)	vidly	a pitchfork
вы (прон.)	vy	you (plural)
выберати (верб., незав., пер.)	vyberať	to collect, select, to draw in, to empty, to unload, to take out
выбігльвати (верб., зав., пер.)	vyžehliť	to have iron(ed), to finish ironing
выбір (М), выберу (ср. т.)	výber	selection
выбрати (верб., зав., пер.)	vybrať	to collect, select, to draw in, to empty, to unload, to take out, to choose (once)
выбухнути (верб., зав., пер.)	vybuchnúť	to explode, to blow up, to burst
вызерати (верб., незав., пер.)	vyzerať	to look (about appearance), to seem
выписати (верб., зав., пер.)	vypísať	to fill in
выпити сі (верб. реф., зав., пер.)	vypiť si	to have a(n alcoholic) drink
выпити (верб., зав., пер.)	vypiť	to (finish a) drink
выплести (верб., зав., пер.)	uplietať	to knit (a jumper)/to weave (a basket)
вырайбати (верб., зав., пер.)	vyprať	to wash (clothes)
выробляти (верб., незав., пер.)	vyrábať	to make
высавач (М), -а, пл. -і, Г -ів	vysávač	a Hoover/a vacuum cleaner

высвітлити, пояснити (верб., зав., пер.)	vysvetliť	to explain
высокий (ад.), -а, -е, -ы	vysoký	tall, high
выступати (верб., незав., пер.)	vystupovať	to perform, to get off
выхляти (верб., зав., пер.)	unaviť sa	to get tired
выходити (верб., зав., пер.)	vychádzať	to come out, to go out, to rise
выхолоджений (ад.), -а, -е, -ы	vychladený	cooled
вівторок (М), вівторка, пл. -ы, Г -ів	utorok	Tuesday
відіти (верб., незав., пер.)	vidieť	to see
він, она, оно (прон.)	on, ona, ono	he, she, it
вінчанка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок	sobáš	marriage
вісем (нум.)	osem	eight
вісімдесят (нум.)	osemdesiat	eighty
вісімнадцять (нум.)	osemnásť	eighteen
вісемсто (нум.)	osemsto	eight hundred
вісіти (верб., незав., пер.)	visieť	to be hanging
вітати (верб., незав., пер.)	vítať	to greet, to welcome
вітати ся (верб. реф.)	vítať sa	to greet
вказовати (верб., незав., пер.)	ukazovať	to show
вліво (адв.)	vľavo	on/to the left
вода (Ж) -ы, пл. -ы, Г вод	voda	water
водити (верб., незав., пер.)	viest	to lead
волося (С), -я (гром.)	vlasý	hair
вольный (ад.), -а, -е, -ы	volný	free, loose, vacant
вопрос (М), -а, пл. -ы, Г -ів	otázka	a question
воробель (М), -бля, пл. -блі, Г -їв	vrabec	a sparrow
ворота, -рот (пл. т.)	vráta, brána	a gate
впасти (верб., зав., пер.)	spadnúť	to fall (down)
впереді (адв.)	vpredu	at/in the front
вправо (адв.)	vpravo	on/to the right
все (адв.)	stále, vždy	always/still
вставати (верб., незав., пер.)	vstávať	to get up
всягда (адв.)	všade	always
вчера (адв.)	včera	yesterday
вшитко (прон.)	všetko	everything
вшитки (прон., пл.)	všetci	everyone, everybody

Г		
гать (Ж), -и, пл. -и, Г -ей	priehrada	a (water) barrier / a (river) dam
галушки (Ж, сг. галушка), -шок	halušky	halushki (gnocci made from potato dough)
гача (С), -ати, пл. -ата, Г -ат	žriebä	a foal / a baby horse
гев (адв.)	sem	here
гей (інт. і парт.)	áno	yes
гейже (парт.)	všakže	is not it
гіркий (ад.), -а, -е, -ы	horký	bitter
главный (ад.), -а, -е, -ы	hlavný	main, key, major
глубокий (ад.), -а, -е, -ы	hlboký	deep
глядило (С), -а, пл. -а, Г -дил	zrkadlo	a mirror
говорити (верб., незав., пер.)	hovoriť	to talk/to speak
година (Ж), -ы, пл. -ы, Г -дин	hodina (vyučovacia)	a lesson
голова (Ж), -ы, пл. -ы, Г голов	hlava	a head
голодный, голоден (ад.) , -а, -е, -ы	hladný	hungry

горі (адв. і преп.)	hore	up (preposition)
горнець (М), горця, пл. -ї, Г -їв	hrniec	a pot
горячка (Ж), -ы (сг. т.)	teplota, horúčka	fever
горячо (адв.)	horúco	hot
гостина (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ин	hostina	a feast, a banquet, a party, an extensive meal
гость (М), -я, пл. -ї, Г -їв	host'	a guest
граблі, -бель (пл. т.)	hrable	a rake
грачка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок	hračka	a toy
гребінь (М), -я, пл. -ї, Г -їв	hrebeň	a comb
громада (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ад	komunita	community
громадний (числовник) (ад.), -ого	druhová (číslovka)	collective numeral
грубый (ад.), -а, -е, -ы	hrubý	thick, rough
гуслі, гусель (пл. т.)	husle	a violin

Г

гавч (М), -а, пл. -і, Г -їв	gauč	a couch/a sofa
гайды, гайд (пл. т.)	gajdy	bagpipes
гараж (М), -у, пл. -ы, Г -ів	garáž	a garage
гачі, гач (пл. т.)	gate, nohavičky	underpants, panties
герок (М), -а, пл. -ы, Г -ів	kabát	a coat
гітара (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ар	gitara	a guitar
гомбічка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок	gombík	a button
гратуляція (Ж), -ії, пл. -ії, Г -ій	gratulácia	congratulations
гратулювати (верб., незав., пер.)	gratulovať	to congratulate

Д

давати (верб., незав., пер.)	dávať	to give, to put (be in the process or repeatedly)
давно (адв.)	dávno	a long time ago
давний (ад.), -а, -е, -ы	dávny	old, ancient
дагде, десь (адв.)	niekde, kdesi	somewhere, anywhere
дакого, когось (прон.)	niekoho, kohosi	someone (accusative, e.g. to see someone), anyone
даколи, колись (адв.)	niekedy, kedysi	sometimes/in the past
дакотрый (прон.)	niektorý, ktorýsi	some (male person, thing), any (of)
дале (адв. і парт.)	dalej	ahead, farther, further
далеко (адв.)	daleko	far away, a long way
далший (ад.), -а, -е, -ы	ďalší	next, another, farther, further
дарунок (М), дарунка, пл. -ы, Г -ів	dar, darček	a gift, a present
дас (парт.)	približne, asi, okolo	approximately, roughly
дати (верб., зав., нерет.)	dať	to give (once)
дахто, хтось (прон.)	niekto, ktosi	someone, anyone
дашто, штось (прон.)	niečo, čosi	something, anything
даякий (прон.)	nejaký	a, some
два, дві (нум.)	dva, dve	two
двадцять (нум.)	dvadsať	twenty
дванадцять (нум.)	dvanásť	twelve
двасто (нум.)	dvesto	two hundred
двері, -ей (пл. т.)	dvere	a door
двійнята, двійнят (пл. т.)	dvojčatá	twins
двір (М), двору, пл. -ы, Г -ів	dvor	yard
двоми (хлопи) (нум.)	dvaja (chlapi)	two (men)

де (адв.)	kde	where
дев'ятнадцять (нум.)	devätnásť	nineteen
девять (нум.)	deväť	nine
девяťдесяť (нум.)	deväťdesiat	ninety
дев'ятьсто (нум.)	deväťsto	nine hundred
декоративний (ад.), -а, -е, -и	dekoratívny	decorative
день (М), дня, пл. дні, Г днів	deň	day
дерев'яний (ад.), -а, -е, -и	drevený	wood (adjective), wooden
десяť (Ж), -и, пл. -и, Г -ят	desiata	second breakfast, elevenses
десяť (нум.)	desať	ten
децьомбер (М), -бра	december	December
децьомбровий (ад.), -а, -е, -и	decembrový	December (adjective)
джмурькнути (верб., зав., пер.)	žmurknúť	to blink, to wink
директор (М), а-, пл. -и, Г -ів	riaditeľ	a head, a direct
дыхати (верб., незав., пер.)	dýchať	to breathe
дім (М), дома, пл. дома, Г -ів	dom	a house
дірігент (М), -а, пл. -и, Г -ів	dirigent	a chapel-master
дівка (Ж), -и, пл. -и, Г -вок	dcéra, dievča	a daughter/a girl
дідо (М), -а, пл. -ове, Г -ів	dedo	grandfather, granddad, grandpa
дідовизна (Ж), -и (сг. т.)	dedičstvo	heritage, heirloom
дітвак (М), -а, пл. діти	dieťa	a child
діти (пл. од дітя), Г -ей	deti	children
дітинство (С), -а (сг. т.)	detstvo	childhood
дітьська ізба (Ж), -ой -и, пл. -и -и	detská izba	children's room
дітьський (ад.), -а, -е, -и	detský	child, child's, children's (adjective)
дітя (С), -яти, пл. діти	dieťa	a child/a bab
добрий (ад.), -а, е, -и	dobrý	good
довго (адв.)	dlho	a (long) while, long, long time
довгий (ад.), -а, -е, -и	dlhý	long
доволенка (Ж), -и, пл. -и, Г -нок	dovolenka	a holiday, a vacation, day(s) off
догоры (адв.)	nahor	up(wards)
додж (М), -и, пл. -і, Г ів	dážď	rain
докінця (адв. і парт.)	dokonca	even
докривати (верб., зав., пер.)	dokrivať	to limp to a place
доктор (М), -а, пл. -и, Г -ів	lekár, doktor	a doctor
документ (М), -у, пл. -и, Г -ів	doklad	a document, a receipt, evidence
доліва (адв.)	doľava	to the left
долов (адв. і преп.)	dole	down
дома (адв.)	doma	at home
домашній (ад.), -я, -е, -ї	domáci	homemade, domestic
домів (адв.)	domov	home
домовина (Ж), -и (сг. т.)	vlasť, domovina	homeland
дополудне (адв.)	doobeda	in the morning
дорогий (ад.), -а, -е, -и	drahý	dear, expensive
досправды (адв.)	naozaj	really
дость, доста (адв.)	dost'	enough
дотеперь (адв.)	doteraz	up to now, until now
дочіста (адв.)	úplne	completely, wholly, fully
дрібний (ад.), -а, -е, -и	drobný	tiny, petite
дріджі, -ів (пл. т.)	droždie	yeast
дробний (числовник) (ад.), -ого	zlomková (číslovka)	fraction numeral
дружба (Ж), -и (сг. т.)	družba, priateľstvo	friendship
дрыва, дрыв (гром.)	drevo	wood
дудравый (ад.), -а, -е, -и	hundravý	grumpy

думаня (С), -я (сг. т.) думати (верб., незав., пер.)	myslenie myslieť	thinking, reasoning (an activity) to think
---	---------------------	---

Е

Европа (Ж), -ы екзамен (М), -а, пл. -ы, Г -ів есо (С), -а, пл. -а, Г ес	Európa skúška eso	Europe test, trial ace, top, star
---	-------------------------	---

Є

є (верб., інф. бути, 3. ос. сг., непер.) єден, -а, -о, -ы (нум.) єденадцять (нум.) єднакий (ад.), -а, -е, -ы єм (верб., інф. бути, 1. ос., сг.) єсь (верб., інф. бути, 2. ос., сг.)	je jeden, -а, -о jedenásť rovnaký som si	is one eleven identical, alike, the same am (you) are (singular you)
--	---	---

Ї

єго (прон.) єй (інт.)	jeho jaj, joj	his yow
--------------------------	------------------	------------

Ж

жажда (Ж), -ы (сг. т.) желізный (ад.), -а, -е, -ы жена (М), -ы, пл. -ы, Г жен женатый (ад.), -ого, пл. -ы живот (М), -а житель (М), -я, пл. -ї, Г -їв жительство (С), -а (гром.) жыти (верб., незав., пер.) жовтый (ад.), -а, -е, -ы журналістика (Ж), -ы (сг. т.)	smäd železný žena ženatý život obyvateľ obyvateľstvo žiť žltý žurnalistika	thirst iron (adjective) a woman married (about a man) life a resident population to live yellow journalis
---	---	--

З

(i)з, зо (преп.) за (преп.) забава (Ж), -ы, пл. -ы, Г забав	z, zo, s, so za zábava	from/with behind, after entertainment, leisure, hobby, amusement, fun
забиячка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок забыти (верб., зав., непер.) завершити (верб., зав., пер.) завісити (верб., зав., непер.) завтра (адв.) загнати (верб., зав., непер.) загнути (верб., зав., пер.) заголовок (М), -вка, пл. -vky, Г -ів загорода (Ж), -ы, пл. -ы, Г -род зайти (верб., зав., пер.) закручаник (М), -а, пл. -ы, Г -ів заникнути (верб., зав., пер.)	zabíjačka zabudnúť ukončiť zavesiť zajtra poslať odbočiť, zabočiť vankúš záhrada zájst' závin zaniknúť	pig-sticking to forget to finish to hang tomorrow to send to turn (e.g. into a street) a pillov a garden, a yard to go to a strudel, pastry to cease to exist/to expire/to perish
записати (верб., зав., пер.) записник (М), -а, пл. -ы, Г -ів зарайбати (верб., зав., пер.)	zapísať zápisník vyprať znečistenú časť	to write down, to note notebook, exercise book to wash the dirty part (on clothing)

зарядити (верб., зав., пер.)	zaradiť	to take care of sth, to arrange (for) th
зась (адв.)	zasa	(once) again
зателефонувати (верб., зав., пер.)	zatelefonovať	to make a phone call, to give someone a ring
заход (М), -а, пл. -ы, Г -ів	toaleta	a toilet, a bathroom/a restroom
зацвічати сі (верб. реф.,зав., пер.)	zacvičiť si	to do exercise
зачіпати (верб., незав., пер.)	začínať	to start, to begin
збачити (верб., зав., пер.)	zbadat'	to notice, to spot
звати ся (верб. реф., незав., пер.)	volať sa	to be called (My name is ...)
звіря (С), -яти, пл. -ята, Г -ят	zviať	an animal
звыкнути (верб., незав., пер.)	mať vo zvyku	to tend (to do something)
звыкнути сі (верб. реф., зав., пер.)	zvyknúť si	to get used to (something)
звычайно (адв.)	obyčajne, zvyčajne	usually
здівати (верб., незав., пер.)	obliekať si	to put on (about clothes)
здогадати ся (верб. реф., зав., пер.)	spomenúť si	to recall, to remember
здравя (С), -я (сг. т.)	zdravie	health
зелениновый (ад.), -а, -е, -ы	zeleninový	vegetable (adjective)
зеленый (ад.), -а, -е, -ы	zelený	green
ззаду (адв.)	zozadu	from behind
зима (Ж), -ы, пл. -ы, Г зим	zima	winter/cold
зимушній (ад.), -я, -є, -ї	zimný	winterly, winter
зломений (ад.), -а, -е, -ы	zlomený	broken
змерзлина (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лин	zmrzlina	ice-cream
змерзлиновый (ад.), -а, -е, -ы	zmrzlinový	ice-cream (adjective)
зміджі, споміджі (преп.)	spomedzi	from between
змокнутый (ад.), -а, -е, -ы	zmoknutý	drenched
знамка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -мок	známka	a stamp
знати (верб., зав., пер.)	vedieť	to know, to be able to (can)
значіти (верб., незав., пер.)	znamenat'	to mean
зорьєнтовати ся (верб. реф., зав., пер.)	zorientovať sa	to find one's way
зробити (верб., зав., пер.)	urobiť	to do, to make
зуб (М), -а, пл. -ы, Г -ів	zub	a tooth
зубна кетка (Ж), -ой -ы, пл. -ы -ы	zubná kefka	a toothbrush
зубна паста (Ж), -ой -ы, пл. -ы -ы	zubná pasta	tooth-paste

і/ай (кон.)	aj	and
іба/хыжа (Ж), -ы, пл. -ы, Г іба/хыж	izba	a room
і-за (кон.)	spoza	from behind
інжнір (М), -а, пл. -ы, Г -ів	inžinier	engineer/technician/a person with a degree in engineering
інзерат (М), -у, пл. -ы, Г -ів	inzerát	advertisement
інтересный (ад.), -а, -е, -ы	zaujímavý	interesting
інтернат (М), -у, пл. -ы, Г -ів	internát	a school hostel, a boarding house, a dorm(itory)
інспірація (Ж), -ії, пл. -ії, Г -ій	inšpirácia	an inspiration
інспіровати ся (верб. реф., зав., пер.)	inšpirovať sa	to get inspiration
історичный (ад.), -а, -е, -ы	historický	historic/historical
історія (Ж), -ї (сг. т.)	história	history
іти (верб., незав., пер.)	ísť	to go, to walk (once)
іці (адв., кон. і парт.)	ešte	still, more

Ї

їдалня (Ж), -ї, пл. -ї, Г -лень	obyvacia	living/dining room
її, ей (прон.)	jej	her/hers
їмати (верб., незав., перг.)	chytať	to catch
їмити (верб., зав., нерег.)	chytiť	to catch
їсти (верб. незав., нерег.)	jesť	to eat
їх (прон.)	ich	their/theirs

К

к, ку, ід (преп.)	k, ku	to, towards
кава (Ж), -ы, пл. -ы, Г кав	káva	coffee
кавей (М), -я, пл. -ї, Г -їв	biela káva	coffee with milk
кады (адв.)	kadiaľ	which way
каждый (прон.), -а, -е	každý, -á, -é	everyone, everybody
каміня (С), -я (гром.)	kamenie	pebbles
капела (Ж), -ы, пл. -ы, Г капел	kapela	a band
капура (Ж), -ы, пл. -ы, Г -пур	brána	a gate
капуста (Ж), -ы, пл. -ы, Г -пуст	kapusta	cabbage
карпатський (ад.), -а, -е, -ы	karpatský	Carpathian
карта (Ж), -ы, пл. -ы, Г карет	karta	a card
каша (Ж), -ы	kaša	mash, pulp
квартиль (М), -я, пл. -ї, Г -їв	ubytovanie, byt	an apartment/a flat
квасный (ад.), -а, -е, -ы	kyslý	sour
квітка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ток	kvet	a flower
квітник (М), -а, пл. -ы, Г -ів	kvetináč	a flower pot
кендеріця (Ж), -ї, пл. -ї, Г -іць	kukurica	corn
кендерічаний (ад.), -а, -е, -ы	kukurichný	corn (adjective)
кыхати (верб., незав., перг.)	kýchať	to sneeze (repeatedly)
кыхнути (верб., зав., перг.)	kýchnuť	to sneeze (once)
кідь (кон. і парт.)	keď, ak	when, if
кілько (прон.)	koľko	how much/how many
кількостный (числовник) (ад.), -ого	základná číslovka	cardinal number
кіно (С), -а, пл. -а, Г кін	kino	a movie theater/a cinema
кінчіти (верб., незав., перг.)	končiť	to end, to finish
класти (верб., незав., нерег.)	klásť	to lay (repeatedly or to be in the process of laying)
кліщі, -ів (пл. т.)	kliešte	pliers
ключ (М), -а, пл. -і, Г -ів	klúč	a key
книгкупецтво (С), -а, пл. -а Г -тев	kníhkupectvo	a bookshop
книжка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -жок	kniha	a book
книжниця (Ж), -ї, пл. -ї, Г -ніць	knížnica	a library/a bookshelf
колач (М), -а, пл. -і, Г -ів	koláč, múčnik	a cake, pastry, dessert
колеґа (М), -ы, пл. колеґове, Г -ів	kolega	a colleague
колекція (Ж), -ії, пл. -ії, Г -ій	kolekcia, zbierka	a collection
коло (адв. і преп.)	pri	at, by
коло, довкола (адв.)	okolo	around
коло (адв., преп. і парт.)	okolo, približne	roughly, approximately
колыска (Ж), -ы, пл. -ы, Г. -сок	kolíska	a cradle
коляя (Ж), -ї, пл. -ї, Г коляй	koľaj	a track
компютер (М), -а, пл. -ы, Г -ів	počítač	a computer
конарь (М), -я, пл. -ї	haluz	a twig
копірка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рок	kopírka	a (photo)copier, a xerox (machine)
копіювати (верб., незав., перг.)	kopírovať	to (photo)copy, to xerox

корінь (М), -я, пл. -ї, Г -їв	koreň	a root
корчма (Ж), -ы, пл. -ы, Г корчем	krčma	a pub
кост (М), -у	strava	food, diet
костура (Ж), -ы, пл. -ы, Г -тур	nôž	a knife
котрый (прон.), -а, -е, -ы	ktorý, -á, -e, -í	who?/which ones
кочік (М), -а, пл. -ы, Г -ів	kočík	a baby carriage/a pram/a stroller
кош (М), -а, пл. -ы, Г -ів	kôš	a garbage bin, a trash can, a basket
край (М), -я, пл. -ї, Г -їв	kraj, okraj	edge
край (М), -я/-ю, пл. -ї, Г -їв	kraj/krajina	a country/a region
красно/-ї (адв.)	krásne	nicely, beautifully
красный (ад.), -а, -е, -ы	pekný	pretty, handsome, nice lovely, beautiful
кресло (С), -а, пл. -а, Г -сел	kreslo	a chair, an armchair
кривати (верб., незав., пер.)	krívať	to limp
кривый (ад.), -а, -е, -ы	krivý	crooked, curved
крижоватка (Ж), -ы, пл. -ы Г -ток	križovatka	a junction, a crossroad
крижом (адв.)	křížom, priečne	across, crossways
крижи, -ів (пл. т.)	kříže	crosses
културный (ад.), -а, -е, -ы	kultúrny	cultural
купати ся (верб. реф., незав., пер.)	kúpať sa	to have a bath
купелка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лок	kúpeľňa	a bathroom
купити (верб., зав., нереп.)	kúpiť	to buy, to purchase
куповати (верб., незав., пер.)	kupovať	to buy, to purchase
курка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рок	sliepka	a hen
куртый (ад.), -а, -е, -ы	krátky	short
курчати (верб., незав., пер.)	škvíkať	to rumble
курячий (ад.), -а, -е, -і	slepačí	chicken
кус (М), -а, пл. -ы, Г -ів	trochu	a little
кут (М), -а, пл. -ы, Г -ів	kút	a corner
кухарь (М), -я, пл. -ї, Г -їв	kuchár	a cook
кухарьский (ад.), -а, -е, -ы	kuchársky	cooking (adjective)
кухня (Ж), -ї, пл. -ї, Г кухень	kuchyňa	kitchen

Л

ласкавость (Ж), -ти, пл. -ти, Г -тей	láskavosť	favor, kindness
леднічка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок	chladnička	fridge/refridgerator
лежати (верб., незав., пер.)	ležať	to be lying (a position of the body)
лекція (Ж), -її, пл. -її, Г -ій	lekcia	lesson
лем (парт. і кон.)	len	only, just
летіти (верб., незав., нереп.)	letieť	to fly
листок (М), -тка, пл. -ткы, Г -ів	lístok	a ticket, a coupon
література (Ж), -ы, пл. -ы, Г -тур	literatúra	literature
ліфт (М), -у, пл. -ы, Г -ів	výťah	an elevator/a lift
лице (С), -а, пл. -а, Г лиц	líce	a cheek
лінивий (ад.), -а, -е, -ы	lenivý	lazy
літній (ад.), -я, -є, -ї	letný	summer (adjective), summery
літо (С), -а, пл. -а, Г літ	leto	summer
лляти (верб., незав., пер.)	liať	to pour
ложка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -жок	lyžica	a spoon
лопта (Ж), -ы, пл. -ы, Г лопт	lopta	a ball
лукавый (ад.), -а, -е, -ы	skúpy	mean, stingy
любити (верб., незав., нереп.)	mať rád, milovať, ľúbiť	to like, to love
любити ся (верб. реф., незав., нереп.)	páčiť sa	to like

люде (пл. од чоловік), -ей
людство (С) -а (гром.)
лягати (верб., незав., рег.)
лячі сі (верб. реф., зав., нерег.)

ľudia
ľudstvo
líhať
ľahnúť si

people
mankind
to lie down, to go to bed
to lie down

М

маёвый (ад.), -а, -е, -ы
май (М), -я
майоритный (ад.), -а, -е, -ы
мак (М), -у
маковый (ад.), -а, -е, -ы
мало (нум. і адв.)
малый (ад.), -а, -е, -ы
манажер (М), -а, пл. -ы, Г -ів
марец (М), марца
марцовый (ад.), -а, -е, -ы
масло (С), -а, пл. -а, Г масел
материнський (ад.), -а, -е, -ы
мати (верб., незав., рег.)
мати (Ж), матери, пл. -ери, Г -ерей
мача (С), -ати, пл. -ата, Г -ат
мачка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок
машынка на голіня (Ж), -ы, пл. -ы
мед (М), -у
медовый (ад.), -а, -е, -ы
менины, -нин (пл. т.)
мено (С), -а, пл. -а, Г мен
мерзити (верб., незав.)
мерьковати (верб., незав., рег.)

májový
máj
majoritný
mak
makový
málo
malý
menežér
marec
marcový
maslo
materinský
mať
mama/matka
mača/mačiatko
mačka
holiaci strojček
med
medový
meniny
meno
mrzieť
dávať pozor

May (adjective)
May
majority (adjective)
poppy (seed)
poppy (adjective)
little, few
little, small
manager
March
March (adjective)
butter
mother (adjective – e.g. tongue
to have
mother/mom
a kitten
a cat
an electric shaver
honey
honey (adjective)
nameday
a name
to feel sorry
to watch out/to pay attention/to
mind

миска (Ж), -ы, пл. -ы, Г -сок
мы (прон. особ., 1. ос. пл.)
мыдло (С), -а, пл. -а, Г -дел
мыти (верб., незав., рег.)
мыти ся (верб. реф., незав., рег.)
мыш (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ей
міджі (адв. і преп.)
міжнародный (ад.), -а, -е, -ы
міжгітым (адв.)
мій, моя, моє, мої (прон. прис.)
міксер (М), -а, пл. -ы, Г -ів
міліон (нум.), -а, пл. -ы, Г -ів
мімо (адв. і преп.)
мінерална вода (Ж), -ой -ы, пл. -ы -ы
мінити (верб., незав. рег.)
міняти (верб., незав., рег.)
місто (С), -а, пл. -а, Г міст
місце (С), -я, пл. -я, Г місць
місяць (М), -я, пл. -ї, Г -їв
мітла (Ж), -ы, пл. -ы, Г -тел
міцный (ад.), -а, -е, -ы
много (нум. і адв.)
модерный (ад.), -а, -е, -ы
мож (адв. і парт.)

miska
my
mydlo
umývať
umývať sa
myš
medzi
medzinárodný
medzitým
môj, moja, moje, moji
mixér
milión
mimo
minerálna voda
meniť
meniť
mesto
miesto
mesiac
metla
silný, mocný
veľa
moderný
možno, dá sa

a bowl
we
soap
to wash
to wash (oneself)
a mouse
between, among
international
in the meantime, meanwhile
my
a mixer
million
beside, apart from
mineral water
to change, to alter
to change, to alter
a town/a city
a place, a spot, a space
a month
a broom
strong, powerful
many, much
modern/fashionable /up-to-date
(it is) possible

може (адв. і. парт.)	možno	maybe
возможность (Ж), -и, пл. -ти, Г -ей	možnosť	a possibility, an opportunity
молодежь (Ж), -и (сг. т.)	mládež	youth
молодость (Ж), -ости (сг. т.)	mladosť	youth
молоко (С), -а, пл. -а	mlieko	milk
молочный (ад.), -а, -е, -ы	mliečny	milk (adjective)
море (С), -я, пл. -я, Г -ей	more	sea
морозничка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок	mraznička	a freezer
мочи (верб. мод., нерег.)	môcť	can, may
музей (М), -я, пл. -і, Г -ів	múzeum	a museum
мусити (верб., мод., нерег.)	musieť	must
мясoвой (ад.), -а, -е, -ы	mäsový	meat (adjective)

Н

на (преп. і. інт.)	na	on, at
набитый (ад.), -а, -е, -ы	nabitý	loaded, charged
набіло (адв.)	na bielo	(to paint something) white
над (преп.)	nad	above
наїсти ся (верб. реф., зав., нерег.)	najesť sa	to eat
наивеце (ад., суп. од велё)	najviac	(the) most, mostly
найти (верб., незав., нерег.)	nájsť	to find
накупити (верб., зав., нерег.)	nakúpiť	to do shopping, to buy (once)
накуповати (верб., незав., рег.)	nakupovať	to buy, to shop (repeatedly)
намного (адв.)	omnoho	by far, a lot (adjective+- er)
наостаток (адв.)	nakoniec	finally, in the end
напад (М), -у, пл. -ы, Г -ів	nápad	an idea, a suggestion
наперед, найперше (адв.)	najprv	first (of all)
написать (верб., зав., рег.)	napísať	to write (down)
напити ся (верб. реф., зав., рег.)	napiť sa	to have a drink/sip
напозавтра (адв.)	pozajtra	the day after tomorrow
напой (М), -я, пл. напої, Г -ів	nápoj	a drink
напоследок (адв.)	naposledy	the last time
направо (адв.)	napravo	on the right
напрям (М), -у, пл. -ы, Г -ів	smer	a direction
напудити ся (верб. реф., зав., нерег.)	naľakať sa	to get scared
нараз (адв.)	zrazu	suddenly
народ (М), -а, пл. -ы, Г -ів	národ	a nation
народенины, народенин (пл. т.)	narodeniny	birthday
народити ся (верб., зав., нерег.)	narodiť sa	to be born
народный (ад.), -а, -е, -ы	národný, ľudový	national, folk
насліпо (адв.)	naslepo	at random, blind
находити ся (верб. реф., зав., нерег.)	nachádzať sa	to occur, to be situated
наш (прон.), -а, -е, -ы	náš	our/ours
нащастя (адв.)	našťastie	luckily/fortunately
наще рано (адв.)	skoro ráno	early morning (adverbial)
не (парт. і. кон.)	ne-	un-, ir-, il-, im-, dis-, etc
не мож (запор од мож)	nedá sa	not possible
невызначено-кількостный (ч.) (ад.), -ого	neurčitá číslovka	indefinite numeral
недавно (адв.)	nedávno	not long ago, the other day
недалеко (адв.)	neďaleko	nearby, close
неділя (Ж), -і, пл. -і, Г -діль	nedeľa	Sunday
некоординований (ад.) -а, -е, -ы	nekoordinovaný	uncoordinated, clumsy
нелем (кон.)	nielen	not only
неповторный (ад.), -а, -е, -ы	neopakovateľný	non-recurring, unrepeatable

неправда (Ж), -ы, пл. -ы, Г -правд	nepravda	untruth
нервозный (ад.), -а, -е, -ы	nezvózny	nervous
несмілый (ад.), -а, -е, -ы	nesmelý	shy, cowardly
несподіваний (ад.), -а, -е, -ы	prekvapený	surprised
несподівання (С), -я, пл. -я, Г -вань	prekvapenie	a surprise
неспокійний (ад.), -а, е, -ы	nespokojný	unsatisfied
нести (верб., незав., пер.)	niešť	to carry, to bear
нетерпезливо (адв.)	netrpezlivo	impatiently
нетрадічний (ад.), -а, -е, -ы	netradičný	unusual
нещастний (ад.), -а, -е, -ы	nešťastný	unhappy, unlucky, unfortunate
нигде (адв.)	nikde	nowhere
низкий (ад.), -а, -е, -ы	nízky	low, short (about a person)
николи, нігда (адв.)	nikdy	never
никому (прон., Д од нихто)	nikomu	to no one
нихто (прон.)	nikto	no one
ніч (Ж), ночі, пл. ночі, Г -ей	nič	nothing
ніч (прон. і парт.)	noc	night
ні (парт.)	nie	no
німецький (ад.), -а, -е, -ы	nemecký	German (adjective)
ніт (запор верб. бути)	niet	to be not/there is no
ноявбер (М), -бра	november	November
ноявберовый (ад.), -а, -е, -ы	novembrový	November (adjective)
новинарь (М), -я, пл. -ї, Г -їв	novinár	a journalist
новый (ад.), -а, -е, -ы	nový	new
нога (Ж), -ы, пл. -ы, Г ніг	noha	leg, foot
ногавіці, -іць (пл. т.),	nohavice	pants/trousers
ножычкы, -чок (пл. т.)	nožnice	scissors
ночна лампа (Ж), -ой -ы, пл. -ы -ы	nočná lampa	a night lamp
ночный столик (М), -ого -а, пл. -ы -ы	nočný stolík	a bedside/night table/stand
нукати (верб., незав., пер.)	ponúkať	to offer
ня, мене (прон. особ., Г, А)	ma, mňa	me
няй (парт.)	nech	may

О

обід (М), -а, пл. -ы, Г -ів	obed	lunch
обідовати (верб., незав., пер.)	obedovať	to lunch
обидвоє (нум.)	obidvaja	both (of them)
обіднати сі (верб. реф., зав., пер.)	objednať si	to order, to book
область (Ж), -ти, пл. -ти, Г -тей	oblasť	an area, a region
облляти (верб., зав., пер.)	obliať	to pour over (someone)
обсыхати (верб., незав., пер.)	obschýnať	to get stale
од (преп.)	od	from, since
одвезти ся (верб. реф., зав., пер.)	odviešť sa	to have a ride
одділіня (С), -я, пл. -я, Г -лінь	oddelenie	department
оддых (М), -у (сг. т.)	oddych	rest, relaxation
оддыховати (верб., незав., пер.)	oddychovať	to rest, to relax
одкопіровати (верб., зав., пер.)	skopírovať	to make a copy
одпасти (верб., зав., пер.)	odpadnúť	to fall off, to faint
одповідь (Ж), -ї, пл. -ї, Г -ей	odpoveď	an answer
одповісти (верб., зав., пер.)	odpovedať	to answer
одрубати (верб., зав., пер.)	odseknúť	to cut off (with an axe)
одты, выдты (адв.)	odtiaľ, stadiaľ	from there
око (С), -а, пл. очі, Г -ей	oko	an eye
окрем (преп.)	okrem	besides, except for

октобер (М), -бра	október	October
октобровый (ад.), -а, -е, -ы	októbrový	October (adjective)
окулярі, -їв (пл. т.)	okuliare	a pair of glasses
они (прон. особ., 3. ос. пл.)	oni	they
опалёвати ся (верб. реф., незав., пер.)	opaľovať sa	to sunbathe
оплатити ся (верб. реф., зав.)	oplatiť sa	to be worthwhile, to be profitable
оправеный (ад.), -а, -е, -ы	opravený	repaired, mended, fixed
оріх, воріх (М), -а, пл. -ы, Г -ів	orech	a nut
оріховый, воріховый (ад.), -а, -е, -ы	orechový	nut (adjective)
орьєнтовати ся (верб. реф., незав., пер.)	orientovať sa	to find one's way/bearings
осінь (Ж), -ї, пл. -ї, Г осінь	jeseň	fall/autumn
осінній (ад.), -я, -є, -ї	jesenný	autumn
ослава (Ж), -ы, пл. -ы, Г ослав	oslava	a party, a celebration
остров (М), -а, пл. -ы, Г -ів	ostrov	island
острый (ад.), -а, -е, -ы	ostrý	sharp
отець (М), -я, пл. отці/отцёве, Г -їв	otec	father
охабити (верб., зав., нереп.)	nechať	to leave, to let

П

пайташ (М), -а, пл. -ы, Г -ів	priateľ	a friend (male)
пак (адв. і парт.)	potom	then/afterwards /later
палачінка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок	palacinka/lievanec	a crepe/a pancake
памятати сі (верб. реф., незав., пер.)	pamätať si	to remember
памятка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ток	pamiatka, spomienka	memory/remembrance
папірництво (С), -а, пл. -а, Г -цтев	papiernictvo	stationer's
паприга (Ж), -ы, пл. -ы, Г паприг	paprika	pepper
парадніця (Ж), -ї, пл. -ї, Г -ніць	parádnica	hip girl, trendsetter
парк (М), -у, пл. -ы, Г -ів	park	a park
парковиско (С), -а, пл. -а, Г -виск	parkovisko	a car park, a parking lot
паробок (М), парібка, пл. -рібци, Г -ків	mládenec	a young guy, a youngster
парох (М), -а, пл. -ы, Г -ів	správca farnosti, kňaz	pastor, priest
пару (нум.)	pár, niekoľko	several, a few
парфін (М), -у, пл. -ы, Г -ів	parfém	perfume
пасія (Ж), -ї (сг. т.)	záľuba	a hobby/an interest
пасовати (верб., незав., пер.)	hodiť sa	to match (sth), to suit (sb)
пахнячий (ад.), -а, -е, -і	voňavý	aromatic, scented, odorous
пекач (М), -а, пл. -і, Г -ів	pekáč	a frying/baking/roasting pan
пекучий (ад.), -а, -е, -і	štipľavý	hot, pungent, spicy
пенсіста (М), -ы, пл. -ы, Г -ів	dôchodca	a pensioner (male)
перебывання (С), -я, пл. -я, Г -вань	pobyt	staying
преважаю (адв.)	prevažne	mostly, mainly
перед (преп.)	pred	before, in front of
перед, передо (адв.)	pred, predo	before, in front of
передовшыткым (адв.)	predovšetkým	especially, mainly, predominantly
передъїдло (С), -а, пл. -а, Г передъїдел	predjedlo	a starter, an appetizer
перейти (верб., зав., пер.)	prejsť	to cross, to pass (about time)
переклад (М), -у, пл. -ы, Г -ів	preklad	translation
перекладати (верб., незав., пер.)	prekladať	to translate
пересвідчити (верб., незав., пер.)	presvedčiť	to convince
перестіговати ся (верб. реф., зав., пер.)	presťahovať sa	to move (flat/apartment)
перина (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рин	perina/paplón	a feather bed, a duvet, a blanket
перливый (ад.), -а, -е, -ы	perlivý	fizzy, sparkling
перо (С), -а, пл. -а, Г пер	pero	a pen

пес (М), пса, пл. псы, Г псів
пестователь (М), -я, пл. -ї, Г -їв
печ (М), -а, пл. -ы, Г -ів
пиво (С), -а, пл. -а, Г пив
пирогы (М, сг. пиріг, пирога), -гів
писатель (М), -я, пл. -ї, Г -їв
писати (верб., незав., пер.)
письмо (С), -а, пл. -а, Г писем
пити (верб., незав., пер.)
пышный (ад.), -а, -е, -ы
під (преп.)
підписати (верб., зав., пер.)
пізний (ад.), -а, -е, -ы
пісок (М), піску
піти (верб., зав., пер.)
пішо (adv.)
плавки, -вок (пл. т.)
план (М), -у, пл. -ы
планый (ад.), -а, -е, -ы
плести (верб., незав., непер.)
пліт (М), плота, пл. плоты, Г -ів
плыткый (ад.), -а, -е, -ы
пля, попля (преп.)
по (преп.)
по англійцькы (adv.)
по русиньскы (adv.)
по словацькы (adv.)
побыти (верб., зав., непер.)
повезти ся (верб. реф., зав., пер.)
повісти (верб., зав., непер.)
повказовати (верб., зав., пер.)
повненка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок
повненный (ад.), -а, -е, -ы
поводити (верб., зав., непер.)
погар (М), -а, пл. -ы, Г -ів
погостити (верб., зав., непер.)
погощія (С), -я
погубеный (ад.), -а, -е, -ы
погубити ся (верб. реф., зав., непер.)

подля (преп.)
подумати сі (верб. реф., зав., пер.)
пожычіти (верб., зав., пер.)
пожычіти собі/сі (верб. реф.)
позавчера (adv.)
позерати (верб., незав., пер.)
поливка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -вок
поліцайт (М), -а, пл. -ы, Г -ів
положыти (верб., зав., пер.)
помазанка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок
помалы (adv.)
помаранч (М), -а, пл. -і, Г -ів
помаранчовый (ад.), -а, -е, -ы
помаранчовый (ад.), -а, -е, -ы

pes
pestovateľ
šporák
pivo
pirohy
spisovateľ
písať
list
piť
pyšný
pod
podpísať
neskorý
piesok
ísť
peši
plavky
plán
zlý
pliešť
plot
plytký
pri
po
po anglicky
po rusínsky
po slovensky
pobudnúť
odviezť (sa)
povedať
poukazovať
plnka
plnený
povodiť
pohár
pohostiť
pohostenie
pokazený
pokaziť sa

podľa
pomyslieť si
požičať
požičať si
predvčerom
pozerať
polievka
policajt
položiť
pomazánka
pomaly
pomaranč
oranžový
pomarančový

a dog
a grower, a farmer
a stove/a cooker
beer
pirohi (boiled filled pasties)
a writer
to write
a letter (correspondence)
to drink
proud
under
to sign
late (adjective)
sand
to go
on foot
swimsuit, swimming trunks
a plan
bad
to knit, to weave
a fence
shallow
by, at
after, past
(in) English
(in) Rusyn
(in) Slovak
to stay
to get a lift
to say, to tell
to point out, to suggest
filling, stuffing
stuffed
to show around
a glass
to host/to wine and dine
party food
broken, spoilt, ruined
to break (to get broken)/to ruin
(to get ruined)
according to
to think, to have an impression
to lend
to borrow
the day before yesterday
to be looking
soup
a cop
to lay (once)
spread (on bread), paté
slowly
an orange
orange (color)
orange (adjective)

помочі (верб., зав., нерег.)	pomôcť	to help
понеділе́к (М), понеді́лька, пл. -и, Г -ів	pondelok	Monday
пону́кнути (верб., зав., рег.)	ponúknuť	to offer
пообі́ді (адв.)	poobede	in the afternoon, after lunch
пообі́довати (верб., зав., рег.)	naobedovať sa	to have lunch
пооблі́кати ся (верб. реф., зав., рег.)	poobliekať (sa)	to put one's clothes on, to get dressed
по́пка (Ж), -и, пл. -и, Г. -пок	bábika	a doll
попо́зерати (верб., зав., рег.)	pozrieť	to look, to have a look
попо́лудне (адв.)	poobede	in the afternoon
по́при (преп.)	popri	alongside, beside
попро́бовати (верб., зав., рег.)	vyskúšať	to try (once)
попро́вадити ся (верб. реф., зав., рег.)	odprevadiť sa	to see someone off
пора́їня (С), -я (ср. т.)	upratovanie	cleaning (an activity)
пора́їти (верб., незав., рег.)	upratovať	to clean, to tidy
по́рядковий (ч.) (ад.), -ого	radová č.	ordinal number
по́рядок (М), -дку, пл. -дкы, Г -ів	poriadok	order
послужы́ти (верб., зав., рег.)	poslúžiť	to serve as
пості́ль (Ж), -ї, пл. -ї, Г -ті́ль	postel'	a bed
по́тім (адв.)	potom	then, later, after(wards)
по́ті́ха (Ж), -и (ср. т.)	potešenie	pleasure/joy/enjoyment
по́ті́штити (верб., зав., рег.)	potešiť	to please
по́трафити (верб., зав., нерег.)	trafiť	to find one's way
потре́бовати (верб., незав., рег.)	potrebovať	to need
похо́дити (верб., зав., нерег.)	pochádzať	to come from, to originate
поштка́рта (Ж), -и, пл. -и, Г -ка́рт	pohľadnica	a postcard
по́яснити (верб., зав., рег.)	vysvetliť	to explain
пра́вда (Ж), -и, пл. -и, Г пра́вд	pravda	truth
пра́ві, якраз (адв. і парт.)	práve	just (now, then), at the moment
пра́вник (М), -а, пл. -ниці, Г -ників	právnik	a lawyer
пра́чка (Ж), -и, пл. -и, Г -чо́к	práčka	a washing machine/laundry
пре́вказ (М), -у, пл. -и, Г -ів	preukaz	an identity card, a licence, a certificate
предло́жити (верб., зав., рег.)	predložiť	to present, to show, to submit
предме́т (М), -а, пл. -и, Г -ів	predmet	object
предно́сть (Ж), -и, пл. -ти, Г -тей	prednosť	preference, advantage, priority, right of (way)
предо́к (М), -дка, пл. -дкы, Г -дків	predok	an ancestor
прекрасный (ад.), -а, -е, -и	prekrásny	beautiful
пре́ці (парт.)	predsa	after all, though, still, surely
при́ближно (адв. і парт.)	približne, asi	approximately, roughly
прида́ти ся (верб. реф., зав., рег.)	pridať sa	to join
прие́мний (ад.), -а, -е, -и	príjemný	pleasant, nice
прине́сти (верб., зав., рег.)	priniesť	to bring
припа́д (М), -у, пл. -и, Г -ів	prípad	a case
припи́ти сі (верб. реф., зав., рег.)	pripiť si	drink to (sth)
припи́ток (М), -тку, пл. -ткы, Г -ів	prípitok	a toast
припо́відкова кни́га (Ж), -ой -и, пл. -и -и	rozprávková kniha	a story-book
припо́минати (верб., незав., рег.)	pripomínať	to remind
припо́мянути (верб., зав. рег.)	pripomenúť	to remind
припра́ва (Ж), -и, пл. -и, Г -ав	príprava	preparation
припра́вити (верб., зав., нерег.)	pripraviť	to prepare, to organize to arrange, to set up
припра́вити ся (верб. реф., зав., нерег.)	pripraviť sa	to prepare, to get ready

приступ (М), -у, пл. -и, Г -ів	prístup	access
приходити (верб., незав., непер.)	prichádzať	to be coming
приятель (М), -я, пл. -і, Г -ів	priateľ	a friend
приятелька (Ж), -и, пл. -и, Г -лєк	priateľka	a friend
про (преп.)	pre	for
пробувати (верб., незав., пер.)	skúšať	to (keep) try(ing)
пробратися (верб. реф., зав., пер.)	prebrať sa	to wake up, to gain consciousness
прогон (М), -а, пл. -и, Г -ів	pešia cesta	foot path
прогулянка (Ж), -и, пл. -и, Г прогуляк	prechádzka	a walk, a stroll
продавати (верб., незав., пер.)	predávať	to sell
проситися (верб. реф., незав., пер.)	pýtať sa	to ask
протів (адв.)	oproti	opposite
просто (адв. і парт.)	rovno, priamo	directly
проти (адв. і преп.)	oproti	opposite
професія (Ж), -і, пл. -і, Г -сій	profesia	occupation
професор (М), -а, пл. -и, Г -ів	profesor	professor
проходити (верб., незав., пер.)	prebiehať	to be in progress
публікація (Ж), -ії, пл. -ії, Г -ій	publikácia	a publication
пустити (верб., зав., пер.)	pustiť (niekam)	to let someone go
путувати (верб., незав., пер.)	cestovať	to travel
путь (Ж), пути, пл. пути, Г -ей	cesta	way, road, journey, trip
пятнадцать (нум.)	pätnásť	fifteen
пятница (Ж), -і, пл. -і, Г -ніць	piatok	Friday
пять (нум.)	päť	five
пятьдесят (нум.)	päťdesiat	fifty
пятьсто (нум.)	päťsto	five hundred

Р

радити ся (верб. реф., незав., непер.)	radiť sa	to give advice (to consult somebody)
радіо (С), -а, пл. -а, Г -ій	rádio	radio
райбати (верб., незав., пер.)	prať	to wash (clothes)
рано (адв.). (С), -а, пл. -а, Г ран	ráno	(in the) morning
рекорд (М), -у, пл. -и, Г -ів	rekord	a record
рихтовати (верб., незав., пер.)	chystať	to prepare, to get ready
рівно (адв.)	rovno	straight, directly
рік (М), рока, пл. роки, -ів	rok	year
різанки (Ж, сг. різанка), -нок	rezance	noodles
робити (верб., незав., непер.)	robiť, pracovať	to work, to do
робота (Ж), -и, пл. -и, Г -бот	práca	work, a job
роглик (М), -а, пл. -и, Г -ів	rožok	bread, croissant, roll
родічі (сг. родіч, М), -ів	rodičia	parents
родной (ад.), -а, -е, -и	rodný	native/home/mother (adjective)
розбити (верб., зав., пер.)	rozbiť	to break
розбитый (ад.), -а, -е, -и	rozbitý	broken
розпис (М), -у, пл. -и, Г -ів	rozpis	a schedule
розуміти (верб., незав., непер.)	rozumieť	to understand
романтичний (ад.), -а, -е, -и	romantický	romantic
російський (ад.), -а, -е, -и	ruský	Russian (adjective)
роspещеный (ад.), -а, -е, -и	rozmaznaný	spoiled (child)
роspутя (С), -я, пл. -я, Г -ей	rázcestie, križovatka	crossroads, a junction
рудый (ад.), -а, -е, -и	hnedý	brown
ружовый (ад.), -а, -е, -и	ružový	pink
рука (Ж), -и, пл. -и, Г рук	ruka	an arm, a hand

русиньський (ад.), -а, -е, -ы
рушити (верб., незав., рег.)
рушник (М), -а, пл. -ы, Г -ів
рянда (Ж), -ы, пл. -ы, Г рянд

rusínsky
vyrušovať
uterák
handra

Rusyn (adjective)
to disturb/to trouble/to interrupt
a towel
a dustcloth/a rag

С

сако (С), -а, пл. -а, Г сак
самособов (адв. і парт.)
санкы, -нок (пл. т.)
свал (М), -у, пл. -ы, Г -ів
свинський (ад.), -а, -е, -ы
свіжий (ад.), -а, -е, -ы
свій (прон. прис.)

sako
samozrejme
sánky
sval
bravčový
čerstvý, svieži
svoj

a jacket (smart)
of course, certainly, naturally
a sledge
muscle
pork (adjective)
fresh
own's (own)/my/your/his/her/its/
our/their

світ (М), -а, пл. -ы, Г -ів
світло (С), -а, пл. -а, Г -тел
святочно (адв.)
святий (ад.), -а, -е, -ы
секція (Ж), -ії, пл. -ії, Г -ій
село/валал (С/М), -а/-у, пл. -а/-ы, Г сел/-ів
септембер (М), -бра
септембровый (ад.), -а, -е, -ы
сербський (ад.), -а, -е, -ы
сервітка (М), -ы, пл. -ы, Г -ток
сердце (С), -я, пл. -я, Г сердць
серед (адв.)
середа (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ред
середина (Ж), -ы, пл. -ы, Г -дин
сестра (Ж), -ы, пл. -ы, Г -тер
сивый (ад.), -а, -е, -ы
сидіти (верб., незав., перг.)
ситко (С), -а, пл. -а, Г -ток
сыр (М), -а, -ы
сыто (адв.)

svet
svetlo
sviatočne
svätý
prednáška
obec, dedina
september
septembrový
srbský
servítka
srdce
uprostred
streda
stred
sestra
šedý, sivý
sedieť
sitko
syr
sýto

world
light
smartly, festively
saint, holy
a lecture
a village
September
September (adjective)
Serbian
napkin
a heart
in the middle
Wednesday
middle, center
sister
gray/grey
to be sitting/seated
a strainer/a sieve
cheese
to feel you have had enough
to eat

сытый (ад.), -а, -е, -ы
сіль (Ж), соли
сім (нум.)
сімдесят (нум.)
сімнадцять (нум.)
сімсто (нум.)
сісти собі (верб. реф., зав., рег.)
січі (верб., незав., рег.)
скады, одкы, выдкы (адв.)
скаржити ся (верб. реф., незав., рег.)
сквост (М), -у, пл. -ы, Г -ів
скенер (М), -а, пл. -ы, Г -ів
скеновати (верб., незав., рег.)
скінчити (верб., зав., рег.)
склеп (М), -у, пл. -ы, Г -ів
скляняный (ад.), -а, -е, -ы
скоро (адв. і парт.)
скоро (адв.)
скоро (адв.)

sýty
sol'
sedem
sedemdesiat
sedemnášť
sedemsto
sahnút si
sekat'
skadiaľ, odkiaľ
sťažovať sa
skvost
skener
skenovať
skončiť
obchod
sklenený
skoro, takmer
skoro
rýchlo

full (after a meal)
salt
seven
seventy
seventeen
seven hundred
to sit
to cut (with an axe)
from where
to complain
a jewel, a gem
a scanner
to scan
to finish, to end
a shop
glass (adjective)
almost
soon, shortly
quickly, fast

скриня (Ж), -я, пл. -ї, Г скринь	skriňa	a wardrobe/a closet
скрятати (верб., зав., пер.)	stočiť, zabočiť	to roll (up), to twist, to curl
славностный (ад.), -а, -е, -ы	slávnostný	festive, solemn, ceremonial
слідно (адв.)	viditeľné stopy	slippery
словацький (ад.), -а, -е, -ы	slovenský	Slovak (adjective)
служба (Ж), -ы, пл. -ы, Г служеб	omša	mass, church service
служобно (адв.)	služobne	for business
служити (верб., незав., пер.)	slúžiť	to serve (sb)
смак (М), -у, пл. -ы, Г -ів	chuť	taste (of sth)
смаковати (верб., незав., пер.)	chutiť	to like (food)
смачно (адв.)	chutne	tasty
смачный (ад.), -а, -е, -ы	chutný	tasty
сміх (М), -у	smiech	laughter
смішно (адв.)	smiešne	comically, funnily
соленый (ад.), -а, -е, -ы	slaný	salty, salted
солодкий (ад.), -а, -е, -ы	sladký	sweet
сонячно (адв.)	slnečno	sunny
сородинець (М), сородинця, пл. -ї, Г -їв	súrodenec	a sibling
спалня (Ж), -ї, пл. -ї, Г -лень	spálňa	bedroom
спаня (С), -я (сг. т.)	spánok	sleep (a noun)
спати (верб., незав., пер.)	spať	to sleep, to be asleep
список (М), списка, пл. -ы, Г -ів	zoznam	a list
спів (М), -у, пл. -ы, Г -ів	spev	singing (an activity)
співак (М), -а, пл. -ваци, Г -ваків	spevák	a singer
співанка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок	pieseň	a song
співати (верб., незав., пер.)	spievať	to sing
співачка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок	speváčka	a singer
спід (преп.)	spod	from under, from between
споза (преп.)	spoza	from behind
справовати ся (верб. реф., незав., пер.)	správať sa	to behave
спырха (Ж), -ы, пл. -ы, Г спырх	sprcha	a shower
сранда (Ж), -ы, пл. -ы, Г сранд	sranda	fun
стады, одты, выдты (адв.)	stadiaľ, odtiaľ	from there/here
стародавний (ад.), -а, -е, -ы	starodávny	ancient
старость (Ж), -ости, (сг. т.)	staroba	old age
старый (ад.), -а, -е, -ы	starý	old
стаіти (верб., зав. і незав., пер.)	stačiť	to be enough, to suffice
стигнути (верб., зав., пер.)	stihnúť	to manage (something in time)
стіл (М), стола, пл. столы, Г -ів	stôl	table
сто (нум.)	sto	hundred
столець (М), стільця, пл. стільці, Г -їв	stolička	chair
стояти (верб., незав., пер.)	stáť	to stand /to cost
страва (Ж), -ы, пл. -ы	strava	food, diet
страшный (ад.), -а, -е, -ы	strašný	awful, terrible, horrible
стрес (М), -ы, пл. -ы, Г -ів	stres	stress
стрілити (верб., зав., пер.)	streliť	to shoot (once)
стріляти (верб., незав., пер.)	strielať	to shoot (repeatedly)
стром (М), -а, пл. -ы, Г -ів	strom	a tree
стромик (М), -а, пл. -ы, Г -ів	stromček	a tree
студено (адв.)	chladno	cool, chilly
студеный (ад.), -а, -е, -ы	studený	cold
субота (Ж), -ы, пл. -ы, Г -бот	sobota	Saturday
сувенір (М), -а, пл. -ы, Г -ів	suvenir	souvenir
сугласити (верб., незав., пер.)	súhlasiť	to agree

сукромный (ад.), -а, -е, -ы	súkromný	private, personal
сусід (М), -а, пл. -ове, Г -ів	sused	neighbor
сусідній (ад.), -я, -є, -ї	susedný	neighboring
суть (верб., инф. быти, 3. ос. пл.)	sú	(they) are
сучасный (ад.), -а, -е, -ы	súčasný	present (adjective), contemporary
сучасть (Ж), -ти, пл. -ти, Г -ей	súčasť	a part (of something)
сушіч/фен (М), -а, пл. -і, Г -ів	sušič/fén	hair-dryer
сушити (верб., незав., пер.)	sušiť	to dry
сходы/ґарадічі (пл. од сход, М /ґарадіча, Ж), -ів/-іч	schody	stairs
сьме (верб., инф. быти, 1. ос. пл.)	sme	(we) are
сьте (верб., инф. быти, 2. ос. пл.)	ste	(you) are

Т

та (парт.)	tak	so, like this
так (прон., кон. і парт.)	tak	so
также (парт.)	takže	so
там (прон. указ.)	tam	there
тамды (адв.)	tamade, tadiaľ	that way
тамто (прон. указ.)	tamto	there, that (+thing)
танір (М), -а, пл. -ы, Г -ів	tanier	a plate, a dish
таркастый (ад.), -а, -е, -ы	strakatý	tabby
тваріг (М), тварогу	tvaroh	tvaroh (curd cheese)
твароговый (ад.), -а, -е, -ы	tvarohový	curd cheese (adjective)
твій (прон. прис.)	tvoj	your/yours (singular)
тейка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ёк	zošit	an exercise book/a notebook
телевізор (М), -а, пл. -ы, Г -ів	televízor	a TV set
телефон (М), -а, пл. -ы, Г -ів	telefón	a phone/a telephone
теперь (адв.)	teraz	now, at the moment
теплакы, -лак (пл. т.)	tepláky	sweat pants, jogging pants
тепло (адв.)	teplo	warm, warmth
теплый (ад.), -а, -е, -ы	teplý	warm
тепша (Ж), -ы, пл. -ы, Г тепш	plech	an oven tray
терпезливый (ад.), -а, -е, -ы	trpezlivý	patient (adjective), uncomplaining
терпкий (ад.), -а, -е, -ы	trpký	bitter
тихо (адв.)	ticho	quietly
тихонько (адв.)	tichúčko	quietly, calmly
тихий (ад.), -а, -е, -ы	tichý	quiet, calm
ты (прон. особ.)	ty	you (singular, nominative)
тыж (парт.)	tiež	also, too
ті, тобі (прон. особ., Д)	ti, tebe	(to/for) you (singular)
тісяч (нум.)	tisíc	thousand
тісто (С), -а, пл. -а, Г тіст	cesto	dough/batter
тішити ся (верб. реф., незав., пер.)	tešiť sa	to be excited, to look forward to smth, to be happy.
тлаченка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -нок	tlačénka	porkpie
то (прон. указ.)	to	it
тоалетный папірь (М), -ого -я, пл. -ы -ї	toaletný papier	toilet paper
тогда (адв., кон. і парт.)	teda, vtedy	then, at the/that time
тонкий (ад.), -а, -е, -ы	tenký	thin, slim
тот самый	ten istý	the same one
тото (прон. указ.)	toto	it, this
традіція (Ж), -ії, пл. -ії, Г -ій	tradícia	tradition
традічний (ад.), -а, -е, -ы	tradičný	traditional

траса (Ж), -ы, пл. -ы, Г трас	trasa	route, a track
треба (адв.)	treba	it is necessary
тренірки, -рок (пл. т.)	trenky, trenírky	trunks, boxer shorts
три (нум.)	tri	three
тридцять (нум.)	tridsať	thirty
тримати (верб., незав., перг.)	držať	to keep, to hold
тринадцять (нум.)	trinásť	thirteen
тристо (нум.)	tristo	three hundred
трічко (С), -а, пл. -а, Г -чок	tričko	a T-shirt
тройколка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лок	trojkolka	a tricycle
тролейбус (М), -а, пл. -ы, Г -ів	trolejbus	a trolley bus
ту (прон. указ.)	tu	here
туній (ад.), -я, -є, -ї	lacný	cheap
тупий (ад.), -а, -е, -ы	tupý	blunt
тя, тебе (прон. особ.)	ťa, teba	you (singular, objective)

У		
уж (адв. і парт.)	už	already
узкий, вузкий (ад.), -а, -е, -ы	úzký	narrow
уквартелёвати ся (верб., зав., перг.)	ubytovať sa	to get settled (in an apartment)
уквартелёвати (верб., зав., перг.)	ubytovať	to get settled (in an apartment)
уліця (Ж), -ї, пл. -ї, Г -іць	ulica	a street, a road
умерти (верб., зав., перг.)	umrieť	to die
умываadlo (С), -а, пл. -а, Г -дел	umývadlo	a wash-basin/a sink
урядник (М), -а, пл. -ници, Г -ників	úradník	a officer/a clerk
уряднічка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -чок	úradníčka	a clerk
уста, уст (пл. т.) і рот (М), -а, пл. -ы, Г -ів	ústa	a mouth
учитель (М), -я, пл. -ї, Г -їв	učiteľ	a teacher (male)
учителька (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лєк	učiteľka	a teacher (female)
учіти (верб., незав., перг.)	učiť	to teach
учіти ся (верб. реф.)	učiť sa	to study, to learn

Ф		
файно (адв.)	fajn	fine
файный (ад.), -а, -е, -ы	dobrý	good
фарба (Ж), -ы, пл. -ы, Г фарб	farba	a color
фасціновати (верб., незав., перг.)	fascinovať	to fascinate
фeбpуap (М), -а	február	February
фeбpуapовый (ад.), -а, -е, -ы	februárový	February (adjective)
фестівал (М), -у, пл. -ы, Г -ів	festival	festival
фіаловый (ад.), -а, -е, -ы	fialový	violet, lilac, purple
фінджа (Ж), -і, пл. -і, Г фіндж	šálka, hrnček	a cup/a mug
фірма (Ж), -ы, пл. -ы, Г -рем	firma	company, firm
фляк, шпях (М), -у, пл. -ы, Г -ів	fľak	a stain, a smear
фляшка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -шок	fľaša	a bottle
фолклорный (ад.), -а, -е, -ы	folklórny	folk (adjective)
фотка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ток	fotografia	a photo(graph)
фотограф (М), -а, пл. -ы, Г -ів	fotograf	a photographer
фрыштик (М), -а, пл. -ы, Г -ів	raňajky	breakfast

Х		
характер (М), -у, пл. -ы, Г -ів	charakter	character
хворый (ад.), -а, -е, -ы	chorý	ill
хыбити (верб., незав., перг.)	chybať	to miss, to lack

хыжа (Ж), -ы, пл. -ы, Г хыж	dom, izba	house, room
хлоп (М), -а, пл. -и, Г -ів	chlap, muž	a man/a male
хмара (Ж), -ы, пл. -ы, Г хмар	oblak, chmára	a cloud
ход (М), -у, пл. -ы, Г -дів	chod	a course (meal)
ходба (Ж), -ы, пл. -ы, Г ходеб	chodba	a corridor/a hall/a hallway
ходити (верб., незав., перф.)	chodiť	to walk, to go (regularly), to attend
ходник (М), -а, пл. -ы, Г -ів	chodník	a sidewalk/a walkway/a path
холом (парт.)	aspoň	at least
холодно (адв.)	chladno	chilly (adverb)
холодный (ад.), -а, -е, -ы	chladný	cold (adjective)/cool
хотіти (верб., незав., перф.)	chcieť	to want, to wish
хоць (парт.)	hoci	although, though
храм (М), -у, пл. -ы, Г -ів	chrám	cathedral, temple, church
хто (прон.)	kto	who
худый (ад.), -а, -е, -ы	štíhly	slim

Ц

цалком, цілком (адв. і парт.)	celkom	completely, fully
цвітити (верб., незав., перф.)	cvičiť	to exercise
центр (М), -тра, пл. -тры, Г -ів	centrum	a center
церьков (Ж), -и, пл. -кви, Г -вей	cerkev/chrám, kostol	a temple, a church
церьковный (ад.), -а, -е, -ы	cirkevný	ecclesiastic, church (adjective)
цибуля (Ж), -ї, пл. -ї, Г -буль	cibula	onion
цілий (ад.), -а, -е, -ы	celý	whole (adjective)
ціпы, ціп (пл. т.)	cepy	flails
цукер (М), -крю	cukor	sugar

Ч

чай (М), чаю, пл. чаї, -ів	čaj	tea
час (М), -у, пл. -ы, Г -ів	čas	time
часть (Ж), -ти, пл. -ти, Г -тей	časť	a part
чекати (верб., незав., перф.)	čakať	to wait
червений (ад.), -а, -е, -ы	červený	red
через (адв. і преп.)	cez, počas	during, through, over
черешнёвый (ад.), -а, -е, -ы	čerešňový	cherry (adjective)
черешня (Ж), -ї, пл. -ї, Г -шень	čerešňa	a cherry
черяти ся (верб., незав., перф.)	striedať sa	to take turns
честно (адв.)	čestne	honestly
четверь (М), четверьга, пл. -ы, Г -ів	štvrtok	Thursday
число (С), -а, пл. -а, Г чисел	číslo	a number, a numeral
числовник (М), -а, пл. -ы, Г -ів	číslovka	a numeral
чісто (адв.)	čisto	cleanly, purely
чістий (ад.), -а, -е, -ы	čistý	clean/fresh
читательский (ад.), -а, -е, -ы	čitateľský	reader's, reading (adjective)
читати (верб., незав., перф.)	čítať	to read
членство (С), -а (гром.)	členstvo	membership
шоколада (Ж), -ы, пл. -ы, Г -лад	čokoláda	chocolate
шоколадовый (ад.), -а, -е, -ы	čokoládový	chocolate (adjective)
чоловік (М), -а, пл. люде	človek	a man, a person, a human being
чорный (ад.), -а, -е, -ы	čierny	black
чудно (адв.)	čudne	strangely, weirdly
чути (верб., незав., перф.)	počuť	to hear
чути ся (верб. реф., незав., перф.)	cítiť sa	to feel, to be (How are you feeling?)
чутя (С), -я (сг. т.)	cit, pocit	a feeling

Ш

шампон (М), -а, пл. -ы, Г -ів	šampón	shampoo
шанец (М), шанцу, пл. -ы, Г -ів	rigol	a gutter
шатовати (верб., незав., рег.)	ponáhľat' sa	to (be in a) hurry, to rush
шаты, шат (пл. т.)	šaty	a dress
шістнадцять (нум.)	šestnásť	sixteen
шість (нум.)	šesť	six
шістьдесят (нум.)	šesťdesiat	sixty
шістьсто (нум.)	šesťsto	six hundred
шкода (адв.)	škoda	shame, pity
школа (Ж), -ы, пл. -ы, Г школ	škola	school
шматя (С), -я (гром.)	šaty, oblečenie	clothes
шмыкнути ся (верб. реф., зав., рег.)	pošmyknúť sa	to slip
шовгор (М), -гра, пл. -грове, Г -грів	švagor	brother-in-law
шофер (М), -а, пл. -ы, Г -ів	šofér, vodič	a driver, a chauffeur
штамперлик (М), -а, пл. -ы, Г -ів	štamperlík	a tot of (whiskey, brandy, etc.)/a shot (of alcoholic drink)
штири (нум.)	štyri	four
штиридцять (нум.)	štyridsať	fourty
штиристо (нум.)	štyristo	four hundred
штирнадцять (нум.)	štrnásť	fourteen
што (прон.)	čo	what
шток (М), -у, пл. -ы, Г -ів	poschodie	a floor, a storey
штримфлі (сг. штримфля, Ж), Г -фель	ponožky, pančuchy	socks
штудент (М), -а, пл. -ы, Г -ів	študent	a student (male)
штудентка (Ж), -ы, пл. -ы, Г -ток	študentka	a student (female)
штудувати (верб., незав., рег.)	študovať	to study
штудовня (Ж), -ї, пл. -ї, Г -вень	študovňa	a study (room), a library
шумні/-о (адв.)	pekne	nicely
шунка (Ж), -ы, пл. -ы, Г шунок	šunka	ham

Щ

щава (Ж), -ы, пл. -ы, Г щав	šťava	juice
щастливый (ад.), -а, -е, -ы	šťastný	happy
щастя (С), -я (сг. т.)	šťastie	happiness, luck

Ю

юл (М), -а	júl	July
юловый (ад.), -а, -е, -ы	júlový	July (adjective)
юн (М), -а	jún	June
юновий (ад.), -а, -е, -ы	júnový	June (adjective)

Я

я (прон. особ., 1. ос. сг.)	ja	I
ябло (С), -а, пл. -а, Г ябок	jablko	an apple
ягода (Ж), -ы, пл. -ы, Г ягод	jahoda	a strawberry
язык (М), -а, пл. -ы, Г -ів	jazyk	a language
як (прон., кон. і парт.)	ako	how/as/like
який, яка, яке (прон.)	aký, aká, aké,	what
януар (М), -а	január	January
януаровый (ад.), -а, -е, -ы	januárový	January (adjective)
ярь (Ж), яри, пл. ярї, Г -ей	jar	spring
ярній (ад.), -я, -є, -ї	jarný	spring

ясно (адв.)
яфора (Ж), -ы, пл. -ы, Г яфор
яфоровый (ад.), -а, -е, -ы

jasno, jasne
čučoriedka
čučoriedkový

clearly
blueberry
blueberry (adjective)

ФРАЗЫ

Агой./Агойте.
Алкоголовы напої не мушу.

Бісїдовати по русиньскы.
бывать то звычайно о шестїй

быти на квартелю
вести ся за руки (верб. реф., незав., перег.)
Досвіданя.
дыхать на нас історія

Дякую.
забити дві мухы єднов ранов

Збогом.
звати ся (верб. реф.)
Звыкнеш в суботу порайти?

Май ся!
мати жажду
мати правду
мати радість
мати ся (верб. реф., незав., перег.)
мати щастя
Маш дашто проти?
На здоровя.

накупный центр
Нато сьме ту.
не захоплять го списы

Няй вам смакує.
Няй ся любить.
обложены хлібики
Перебач./Перебачте.
піша зона
Подь гев!
Прошу.
Розуміти по словацькы.
Челюсть долов, шефе...

Скады (одкы, выдкы) єсь./
Скады сьте?
спущати ся на санках

FRÁZY

Ahoj./Ahojte.
Alkoholické nápoje
nemusím.
Rozprávať po rusínsky.
býva to obyčajne
o šiestej
byť ubytovaný
viest sa za ruky

Dovidenia.
dýcha na nás história

Ďakujem.
zabiť dve muchy
jednou ranou
Zbohom.
volať sa
Máš vo zvyku
v sobotu upratovať?

Maj sa!
byť smädný
mať pravdu
mať radosť
mať sa
mať šťastie
Máš niečo proti?
Na zdravie.

nákupné stredisko
Nato sme tu.
v tomto školskom
roku nepôjde do školy
Dobrá chuť.
Nech sa páči.
obložené chlebičky
Prepáč./Prepáčte.
pešia zóna
Pod' sem!
Prosím.
Rozumieť po slovensky.
Sánka dole, šéfe...

Odkiaľ pochádzaš?/
Odkiaľ pochádzate?
sánkovať sa

PHRASES

Hi. Hello.
I don't like/I'm not keen on
alcoholic beverages...
To speak Rusyn.
it is usually done at six

to be staying
keep hands

Good-bye. See you.
we are surrounded by living
history
Thank you. Thanks.
to kill two birds with one stone

Good-bye.
to be called/My name is
Do you usually do the cleaning on
Saturdays?/Do you tend to clean
the place on Saturdays?
Take care! Stay well!
to be thirsty
to be right
to be happy
to be, to feel (How are you?)
to be lucky
Do you have anything against it?
Cheers! (To your health!/Good
health!)

a shopping centre
That's what we are here for.
he/she is not going to start school
in this school year
Enjoy your meal!/Bonappetite!
Here you are.
sandwiches
Excuse me. Sorry.
a pedestrian zone
Come here!
Please. Here you are.
To understand Slovak.
Come off it, mate.../Leave it out,
mate
Where are you from?
to sledge

старати ся єден о другого
 таких днів бывать мало
 Тішить ня.
 трафило ся мі
 Уж лечу!
 Ходити поза школу
 Чау./Чауте.
 Я не проти.
 Як ся ма(є)ш?/Як ся ма(є)те?

starat' sa jeden o druhého
 takých dní býva málo
 Teší ma.
 prihodilo sa mi
 Už letím!
 záškoláctvo
 Čau./Čaute.
 Nie som proti.
 Ako sa máš?/Ako sa máte?

to look after one another
 there are few days like that
 Nice to meet you.
 (something) happened to me
 I'm on my way!
 truancy
 Hi. Hello. Bye-bye. Bye.
 I'm not against it.
 How are you?

ЛІТЕРАТУРА / LITERATÚRA / BIBLIOGRAPHY

Dudášová-Kriššáková, J.: *Vývin rusínskeho jazyka a dialektológia. Vysokoškolská učebnica*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove – Ústav rusínskeho jazyka a kultúry, 2015.

Копорова, К.: *Фонетика, фонологія і акцентологія русинського языка. Выскошкoльскый учебник*. Пряшів: Пряшівська універзіта в Пряшові – Інштітут русинського языка і культури, 2015.

Плішкова, А.: *Лексикологія і словотворіння русинського языка. Выскошкoльскый учебник*. Пряшів: Пряшівська універзіта в Пряшові – Інштітут русинського языка і культури, 2015.

Ябур, В.: *Морфологія і синтаксис русинського языка. Выскошкoльскый учебник*. Пряшів: Пряшівська універзіта в Пряшові – Інштітут русинського языка і культури, 2015.

Ябур, В.: *Русинський язык (выбраты капітолы)*. Пряшів: МПЦ, 2002.

Ябур, В. – Плішкова, А.: *Русинський язык про 1. класу середніх школ*. Пряшів: Русинська оброда, 2002.

Ябур, В. – Плішкова, А.: *Русинський язык про 2. класу середніх школ*. Пряшів: Русинська оброда, 2003.

Ябур, В. – Плішкова, А.: *Русинський язык про 3. класу середніх школ*. Пряшів: Русин і Народны новинкы, 2004.

Ябур, В. – Плішкова, А.: *Русинський язык про 4. класу середніх школ*. Пряшів: Русин і Народны новинкы, 2005.

Ябур, В. – Плішкова, А.: *Русинський язык в зеркалі новых правил про основны і середні школы з навчанём русинського языка*. Пряшів: Русин і Народны новинкы, 2005.

Ябур, В. – Плішкова, А.: II. Літературный язык. Пряшівська Русь. In: Magocsi, P. R. (redaktor naukowy): *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Русинський язык*. Opole: Uniwersytet Opolski – Instytut filologii Polskiej, 2004, доповнене видання з даякыма змінами 2007, с. 147-209.

Ябур, В. – Плішкова, А.: *Сучасный русинський списовный язык*. Prešov: ÚRJK, 2009.

Ябур, В. – Плішкова, А. – Копорова, К.: *Русинська лексіка на основі змін у правилах русинського языка*. Пряшів: Русин і Народны новинкы, 2007.

Anna Plišková – Kvetoslava Koporová

Rusínsky jazyk pre cudzincov

Vysokoškolská učebnica

Recenzenti: doc. PhDr. Vasil' Jabur, CSc., prof. Dr. Mihály Káprály, CSc.

Vydavateľ: Prešovská univerzita v Prešove – Ústav rusínskeho jazyka a kultúry

Jazyková redaktorka: doc. PhDr. Anna Plišková, PhD.

Technický redaktor a grafická úprava: Ing. Jaroslav Havrila

Tlač: Grafotlač Prešov, s. r. o.

Náklad: 200 ks

Počet strán: 172

Rok vydania: 2015

Vydanie prvé